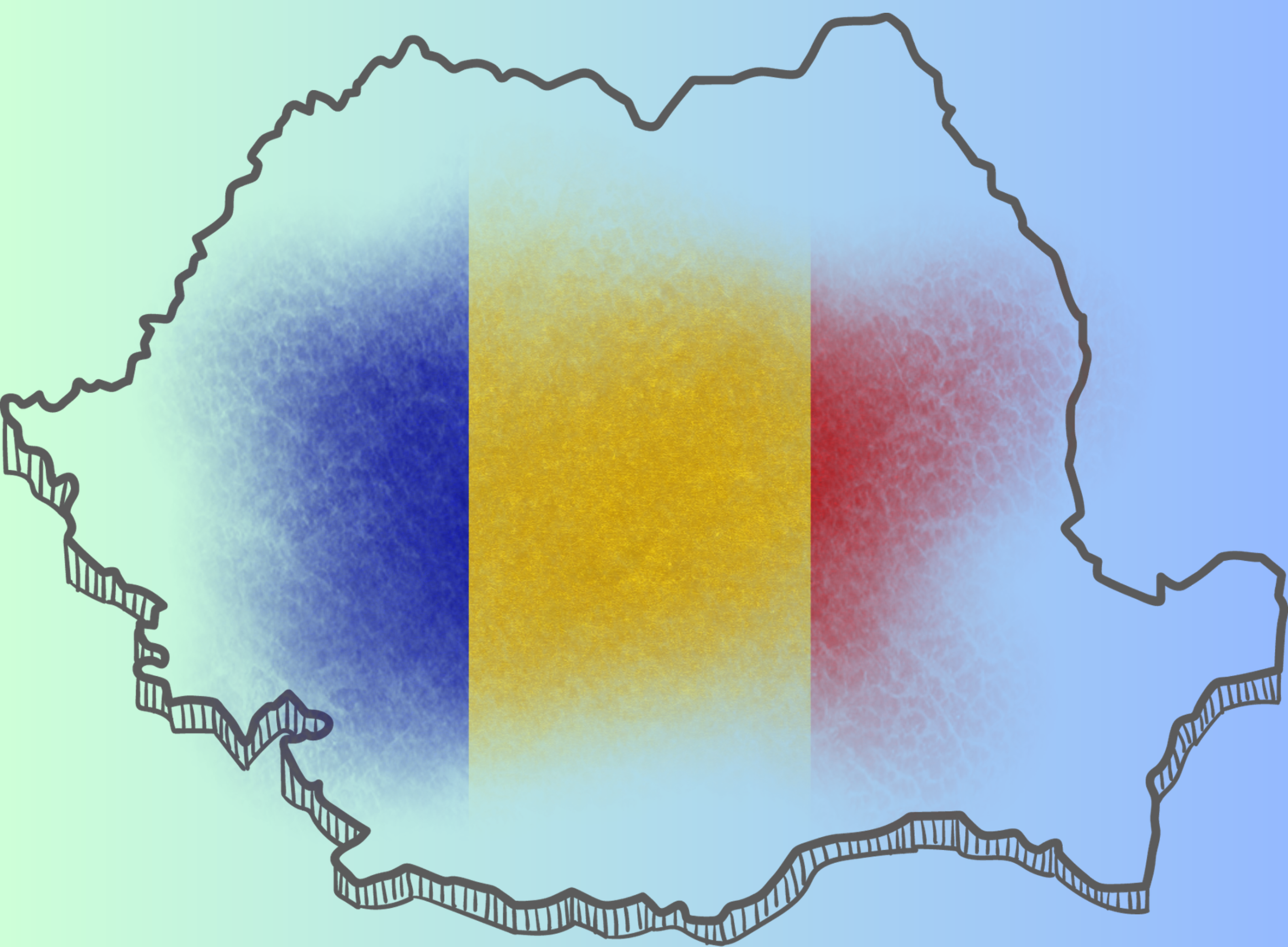

ISTORIE

MANUAL PENTRU

CLASA A XII-A

NÎȚU IULIAN

2026

Școala Cool

Nițu Iulian

**ISTORIE:
MANUAL PENTRU CLASA
A XII-A**

2026

**Acest manual este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin Ordinul
ministrului
Educației Naționale nr. 5099/09.09.2009.**

**Un proiect Școala Cool
Toate drepturile asupra lucrării aparțin
Școala Cool.
Este interzisă reproducerea integrală sau
parțială a lucrării,
sub orice formă, fără acordul autorului.**

**Pentru comenzi:
Tel.: 0765/343.785
e-mail: office@scoalacool.ro
Site: <http://scoalacool.ro/>**

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu

Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„*Viață-n libertate ori moarte!*” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

CUPRINS

Tema I: Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

1. Mediul și oamenii	9
2. Duratele timpului istoric	11
3. Civilizații preistorice în spațiul românesc	12
4. Geto-dacii și contactele cu lumea mediteraneană	14
5. Regii geto-dacilor: Burebista și Decebal	16
6. Integrarea geto-dacilor în lumea romană	18
7. Romanitate orientală și creștinism	20
8. Autohtoni și migratori: De la confruntare la coabitare	22
9. Formarea poporului și a limbii române	24
Teste evaluare tematică (3 variante)	28

Tema II: Autonomii locale și formarea statelor medievale românești

1. Formațiuni politice românești și statele vecine	36
2. Transilvania: De la voievodat la principat	38
3. Întemeierea statelor medievale: Țara Românească, Moldova și Dobrogea	40
4. Lumea satului	43
5. Organizarea unei comunități urbane: Sighișoara și Câmpulung	45
Teste evaluare tematică (3 variante)	46

Tema III: Spațiul românesc între diplomație și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității

1. Voievozii români în lupta antiotomană: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare	54
2. Mihai Viteazul și Unirea de la 1600	59
3. Politică și diplomație în secolele XVII-XVIII: Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir .	62
4. Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc	65
5. Arta ecleziastică și laică	67
Teste evaluare tematică (3 variante)	69

CUPRINS

Temele IV & V: Statul român modern: De la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX) & România și concertul european: De la „criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX

1. Regimul habsburgic și mișcarea de emancipare politico-socială în Transilvania	77
2. Regimul fanariot în Moldova și Țara Românească	79
3. Chestiunea Orientală și Principatele Române	81
4. Anul 1821 în istoria românilor: Tudor Vladimirescu	83
5. Regulamentele Organice	85
6. Revoluția de la 1848-1849	87
7. Unirea Principatelor și reformele lui Alexandru Ioan Cuza	90
8. Începuturile vieții politice moderne în România	93
9. Românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia	97
10. Cucerirea independenței de stat și unirea Dobrogei	99
11. Războiul pentru întregirea națională	101
12. Formarea statului național unitar	103
13. Învățămant, literatură și artă în spațiul românesc	106
14. Contribuții ale românilor la dezvoltarea științei și tehnicii	108
Teste evaluare tematică (6 variante)	110

CUPRINS

Tema VI: Între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa

1. Cetățean și stat în perioada interbelică	124
2. Un model democratic: S.U.A.	126
3. Comunismul	127
4. Fascismul și nazismul	128
5. Relațiile internaționale și agresiunea statelor totalitare	129
6. România după Marea Unire	131
7. Orașul: Arhitectură modernă și tradiții rurale	134
8. Monarhia constituțională și partidele politice în România interbelică	136
9. Anul 1940: Sfârșitul României Mari	140
10. Participarea României la Al Doilea Război Mondial	142
11. Holocaustul în România	144
Teste evaluare tematică (3 variante)	146

Temele VII & VIII: România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă. Construcția democrației postdecembriste & România și perioada „Războiului Rece”

1. O lume bipolară. Războiul Rece (1947-1991)	154
2. Evoluții specifice ale regimului comunist: Stalinizarea României (1947-1965)	156
3. Evoluții specifice ale regimului comunist: Național-comunismul (1965-1989)	159
4. Decembrie 1989. Context și consecințe	162
5. Revenirea la democrație	164
Teste evaluare tematică (6 variante)	166

Tema IX: Constituțiile României

Constituțiile României	180
Teste evaluare tematică (3 variante)	184
Teste recapitulare (13 variante)	191
Dicționar	217
Bibliografie	221
Anexă: Sfaturi pentru un examen de nota 10	225
Anexă: Teste examenul național de bacalaureat (2011-2025)	227

Tema I: Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Competențe generale:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice:

- 1.1. Construirea unor explicații și argumente intra- și multidisciplinare cu privire la evenimente și procese istorice.
- 3.1. Compararea surselor istorice în vederea stabilirii credibilității și a validității informației conținută de acestea.
- 4.1. Descoperirea unor oportunități în cercetarea istoriei ca sursă a învățării permanente.

Tema I: Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

- 1. Mediul și oamenii.**
 - 2. Duratele timpului istoric.**
 - 3. Civilizații preistorice în spațiul românesc.**
 - 4. Geto-dacii și contactele cu lumea mediteraneană.**
 - 5. Regii geto-dacilor: Burebista și Decebal.**
 - 6. Integrarea getodacilor în lumea romană.**
 - 7. Romanitate orientală și creștinism.**
 - 8. Autohtoni și migratori: De la confruntare la coabitare.**
 - 9. Formarea poporului și a limbii române.**
- Teste evaluare tematică (3 variante).**

Mediul și oamenii

1. Definiții

Toponimie = totalitatea numelor proprii de locuri ale unei regiuni.

Oronimie = totalitatea numelor care denumesc formele de relief; studiază numele de munți.

Hidronimie = totalitatea tuturor cursurilor de apă dintr-o regiune.

2. Spațiul carpato-danubiano-pontic

România este un stat independent, situat în sud-estul continentului Europa (Emisfera Nordică), la intersecția paralelei de 45° latitudine nordică cu meridianul de 25° longitudine estică.

Vecinii României sunt următorii:

- a. În nord: Ucraina;
- b. În sud: Bulgaria;
- c. În vest: Ungaria;
- d. În est: Republica Moldova și Ucraina;
- e. În sud-vest: Serbia;
- f. În sud-est: Marea Neagră.

Spațiul dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră (carpato-danubiano-pontic) a oferit un cadru natural favorabil, datorită reliefului variat, rețelei hidrografice bogate și climei blânde.

Înfățișarea teritoriului României se prezintă în felul următor:

- a. Munți cu pășuni, lemn și zăcăminte naturale diverse: Munții Carpați;
- b. Podișuri cu rezerve de sare, petrol și cărbune: Podișul Transilvaniei, Dealurile Subcarpatice, Podișul Moldovei și Podișul Dobrogei;
- c. Câmpii cu soluri bogate, propice agriculturii: Câmpia Română și Câmpia de Vest;
- d. Lunci și delte, bogate în pește și diferite specii de păsări: lunca Dunării și Delta Dunării.

Rețeaua hidrografică este bogată, oferind adăpost pentru multe așezări umane: fluviul Dunărea, râurile Siret, Olt, Mureș și Prut.

Clima este temperat continentală, făcând posibilă o multitudine variată de tipuri de floră și faună (pajiști alpine, păduri de conifere, lunci și diverse specii de animale), puțin agresive cu omul.

Totalitatea **toponimelor**, **oronimelor**, **hidronimelor**, onomastice (nume) și urmelor arheologice sunt dovezi ale vechimii locuirii umane pe aceste meleaguri.

3. Oamenii

Din punct de vedere istoric, spațiul în care se manifestă românii a fost împărțit în următoarele provincii: Muntenia, Oltenia, Moldova, Transilvania, Banat, Crișana, Sătmăr, Maramureș, Bucovina și Dobrogea.

Structura etnică a României este următoarea (conform datelor statistice din anul 2022): români (89.3%); maghiari (6.0%); rromi (3.4%); ucraineni (0.3%); germani (0.3%); alte minorități (ruși, tătari, turci, sârbi, greci, evrei, cehi, slovaci și croați) - 1.3%.

Principalele religii din România sunt următoarele (conform datelor statistice din anul 2022): creștin-ortodocși (73.86%); romano-catolici (3.89%); protestanți (5.61%); greco-catolici (0.61%); musulmani (0.31%).

Principalele centre urbane din România sunt următoarele (conform datelor statistice din anul 2022): București (capitala României), Cluj-Napoca, Iași, Constanța, Timișoara, Brașov, Craiova, Galați, Oradea, Ploiești, Brăila, Arad, Pitești, Bacău, Sibiu, Târgu-Mureș, Baia Mare și Buzău.

Locuitorii spațiului carpato-danubiano-pontic au avut din cele mai vechi timpuri următoarele ocupații: navigația, pescuitul, agricultura, creșterea cornutelor mari și mici, viticultura (creșterea viței de vie), apicultura (creșterea albinelor), pomicultura (creșterea pomilor fructiferi), mineritul,

meșteșugurile (activități manufacturiere și industriale), comerț intern și extern.

În afara granițelor României trăiesc 4.6 milioane de cetățeni români (diaspora): Italia, Germania, Spania, S.U.A. (Statele Unite ale Americii), Regatul Unit, Canada, Republica Moldova, Ucraina, Franța și Austria.

Duratele timpului istoric

1. Definiții

Paleontologie = știința care studiază ființele, plante și animale, precum și resturile și urmele activității de viață ale organismelor care au trăit de-a lungul timpului geologic din momentul apariției vieții pe Terra. Aceasta include studiul fosilelor pentru clasificarea organismelor și studiul interacțiunilor între ele și mediile lor (paleoecologia lor).

Arheologie = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu colectarea, ordonarea și interpretarea vestigiilor materiale. Oferă informații prețioase pentru studiul protoistoriei și preistoriei.

Cronologie = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu datarea evenimentelor istorice în vederea stabilirii succesiunii lor, a documentelor istorice, cu studiul sistemelor după care oamenii au studiat timpul prin raportarea la contemporaneitatea lor.

Istoriografie = totalitatea scrierilor dintr-o anumită perioadă sau dintr-o anumită țară; totalitatea cercetărilor istorice privitoare la un anumit aspect.

2. Izvoarele istorice

Istoria a fost și este cunoscută pe baza izvoarelor (surselor) istorice.

Principalele categorii de izvoare istorice sunt următoarele:

- Izvoare nescrise: **paleontologice** și **arheologice**;
- Izvoare scrise: epigrafice (îndeosebi inscripții pe materiale dure: metal, piatră, ceramică), juridice, sigilografice, heraldice (steme și blazoane), numismatice (monede), diplomatice, literare și cartografice (hărți).

Izvoarele istorice pot fi, de asemenea, interne (provenite de pe teritoriul României) sau externe (din afara teritoriului României, dar cu referire la aspecte ale istoriei naționale).

3. Timpul istoric

Timpul istoric, în ansamblu, a fost structurat de-a lungul a două ere, numite î.Hr. (înainte de Hristos) și d.Hr. (după Hristos).

În istoria României, ca și în cea universală, timpul istoric a fost împărțit în cinci mari epoci:

- Preistoria: primele atestări ale locuirii din spațiul românesc-secolul I î.Hr.;
- Antichitatea: secolul I î.Hr.-secolul al VII-lea d.Hr.;
- Evul Mediu (Epoca Medievală): secolele VII-XVIII;
- Epoca Modernă: secolul al XVIII-lea-1914;
- Epoca Contemporană: 1914-prezent.

Limitele **cronologice** ale acestor epoci pot fi însă diferite la nivel european și/sau mondial, față de cele ale istoriei naționale.

4. Preocupări **istoriografice** în spațiul românesc

Secolele XVI-XVIII - primele preocupări istoriografice din spațiul românesc s-au datorat cronicarilor moldoveni Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce.

Secolul al XVIII-lea - știința istorică s-a îmbogățit cu scrierile lui Dimitrie Cantemir, ale stolnicului Constantin Cantacuzino și lucrările membrilor Școlii Ardelene (Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Micu și Ioan Budai-Deleanu).

Secolul al XIX-lea - istoriografia s-a maturizat prin operele lui Nicolae Bălcescu, Bogdan Petriceicu Hașdeu și Alexandru Dimitrie Xenopol.

Secolul al XX-lea - istorici precum Nicolae Iorga, Gheorghe I. Brătianu, Constantin C. Giurescu și Vasile Pârvan au integrat cercetarea istorică românească în contextul european.

Civilizații preistorice în spațiul românesc

1. Definiții

Preistorie = perioada cuprinsă între momentul atestării prezenței omului pe Terra și apariția primelor izvoare scrise.

Ceată = formă primară de comunitate umană constituită din mai multe persoane, înrudite sau legate prin interese comune de ordin militar și economic.

Gintă = grup de persoane înrudite prin sânge și legate prin comuniunea de cult, nume și interese, ce a îndeplinit un rol social și religios fundamental în Preistorie, la baza acesteia aflându-se un strămoș comun.

Antropomorfism = mod de gândire în Preistorie și Antichitate, care a constat în atribuirea și transferarea de însușiri și înfățișări umane unor procese din natură, lucruri, ființe închipuite și zei.

Zoomorfism = reprezentare din Preistorie și Antichitate a zeităților prin intermediul animalelor.

Trib = formă de organizare specifică Preistoriei și Antichității, un semn al sedentarizării, constituită din mai multe ginți sau familii înrudite, care au locuit același teritoriu, delimitat de al altor triburi, au vorbit același dialect, au avut organe de conducere proprii, s-au supus autorității unui șef ales și s-au folosit de un cimitir comun.

Basileu = rege, căpetenie, suveran puternic, conducător de triburi, din Grecia Antică.

Fecunditate = capacitate a animalelor și a plantelor de a se reproduce și de a da descendenți normal dezvoltați; capacitatea unui teren de a produce (multe) roade; rodnicie, fertilitate.

2. Epoca Pietrei

Pe teritoriul României, dovezi arheologice **preistorice** care au atestat prezența umană în Epoca Pietrei au fost identificate în următoarele localități: Bugiulești (Vâlcea), Cucuteni, Valea Lupului (Iași), Mitoc (Botoșani), Valea Dârjovului (Olt), Peștera lui Climente (Mehedinți), Peștera cu oase din Anina (Caraș Severin), Ohaba Ponor, Peștera Cioclovina Uscată (Hunedoara) și Schela Cladovei (Mehedinți).

Epoca Pietrei a cuprins trei perioade:

I. Paleoliticul (epoca veche a pietrei) - cca. 1 milion-10.000/9000 î.Hr.:

- Realizarea uneltelor din piatră cioplită, lemn, os și corn de animal;
- Descoperirea producerii și folosirii focului;
- Ocupații: cules, vânătoare, pescuit;
- Oamenii au trăit organizați în **cete** și **ginți**;
- Apariția primelor manifestări artistice, legate, probabil, de credințele magico-religioase: diverse statuete **antropomorfe** și **zoomorfe**, obiecte de cult și desene rupestre.

II. Mezoliticul (epoca de mijloc a pietrei) - cca. 10.000/9000-7000/6500 î.Hr.:

- Unelte de mici dimensiuni (microlite);
- Domesticirea animalelor.

III. Neoliticul (epoca nouă a pietrei) - cca. 7000/6500-4500/4000 î.Hr.:

- Sedentarizarea comunităților umane („*revoluția neolitică*”) ⇒ apariția primelor sate;
- Utilizarea procedeelor de șlefuire și perforare a pietrei;
- Ocupații productive: cultivarea plantelor (agricultura) și creșterea animalelor;
- Inventarea meșteșugurilor;
- Noi forme de organizare socială (**tribul**);
- Manifestări religioase complexe.

Eneoliticul (chalcolitic sau epoca cuprului) - cca. 4500/4400-2700/2500 î.Hr.:

- Eneoliticul s-a situat între neolitic și epoca bronzului, dar s-a aflat în afara sistemului celor două epoci;
- S-a făcut trecerea la agricultura incipientă, s-a utilizat cuprul și s-a desfășurat procesul de

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

indoeuropenizare (pătrunderea în Europa a populațiilor indoeuropene venite din Asia) ⇒ formarea, în urma cuceririi civilizațiilor neolitice, a popoarelor Antichității: tracii, grecii, sciții, celții, germanicii, italicii, în Europa, și hitiții, persanii, indienii, în Asia.

3. Epoca Metalelor

Pe teritoriul României, au fost identificate culturi din Epoca Metalelor precum: Glina-Schneckenberg, Otomani, Pecica, Monteoru, Noua-Coslogeni și Suciu.

Epoca Metalelor a cuprins două perioade:

I. Epoca Bronzului (bronzul este un aliaj de cupru, aproximativ 90%, cu staniu-cositor sau plumb, cca. 10%) - cca. 2700/2500-1200/1150 î.Hr.:

a. Civilizația materială și spirituală a acestei epoci a fost atribuită, pe teritoriul României, tracilor, iar în sud-estul Europei ilirilor și grecilor;

b. Diferențierea socială după avere a condus la formarea aristocrației gentilice și tribale și la formarea de uniuni de triburi conduse de șefi militari (**basilei**).

II. Epoca Fierului (a avut două subperioade) - cca. 1200/1150 î.Hr.-secolele I-II d.Hr.:

a. Hallstatt - cca. 1250/1200-450/400 î.Hr.: a avut loc separarea lingvistică și etnică între tracii de la nord de Dunăre (geto-dacii) și tracii de la sud de Dunăre (moesi și besi);

b. La Tenne - cca. 450/400 î.Hr.-secolele I-II d.Hr.: a debutat circulația monetară, iar familia gentilică, poligamă, a fost înlocuită, treptat, cu familia monogamă, mai multe familii de acest gen grupându-se în obști sătești.

4. Spiritualitatea preistorică

În Preistorie, au apărut multiple culte spirituale care s-au întrepătruns: al soarelui, al morților, al strămoșilor, al **fecundității** și al fertilității.

Principalele manifestări artistice au fost următoarele: picturi rupestre (realizate pe pereții peșterilor), statuete și ceramică.

Geto-dacii și contactele cu lumea mediteraneană

1. Definiții

Politeism = formă de religie ce cuprinde mai multe divinități (un zeu suprem, celelalte fiindu-i subordonate și complementare) cu atribute diferite și distribuite în cadrul unui panteon, în funcție de importanța, rolul și rangul lor.

Polis = formă de organizare statală a lumii grecești; oraș-stat.

Autohton = locuitor care s-a născut pe teritoriul pe care îl ocupă.

2. Originile geto-dacilor

Secolul al VII-lea î.Hr. - geto-dacii, popor de origine indoeuropeană, ramura nordică a tracilor, au fost atestați în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Secolele V-I î.Hr. - geto-dacii au fost organizați în triburi și uniuni de triburi, cu denumiri diferite: appuli, buri, piephigi, carpi și costoboci.

Între geți și daci nu a existat nici o deosebire, au fost unul și același popor, fiind menționați cu numele de „geți” în izvoarele grecești și cu cel de „daci” în sursele de origine latină.

Istoria politico-militară timpurie a geto-dacilor a fost cunoscută din izvoarele scrise externe, cele mai vechi însemnări fiind cuprinse în operele următorilor istorici:

a. Greci: Hecataios din Milet (secolul al VI-lea î.Hr.); Herodot și Tucidide (secolul al V-lea î.Hr.); Strabon (secolul I î.Hr.);

b. Romani: Gaius Iulius Caesar (secolul I î.Hr.); Trogus Pompeius, Pliniu cel Bătrân (secolul I d.Hr.); Suetonius, Ptolemeu și Flavius Arianus Xenophon (secolul al II-lea d.Hr.); Cassius Dio (secolul al III-lea d.Hr.); Iordanes (secolul al VI-lea d.Hr.).

3. Societatea geto-dacă

Ocupațiile geto-dacilor au fost următoarele: agricultura și creșterea animalelor, apicultura, pescuitul, prelucrarea metalelor (bronz, fier, aur și argint), olăritul, meșteșugurile și comerțul.

Geto-dacii au cunoscut scrisul cu caractere grecești și latine și au avut preocupări științifice diverse: astronomie, elaborarea calendarului, matematică și botanică.

Așezările fortificate ale geto-dacilor au fost numite *dave* și au fost construite cu *murus dacicus* (piatră fasonată fără mortar), cele mai cunoscute fiind următoarele: Ziridava, Tamasidava, Piroboridava și Petrodava (au existat și așezări a căror denumire nu a conținut sufixul *dava*: Drobeta, Sarmizegetusa Regia, Potaissa, Dierna și Carsium).

Locuințelor geto-dacilor au fost construite din lemn, pe fundații de piatră, cu una sau două camere, acoperite cu șindrilă sau paie.

Din punct de vedere al organizării sociale, geto-dacii au fost împărțiți în următoarele categorii: aristocrația militară și cea sacerdotală (preoții) - *tarabostes* sau *pileati* (au purtat capul acoperit cu căciuli, cușme); oamenii liberi (majoritatea populației) - *comati* sau *capillati* (au purtat capul descoperit, pletoșii); un număr mic de sclavi (lipsiți de drepturi, folosiți la muncile casnice).

Societatea geto-dacă a fost condusă de regi (basilei), cei mai importanți fiind Burebista (82-44 î.Hr.) și Decebal (87-106 d.Hr.).

Religia geto-dacilor a fost una **politeistă**, în care s-a practicat incinerarea și sacrificiul uman.

Principalele zeități geto-dace au fost următoarele: Zalmoxis (zeul suprem), Bendis (zeița Lunii, a pădurilor, a farmecelor și a nopții), Gebeleizis (zeul fulgerului și al orizontului), Kotys (zeița primăverii, a vieții și a naturii), Pleistoros (zeul războiului) și Sabazios (zeul cerurilor).

Ceremoniile religioase au fost oficiate în sanctuare circulare sau rectangulare (cel mai important centru a fost Sarmizegetusa Regia, în Munții Orăștiei), aristocrația preotească deținând un rol privilegiat în cadrul vieții sociale și politice a geto-dacilor.

4. Contactele cu lumea mediteraneană

Secolele VII-VI î.Hr. - pe țărmul dobrogean al Mării Negre (litoralul vest-pontic), au fost întemeiate aşezări stabile, cu caracter meşteşugăresc şi comercial, locuite de greci (**polis-uri**): Histria (Istria), Tomis (Constanţa) şi Callatis (Mangalia).

Relaţiile coloniştilor cu **autohtonii** geto-daci s-au manifestat atât în domeniul economic şi al vieţii materiale (schimburi economice: ulei de măsline, ceramică, obiecte de lux; preluarea de către geto-daci a roţii olarului, viţei de vie şi a utilizării monedei), cât şi în cel politico-militar.

Principalele influenţe exercitate de alte populaţii asupra geto-dacilor au venit din partea:

- a. Celţilor: aspecte ale metalurgiei fierului şi roata olarului (în zonele vestice);
- b. Sciţilor şi persanilor: prelucrarea metalelor preţioase;
- c. Grecilor din coloniile de la Marea Neagră: moneda, scrierea cu alfabet grecesc şi elemente de arhitectură;
- d. Romanilor: diverse împrumuturi, îndeosebi privind viaţa materială (unelte, arme şi ceramică).

Principalele conflicte militare purtate de geto-daci au fost următoarele:

- a. 514 î.Hr. - expediţia regelui persan Darius I cel Mare (522-486 î.Hr.) în Dobrogea: prima atestare documentară a geto-dacilor de către Herodot („*cei mai viteji şi mai dreپţi dintre traci*”);
- b. 335 î.Hr. - expediţia lui Alexandru al III-lea cel Mare (336-323 î.Hr.) la nord de Dunăre: au fost atestate agricultura şi pescuitul;
- c. 300-292 î.Hr. - războaiele dintre căpetenia geto-dacă Dromichaites (cca. 300-280 î.Hr.) şi liderul macedonean Lysimachos (306-281 î.Hr.), încheiate printr-o alianţă;
- d. 200 î.Hr. - a fost atestat Rhemaxos, protector al coloniilor greceşti din Dobrogea.

Regii geto-dacilor: Burebista și Decebal

1. Burebista (82-44 î.Hr.)

Secolele I î.Hr.-I d.Hr. - societatea geto-dacă a cunoscut înflorirea civilizației fierului și structurarea tot mai clară a societății (o monarhie militară, cu un caracter teocratic).

Unirea triburilor geto-dace a fost favorizată de factori interni (unitate etnică, lingvistică și religioasă) și de factori externi (pericolul celtic și cel roman).

Politica internă:

- a. Monarhie cu caracter militar și religios;
- b. Limitele statului: în nord - Carpații Păduroși; în sud - Munții Balcani; în vest - Dunărea Mijlocie; în est - râul Bug;
- c. Capitala: Sarmizegetusa Regia (a cuprins o cetate, două zone de locuit și o zonă sacră formată din șase sanctuare, legate între ele prin drumuri pavate și conducte de apă);
- d. Realizarea unui sistem de fortificații în Munții Orăștiei: Costești-Blidaru, Luncani-Piatra Roșie, Costești-Cetățuie, Căpâlna și Bănița;
- e. Creșterea autorității centrale.

Politica externă:

- a. 62-61 î.Hr. - regele geto-dac i-a supus pe bastarnii și pe sciții din estul, respectiv sud-estul Daciei;
- b. 60 î.Hr. - Burebista a cucerit teritoriile ocupate de celti, în sud-vestul și nord-vestul Daciei;
- c. 55 î.Hr. - liderul geto-dac și-a impus autoritatea asupra cetăților grecești, de la gurile râului Bug până la Apollonia Pontica (Sozopol);
- d. 49-45 î.Hr. - Burebista a intervenit în războiul civil de la Roma, dintre Gaius Iulius Caesar (81-45 î.Hr.) și Cneus Pompeius Magnus (70-48 î.Hr.), ca aliat al celui din urmă, care a fost însă înfrânt;
- e. 48 î.Hr. - geto-dacii au organizat o campanie militară la sud de Dunăre, în Peninsula Balcanică.
- 44 î.Hr. - Burebista a fost asasinat, probabil de aristocrația nemulțumită de măsurile luate de acesta.

2. Decebal (87-106 d.Hr.)

După moartea lui Burebista statul geto-dac s-a fărâmițat în patru, și, mai apoi, cinci state mai mici, iar coloniile grecești și triburile de alt neam și-au proclamat independența.

La Sarmizegetusa Regia, s-a păstrat continuitate statală prin următorii regi: Deceneu, preot asociat la conducerea statului în perioada domniei lui Burebista; Comosicus; Coryllos-Scorilo; Duras.

Diurpaneus, urmaș al lui Duras (nepot de frate și fiu al lui Scorilo), și-a luat supranumele de Decebal (din limba geto-dacă: „*cel puternic*”, „*cel viteaz*”) și a refăcut unitatea statului geto-dac, care a fost mai bine organizat, dar mai restrâns ca teritoriu (Transilvania, Banat, Oltenia, centrul și sudul Moldovei).

Confruntări militare cu împăratul roman Domițian (81-96):

- a. 86 - Decebal a organizat un atac masiv asupra provinciei Moesia, iar guvernatorul roman Oppius Sabinus a fost omorât și provincia jefuită;
- b. 87 - la Tapae (localitatea Zeicani, județul Hunedoara), generalul roman Cornelius Fuscus, care a trecut la nord de Dunăre în Dacia, pentru a pedepsi atacul asupra provinciei Moesia, a fost înfrânt de forțele lui Decebal;
- c. 88 - la Tapae, Decebal a fost învins de generalul roman Tettius Iulianus;
- d. 89 - în contextul înfrângerii forțelor romane de-a lungul graniței germane, împăratul Domițian a încheiat pacea cu Decebal: Dacia a devenit stat clientelar al Romei, în schimbul menținerii păcii romanii au plătit geto-dacilor, anual, 8 milioane de sesterți și le-au furnizat mașini de război și instructori militari.

3. Războaiele daco-romane

I. Primul război daco-roman (101-102):

Confruntările dintre geto-daci și romani au reînceput în timpul domniei împăratului roman Marcus Ulpius Traian (98-117), când au avut loc două războaie grele și sângeroase, a căror desfășurare a fost redată pe basoreliefurile *Columnnei lui Traian*.

98 - după scurta perioadă de domnie a lui Ulpius Nerva (96-98), a urmat la tronul Imperiului unul din cei mai importanți împărați din istoria Romei, Marcus Ulpius Traian, care s-a hotărât să cucerească Dacia.

Motivele cuceririi romane a Daciei au fost următoarele: nevoia de stabilitate pe linia Dunării; bogățiile Daciei (mai ales aurul); spălarea rușinii înfrângerii lui Cornelius Fuscus; pacea încheiată de Domițian.

101 - Traian a inspectat trupele de pe linia Dunării și a trecut fluviul pe un pod de vase în trei puncte: Dierna (Orșova), Lederata (Ram, Serbia) și Tibiscum (satul Jupa, județul Caraș-Severin).

Conform istoricului Cassius Dio, pentru a nu fi surprins de forțele lui Decebal, Traian a înaintat cu prudență spre Sarmizegetusa.

101 - la Tapae, s-a dat bătălia decisivă dintre forțele romane și cele geto-dace: dacii au rezistat în fața ofensivei romane, dar, la izbucnirea unei furtuni, aceștia, considerând-o un semn de la zei, au hotărât să se retragă.

101-102, iarna - Decebal a trimis trupe geto-dace, împreună cu aliații sarmați, roxolani și buri germanici, împotriva Dobrogei romane.

102 - Traian a plecat cu armata din munți, urmându-i pe geto-daci în Dobrogea ⇒ 102 - la Tropaeum Traiani (Adamclisi), forțele lui Decebal au fost înfrânte în mod categoric.

102, primăvara - împăratul roman a reluat înaintarea spre capitala geto-dacă și a cucerit cetatea Costești-Blidaru.

102 - pentru a își menaja forțele și pentru a cruța capitala, Decebal a cerut pacea (una foarte dură pentru geto-daci), pe care Traian a acceptat-o:

- a. Țara Hațegului, Banatul, Oltenia, Muntenia, sudul Moldovei și sud-estul Transilvaniei au fost ocupate de romani;
- b. Decebal a predat armele și mașinile de război, meșterii și instructorii militari;
- c. Geto-dacii nu au mai avut voie să primească fugari din Imperiul Roman;
- d. Au fost dărâmate zidurile cetăților de pe întinsul Daciei;
- e. Liderul geto-dac a fost obligat să renunțe la politica externă și să aibă prieteni și dușmani comuni cu Roma.

II. Perioada dintre confruntări (103-105):

Prin pacea din anul 102 Traian a limitat drastic acțiunile lui Decebal, dar a bănuț că regele geto-dac nu le va respecta.

103-105 - romanii au început colonizarea Banatului și Olteniei.

103-105 - la Drobeta, peste Dunăre, cu ajutorul arhitectului Apollodor din Damasc, Traian a construit un pod de piatră cu suprastructură de lemn, pentru a avea o legătură stabilă cu Dacia, pentru a face posibilă trecerea trupelor și aprovizionarea acestora (271-275: podul a fost dărâmat din ordinul împăratului Lucius Domitius Aurelianus, pentru a nu fi folosit de barbarii care au început să invadeze tot mai des Imperiul Roman).

III. Al doilea război daco-roman (105-106):

105 - Traian a avut un avantaj clar asupra lui Decebal, romanii au trecut Dunărea pe podul de la Drobeta și s-au îndreptat spre Sarmizegetusa Regia din cinci direcții, prin Banat, pe Cerna, Jiu, Olt (împăratul a condus coloana de pe Valea Oltului) și prin sud-estul Transilvaniei.

105, vara - au fost cucerite și distruse cetățile Costești-Blidaru, Luncani-Piatra Roșie, Costești-Cetățuie, Căpâlna și Bănița, iar Sarmizegetusa Regia a fost înconjurată, capturată și distrusă.

106 - Decebal a încercat să se retragă în munți, dar a fost ajuns din urmă de un corp de cavalerie roman, condus de Tiberius Claudius Maximus, și s-a sinucis (acest episod al sinuciderii regelui geto-dac a fost reprodus într-o scenă de pe *Columna lui Traian*).

106 - romanii au înfrânt ultimele rezistențe geto-dace, iar în luna august, într-o diplomă militară descoperită la Porolissum (satul Jac, județul Sălaj), a fost menționată provincia Dacia ⇒ romanizarea a devenit ireversibilă, iar procesul de formare a poporului și a limbii române a căpătat o direcție clară.

Integrarea geto-dacilor în lumea romană

1. Definiții

Romanizare = proces istoric îndelungat, organizat, ireversibil și susținut de statul roman, prin care populațiile neromane au preluat și asimilat limba latină, instituțiile, modul de viață, cultura și tradițiile romane.

Legiune = unitate militară principală a armatei romane, constituită din pedestrași cetățeni romani (în perioada imperială a fost compusă din 5200 de infanteriști și 120 de trupe auxiliare).

Castru = tabără fortificată în sistemul defensiv roman, inițial desemnând taberele trupelor amplasate în zonele de frontieră.

Canaba = așezare civilă locuită de veterani, negustori și meșteșugari, aflată în imediata apropiere a unui castru roman, în strânsă dependență de acesta.

Vicus = sat roman adunat, cu o rețea stradală bine definită.

Pagus = târg în Dacia romană.

Villa rustica = gospodărie agricolă care a aparținut aristocrației romane, ce a cuprins locuința proprietarului și anexele ce au adăpostit vitele, uneltele, proviziile, sclavii și lucrătorii agricoli.

Limes = linie de hotar, graniță, fortificație, frontieră fortificată, de cele mai multe ori pe un hotar natural, la granițele Imperiului Roman.

2. Premisele procesului de romanizare

Secolul al II-lea î.Hr. - contactele dintre geto-daci și romani s-au intensificat, pe măsură ce aceștia din urmă s-au apropiat de Dunăre.

Secolul I î.Hr. - geto-dacii au adoptat moneda, ceramica și podoabele romane.

29-27 î.Hr. - Dobrogea a devenit provincie romană.

Secolul I d.Hr. - romanii au devenit stăpâni pe ambele maluri ale Dunării (la nord până în lunca Dunării).

3. Organizarea provinciei romane Dacia

106-271/275 - Dacia a devenit provincie romană de rang imperial și a inclus următoarele provincii istorice: Transilvania, Banat, Oltenia și vestul Munteniei.

Provincia cucerită de Traian a fost condusă de un guvernator consular, care a purtat titlul de *legatus augusti pro praetore* (din limba latină: „*legat imperial cu rang de pretor*”), și a avut capitala la Ulpia Traiana Sarmizegetusa (construită la 40 km de fosta capitală a statului geto-dac).

106-271/275 - teritoriile necucerite (Maramureș, Crișana, Moldova și Muntenia) au rămas în stăpânirea dacilor liberi.

Dacia a fost apărută de două **legiuni** romane, contonate pe teritoriul acesteia, *Legiunea a V-a Macedonica* și *Legiunea a XIII-a Gemina*, și numeroase detașamente auxiliare.

Teritoriul provinciei a fost reorganizat administrativ în perioada următorilor împărați:

a. Hadrian (117-138): pentru a îmbunătăți apărarea și controlul militar în provincie, Dacia a fost împărțită în Dacia Inferior (capitala Drobeta, condusă de *procurator Augusti* - din limba latină: „*procurator imperial*”), Dacia Superior (capitala la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, condusă de *legatus augusti pro praetore*) și Dacia Porolissensis (capitala la Napoca, condusă de un *procurator Augusti*);

b. Marcus Aurelius (161-180): provincia a fost împărțită în Dacia Malvensis, Dacia Apulensis și Dacia Porolissensis, conduse de un *legatus Augusti pro praetore Daciarium trium* (din limba latină: „*legat imperial cu rang de pretor pentru cele trei Dacii*”).

Dacia romană, precum Dobrogea, a cunoscut un intens proces de colonizare cu populații latinofone venite din toate colțurile Imperiului Roman și a fost supusă unei urbanizări intense,

specific romane, formându-se orașe de tipul *colonia* (de rang superior) și *municipia* (de rang inferior). Provincia Dacia a avut o viață economică înfloritoare, fiind integrată lumii romane prin desfășurarea unor activități ce au corespuns necesităților vremii, precum mineritul (exploatarea zăcămintelor de aur și argint în colonia minieră Alburnus Maior - Roșia Montană, a fierului și a cuprului), agricultura (constituirea fermelor agricole de tip roman), meșteșugurile și comerțul (a schimbat produse cu alte provincii din cadrul Imperiului Roman).

4. Romanizarea geto-dacilor

Principalii factori care au contribuit la romanizarea geto-dacilor au fost următorii:

I. Administrația: a fost reprezentată de guvernatorul Daciei romane, funcționarii provinciali și cei locali.

II. Armata romană (cca. 55.000 soldați cantonați în provincia Dacia): alcătuită din legiuni (soldați cu cetățenie romană) și trupe auxiliare (soldați fără cetățenie romană), cantonate în **castre** (Apulum - Alba Iulia; Porolissum - satul Jac, județul Sălaj; Potaissa - Turda; Romula - satul Reșca, județul Olt), în jurul cărora au apărut așezări locale (**canaba** și **vicus**), care au fost romanizate.

III. Veteranii: după încheierea serviciului militar, o parte dintre veterani s-au stabilit în Dacia, unde și-au întemeiat familii, au primit pământ, funcții și compensații bănești.

IV. Coloniștii romani: au fost aduși din toate zonele Imperiului, fiind purtători ai culturii romane (au creat așezări locale de tip roman: *canaba*, *vicus*, **pagus** și **villa rustica**).

V. Urbanizarea: romanii au construit orașe cu statut de *colonia* (Ulpia Traiana Sarmizegetusa; Apulum; Drobeta - Drobeta-Turnu Severin; Napoca - Cluj-Napoca; Potaissa; Romula) și *municipia* (Ampelum - Zlatna; Dierna - Orșova; Porolissum; Tibiscum - satul Jupa, județul Caraș-Severin).

VI. Viața economică: Dacia a fost integrată în sistemul economic roman și prinsă într-un intens schimb de produse cu Roma și provinciile Imperiului, grație unui sistem de drumuri temeinic construite de inginerii romani (a creat legături între autohtoni și coloniștii romani).

VII. Justiția: s-a realizat în conformitate cu dreptul roman.

VIII. Cultura: a avut un rol decisiv în romanizarea Daciei, limba latină asigurând comunicarea între autohtoni și coloniștii romani.

IX. Religia: a cunoscut două fenomene, cel de *interpretatio romana* (adorarea unor zeități geto-dace sub nume romane) și pe cel de *sincretism* (contopirea mai multor zeități într-una singură).

106-271/275 - dacii liberi au reprezentat populația autohtonă neinclusă în provincia romană Dacia, relațiile lor cu această provincie fiind complexe: pe de o parte, au atacat deseori **limesul**, pe de altă parte, au primit influențe de civilizație romană, fiind supuși, cu timpul, romanizării.

271/275 - împăratul Lucius Domitius Aurelianus, confruntat cu imposibilitatea apărării provinciei în fața atacurilor dacilor liberi și ale goților germanici, în condițiile crizei economice și militare din Imperiu, a retras armata și administrația din Dacia ⇒ încetarea stăpânirii imperiale în provincie.

Secolele III-VIII - populația romanizată de pe teritoriul provinciei, daco-romanii, nu a abandonat Dacia, în ciuda atacurilor popoarelor migratoare ⇒ nașterea poporului și a limbii române.

Romanitate orientală și creștinism

1. Definiții

Misionar = persoană care contribuie la propagarea preceptelor creștinismului în teritoriile în care acestea nu sunt cunoscute.

Paleocreștinism = vechea biserică creștină, care a apărut și s-a dezvoltat în Antichitatea târzie greco-romană. A dezvoltat o artă caracterizată inițial prin amenajarea de catacombe și prin sarcofage cioplite în piatră și decorate cu inscripții și simboluri creștine, și, ulterior, cu construirea bisericilor de tip basilical. Cele mai folosite simboluri au fost porumbelul, crucea, peștele, ancora, vița de vie, mielul și păstorul.

2. Romanitatea orientală

Secolele I î.Hr.-VII d.Hr. - încetarea stăpânirii romane în provincia Dacia nu a însemnat întreruperea legăturilor autohtonilor cu lumea romană, Dobrogea (Schytia Minor) rămânând sub stăpânire romană și apoi bizantină.

Legăturile cu Imperiul Roman au fost menținute prin:

- Schimburile comerciale ale populației autohtone nord-dunărene cu provinciile romane sud-dunărene;
- Mutările voluntare ale locuitorilor de pe un mal pe celălalt al Dunării;
- Reinstaurarea stăpânirii romane la nordul Dunării în timpul împăraților Constantin cel Mare (306-337) și Iustinian I (527-565);
- Răspândirea creștinismului la Dunărea de Jos de către **misionari** latinofoni veniți din Imperiu.

Principalele fenomene care au afectat fosta Dacie romană, după anii 271-275, au fost decăderea vieții urbane și retragerea daco-romanilor în zonele rurale, care au putut oferi adăpost în fața atacurilor migratorilor.

Secolele III-VIII - procesul romanizării a continuat, extinzându-se și asupra dacilor liberi.

3. Răspândirea creștinismului în Dacia

Secolele I-IV - creștinismul a fost interzis în Imperiul Roman, printre împărații adversari ai cultului creștin numărându-se Nero (54-68), Domițian (81-96), Traian (98-117), Hadrian (117-138), Antoninus Pius (138-161), Marcus Aurelius (161-180), Commodus (180-192), Septimiu Sever (193-211), Alexandru Sever (222-235), Maximinus Thrax (235-238), Decius (249-251), Valerian (253-260), Dioclețian (284-305), Galeriu (305-311) și Maximinus Daza (310-313).

Secolele III-IV - religia creștină a pătruns în Dacia prin intermediul coloniștilor și a soldaților romani. 313 - în urma *Edictului de la Milano*, prin care împăratul Constantin cel Mare a acordat libertate de cult creștinismului, a început organizarea primelor episcopii la Dunărea de Jos și s-au întemeiat basilicile (biserici) de la Tomis, Histria și Niculițel.

Creștinismul s-a răspândit în limba latină, contribuind la continuarea procesului de romanizare în rândul autohtonilor, numeroși termeni religioși de bază din limba română provenind din limba latină: *Dumnezeu* („*Domine Deus*”), *creștin* („*christianus*”), *cruce* („*crux*”), *Duminică* („*Dies Dominica*”), *păcat* („*peccatum*”) sau *rugăciune* („*rogatio*”).

Secolul al IV-lea - în spațiul carpato-danubiano-pontic au activat personalități creștine precum Teotim I, Bretanion, Sava Gotul, Ulfila și episcopul Niceta de Remesia.

Basilici (biserici) și cripte **paleocreștine** au fost descoperite în zona cetății Tomis (mormântul hypogeu și cripta paleocreștină, secolul al IV-lea, descoperite în municipiul Constanța), Niculițel (basilica celor patru martiri, secolul al IV-lea) și Izvoarele (județul Mehedinți, secolul al IV-lea).

Secolele IV-VI - obiecte creștine au fost descoperite la Biertan (județul Sibiu): donariul de bronz

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

cu inscripția „*Ego, Zenovivs votum posui*” (din limba latină: „*Eu, Zenovie, am dat acest dar*”) și monograma lui Hristos; alte obiecte paleocreștine au fost descoperite la Porolissum (satul Jac, județul Sălaj), Luciu (județul Ialomița), Apulum (Alba Iulia, județul Alba) și Sucidava (Corabia, județul Olt).

Secolul al VI-lea - Dionisie Exiguul (Dionisie cel Smerit), născut în Dobrogea, a introdus calendarul creștin (numerotarea anilor s-a făcut de la nașterea lui Iisus Hristos) și calculul datei pentru sărbătorile pascale.

Autohtoni și migratori: De la confruntare la coabitare

1. Autohtoni și migratori

Sfârșitul Antichității și începutul Evului Mediu au fost marcate de invaziile popoarelor migratoare și de formarea noilor civilizații europene.

Relațiile autohtonilor cu migratorii s-au caracterizat prin acceptarea controlului acestora, exercitat prin perceperea tributului și a altor obligații din partea populației locale și prin asimilarea de către populația locală a migratorilor rămași la nordul Dunării.

271/275-secolul al VIII-lea - Dacia, după retragerea aureliană, a suferit transformări care au dus la formarea poporului și a limbii române, acest proces fiind legat de migrația populațiilor, element dinamizator pentru întreaga lume romană.

Secolele III-VII - zona nord-dunăreană a cunoscut invaziile următoarelor popoare: goți, huni, gepizi, avari, slavi și bulgari:

I. Goții: secolul al III-lea - au venit dinspre Marea Baltică și s-au așezat în Moldova și Muntenia. Secolul al IV-lea - goții s-au stabilit în Transilvania.

II. Hunii: 376 - sub conducerea lui Attila (434-453), i-au alungat pe goți la sud de Dunăre. 433 - s-au stabilit în Câmpia Pannonică și au organizat raiduri asupra Europei Occidentale. 453 - după moartea lui Attila, statul hunilor s-a destrămat. Acest popor migrator a pus capăt vieții urbane din Dacia.

III. Gepizii: secolul al V-lea - au preluat controlul asupra Daciei (și-au stabilit centrul de putere în Pannonia). S-au descoperit urme arheologice: tezaure, morminte bogate pe valea Someșului (Apahida, Turda și Slimnic). Jumătatea secolului al VI-lea - gepizii s-au stabilit în număr mare în spațiul intracarpatic.

IV. Avarii: 567 - i-au înfrânt pe gepizi și au preluat controlul asupra Daciei. Urme ale existenței avarilor în spațiul românesc au fost descoperite pe valea Mureșului.

V. Slavii: secolul al VI-lea - s-au stabilit în Muntenia și Moldova. Secolul al VII-lea - s-au așezat în Transilvania, după care au trecut în număr mare la sud de Dunăre, stabilindu-se în Balcani, în teritoriul controlat de Imperiul Roman de Răsărit (Bizantin). Consecințele migrației slavilor asupra populației romanice nord-dunărene au fost următoarele: izolarea populației autohtone de restul Imperiului Roman de Răsărit; transmiterea unor influențe lingvistice în limba română și, mai târziu, a unor elemente religioase (de cult). Populația romanizată de la nordul Dunării a devenit astfel o insulă de latinitate înconjurată de popoare slave. Secolele VIII-IX - cu o civilizație mai puțin evoluată decât cea a autohtonilor, slavii din spațiul românesc au fost asimilați, având un rol important în ruralizarea Daciei.

VI. Bulgarii: secolul al VII-lea - au migrat la sud de Dunăre (pe teritoriul de astăzi al Bulgariei), unde au întemeiat un stat condus de Asparuch (681-701), care a inclus teritorii din Bulgaria, România (Dobrogea și Alba Iulia), Republica Moldova și Ucraina.

2. Migrația maghiarilor în Pannonia

862-896 - sub conducerea Marelui Prinț Almos (cca. 850-cca. 895) și a lui Arpad (cca. 895-cca. 907) maghiarii s-au stabilit în Câmpia Pannonică.

10-12 august 955 - la Lechfeld, expansiunea ungarilor spre vestul Europei a fost oprită de împăratul german Otto I (936-973).

Secolul al X-lea - ungurii au trecut la o politică de extindere teritorială spre est, către Transilvania (spațiul intracarpatic), confruntându-se cu rezistența opusă de voievodatele conduse de Gelu, Glad și Menumorut.

1000/1001-1038 - în perioada domniei regelui maghiar Ștefan I a început cucerirea sistematică a Transilvaniei.

3. Ultimele migrații

Secolele XI-XIII - s-au produs ultimele migrații, spațiul românesc fiind afectat de năvălirile pecenegilor, uzilor, cumenilor și mongolilor.

Martie 1241-aprilie 1242 - marea invazie mongolă: 200.000 mongoli, conduși de Batu Han și generalul Subutai, au invadat Polonia, Ungaria și spațiul românesc ⇒ populația din zonele invadate s-a înjumătățit, iar numeroase cetăți și sate au fost distruse (1243: faptele au fost relatate de călugărul catolic Rogerius în lucrarea *Carmen miserabile super destructione regni Hungariae temporibus Belae IV regis per Tartaros facta* - din limba latină: „*Un poem de jale despre distrugerea Regatului Ungariei de către tătari, în timpul domniei regelui Bela al IV-lea*”).

Spațiul românesc a fost invadat de mongolii conduși de Cadan, Calcan și Budjek, care au devastat așezări din Moldova, Muntenia și Transilvania, precum Rodna, Bistrița, Cluj-Napoca, Oradea, Timișoara, Alba Iulia și Sibiu.

1243 - în nordul Mării Negre, mongolii și aliații lor tătarii au întemeiat Hanatul Hoardei de Aur.

Formarea poporului și a limbii române

1. Definiții

Etnogeneză (din limba greacă: *etnos* = „popor” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unui popor.

Glotoogeneză (din limba greacă: *glotta* = „limbă” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unei limbi sau a unui grup de limbi.

Protocronism = promovarea unei perspective naționaliste asupra trecutului și negarea influențelor externe în cultura românească.

2. Etnogeneza română

Romanitatea este elementul esențial al identității lingvistice și culturale a poporului român, procesul a avut o mare intensitate, limba latină pătrunzând în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Etnogeneza românească a fost un proces complex, al cărui rezultat a fost apariția unui popor neolatin, singurul moștenitor al romanității orientale.

Principalele etape ale formării poporului român au fost următoarele:

I. Perioada stăpânirii romane (secolele II-III, în provincia Dacia, respectiv secolele I-VII, în Dobrogea): asupra dacilor s-a exercitat acțiunea romanizatoare a coloniștilor, a veteranilor și a administrației imperiale ⇒ apariția populației daco-romane.

II. Continuitatea daco-romanilor la nordul Dunării după retragerea aureliană (271-275): în perioada migrațiilor fenomenul romanizării i-a cuprins și pe dacii liberi.

III. Apariția poporului român (secolul al VIII-lea).

Totodată, s-a menținut o populație daco-romană la sudul Dunării, vlahii, vorbitori ai dialectelor limbii române: aromân, meglenoromân și istroromân.

3. Glotoogeneza română

Limba română face parte, prin stratul fundamental de origine latină, din familia limbilor neolatine, alături de italiană, spaniolă, portugheză și franceză.

Structura limbii române: strat latin (60%), substrat geto-dacic (10%), adstrat slav (20%) și împrumuturi din alte limbi - neologisme (10%).

Principalele etape ale formării limbii române au fost următoarele:

I. Adoptarea de către populația din Dacia și Moesia a latinei populare (vulgare), în care s-au utilizat și cuvinte traco-dacice (aproximativ 10% din fondul lexical de bază).

II. Includerea, în secolele VIII-IX, a elementelor provenite din limba slavilor sudici (aproximativ 20% din fondul lexical de bază).

III. Împrumuturi din alte limbi în epocile modernă și contemporană (turcă, franceză, germană și engleză) - aproximativ 10%.

4. Românii în izvoarele medievale timpurii

Documentele medievale timpurii i-au amintit pe români sub numele de *vlahi*, *valahi*, *volohi*, *blahi*, *bolohi* (termeni de origine germanică, derivați din *walach*, ce au desemnat populațiile romanice).

630-640 - cronicarul bizantin Theofilact din Simocatta (*Istorie*), a menționat expresia *Torna, torna, fratre!* („Întoarce-te, întoarce-te, frate!”), un îndemn rostit de un soldat în protoromână, în perioada unei campanii a bizantinilor împotriva avarilor, în apropierea Munților Balcani (587).

Secolul al IX-lea - cronicarii străini au menționat românii în numeroase lucrări:

a. Cronicarul bizantin Theofanes Confesor (*Chronografia*: 810-815) a surprins în scrierile sale romanitatea nord-dunăreană în plin proces de transformare;

b. Geograful armean Moise de Corene (*Geografia armeană*) a menționat „țara necunoscută ce-i zic

Balak-Valahia”;

c. Cronica turcă *Oguzname* a menționat țara vlahilor („*Ulak-ili*”) și locuitorii acesteia („*ulakes*”). Secolul al X-lea - împăratul bizantin Constantin al VII-lea Porfirogenetul (913-959), în lucrarea *Cu privire la administrarea Imperiului* (950), a făcut distincția între *romei* (populația greacă) și *romani*, populația neogreacă din Balcani și zona Dunării („*se numesc romani pentru că au venit din Roma*”). Secolul al XI-lea - în cronicile străine, mențiunile despre români s-au înmulțit:

a. Cronicarul bizantin Kekaumenos (*Sfaturi și povestiri*) i-a menționat pe *vlahi* și revolta acestora din Tesalia împotriva creșterii taxelor impuse de împăratul Constantin al X-lea Ducas (1059-1067);
b. Cronicarul bizantin Ioan Skylițes (*Sinopsis al istoriilor*), preluat de cronicarul bizantin Ghiorgghios Kedrenos, a relatat că David, fratele țarului bulgar Samuil (997-1014), a fost ucis (976) în zona *Kaloi drues* (din limba greacă: „*Stejarii frumoși*”) de *vlahii hoditai* (din limba greacă: „*vlahii călători*”);
c. Geograful persan Gardizi (*Podoaba istoriilor*), referindu-se la români, i-a așezat între slavi (bulgari), ruși și unguri, între Dunăre și „*un munte mare*” (probabil Munții Carpați).

Secolul al XII-lea - descrierile cronicarilor străini despre români au devenit o constantă:

a. Cronicarul bizantin Ioan Kynnamos (*Epitome*), într-o descriere o campaniei împăratului Manuel I Comnen (1143-1180) împotriva maghiarilor (1167), a afirmat despre vlahi că „*se zice că sunt coloni veniți de demult din Italia*”;

b. Cronicarul maghiar Anonymus, în lucrarea *Gesta Hungarorum* (din limba latină: „*Faptele ungarilor*”) - cca. 1200, a menționat prezența românilor în arcul intracarpatic (secolul al IX-lea).

Secolul al XIII-lea - cronicarul maghiar Simon de Keza, în lucrarea *Gesta Hunnorum et Hungarorum* (din limba latină: „*Faptele hunilor și ale ungarilor*”), a relatat că la venirea hunilor în Câmpia Pannonică, locuitorii orașelor s-au întors în Italia, dar vlahii, care au fost „*păstori și agricultorii acestora*”, au rămas de bună voie în Pannonia.

5. Romanitatea românilor

Secolele XV-XVI - umaniștii occidentali și români au confirmat ideea romanității românilor:

a. Cronicarii bizantini Demetrie și Laonic Chalcocondil (veri) i-au numit „*daci*” pe românii din nordul Dunării și „*vlahi*” pe cei din sudul fluviului, dar le-au recunoscut originea comună;
b. Cărturarul italian Filippo Buonaccorsi a afirmat descendența românilor din coloniștii romani aduși în Dacia și că această colonie ar fi fost condusă de un comandant numit Flaccus;
c. Istoricul italian Flavio Biondo (*Decade de istorie de la căderea Imperiului Roman*: 1439-1453) a afirmat că românii cu care s-a întâlnit la Roma „*au invocat cu mândrie originea lor romană*”;
d. Filosoful italian Gian Francisco Poggio Bracciolini (*Discuții de ospăț*: 1451) a susținut cu dovezi originea latină a poporului român, a semnalat elemente comune limbii latine și române și a constatat existența la români a unei tradiții despre descendența lor dintr-o colonie fondată de împăratul Traian;
e. Cărturarul Enea Silvio Bartolomeo de Piccolomini (Papa Pius al II-lea: 1458-1464), în lucrarea *Cosmografia* (1501), a afirmat originea romană a poporului român;
f. Poetul italian Francesco della Valle (*Însemnări despre originea, obiceiurile și orașele românilor*: 1532) a afirmat originea romană a poporului român și cucerirea romană a Daciei de către Traian;
g. Cărturarul român Nicolaus Olahus (*Hungaria*: 1536) a susținut unitatea de neam, limbă și religie a românilor din spațiul românesc;
h. Cărturarul sas Johannes Honterus (*Rudimenta Cosmographica*: 1542) a consemnat pe hărțile din atlasul său geografic numele de *Dacia*;
i. Istoricul croat Anton Varancsics (*Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești*: 1549) a confirmat existența unei clare conștiințe a descendenței latine a românilor;
j. Istoricul italian Antonio Bonfinius (*Decadele*: 1568) a argumentat cu inscripții romane, toponime și numele poporului român („*românii sunt urmașii coloniei și ai legiunilor romane din Dacia*”);
k. Istoricul maghiar Ștefan Szamoskozi (*Culegere de inscripții vechi și de unele antichități din Dacia*: 1593) a susținut că românii au fost urmași ai romanilor, descendența acestora fiind dovedită de limbă. În contextul preluării conducerii în Transilvania de către Mihai Viteazul (1593-1601) în cursul anului 1599, percepută ca o amenințare la adresa privilegiilor nobilimii maghiare, Szamoskozi și-a schimbat poziția, în epitaful satiric compus după moartea lui Mihai Viteazul (1601) l-a numit pe

acesta *Nero verus* (din limba latină: „*Un adevărat Nero*”) și a negat originile romane ale românilor, aceștia părăsind Dacia în timpul domniei împăratului Publius Licinius Egnatius Gallienus (253-268). Secolele XVII-XVIII - cronicarii străini au abordat romanitatea românilor:

- a. Istoricul croat Ioan Lucius (*Despre regatul Dalmației și Croației*: 1666) a confirmat caracterul latin și continuitatea elementului roman după retragerea aureliană, dar a susținut că populația romană de la nord de Dunăre a fost sporită prin imigrarea elementelor romane din sudul fluviului;
- b. Cronicarul sas David Hermann (*Analele eclesiastice și politice ale Transilvaniei*: 1655) a afirmat că românii și-au tras originea, numele și limba din coloniștii aduși de împăratul Traian în Dacia;
- c. Cronicarul sas Johannes Troster (*Vechea și Noua Dacie germană*: 1666) a considerat că „*românii (...) nu sunt decât urmașii legiunilor romane*”;
- d. Cărturarul sas Laurentius Toppeltinus (*Formarea și decăderea Transilvaniei*: 1667) a susținut romanitatea românilor și continuitatea acestora la nord de Dunăre după retragerea aureliană;
- e. Istoricul și geograful sas Martin Schmeitzel a susținut originea romană și latinitatea românilor;
- f. Istoricul secuiei Benko Josef (*Transilvania sau Marele Principat al Transilvaniei*: 1778) a adus argumente în favoarea continuității elementului daco-roman în spațiul intracarpatic, după retragerea aureliană „*mulți romani, împreună cu dacii indigeni, au rămas pe loc*”;
- g. Istoricul maghiar Andrei Huszti (*Vechea și noua Dacie*: 1791) a susținut continuitatea și etnogeneza românilor („*românii sunt urmașii geților și ai vechilor colonii romane*”).

Secolele XVII-XVIII - romanitatea românilor a devenit un subiect dezbătut de cronicarii români:

- a. Cronicarul Grigore Ureche (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1642-1647) a afirmat originea romană comună a moldovenilor, muntenilor și transilvănenilor („... *toți de la Râm se trag*”);
- b. Cronicarul Miron Costin (*De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*: 1687) a atestat caracterul latin al poporului român cu argumente arheologice, lingvistice și etnografice;
- c. Stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoria Țării Rumânești dintru început*: 1716) a afirmat originea romană comună a tuturor românilor;
- d. Istoricul și omul de cultură Dimitrie Cantemir (*Descrierea Moldovei*: 1716; *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*: 1719-1722) a promovat originea pur romană a poporului român, considerând că aceștia au descins direct din coloniștii aduși de împăratul Traian în Dacia.

Secolele XVIII-XIX - în contextul declanșării mișcării de emancipare a românilor din Transilvania austriacă (habsburgică)/austro-ungară, ideea romanității românilor a fost puternic politizată:

- a. Istoricul german Franz Josef Sulzer (*Istoria Daciei Transalpine*: 1781-1782) a susținut că poporul român s-a format la sud de Dunăre, preluând influențe în limbă și credință de la bulgari și albanezi;
- b. Istoricul sas Josef Karl Eder (*Petiția poporului român din Transilvania, prin care se solicită restabilirea drepturilor împărtășite cu cele trei națiuni recunoscute. Cu note istorico-critice*: 1791) a susținut că românii s-au format ca popor la sud de Dunăre, păstori nomazi, de unde ar fi migrat la nord de fluviu, în valuri succesive, în secolele XII-XIII;
- c. Istoricul german Johan Christian von Engel (*Comentarii despre expedițiile lui Traian la Dunăre și despre originea românilor*: 1794) a susținut că românii s-au format ca popor la sud de Dunăre și au migrat la nord de fluviu în secolul al IX-lea;
- d. Reprezentanții Școlii Ardelene (Samuil Micu - *Istoria, lucrurile și întâmplările românilor*: 1800; Gheorghe Șincai - *Hronica românilor și a mai multor neamuri*: 1808; Petru Maior - *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*: 1812), din dorința de a demonstra vechimea și continuitatea de locuire a românilor, au pus accentul pe caracterul exclusiv latin al limbii române (purism lingvistic);
- e. Istoricul german Eduard Robert Roesler (*Studii românești. Cercetări cu privire la istoria veche a României*: 1871) a susținut că poporul român s-a format la sud de Dunăre, de unde ar fi migrat la nord de fluviu în secolul al XIII-lea (Teoria Imigraționistă sau Teoria Roesleriană).

Secolul al XIX-lea - istoricii români au combătut teoriile care au negat romanitatea românilor:

- a. Istoricul August Treboniu Laurian (*Istoria Românilor*: 1853) a dus la extrem ideile promovate de Școala Ardeleană, susținând originea pur romană a poporului român;
- b. Istoricul Bogdan Petriceicu Hașdeu (*Pierit-au dacii?*: 1860) a demonstrat cu argumente solide vechimea, continuitatea și caracterul daco-roman al poporului român la nord de Dunăre;
- c. Istoricul Alexandru Dimitrie Xenopol (*Teoria lui Roesler. Studii asupra stăruinței în Dacia traiană*: 1884; *Istoria românilor din Dacia traiană*: 1888-1893) a oferit o replică științifică și

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

sistematică Teoriei Imigraționiste, devenind principalul apărător al romanității și continuității daco-romane la nord de Dunăre și fondatorul științific al Teoriei Continuității (sau Teoria Autohtonistă); d. Istoricul Dimitrie Onciul (*Scrieri istorice*: 1885) a argumentat că românii s-au format la nord și la sud de Dunăre, evidențiind rolul geto-dacilor, romanilor și slavilor în etnogeneza românească.

Argumente care susțin Teoria Imigraționistă (Teoria Roesleriană)	Argumente care susțin Teoria Continuității (Teoria Autohtonistă)
1. Dacii au fost exterminați ca popor după cucerirea romană.	1. Geto-dacii au continuat să trăiască în Dacia după cucerirea romană, procesul de romanizare fiind ireversibil.
2. Românii nu se trag din coloniști romani din Dacia, provincia fiind părăsită de toți locuitorii după retragerea aureliană.	2. Daco-romanii au reprezentat populația rămasă după retragerea aureliană.
3. 165 de ani de ocupație romană nu au fost suficienți pentru romanizare.	3. Poporul român s-a format la nord și la sud de Dunăre și nu există nici o dovadă a imigrării acestuia la nord de Dunăre.
4. Românii s-au format la sud de Dunăre, de unde au imigrat la nord în secolul al XIII-lea.	4. Au fost păstrate toponimia (Napoca, Drobeta și Apulum) și hidronimia (Alutus - Olt, Maris - Mureș, Samus - Someș și Crisius - Criș) romane.
5. Lipsesc mențiuni scrise despre români, anterioare secolului al XIII-lea.	5. Au fost descoperite ceramică (Brateiu, Sporu de Câmpie, Verbița, Sărata Monteoru, Porolissum și Romula), unelte agricole și obiecte de cult creștine (Cluj-Napoca, Alba Iulia, Biertan și Dej) din secolele IV-VIII, numeroase dovezi arheologice demonstrând continuitatea de locuire la nord de Dunăre.
6. Formarea poporului român la sud de Dunăre a fost dovedită de adoptarea ortodoxiei.	6. Anonymus și alți cronicari medievali au oferit informații referitoare la existența poporului român la nord de Dunăre.

Secolul al XX-lea - istoricii români au adus numeroase noi dovezi în favoarea Teoriei Continuității:

- a. Istoricul Vasile Pârvan (*Începuturile vieții romane la gurile Dunării*: 1923; *Getica*: 1926) a argumentat științific sinteza daco-romană (românii sunt „în cel mai înalt grad și daci și romani”);
- b. Istoricul Constantin C. Giurescu (*Istoria românilor*: 1934-1935) a prezentat științific romanitatea românilor și continuitatea populației daco-romane la nord de Dunăre;
- c. Istoricul Nicolae Iorga (*Istoria românilor*: 1936-1939) a argumentat sinteza daco-romană în cadrul romanității orientale;

d. Istoricul Gheorghe I. Brătianu (*O enigmă și un miracol istoric: poporul român*: 1937) a respins Teoria Imigraționistă cu argumente istorice, arheologice, lingvistice, etnografice și geografice;

e. Istoricul Adolf Armbruster (*Romanitatea românilor. Istoria unei idei*: 1972) a analizat modul în care ideea romanității românilor a fost prezentată în lucrările cronicarilor străini și autohtoni.

1947-1989 - în perioada regimului comunist, ideea romanității românilor a fost din nou politizată:

a. Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965): la ordinele regimului sovietic, a fost exagerat rolul slavilor în etnogeneza și glotogeneza română (Mihail Roller - *Istoria României*: 1947);

b. Perioada Nicolae Ceaușescu (1965-1989): în contextul depărtării României de U.R.S.S. și a reînvierii naționalismului, prin **protocronism** a fost exagerat rolul geto-dacilor în cadrul etnogenezei române (sursa de inspirație a fost lucrarea istoricului Nicolae Densușianu - *Dacia preistorică*: 1913).

1989-prezent - după Revoluția din decembrie 1989, romanitatea românilor a fost abordată într-un mod obiectiv și echilibrat din punct de vedere științific, fiind eliminate cenzura și amestecul politic:

a. Scriitorul Lucian Boia (*Istorie și mit în conștiința românească*: 1996) a arătat cu privire la romanitatea românilor că „singura raportare la origini este oferită de limbă”;

b. Istoricul Florin Constantiniu (*O istorie sinceră a poporului român*: 1997) a analizat izvoarele istorice și a considerat sinteza daco-romană drept piatra de temelie a identității naționale.

Tema I: Romanitatea românilor în viziunea istoricilor - Varianta 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „După cucerirea lui Traian urmând câteva zeci de ani de viață liniștită și așezată cu bun temei, civilizația romană a putut prinde rădăcini pe pământul Daciei. În preajma cetăților de piatră, clădite de daci pe crestele munților, au început a se întemeia în câmpie orașele romane, întărite și împodobite cu tot ce le-a putut da știința și tehnica vremii de atunci ca siguranță de adăpost, ca înlesnire de trai și ca înfrumusețare a vieții cetățenești. Drumuri clădite cu atâta temei, cum nu au mai văzut până atunci băștinașii Daciei, au înlesnit pătrunderea elementelor de colonizare romană în toate părțile acestei provincii. La adăpostul legiunilor trimise aci pentru pază, s-a întocmit viața politică și administrativă după model roman, s-au înjghebat corporațiunile meseriașilor, s-a orânduit viața satelor înaintând în toate privințele cultura obștească și îmbunătățindu-se viața în sânul familiilor contopite din amestecul romanilor cu dacia care, cinstind obiceiurile părintești, au ținut să-și păstreze din neam în neam strămoșescul nume dacic, alături de cel roman.”

(Ioan Lupaș, *Istoria unirii românilor*)

B. „Dacia nu a fost cucerită numai cu armele și nu s-a lăsat impresionată doar de o civilizație material superioară; Dacia a fost cucerită și de capacitatea de iluminare spirituală a Romei, a fost câștigată de formele occidentale, latine, ale culturii Greco-romane. Limba latină, făcând parte din grupul italo-celtic, situată la extremitatea apuseană a ariei lingvistice indoeuropene, n-a avut în limba dacică un concurent puternic, astfel încât în provincia întemeiată de Traian romanizarea lingvistică s-a săvârșit destul de repede. De altfel, când două popoare vin în contact, se impune lingvistic cel care are un prestigiu (politic ori cultural) mai mare. (...)
Latina populară (vulgară) vorbită în Dacia nu a fost o limbă diferită de Latina clasică, ci a reprezentat un anume stil al acestei limbi; a fost vorbirea păturilor sociale mijlocii, majoritare, o limbă care a reprodus stilul familiar, de conversație.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Nagler, *Istoria Transilvaniei*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, cuceritorul Daciei. 2 puncte
2. Menționați din sursa B, spațiul istoric. 2 puncte
3. Selectați, din sursa A, două informații care evidențiază dezvoltarea economică a noii provincii romane. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține ideea romanizării prin limbă. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați doi istorici străini care au abordat problema romanității românilor. 6 puncte
7. Menționați un motiv pentru care istoricii occidentali au abordat problema romanității românilor. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Părăsită de trupele și de administrația Imperiului Roman (271), Dacia a trecut prin furtunile migrației popoarelor, găsim în răstimpuri binevenite din nou reazem și înviorare în Imperiu. Stăruind pe vechiul pământ dac, daco-romanii au reușit să supraviețuiască dominațiilor germanice și turanice, adaptându-se împrejurărilor și ajutându-se de relieful variat al patriei lor străvechi. Tenacitatea lor de muncitori ai pământului și de crescători de vite le-a permis să își păstreze activ pecetea etnică primită de la daci și de la romani. Și dacă nu au putut conserva intactă moștenirea din perioada primei lor formări, din cauza vitregiei împrejurărilor istorice, ei au știut totuși să mențină până la urmă miezul ei cel mai prețios, romanitatea lor întemeiată pe fondul dac. (...)

În lumina noilor cercetări, istoria Daciei în perioada migrațiilor nu se înfățișează ca o succesiune a neamurilor germanice și turanice, ci ca perioada finală a formării poporului român, în aria geografică întinsă a vechii Dacii libere.

Procesul de formare a poporului român și a limbii sale a fost desigur îndelungat și complex. El a avut - de altfel ca la toate popoarele ce s-au format în Europa în acel timp - și geografic, și istoric, fluctuații pe care cercetarea nu a reușit a le preciza în toate amănuntele, dar a căror linie de dezvoltare s-a întrevăzut încă de pe acum și al căror rezultat - prezența poporului neo-latin român pe aceste locuri - constituie și științific o realitate care nu poate fi ignorată. Noile cercetări au golit cu totul de conținut concepția formării poporului român exclusiv la sudul Dunării (...).”

(Andrei Oțetea, *Istoria poporului român*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, statul. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, popoarele care au pus bazele etnogenezei românești. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații despre Dacia în perioada „migrației popoarelor”. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la formarea poporului român și a limbii române, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia ideea romanității românilor a devenit o problemă politică. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre viziunea istoricilor asupra romanității românilor, având în vedere:

- menționarea unei cauze a abordării romanității românilor în perioada Evului Mediu și a unui reprezentant a acestei perioade care a abordat romanitatea românilor;
- prezentarea unei viziuni asupra romanității românilor din perioada Epocii Moderne;
- menționarea unui istoric din prima jumătate a secolului al XX-lea care a studiat romanitatea românilor;
- prezentarea viziunii comuniste asupra romanității românilor;
- formularea unui punct de vedere referitor la semnificația abordării romanității românilor de-a lungul timpului și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Teritoriul provinciei a cunoscut o masivă colonizare. Potrivit lui Eutropius, Traian, după cucerirea Daciei (106), a adus <<o mulțime foarte mare de oameni din toate colțurile lumii romane pentru popularea orașelor și cultivarea ogoarelor, căci Dacia a fost secătuită de bărbați în urma lungului război al lui Decebal>>. Afirmatia este o vădită exagerare în ceea ce privește <<secătuirea>> de bărbați a Daciei, fie și pentru că s-au întâlnit în armata romană unități militare ale căror efective au fost recrutate dintre daci, în timpul lui Traian și Hadrian. Colonizarea a avut mai puțin rostul de a repopula un teritoriu devastat de două războaie purtate într-un scurt interval, cât mai ales de a consolida stăpânirea într-un mediu care, cel puțin la început, nu a putut fi decât ostil.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Până în secolul VI, cele două Moesii au fost un puternic centru de romanizare, dar invazia slavilor și mutarea centrului lor de greutate la sud de Dunăre au făcut ca nucleul romanității dunărene să rămână în fosta Dacie Traiană și în zonele vecine. Slavii au reprezentat un al treilea element, secundar, cu un anumit rol în configurarea personalității românilor, desi influența lor a fost târzie, în momentul când formarea poporului român a fost în faza finală. Slavii au jucat pentru români rolul pe care l-au avut elementele germanice în cazul popoarelor romanice din apusul și sudul Europei.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursa A, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursa A, factorul romanizării. 2 puncte
3. Menționați un spațiu istoric precizat în sursa A, respectiv în sursa B. 6 puncte
4. Selectați litera corespunzătoare sursei care se referă la procesul etnogenezei românești. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două idei, emise în perioada Evului Mediu, care susțin romanitatea românilor. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a procesului de formare a poporului român și a limbii române. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Căci românii se trag din romani, ceea ce mărturisește până în vremea de acum limba lor, care deși se află în mijlocul unor neamuri barbare atât de felurite, nu a putut fi răpusă. Ei au locuit de partea cealaltă a Dunării pe care odinioară au populat-o dacii și geții. Căci partea de dincoace au ocupat-o apoi bulgarii. Căci din legiunile și coloniile duse în Dacia de Traian și de ceilalți împărați romani, s-au tras românii, pe care Pius (Enea Silvio Piccolomini) i-a derivat din Flaccus. Deși năvăliri barbare de tot felul s-au revărsat asupra provinciei Dacia și asupra poporului roman și asupra geților împreună cu Pannonia, totuși s-a văzut că n-au putut fi răpuse coloniile și legiunile romane care s-au dezvoltat de curând.

Încate sub valul de barbari, ele totuși mai exală limba romană, și ca să nu o părăsească nicidecum, se împotrivesc cu atâta îndârjire, încât îi vezi că luptă cu atât pentru păstrarea neatinsă a vieții cât și a limbii. Căci cine nu s-ar minuna - dacă ar sta să socotească dese puhoai ale sarmaților și goșilor, și de asemenea ale hunilor, vandalilor și gepizilor și incursiunile germanilor și longobarzilor - că s-au mai păstrat încă până acum la daci și geți rămășițele limbii romane?”

(Antonio Bonfinius, *Decadele*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, un spațiu istoric.	2 puncte
2. Precizați, din sursă, un împărat roman.	2 puncte
3. Menționați, din sursă, două populații migratoare.	6 puncte
4. Menționați, din sursă, două informații referitoare la năvălirile barbare.	6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la viziunea autorului asupra romanității românilor, susținându-l cu două informații selectate din sursă.	10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația potrivit căreia romanitatea românilor a fost politizată în secolul al XIX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)	4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre abordările privind romanitatea românilor, având în vedere:

- prezentarea unei cauze pentru care a fost susținută romanitatea românilor în Evul Mediu;
- menționarea a doi istorici care au abordat problema romanității românilor și a câte două idei prin care au susținut acest concept;
- precizarea unei constante în abordarea romanității românilor;
- formularea unui punct de vedere despre semnificația studierii romanității românilor și susținerea sa printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema I: Romanitatea românilor în viziunea istoricilor - Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „*Avem motive să credem că elementul dacic supus s-a ținut departe de contactul cu civilizația romană și și-a menținut dușmănia față de Roma. Romanitatea Daciei a fost însă diferită de cea a altor provincii cucerite de armata Romei. În Italia de Sus, Gallia, Spania, Pannonia, etc. ea a fost produsul unei fericite deznaționalizări a unei populații numeroase preexistente care a continuat să reprezinte majoritatea, a atragerii acestei populații la un alt mod de a gândi și de a vorbi, a amestecului unei părți a sângelui roman imigrat cu cel local iberic, celtic și alte neamuri. În Dacia însă a fost creată o adevărată țară de colonizare dintr-un teritoriu slab locuit și înconjurat de o populație dușmănoasă în care însă romanitatea nu și-a înfipt rădăcini atât de adânci, nesprijinindu-se pe bazele sigure ale unei naționalități cucerite și din punct de vedere spiritual.*”

(Robert Roesler, *Studii românești. Cercetări asupra istoriei mai vechi a românilor*)

B. „*Roesler pare, deci, a primi de adevărate spusele lui Eutropiu, care a zis că <<Dacia a pierdut prin lungul război împotriva romanilor populațiunea sa bărbătească>> (...). Dară, chiar dacă a luat ca atare spusele lui Eutropius, nu a arătat el oare prin cuvintele sale că femeile și copiii dacilor nu au suferit cu toții soarta părinților? Apoi această nouă generație nu a fost ea îndestulătoare pentru a reconstitui în țară o bază națională pe care să se poată hultui elementul roman? De aceea și inscripțiunile găsite atât în Dacia, cât și aiurea ne-au dovedit cu prisosință ființarea poporului dac după cucerire, precum și romanizarea lui. Trebuie amintit că poporul roman a înțeles a lipi de imperiul său provinciile cucerite într-un cu totul alt chip de cum au făcut-o în timpurile mai noi ungurii sau nemții.*”

(Alexandru Dimitrie Xenopol, *Teoria lui Roesler. Studii asupra stăruinței românilor în Dacia Traiană*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, un popor cucerit de romani. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la romanizare. 2 puncte
3. Menționați, din sursa A, două provincii romane. 6 puncte
4. Selectați litera corespunzătoare sursei care susține că dacii au menținut dușmănia față de Roma. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două opinii/idei susținute de istorici referitoare la romanitatea românilor. 6 puncte
7. Menționați o trăsătură specifică a etnogenezei românilor. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Retragerea armatei la sud de Dunăre, însoțită de o parte a populației civile, a avut menirea să întărească limesul și să apere romanitatea din această regiune. Cele două Dacii sud-dunărene, profund romanizate, vor avea un rol primordial în menținerea și în supraviețuirea romanității de pe tot teritoriul fostei Dacii traiane. Ele vor servi drept baze expediționare organizate fie pentru cucerirea Daciei, fie pentru campaniile de pedepsire a sarmaților sau a goșilor care au organizat dese incursiuni în sudul Dunării. De altfel, Aurelian, a menținut pe malul Nordic al Dunării mai multe fortificații, capete de pod (...). Aceste puncte fortificate au fost apărate de detașamente militare, care au aparținut armatei retrase la sud de Dunăre, detașamente care au avut misiunea de a supraveghea teritoriul de la nord de fluviu, de a oferi siguranță flotei fluviale romane și de a facilita schimburile comerciale între cele două maluri ale Dunării.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, conducătorul politic. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, un spațiu istoric. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un popor migrator și o informație referitoare la acesta. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la teritoriul de la sudul Dunării. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la rolul retragerii aureliene, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația potrivit căreia, în secolul al XVIII-lea, abordarea romanității românilor a fost politizată. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre viziunea istoricilor asupra romanității românilor în Epoca Modernă, având în vedere:

- menționarea unui secol în care a fost abordată romanitatea românilor și precizarea a doi istorici care au abordat tema romanității românilor;
- precizarea unei cauze pentru care istoricii s-au implicat în studierea romanității românilor;
- prezentarea unei idei prin care a fost susținută romanitatea românilor și precizarea unui istoric;
- formularea unui punct de vedere despre implicarea istoricilor în abordarea romanității românilor și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema II: Autonomii locale și formarea statelor medievale românești

Competențe generale:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.

Competențe specifice:

- 1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare.
- 2.1. Construirea unor demersuri de tip analitic cu privire la situații și contexte economice, sociale, politice, culturale.
- 2.2. Proiectarea unui demers de cooperare pentru identificarea și realizarea unor scopuri comune.
- 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate.
- 2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii.
- 3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite.

Tema II: Autonomii locale și formarea statelor medievale românești

- 1. Formațiuni politice românești și statele vecine.**
 - 2. Transilvania: De la voievodat la principat.**
 - 3. Întemeierea statelor medievale: Țara Românească, Moldova și Dobrogea.**
 - 4. Lumea satului.**
 - 5. Organizarea unei comunități urbane: Sighișoara și Câmpulung.**
- Teste evaluare tematică (3 variante).**

Formațiuni politice românești și statele vecine

1. Definiții

Obște sătească = formă de comunitate umană care s-a impus în perioada de trecere la Evul Mediu. S-a constituit într-o instituție colectivă prin excelență, în care s-a întâlnit proprietatea comună asupra pământului, organizarea colectivă a muncii, conducerea și răspunderea comună. Legătura teritorială a dominat asupra celei de rudenie.

Cnezat = formă de organizare prestatală medievală, alcătuită din mai multe sate, condusă de un cneaz.

Voievodat = formă de organizare prestatală medievală, o uniune de obști sătești, condusă de un voievod.

Țară = la începutul epocii medievale termenul a vizat în spațiul românesc zona de locuire a unei obști libere, denumită de către istoricul Nicolae Iorga, romanie populară.

2. Civilizația tradițională românească

Obștea sătească a reprezentat elementul de bază al organizării sociale și în același timp elementul de continuitate al societății românești pe tot parcursul Evului Mediu.

Aceasta a fost condusă de un jude (cuvânt de origine latină) cu atribuții administrative și judecătorești, un cneaz (cuvânt de origine slavă) cu atribuții administrative, militare și judecătorești, și un voievod (cuvânt de origine slavă), cu atribuții politice, militare, judecătorești și administrative. Cu timpul, autoritatea unor astfel de conducători s-a extins asupra unor obști vecine, dând naștere **cnezatelor** și **voievodatelor**.

Zonele etnografice românești reprezintă dovada particularităților locale provocate de existența acestor comunităților rurale, cu forme de organizare distinctă: obștea sătească și uniunile de obști.

Aceste zone etnografice au avut în același timp elemente comune (matricea civilizației tradiționale românești), dar și elemente proprii (port, datini, aspecte de arhitectură rurală și ocupații) care le-au diferențiat și personalizat în același timp.

3. Cauze

Secolul al IX-lea - apariția primelor formațiuni politice prestatale (sau autonomii locale) în spațiul românesc.

Factorii care au favorizat apariția și consolidarea formațiunilor politice românești au fost următorii:

- Organizarea comunităților românești în obști sătești (existente încă din Antichitate);
- Gruparea mai multor obști pe un anumit teritoriu, în uniuni de obști, pe baza cărora s-au întemeiat cnezatele și voievodatele;
- Formarea în cadrul obștilor a categoriilor sociale medievale: boierimea și țărănimea;
- Presiunile politice sau militare externe, din partea statelor vecine, precum Regatul Ungariei, cnezatele ruse de Kiev și Halici-Volînia, Hanatul Hoardei de Aur (mongolii) și Imperiul Bizantin.

4. Formațiunile politice românești

I. Spațiul intracarpatic (Transilvania) - voievodatele din spațiul intracarpatic au fost cunoscute pe baza documentelor medievale maghiare:

- Gesta Hungarorum* (din limba latină: „*Faptele ungarilor*”) - cca. 1200 - scriere atribuită cronicarului anonim al regelui maghiar Bela al III-lea (1172-1196), în care au fost semnalate cele mai vechi formațiuni prestatale din arcul intracarpatic în secolul al IX-lea: voievodatele conduse de Gelu (cu centrul la Dăbâca), Glad (cu centrul la Cuvin) și Menumurut (cu centrul la Biharea); prezența românilor, alături de slavi și bulgari, în spațiul intracarpatic;

b. *Legenda Sfântului Gerard* (secolul al XI-lea) - a semnalat existența voievodatului lui Ahtum (cu centrul la Morisena), urmașul lui Glad, ce s-a opus expansiunii maghiare;

c. *Cronica vremurilor trecute* (*Cronica lui Nestor*): secolul al XII-lea - a confirmat existența românilor și a slavilor la venirea ungarilor în Pannonia (teritoriul Ungariei moderne).

Secolele IX-XIII - maghiarii au cucerit Transilvania și au organizat teritoriul sub forma unui voievodat.

Secolul al XI-lea - năvălirile pecenegilor, cumenilor și uzilor au împiedicat expansiunea maghiară la sud de Carpați.

Secolul al XIII-lea - invazia mongolă și crearea Hoardei de Aur în nordul Mării Negre ⇒ oprirea expansiunii maghiare la est de Carpați.

II. La sud de Carpați (spațiul extracarpatic): *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247), oferită de regele Ungariei Bela al IV-lea (1235-1270) Ordinului Ioaniților, a atestat existența cnezatelor lui Ioan și Farcaș, a voievodatelor lui Litovoi și Seneslau, a Țării Severinului și două categorii sociale, *maiores terrae* (din limba latină: „*nobili*”) și *rustici* (din limba latină: „*oameni de rând*”).

III. La est de Carpați (spațiul extracarpatic): diferite surse scrise, precum *Cronica vremurilor trecute*, au menționat mici formațiuni politice numite „*țări*” (Țara Șipenițului), „*codrii*” (Codrii Herței, Codrii Orheiului, Codrii Lăpușnei și Codrii Cosminului), „*câmpuri*” (Câmpulung Moldovenesc și Câmpul lui Vlad), „*ocoale*” (în Câmpulung și Vrancea) și cobăle.

IV. Teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră (Dobrogea):

a. 395 - Dobrogea (Scythia Minor) a intrat în componența Imperiului Roman de Răsărit (Bizantin);

b. Secolul al X-lea - au fost atestate formațiunile politice conduse de jupan Dimitrie (cu centrul la Mircea Vodă) și Gheorghe (cu centrul la Basarabi);

c. 971-1204 - bizantinii au recâștigat controlul asupra Dobrogei, aceasta fiind inclusă în unitatea administrativ-teritorială Thema Paristrion (*Paradunavon*) ⇒ adoptarea creștinismului de rit ortodox;

d. Secolul al XI-lea - Ana Comnena, sora împăratului Alexios I Comnenul (1081-1118), în lucrarea *Alexiada*, a menționat existența a trei formațiuni din Dobrogea, conduse de Tatos (cu centrul la Dristor), Satza (cu centrul la Vicina), Sestlav (cu centrul la Preslav) și un oarecare Pudilă, un alt lider al vlahilor;

e. Secolul al XIII-lea - într-o diplomă a țarului bulgar Ioan Asan al II-lea (1218-1241) a fost menționată Țara Cavarnei (Cărvunei), o formațiune politică care a cuprins teritoriul dintre Mangalia și Varna;

Secolele XII-XIV - pe baza acestor formațiuni politice s-au format statele medievale din spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească (Valahia), Moldova și Dobrogea.

5. Țaratul vlaho-bulgar (statul Asăneștilor)

1185-1186 - o creștere a obligațiilor fiscale impusă de împăratul bizantin Isaac al II-lea Anghelos (1185-1195), pentru a își finanța campaniile împotriva regelui Wilhelm al II-lea de Sicilia (1166-1189) și pentru a sărbători căsătoria cu prințesa Margareta de Ungaria, a declanșat o răscoală a românilor sud-dunăreni, în alianță cu bulgarii (rolul precumpănitor al românilor în răscoală a fost relevat de izvoarele bizantine, care au relatat detaliat evenimentele).

1185-1280 - răscoala a dus la apariția unui nou stat, țaratul vlaho-bulgar (capitala: Veliko Târnovo), structură politico-teritorială care a rezistat repetatelor atacuri bizantine și cruciate.

1196-1197 - primii regi ai noului stat, Petru al IV-lea (1185-1197) și Ioan Asan I (1187-1196), au domnit împreună, dar au intrat în conflict cu boierii și au fost asasinați.

1196-1207 - domnia regelui Ioniță Caloian (din limba greacă: „*Cel Frumos*”): a obținut titlul de rege și recunoașterea oficială a statului său, atât din partea Bizanțului, cât și din partea papei Inocențiu al III-lea (1198-1216).

1218-1241 - perioada domniei lui Ioan Asan al II-lea: statul a atins apogeul puterii și extinderii teritoriale, iar elementul bulgar a devenit majoritar.

1241-1258 - perioada domniei ultimilor regi din dinastia Asăneștilor, Căliman I Asan (1241-1246), Mihail I Asan (1246-1256/1257) și Căliman al II-lea Asan (1257), a fost marcată de marea invazie mongolă a Europei (1241-1242) și decăderea țaratului, cucerit de Imperiul Otoman în anul 1396.

Transilvania: De la voievodat la principat

1. Definiții

Autonomie = dreptul unui stat, unei regiuni, unei minorități sau unei naționalități de a se administra singură, în cadrul unui stat condus de o putere centrală, fără intervenția statului din care face parte.

Suzeranitate = dreptul unui stat asupra altui stat care are guvern propriu, dar nu are autonomie proprie.

Scaun = unitate teritorial-administrativă specifică sașilor și secuilor din Transilvania medievală.

Tolerat = privit cu înghăduință, a cărui prezență este suportată.

2. Cucerirea maghiară a Transilvaniei

Formarea statului medieval Transilvaniei a avut loc în două etape:

I. Etapa voievodatelor care s-au opus înaintării maghiarilor în zonă (secolele IX-XI):

- a. Cca. 900 - maghiarii au ajuns până la Someșul Mic;
- b. Cca. 1000 - maghiarii au ocupat valea Mureșului;
- c. Cca. 1100 - maghiarii s-au extins până în valea Târnavei Mari.

II. Etapa cuceririi maghiare a Transilvaniei (secolele XI-XIII):

- a. Cca. 1150 - maghiarii au ajuns la valea Oltului;
 - b. Cca. 1200 - maghiarii s-au extins până la limita Munților Carpați (Orientali și Meridionali).
- Secolul al XI-lea - după crearea regatului Ungariei, prin încoronarea regelui Ștefan I (1000/1001-1038) și creștinarea ungarilor în rit catolic, a început cucerirea sistematică și organizată a Transilvaniei.
- Secolul al XIII-lea - s-a încheiat procesul de cucerire și organizare a Transilvaniei de către Regatul Ungariei, aceasta devenind **voievodat autonom sub suzeranitate maghiară**.

3. Organizarea voievodatului

1111 - regalitatea maghiară a încercat să transforme provincia, după modelul apusean, în principat, în această perioadă fiind atestat principele Mercurius și primul episcop catolic, Simion.

1176 - în contextul revoltei populației majoritare românești, s-a revenit la organizarea de voievodat a Transilvaniei, fiind menționat Leustachius voievod.

1282-1319 - voievozii transilvani Roland Borșa și Ladislau Kan și-au asumat prerogative sporite.

Voievodul Transilvaniei a fost vasal regelui Ungariei, având atribuții administrative, judiciare, militare, și a fost ajutat de un vicevoievod, de o cancelarie voievodală și un Sfat format din nobilii transilvăneni.

1517 - voievodul a beneficiat de norme juridice proprii, care au fost reunite în codul de legi *Tripartitum-ul lui Werboczi*: privilegiile nobilimii, egalitatea tuturor nobililor în fața pretențiilor de superioritate ale marilor nobili (magnați) și numeroasele îndatoriri ale țăranilor dependenți ⇒ perpetuarea sistemului feudal în Ungaria.

Transilvania a dispus de o Adunare generală a nobililor, cu atribuții judecătorești, fiscale, administrative.

Din punct de vedere administrativ-teritorial, Transilvania a fost împărțită în comitate, scaune și districte: Bihor (1111); Crasna și Dăbâca (1164); Cluj, Alba și Timiș (1175); Arad, Zarand și Târnava (secolul al XIII-lea).

4. Unguri, sași, secui și români

Pentru întărirea stăpânirii maghiare în Transilvania, au fost colonizați unguri, sași, secui și cavaleri din ordinele călugărești (teutoni și ioaniți):

I. Ungurii: de origine fino-ugrică, organizați în comitate. Au pus bazele mai multor așezări urbane,

precum Satu Mare, Oradea, Arad și Timișoara. Cca. 1000 - în perioada regelui Ștefan I, ungurii s-au creștinat în rit catolic. Prima jumătate a secolului al XVI-lea - în contextul răspândirii Reformei, ungurii au adoptat luteranismul, calvinismul și unitarianismul.

II. Sașii: de origine germană, catolici, organizați în **scaune** autonome. Au contribuit la dezvoltarea orașelor (Brașov, Sibiu, Mediaș, Orăștie, Sebeș, Sighișoara și Bistrița), a meșteșugurilor și a comerțului. 1224 - sașilor, pentru a se stabili în Transilvania, li s-a garantat autonomia pe baza unei diplome (*Diploma Andreanum*) emisă de regele maghiar Andrei al II-lea (1205-1235). Prima jumătate a secolului al XVI-lea - au adoptat luteranismul.

III. Secuii: de origine turanică (sau turcică), de limbă maghiară, catolici, organizați în scaune, cu un rol predominant defensiv (așezări fortificate secuiești: Târgu Mureș și Aiud), au fost așezați în sud-estul voievodatului. Cca. 1000 - secuii s-au creștinat în rit catolic. Prima jumătate a secolului al XVI-lea - o parte dintre secuii transilvăneni a adoptat calvinismul.

IV. Cavalerii teutoni: 1211-1225 - regele maghiar Andrei al II-lea (1205-1235) le-a permis să se stabilească în Țara Bârsei, cu scopul de a opri incursiunile cumanilor din Muntenia.

V. Cavalerii ioaniți: 1247-1259 - regele maghiar Bela al IV-lea le-a permis să se stabilească în Banat și le-a acordat numeroase privilegii.

VI. Românii: au reprezentat populația autohtonă majoritară, de religie creștin-ortodoxă. Aceștia au fost organizați în districte sau „*țări*” autonome, conduse de juzi, cnezi sau voievozi, în zonele de margine ale Transilvaniei: Țara Hațegului, Țara Maramureșului, Țara Amlașului și Țara Făgărașului. 1288-1355 - românii au făcut parte din Congregația generală (adunare obștească a elitelor transilvane). 1366 - regele maghiar Ludovic I de Anjou (1342-1382) a condiționat calitatea de nobil de apartenența la religia catolică, românii ortodocși au fost excluși, treptat, din viața politică a voievodatului, reprezentată de cele trei națiuni privilegiate (maghiară, săsească și secuiască), devenind **tolerați**. 1438 - înăbușirea răscoalei de la Bobâlna (1437-1438) a marcat finalizarea procesului de excludere a românilor din viața politică a Transilvaniei. 1517 - la trei ani după înfrângerea răscoalei lui Gheorghe Doja (1514) s-a hotărât legarea de glie a țăranilor români.

1541 - în condițiile înfrângerii Regatului Ungariei în fața Imperiului Otoman (1526: bătălia de la Mohacs), Transilvania a fost transformată în **principat autonom sub suzeranitate otomană**, dispunând de un statut asemănător statelor medievale extracarpătice, Țara Românească și Moldova.

1541-1688 - Transilvania a fost condusă de un principe numit de Dietă și confirmat de sultan, fiind ajutat de un Sfat, format din 12 membri aleși din rândul națiunilor privilegiate (maghiară, săsească și secuiască) și Dietă, formată din 150 de reprezentanți ai națiunilor privilegiate.

A doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, ca o reacție la cruciadele antiotomane organizate de papalitate, Imperiul Otoman a încurajat răspândirea cultelor protestante (prin intermediul misionarilor, al negustorilor sași și al tinerilor care au studiat în spațiul germanic).

1653 - adoptarea *Aprobatae Constitutiones* și recunoașterea existenței a patru religii recepte (oficiale) în Transilvania: catolicismul, luteranismul, calvinismul și unitarianismul (religia ortodoxă și-a menținut statutul de confesiune tolerată).

Întemeierea statelor medievale: Țara Românească, Moldova și Dobrogea

1. Definiții

Descălecat = termen folosit de cronicari pentru a defini formarea statelor medievale românești și așezarea statornică într-un loc; întemeiere.

Marcă de apărare = unitate militar-administrativă constituită la granițele amenințate ale marilor state, de regulă, prin ocuparea unei poziții dominante de către un puternic corp de armată.

2. Întemeierea statelor românești

Cauzele formării statelor medievale românești au fost următoarele:

- Invaziile popoarelor migratoare care s-au succedat pe teritoriul carpato-danubiano-pontic;
- Tendențele expansioniste ale Regatului Ungariei și Hoardei de Aur (mongoli și tătari);
- Criza regatului maghiar, în urma stingerii dinastiei arpadiene (1301);
- Încercările conducătorilor autohtoni de a coagula formațiunile locale (cnezate și voievodate) în state feudale mari, puternic centralizate.

I. Țara Românească (Valahia):

Etapele formării statului de la sud de Carpați au fost următoarele:

- Formarea cnezatelor și voievodatelor atestate de *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247);
- Unificarea formațiunilor politice de la sud de Carpați sub autoritatea unui singur conducător. În procesul de unificare teritorială și obținerea independenței s-au remarcat trei inițiative:
 - 1277 - voievodul Litovoi a refuzat să mai plătească tribut regelui maghiar Ladislau al IV-lea (1272-1290) ⇒ liderul român a fost ucis în luptă, iar fratele său Bărbat a fost luat prizonier și ulterior răscumpărat (Bărbat a fost nevoit să recunoască suzeranitatea maghiară);
 - Cca. 1291 - în contextul desființării autonomiei Țării Făgărașului (1290) în perioada regelui maghiar Andrei al III-lea (1290-1301), Radu Negru Vodă din Făgăraș a trecut Munții Carpați spre sud (**descălecat**) și a fondat orașele Câmpulung și Argeș, iar boierimea de peste Olt i s-a închinat;
 - Cca. 1310 - Basarab I (1310?-1352) a întemeiat Țara Românească prin unificarea voievodatului lui Litovoi cu cel al lui Seneslau.

1324 - Basarab I a recunoscut suzeranitatea maghiară, fiindu-i confirmată domnia și stăpânirea asupra Banatului de Severin, Olteniei, Munteniei și a unor teritorii de la nordul gurilor Dunării (Basarabia sau Bugeacul).

9-12 noiembrie 1330 - a avut loc bătălia de la Posada, soldată cu înfrângerea regelui maghiar Carol Robert de Anjou (1301/1308-1342) ⇒ cucerirea independenței Țării Românești față de Ungaria (1358: principalul izvor istoric în care a fost menționată bătălia este *Cronica pictată de la Viena*).

Consolidarea statului a avut loc sub urmașii lui Basarab I: Nicolae Alexandru (1352-1364) a întemeiat în anul 1359 prima mitropolie ortodoxă a Țării Românești (cu sediul la Argeș); în perioada domniei lui Vladislav Vlaicu (1364-1377) a fost recunoscută suzeranitatea maghiară (domnul român a primit Severinul și Făgărașul), a fost emisă prima monedă a statului de la sud de Carpați (banul de argint) și a fost întemeiată mitropolia de la Severin (1370); Radu I (1377-1384); Dan I (1384-1386).

Prima capitală a statului a fost Câmpulung (1330-1369), urmată de Curtea de Argeș (1369-1396), Târgoviște (1396-1659) și București (1659-1862).

II. Moldova:

Etapele formării statului medieval Moldova au fost următoarele:

- Cca. 1347-1354 - descălecatul lui Dragoș din Maramureș, prin care s-a format Moldova Mică (legenda vânării zimbrului și a cățelușei Molda, atestată de cronicile medievale), cu centrul la Baia, o **marcă de apărare** împotriva tătarilor, aflată sub suzeranitate maghiară;
- Cca. 1360 - descălecatul lui Bogdan I (1363-1367) din Cuhea, Maramureș, care după ce i-a alungat

pe urmașii lui Dragoș, Sas și fiul acestuia, Balș, a obținut independența statului moldovean pe cale militară (mai multe bătălii neidentificate) față de coroana maghiară (1365: evenimentul a fost descris de Ioan de Târnave, cronicarul regelui Ludovic I de Anjou).

Consolidarea noului stat s-a produs sub urmașii lui Bogdan I: Lațcu (1368-1375) a intrat în legătură cu papalitatea, a întemeiat o episcopie catolică la Siret (1377) și a pus bazele cancelariei domnești; Petru Mușat (1375-1391) a restaurat ortodoxismul, a stabilit reședința domnească la Suceava (1388), a emis prima monedă a statului de la est de Carpați (grosul de argint), a întemeiat mitropolia de la Mirăuți-Suceava (1381-1386), recunoscută de Patriarhia de la Constantinopol în anul 1401, în vremea domniei lui Alexandru cel Bun (1400-1432) și a depus jurământul de vasalitate față de regele polonez Vladislav al II-lea Jagello (1385-1434); Roman I (1391-1394) a alipit sudul Moldovei și a obținut accesul la Marea Neagră, intitulându-se „*stăpânitor la Țării Moldovei, de la munte până la mare*” (1393); Ștefan I (1394-1399).

Prima capitală a statului a fost Baia (1352-1359), urmată de Siret (1359-1388), Suceava (1388-1565) și Iași (1565-1862).

III. Dobrogea:

A doua jumătate a secolului al XIV-lea - s-a format ca stat teritoriul dintre Dunăre și Mare.

Nucleul statului Dobrogea a fost Țara Cavarnei condusă de:

- Balica (1346-1354): a pus bazele unui centru de putere la Caliacra;
- Dobrotici (1354-1386): a primit din partea bizantinilor titlul de „*despot*” (1357) ⇒ teritoriul dobrogean a devenit autonom față de Imperiul Bizantin și s-a reușit unificarea tuturor teritoriilor dintre Dunăre și Marea Neagră;
- Ivanco (1386-1388): și-a declarat independența în raport cu Imperiul Bizantin și a bătut monedă proprie. Liderul Dobrogei a participat alături de domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1394/1395; 1397-1418), la luptele împotriva otomanilor, în timpul cărora și-a pierdut viața.

1388 - după moartea lui Ivanco, în contextul accentuării pericolului otoman la gurile Dunării, Dobrogea a intrat în componența Țării Românești până în 1417/1420, când a fost ocupată de forțele otomane (sub stăpânirea cărora a rămas până în anul 1878).

3. Instituțiile centrale medievale

Secolul al XIV-lea - în Țara Românească și Moldova, în paralel cu formarea statelor medievale, au apărut instituțiile centrale necesare guvernării:

I. Domnia: a fost reprezentată de un „*mare voievod și domn, de sine stătător*”, cu atribuții administrative (a numit dregătorii, a acordat privilegii boierilor și a stabilit impozitele), legislative (a adoptat legi), diplomatice (a semnat tratate, a declarat războaie și a încheiat pace), judecătorești (instanța supremă în stat) și militare (a comandat armata). Domnul a fost socotit stăpânul întregului pământ al țării (*dominium eminens*) și a fost ales pe baza principiului ereditar-electiv din dinastia Basarabilor în Țara Românească și a Mușatinilor în Moldova. Secolul al XVI-lea - în contextul schimbării statutului politico-juridic al Țărilor Române (trecerea de la state independente la teritorii autonome aflate sub suzeranitate otomană), turcii au asociat domnia cu o funcție administrativă, pe domn unui înalt dregător al Porții (cu atribuții de politică internă, însă au fost mult reduse cele de politică externă), fapt ce a dus la creșterea influenței marilor familii boierești și abandonarea principiului ereditar. În perioada fanariotă (1711/1716-1821) domnii au fost numiți direct de către puterea otomană, greci sau români, fără consultarea boierilor pământeni. În această perioadă domnii au fost considerați funcționari ai Imperiului Otoman, cu domnii scurte (2-3 ani), fără atribuții de politică externă, executori fideli ai însărcinărilor Porții în raport cu marile puteri.

II. Biserica: a fost reprezentată de mitropoliile de la Argeș (Țara Românească) și Suceava (Moldova), de episcopii și mănăstiri, supuse Patriarhului de la Constantinopol (actualul Istanbul). Între Domnie și Biserică au existat relații de ajutor reciproc. Domnul a confirmat mitropolii, episcopii și a construit mănăstiri și biserici. Biserica, prin intermediul mitropolitului, considerat al doilea om în stat (întâiul sfetnic al domnitorului), a fost implicată în alegerea domnului (încoronarea și ungerea acestuia, oferindu-i o autoritate sacră), conducător de solii politice și locțiitor al domnului în caz de vacanță a tronului.

III. Sfatul Domnesc: a fost alcătuit din dregători (marea boierime), ce au avut atribuții politice, administrative și judecătorești, cele mai importante funcții fiind cea de Ban al Olteniei (Țara Românească) și de Portar al Sucevei (Moldova). Sfârșitul secolului al XVI-lea - ca urmare a creșterii influenței Imperiului Otoman asupra Țărilor Române această instituție a fost reorganizată după modelul consiliului sultanului otoman și a devenit Divan. În perioada fanariotă, în componența Divanului au ajuns boieri de origine greco-levantină, iar dregătoriile au început să fie cumpărate.

IV. Adunarea Țării: a fost formată din reprezentanții tuturor categoriilor sociale, convocată în situații de forță majoră (rol consultativ).

V. „Oastea cea mare” (armata statului): a fost întocmită din toți bărbații apti de luptă din țară.

4. Urmări

Consecințele întemeierii statelor medievale românești au fost următoarele:

- a. Apariția a două noi state feudale în spațiul românesc, Țara Românească și Moldova (1388: Dobrogea a fost înglobată de statul condus de Mircea cel Bătrân, Țara Românească);
- b. Crearea unor importante centre de civilizație și cultură românească, autentice și durabile.

Lumea satului

1. Definiție

Bâlci = târg mare ținut în anumite perioade ale anului, la sărbători importante, însoțit de petreceri populare.

2. Comunitatea rurală

Pe parcursul Evului Mediu, românii au locuit în comunități rurale.

Satele au avut un număr mic de locuitori și au fost formate din vatra de locuit, loturile țărănești și proprietățile comune (păduri, pășuni și ape).

Principalele ocupații au fost următoarele:

- a. Agricultură: s-a cultivat meiul, grâul, porumbul (începând cu secolul al XVII-lea), orzul, ovăzul, leguminoasele (varză, mazăre, ceapă și usturoi), vița de vie și pomii fructiferi;
- b. Creșterea animalelor: caprine, ovine, bovine, apicultură și pescuitul;
- c. Meșteșugurile: țesut, olărit, cioplit, confecționarea de îmbrăcăminte și încălțăminte.

Obiectele necesare au fost produse în gospodărie, dar au existat și meșteri în sate (fierari și cojocari). Locuințele țăranilor au fost reprezentate de bordeie semiîngropate, cu una-două camere, o vatră și mobilier săracios.

Biserica satului a fost locul de întrunire, duminica, după slujbele religioase, aici fiind discutate problemele importante ale comunității.

Au existat numeroase sărbători și prilejuri de distracție, precum cele legate de familie (nașterea, botezul și nunta), sărbătorile religioase (zilele de duminică, Crăciunul și Paștele) și **bâlciurile**.

3. Domeniul feudal

În Evul Mediu, raporturile sociale au fost determinate de proprietatea asupra pământului.

Prin aservirea obștilor satești s-au format domeniile feudale (compuse din casa sau curtea boierească, terenuri agricole - rezerva feudală, pășuni, livezi și vii), administrate de boieri (Țara Românească și Moldova) sau nobili (Transilvania).

Boierimea a constituit principala forță economică și politică a Țărilor Române, fiind împărțită, după mărimea domeniului feudal, în mare, mijlocie și mică.

Pe măsură ce a crescut numărul domeniilor feudale, s-a ajuns la o ierarhizare strictă a țăranimii:

I. Țăranii liberi: foarte puțini la număr (în Moldova au fost cunoscuți sub denumirea de răzeși, iar în Țara Românească sub cea de moșneni sau megieși), au fost proprietari ai pământului, au deținut gospodăria proprie și s-au organizat în obști satești. Pământul deținut de un țăran liber putea fi lăsat moștenire urmașilor săi, iar pădurile și pășunile au fost stăpânite în comun.

II. Țăranii aserviți sau dependenți: majoritatea țăranilor pe parcursul Evului Mediu (în Moldova au fost cunoscuți sub denumirea de vecini sau șerbi, în Țara Românească sub cea de rumâni, iar în Transilvania de iobagi sau jeleri), nu au avut libertate de strămutare de pe un domeniu feudal pe altul, au muncit pe rezerva seniorului, nu au avut pământuri proprii, loturile fiindu-le încredințate de către nobili spre folosință. Aceștia au posedat doar o gospodărie, unelte de lucru și animale. Urmașii țăranilor aserviți au devenit tot șerbi.

4. Răscoalele țărănești din Transilvania

Secolul al XV-lea - obligațiile țăranilor aserviți din Transilvania s-au înmulțit: renta (în bani), dijma (renta în produse) și claca sau robota (în muncă) față de Stat, nobili și Biserică.

Dependența economică și juridică a țăranilor aserviți față de clasa nobiliară din Transilvania a dus pe parcursul Evului Mediu la izbucnirea a numeroase răscoale țărănești (toate acestea au fost repede

înfrânte de nobilimea transilvană și forțele maghiare).

Principalele cauze ale răscoalelor țărănești au fost condițiile grele de viață și de muncă, creșterea obligațiilor și lipsa de drepturi a populației românești din Transilvania:

a. Răscoala de la Bobâlna (1437-1438): cauzată de abuzurile nobilimii și creșterea obligațiilor țăranimii aservite ⇒ 1438 - maghiarii, sași și secuii au adoptat *Unio Trium Nationum* (din limba latină: „*Uniunea celor Trei Neamuri*”) și au exclus populația românească din viața politică a Transilvaniei;

b. Răscoala lui Gheorghe Doja, nobil secu (1514): declanșată de înrăutățirea situației țăranimii dependente ⇒ 1517 - adoptarea *Tripartitum-ului lui Werboczi* și legarea de glie a țăranilor români.

Organizarea unei comunități urbane: Sighișoara și Câmpulung

1. Definiție

Vornic = important dregător din sfatul domnesc. Inițial, a avut atribuții strict militare. Ulterior, a devenit conducător al curții domnești și loțiitor al domnului în probleme de judecată.

2. Târguri și orașe

Apărut în Evul Mediu, târgul a reprezentat o așezare semi-urbană, inițial a fost un sat mai vechi, a cărui importanță a crescut datorită drumului comercial pe care s-a aflat sau datorită resurselor economice din regiunea respectivă ⇒ dezvoltarea pieței interne și a tehnicilor de plată.

Tipuri de târguri: cel propriu-zis, local (în care țăranii și meșteșugarii din zonele învecinate au schimbat o cantitate modestă de bunuri) și extins (alături de țărani și meșteșugari au participat negustorii, iar cantitățile de bunuri comercializate au fost mult mari).

Orașele au reprezentat centrele meșteșugărești, comerciale, economice, culturale, religioase și politico-administrative ale Țărilor Române, apărând mai întâi în Transilvania, apoi în Țara Românească și Moldova.

Centrele urbane au apărut la intersecția unor drumuri comerciale sau pe locul vechilor orașe romane. Orașele din Transilvania s-au bucurat de o autonomie considerabilă, în timp ce târgurile și orașele din Țara Românească și Moldova au fost considerate proprietatea domnului.

În Transilvania, cele mai importante centre urbane au fost următoarele: Brașov, Alba Iulia, Sighișoara, Sibiu, Sebeș, Cluj-Napoca și Bistrița.

În Țara Românească, s-au dezvoltat următoarele orașe: Câmpulung, Curtea de Argeș, Târgoviște și București.

În Moldova, s-au afirmat următoarele așezări urbane și cetăți fortificate: Baia, Suceava, Siret, Iași, Chilia, Cetatea Albă, Neamț, Soroca, Orheiul Vechi, Bender-Tighina și Hotin.

Orașele au fost locuite de următoarele categorii sociale: patriciat (proprietarii atelierelor, meșteșugari și negustori bogați), pătura intermediară (profesori, medici și avocați), sărăcime sau plebe (meșteri, calfe și ucenici) și breslele meșteșugarilor și negustorilor.

Conducerea orașelor a fost asigurată, în Țara Românească și în Moldova, de **vornic** sau de pârcălab, respectiv de Sfatul Orășenesc (format din 12 pârgari), în frunte cu un șoltuz (Moldova) sau județ (Țara Românească).

În Transilvania, în fruntea orașelor săsești s-a aflat Sfatul, format din 8-12 membri, condus de un *burgmeister* (din limba germană: „primar”).

3. Sighișoara: un model de comunitate urbană

Secolul al XIII-lea - în Transilvania, negustorii sași au întemeiat Sighișoara, așezare transformată după numai un secol într-un oraș înfloritor, a cărui prosperitate s-a datorat breslelor meșteșugărești, care au contribuit la ridicarea fortificațiilor orașului.

În prezent, Sighișoara este una dintre cele mai bine păstrate cetăți medievale din Europa.

4. Câmpulung: prima capitală a Țării Românești

Câmpulung a fost prima capitală a Țării Românești, și tot aici tradiția istorică susține că s-ar fi desfășurat descălecatul lui Radu Negru Vodă.

Cca. 1300 - conform celor mai vechi mențiuni documentare orașul a purtat denumirea de Longocampo, primul său conducător cunoscut fiind comitele Laurențiu.

Orașul a fost locuit atât de ortodocși, cât și de catolici, și a avut un rol comercial deosebit, îndeplinind, de asemenea, funcția de vamă domnească.

**Tema II: Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc (secolele IX-XVIII) -
Varianta 1**

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Victoria căpeteniei tribale maghiare Tuhutum asupra lui Gelu, la începutul secolului al X-lea, nu a avut ca urmare o ocupare de mai lungă durată a Transilvaniei. Numărul mic al mormintelor maghiare din secolul al X-lea - de la Biharea-Oradea, Șiclău, Cluj, etc. - a indicat faptul că în urma campaniei lui Tuhutum nu a avut loc o colonizare maghiară mai semnificativă.

Nu se știe cum a ajuns Gylas cel Tânăr în stăpânirea Transilvaniei, în jurul anului 1000. Anonymus a relatat că prin 1002 (?) s-a ajuns la o bătălie între voievodul Transilvaniei, Gylas cel Tânăr, și regele Ștefan cel Sfânt al Ungariei, deoarece Gylas a refuzat să treacă la catolicism. Ștefan l-a înfrânt și l-a adus împreună cu toată familia în Ungaria. Țara sa <<mare și bogată>> a intrat în stăpânirea regelui ungar.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Nagler, *Istoria Transilvaniei*)

B. „Românii, ca popor cucerit și supus, nu au beneficiat de avantaje și privilegii globale din partea autorităților Regatului Ungariei (...). Prin urmare, ei s-au străduit să supraviețuiască în noile condiții și să își adapteze vechile instituții teritorial-administrative realităților implantate dinspre Apus. Organizațiile teritoriale ale românilor, de tradiție romană, (...), au fost țări (terrae), cnezate (judecii), voievodate (ducate) și, mai rar, jupanate. (...).

Aparent, toate organizațiile teritoriale românești au fost anihilate. Dar, pe măsura extinderii controlului efectiv al autorităților asupra teritoriului, atât pe pământul nobiliar (al comitatelor), cât și pe cel atribuit sașilor și secuilor (în speță, în scaune) au ieșit la iveală, așa cum au reușit să supraviețuiască și să se adapteze, structurile teritoriale românești (...). Autoritățile au numit inițial aceste enclave de organizare românească (...) cnezate, voievodate, dar, după 1300, (...) districte ale românilor (...). Districtele au fost teritorii relative bine delimitate geografic (...), în care populația românească a reușit să rămână compactă.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Nagler, *Istoria Transilvaniei*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursa B, secolul.	2 puncte
2. Numiți, din sursa A, conducătorul Transilvaniei din secolul al XI-lea.	2 puncte
3. Menționați spațiul istoric precizat atât în sursa A, cât și în sursa B.	3 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că românii și-au păstrat, în unele zone, vechile forme de organizare.	6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la acțiunile militare în care a fost implicat spațiul românesc în secolul al XIV-lea.	6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale în spațiul românesc în secolele XV-XVI.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Dreptul boierimii de a îl alege pe domn trebuie să se fi manifestat destul de puternic pe dată, ce după înfăptuirea cunoscutelor sale măsuri de întărire a autorității domnești, Ștefan cel Mare a intervenit cu toată energia pentru a face ca boierii, întruniți în vederea alegerii domnului să-l recunoască pe Bogdan ca urmaș al său. Acest drept al boierimii s-a manifestat și atunci când domnul a obținut tronul prin puterea armelor, ca Ștefan cel Mare, în 1457, sau Vlad Țepeș, în 1476; chiar și în aceste cazuri, domnii au trebuit <<aleși>> - sau mai bine zis recunoscuți - de boierimea țării. Faptul că, în 1476, Vlad Țepeș a cerut să fie recunoscut de fiecare mare boier în parte a dovedit că domnul nu a putut conduce țara fără concursul acelora care au deținut puterea în cuprinsul domeniilor lor. Referitor la modul de alegere a domniilor, izvoarele târzii au scris că la ea au participat <<boierii țării, și mari și mici, și altă curte măruntă>>, iar în Țara Românească alegerea au făcut-o <<toți boierii, și mari și mici, și toată curtea>>. Au luat parte, de asemenea, și reprezentanții Bisericii. (...) Dându-și seama că nu au mai avut dreptul de a-l alege pe domn, boierii s-au supus noului obicei, acceptând domnul numit de sultan. Au existat însă și situații de excepție, când domnul a murit pe neașteptate, iar sultanul nu s-a aflat la Istanbul, în care boierii au îndrăznit totuși să aleagă un nou domn, având însă grija de a cere confirmarea sultanului, fără de care voievodul nou ales nu s-a putut menține în scaunul domnesc.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, o categorie socială. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, succesorul lui Ștefan cel Mare, respectiv un alt lider politic. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, centrul politic otoman, respectiv titlul monarhului otoman. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la modalitatea preluării puterii de către domnul țărilor medievale românești, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia o instituție centrală a asigurat funcționarea statelor medievale românești în secolul al XVIII-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituirea statelor medievale românești, având în vedere:

- menționarea a două premise externe favorabile constituirii statelor medievale românești;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la constituirea statelor medievale românești;
- menționarea unui fapt istoric referitor la consolidarea unui stat medieval românesc;
- prezentarea unei instituții centrale din statele medievale românești;
- formularea unui punct de vedere referitor la rolul constituirii statelor medievale românești și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

**Tema II: Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc (secolele IX-XVIII) -
Varianta 2**

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Cel mai bogat și cel mai puternic, voievodul lui Litovoi, și-a asumat misiunea unificării formațiunilor politice dintre Carpați și Dunăre. Voievodul Litovoi - cel din 1247 sau un urmaș omonim - a ajuns astfel în conflict cu Regatul Ungar, ostil tendințelor de unificare și emancipare structurilor politice de peste Carpați. În confruntarea militară ce a urmat, Litovoi a fost înfrânt și ucis (1277/1279), iar fratele său, Bărbat, luat prizonier, a trebuit să plătească o însemnată răscumpărare pentru a-și dobândi libertatea. Eșecul încercării lui Litovoi a deplasat centrul politicii de unificare teritorială și instituțională, preluată de voievodul din nord-vestul Munteniei. Exponentul acestei politici a fost Basarab I, a cărui stăpânire va fi avut drept centru zona Câmpulung-Argeș.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „În 1359, când a domnit fiul lui Basarab, Nicolae Alexandru (1352-1364), a luat ființă în capitala țării, Curtea de Argeș, Mitropolia Țării Românești, dependentă direct de Bizanț. (...) Orientarea Țării Românești spre Curia papală ar fi însemnat însă supunerea politică a acestei țări față de Ungaria, ceea ce principii români au voit să evite. De aceea, ei s-au orientat până la urmă spre Bizanț, centru care le-a putut legitima puterea independentă, fără să le impună tutela sa politică, în mod direct sau prin intermediul altui stat.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, sediul autorității domnești și ecleziastice. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, liderul politic care a avut o politică ostilă față de Regatul Ungariei. 2 puncte
3. Menționați secolul la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 3 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că o instituție ecleziastică ar fi dus la o dependență politică față de Ungaria. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două modalități folosite de Regatul Ungariei pentru consolidarea propriei stăpâniri în Transilvania. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale în secolul al XVIII-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Către sfârșitul secolului al XIV-lea izvoarele documentare au consimțit la est de Carpați o adevărată rețea de orașe. (...) Dezvoltarea orașelor s-a repercutat binefăcător asupra vieții satelor, antrenate și ele în circuitul economic marfă-bani. Raportând numărul orașelor atestate la teritoriul Moldovei, înțelegem că viața economică a țării la sfârșitul secolului al XIV-lea a fost destul de dezvoltată ca să asigure independența noului stat. Ridicarea țării românești a Moldovei - a Moldovlahiei -, în vremea lui Bogdan I la o viață independentă, ca și dezvoltarea și întărirea ei sub dinastia căreia el i-a pus bază, au determinat pe urmași să îi atribuie întemeierea Moldovei.

Conferirea apelativului de întemeietori de țară și-a găsit justificarea în faptul că în vremea lor poporul român a căpătat o identitate istorică, statală, de sine stătătoare, în cadrul căreia și-a confirmat entitatea și originalitatea. În peisajul politic internațional dat, el a revendicat locul pe care i l-a conferit o îndelungată luptă de supraviețuire etnică în care vicisitudinile vremii l-au implicat.

Constituirea, în secolul al XIV-lea, a statelor de sine stătătoare a condus la sporirea potențialului uman, economic și militar al țărilor române, a pregătit lupta pentru neatârănare din secolele următoare.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, domnitorul Moldovei. 2 puncte
2. Menționați, din sursă, numele din Evul Mediu al statului. 2 puncte
3. Precizați, din sursă, un conducător politic și o acțiune a acestuia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la consecințele întemeierii statelor medievale românești. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la rolul vieții economice în constituirea statului medieval Moldova, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statele medievale românești s-au întemeiat într-un context extern favorabil. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre instituțiile medievale din spațiul românesc, având în vedere:

- menționarea unei caracteristici a unei instituții centrale din statele medievale românești;
- prezentarea relației dintre două instituții centrale a statelor medievale din spațiul românesc;
- prezentarea unei instituții centrale din statele medievale intracarpătice;
- menționarea a două caracteristici ale unei instituții centrale din secolul al XVIII-lea din statele medievale românești;
- formularea unui punct de vedere referitor la importanța instituțiilor centrale din spațiul românesc și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

**Tema II: Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc (secolele IX-XVIII) -
Varianta 3**

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Iar (în 1290), fiind (...) Negru Vodă, mare herțeg (...) pre Făgăraș, ridicatu-s-a cu toată casa lui și cu mulțime de noroade, români, sași și tot felul de oameni.

Pogorându-se pe apa Dâmboviței, început-a a face țară nouă. Întâi a făcut orașul ce-i zic Câmpulung (...) de acolo a coborât la Argeș și a făcut oraș mare (...) făcând curți de piatră. Iar noroadele ce a pogorât cu dânsul (...) unii au ajuns pe apa Siretului și până la Brăila (...) iar alții au ajuns peste tot locul, de au făcut orașe și sate până în marginea Dunării și până la Olt.

Atunci și boierimea (...) Basarabeștii de peste Olt (...) au venit la Negru Vodă, închinându-se să fie sub porunca lui și numai el să fie peste toți.”

(Letopisețul Cantacuzinesc)

B. „Anihilarea autonomiei Țării Făgărașului, în 1291 (...) a coincis, potrivit tradiției istorice a Țării Românești, cu trecerea munților de către Negru Vodă, personaj a cărui identitate a fost necunoscută și instalarea sa la Câmpulung (...).

Câmpulungul (...) sediu al unei înfloritoare comunități catolice, alcătuită din sași și unguri, etapă importantă a drumului comercial care a legat Țara Românească cu Dunărea de Jos și Marea Neagră, a devenit acum cea dintâi reședință a domniei Țării Românești. Tradiția a fost așadar confirmată de realitatea istorică.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Nagler, *Istoria Transilvaniei*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, liderul. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la boieri. 2 puncte
3. Menționați câte un spațiu românesc la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți pe foaia de examen litera corespunzătoare sursei care susține explicația istorică a descălecatului. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice referitoare la crearea statelor medievale românești din spațiul extracarpatic, în afara celor la care se referă sursele A și B. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale din spațiul românesc la sfârșitul secolului al XIV-lea și în secolul al XV-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„(...) După campaniile victorioase din 1345 și 1352-1353, Ludovic de Anjou, urmașul lui Carol Robert, a organizat în Moldova de nord o marcă militară de graniță condusă de Dragoș, voievodul maramureșean ale cărui oști au participat la campaniile împotriva tătarilor. Lui Dragoș i-a urmat fiul său Sas, apoi fiul acestuia Balc (...) Domniile le-au fost însă scurte, (...) până în 1359, când căpeteniile locale (...) s-au răsculat împotriva ducilor români numiți de rege. Venit tot din Maramureș, al cărui voievod a fost înainte de a intra în conflict cu Ludovic și a se răscula împotriva ungarilor, Bogdan I l-a înlăturat pe Balc, înscăunându-se ca domn independent al Moldovei; expedițiile regelui (...) nu i-au putut aduce la ascultare. Ca și Țara Românească, Moldova și-a făcut intrarea în rândul statelor independente (...).”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un spațiu istoric. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un conducător al Ungariei și o acțiune a acestuia. 6 puncte
4. Menționați, din sursă, două informații referitoare la urmașii lui Dragoș. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la întemeierea Moldovei, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, necesitatea conform căreia instituția domniei a fost necesară pentru funcționarea Țării Românești în secolul al XIV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre formarea statelor medievale din spațiul românesc, având în vedere:

- menționarea unui izvor istoric medieval care a atestat existența autonomiilor locale românești;
- menționarea a doi factori externi favorabili constituirii statelor medievale din spațiul românesc;
- precizarea unui eveniment de politică externă a statului românesc de la sud de Carpați în relația cu un stat vecin și menționarea unei consecințe a evenimentului precizat;
- prezentarea unui fapt istoric desfășurat în Transilvania în perioada secolelor XI-XVI;
- formularea unui punct de vedere referitor la importanța constituirii statelor medievale din spațiul românesc și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema III: Spațiul românesc între diplomatie și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității

Competențe generale:

- 2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
- 4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice:

- 2.1. Construirea unor demersuri de tip analitic cu privire la situații și contexte economice, sociale, politice, culturale.
- 2.3. Descoperirea constantelor în derularea fenomenelor istorice studiate.
- 2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii.
- 4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate.

Tema III: Spațiul românesc între diplomație și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității

- 1. Voievozii români în lupta antiotomană: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare.**
 - 2. Mihai Viteazul și Unirea de la 1600.**
 - 3. Politică și diplomație în secolele XVII-XVIII: Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.**
 - 4. Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc.**
 - 5. Arta ecleziastică și laică.**
- Teste evaluare tematică (3 variante).**

Voievozii români în lupta antiotomană: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare

1. Definiții

Suveranitate = independență; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

Tactica „pământului pârjolit” = politică militară ce implică distrugerea a tot ce poate fi folositor inamicului care înaintază sau se retrage dintr-un teritoriu pe care l-a atacat (arderea recoltelor și otrăvirea apelor din fântâni, pentru a nu permite aprovizionarea cu hrană și cu apă a inamicului, adăposturi, mijloace de transport și comunicații sau resurse industriale).

Tribut = obligație în bani sau bunuri pe care a impus-o o putere cuceritoare unui popor învins și care s-a plătit la date fixe.

Achingii = trupe de cavalerie din armata otomană, destinate incursiunilor și jafului în teritoriile inamicului.

2. Contextul internațional

Secolele XIV-XVII - politica externă a Țărilor Române a fost influențată de următorii factori:

- Vecinătatea a două mari puteri creștine (catolice): Ungaria și Polonia;
- Secolul al XIV-lea - expansiunea Imperiului Otoman în Europa, după cucerirea orașului Gallipoli (1354), și apoi până pe linia Dunării (1393/1394);
- Secolele XVI-XVIII - afirmarea Austriei și a Imperiului Rus.

Strategiile abordate de statele românești, pentru a își menține **suveranitatea**, au fost următoarele:

- Alianțe bilaterale și cu puterile vecine;
- Realizarea de eforturi militare și diplomatice pentru menținerea independenței și a integrității teritoriale;
- Participarea la cruciadele antiotomane organizate de puterile creștine din Apusul Europei;
- Folosirea conflictului asimetric (**tactica „pământului pârjolit”** și hărțuirea inamicului, adesea superior din punct de vedere numeric);
- Plata **tributului** (haraci) către Imperiul Otoman.

Secolele XIV-XVI - în această perioadă s-au afirmat următorii domni români: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad al III-lea Țepeș și Ștefan al III-lea cel Mare.

3. Voievozii români în lupta antiotomană

I. Mircea cel Bătrân (Țara Românească: 1386-1394/1395; 1397-1418):

Politica internă:

- A consolidat și a desăvârșit organizarea politico-instituțională a statului: a organizat teritoriul Țării Românești într-o formă centralizată, sub autoritatea directă a domniei, capitala fiind stabilită la Curtea de Argeș; a pus accentul pe sfatul boieresc, alcătuit în principal din dregătorii curții;
- A sporit avuția țării: măsuri privind sistemul de impozite și taxe; emiterea de monedă; stimularea schimburilor comerciale cu țările vecine; s-au deschis mine de aramă; producția de cereale, animale și sare a crescut; a întărit capacitatea de apărare, prin reorganizarea armatei (oastea cea mare și oastea cea mică) și întărirea sau fondarea de cetăți în punctele strategice: Giurgiu, Turnu, Severin, Făgăraș, Amlaș și Enisala; a sprijinit Biserica, construind numeroase lăcașe de cult, cel mai cunoscut fiind Mănăstirea Cozia;
- Granițele statului au cunoscut cea mai mare întindere, incluzând teritorii din toate cele trei țări românești.

Politica externă:

1388-1389 - a preluat stăpânirea Dobrogei și a intervenit în favoarea lui Ioan Strațimir (1356-1396),

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

țarul Vidinului, aflat în conflict cu Imperiul Otoman ⇒ declanșarea conflictului cu turcii.

15 iunie 1389 - a avut loc prima bătălie de la Kosovopolje (Câmpia Mierlei, Kosovo), între o coaliție de forțe creștine (alături de care a participat Mircea cel Bătrân) și cele otomane, conduse de sultanul Murad I (1360-1389) ⇒ victoria turcilor.

Ianuarie 1390 - la Radom (Polonia), Mircea a încheiat un tratat de alianță cu regele Poloniei, Vladislav al II-lea Jagello (1377-1434), act cu un pronunțat caracter antiungar.

Aprilie-17 iulie 1393 - Imperiul Otoman a cucerit ținutul de Târnovo.

1393 - la Karînovasî, Mircea a învins o forță otomană formată din 30.000 **achingii**.

10 octombrie 1394/17 mai 1395 - la Rovine (loc neidentificat, situat probabil în zona muntoasă a Țării Românești), a avut loc bătălia dintre forțele lui Mircea și otomanii conduși de Baiazid I Fulgerul (1389-1402) ⇒ înfrângerea turcilor (cronicarul turc Leunclavius l-a numit pe Mircea „*principe între creștini, cel mai viteaz și mai ager*”), consolidarea independenței Țării Românești și organizarea primei coaliții continentale antiotomane.

7 martie 1395 - la Brașov, în așteptarea unei ofensive turcești, Mircea a încheiat un tratat de alianță cu regele maghiar Sigismund de Luxemburg (1387-1437), cu un pronunțat caracter antiotoman ⇒ Sigismund i-a recunoscut lui Mircea titlurile de duce de Făgăraș și ban de Severin, anterior contestate.

25 septembrie 1396 - la Nicopole, Mircea a participat alături de armatele creștine occidentale (formate din cavaleri francezi, englezi, germani și maghiari) la cruciada antiotomană ⇒ victorie a turcilor.

1396 - forțele otomane conduse de Baiazid I Fulgerul au cucerit ținutul de Vidin.

1402-1413 - în contextul înfrângerii lui Baiazid I Fulgerul la Ankara (1402), de către forțele lui Timur Lenk (1370-1405), Mircea s-a implicat în luptele politice dintre pretendenții la tronul Imperiului Otoman (a dorit să împiedice creșterea puterii turcești), și i-a sprijinit pe prinții Musa și Mustafa, ambii înfrânți de Mahomed I (1413-1421).

1417/1420 - o armată otomană, condusă de Mahomed I, a invadat Țara Românească, a anexat Dobrogea, a ocupat cetățile Giurgiu și Turnu și a impus domnului român (fie Mircea cel Bătrân, fie urmașul său, Mihail I: 1418-1420) plata unui tribut (3000 de galbeni anual), în schimbul menținerii independenței statului român și a credinței locuitorilor săi.

II. Alexandru cel Bun (Moldova: 1400-1432):

Politica internă:

- a. A întreprins o importantă operă de organizare politică, administrativă și ecleziastică a Moldovei;
- b. A încurajat comerțul, confirmând negustorilor polonezi un larg privilegiu în anul 1408 (act în care a fost atestat și orașul Iași), și a obținut recunoașterea Mitropoliei Moldovei de către Patriarhia de la Constantinopol (1401).

Politica externă:

12 martie 1402 - domnitorul moldovean a depus omagiul de vasalitate față de regele Poloniei ⇒ evitarea pretențiilor de suzeranitate ale Ungariei asupra Moldovei.

15 iulie 1410 - la Grunwald, Polonia, sprijinită de Moldova, s-a luptat cu forțele Cavalerilor Teutoni pentru controlul teritoriilor din zona Mării Baltice.

15 martie 1412 - semnarea Tratatului de la Lublau (Slovacia), potrivit căruia Ungaria și Polonia și-ar fi împărțit Moldova în cazul în care aceasta nu ar fi participat la campania antiotomană ⇒ domnul moldovean a reușit să își respecte angajamentele antiotomane.

1420 - la Chilia și Cetatea Albă, a fost respins primul atac otoman împotriva teritoriului moldovean.

27 septembrie 1422 - la Marienburg, forțele poloneze, alături de cele moldovene, s-a luptat cu forțele Cavalerilor Teutoni pentru controlul asupra teritoriilor din zona Mării Baltice.

III. Iancu de Hunedoara (ban al Severinului: 1438-1441; voievod al Transilvaniei: 1441-1456; guvernator al Ungariei: 1446-1452; căpitan general al regatului maghiar: 1453-1456):

Politica internă:

- a. A întărit puterea politică și militară a Transilvaniei;
- b. S-a preocupat de dezvoltarea economică a voievodatului, de organizarea, controlul minelor și al ocnelor de sare, care au adus venituri importante administrației voievodale.

Politica externă:

18-22 martie 1442 - la Sântimbru, Transilvania a fost atacată de forțele otomane, iar Iancu de

Hunedoara a fost înfrânt ⇒ la Sibiu, voievodul și-a regrupat forțele și a provocat înfrângerea turcilor.
2 septembrie 1442 - pe râul Ialomița, Iancu a învins trupele otomane din Țara Românească și l-a impus pe tronul țării pe Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447).

1443-1444 - „*Campania cea lungă*”: Iancu a înregistrat victorii importante la sud de Dunăre, eliberând orașele Niș și Sofia.

Iulie 1444 - la Seghedin (Ungaria), s-a semnat tratatul de pace, pe o perioadă de 10 ani, favorabil forțelor creștine.

20 septembrie-10 noiembrie 1444 - la insistențele papalității, statele din Apusul Europei au declanșat o nouă cruciadă antiotomană, încheiată însă prin înfrângerea de la Varna și moartea regelui polonez Vladislav al III-lea Jagello (1434-1444).

August 1445 - Campania de la Dunăre: forțele conduse de Iancu i-au învins pe otomani și au cucerit Giurgiul.

17-19 octombrie 1448 - a doua bătălie de la Kosovopolje s-a încheiat cu victoria otomanilor.

1451 - a fost semnat un armistițiu pe o perioadă de trei ani între Regatul Ungariei și Imperiul Otoman.

1453 - a început o nouă etapă a expansiunii otomane, după cucerirea Constantinopolului de către forțele sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul (1444-1481) și transformarea orașului în capitala statului, turcii au denunțat armistițiul cu statele creștine și s-au pregătit pentru asediul Belgradului, „*cheia de intrare în Europa*” ⇒ forțele creștine s-au regrupat la chemarea papei Calixt al III-lea (1455-1458).

21-22 iulie 1456 - în bătălia de apărare a Belgradului Iancu a obținut cea mai strălucită victorie din cariera sa militară (papa Calixt al III-lea l-a numit pe Iancu „*atletul lui Hristos*”) ⇒ oprirea înaintării otomanilor spre centrul Europei pentru următorii 70 de ani.

11 august 1456 - în tabăra de la Zemun (lângă Belgrad), bolnav de ciumă, Iancu a murit și a fost înmormântat în catedrala catolică de la Alba-Iulia, pe piatra sa de mormânt fiind sculptate următoarele cuvinte: „*S-a stins lumina lumii*”.

IV. Vlad al III-lea Țepeș (Țara Românească: 1448; 1456-1462; 1476):

Politica internă:

a. A pus capăt abuzurilor boierești, a întărit puterea centrală, a consolidat instituțiile statului, a organizat armata și a întărit cetățile de pe linia Dunării;

b. A încurajat comerțul autohton (a intrat adesea în conflict cu negustorii din Transilvania, deoarece aceștia nu au respectat legile comerciale impuse de Țara Românească) și a sprijinit Biserica (a ctitorit Mănăstirea Comana).

Politica externă:

1459 - într-un context internațional favorabil (s-a plănuț organizarea unei noi cruciade susținută de papalitate), Vlad Țepeș a refuzat plata tributului (10.000 de galbeni anual) către Imperiul Otoman.

1460 - domnul muntean a semnat un tratat de alianță cu regele maghiar Matei Corvin (1458-1490), cu un caracter antiotoman.

1461-1462 - campania la sud de Dunăre: Vlad a organizat și a devastat o întreagă regiune otomană (forțele Țării Românești au reușit să ocupe cetatea Nicopole, peste 20.000 de turci fiind uciși) ⇒ Imperiul Otoman a pregătit o campanie de pedepsire a Țării Românești.

Mai-iunie 1462 - Mahomed al II-lea Cuceritorul, în fruntea unei armate otomane de cca. 120.000 de oameni, a trecut Dunărea și s-a îndreptat spre Târgoviște, capitala Țării Românești.

16-17 iunie 1462 - Atacul de noapte de lângă Târgoviște: cu forțe net inferioare (cca. 30.000 de soldați), Vlad Țepeș a organizat cea mai îndrăzneată acțiune militară a sa, scopul atacului fiind asasinarea sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul ⇒ retragerea trupelor otomane din Țara Românească și îndepărtarea de pe tron a lui Vlad Țepeș (s-a retras la curtea regelui Matei Corvin) și numirea ca domn a lui Radu cel Frumos (1462-1473; 1473-1474; 1474; 1474-1475).

1462-1476 - Vlad Țepeș a fost arestat și întemnițat la Budapesta, ca urmare a trădării boierilor munteni și a intrigilor negustorilor transilvăneni.

1476 - cu ajutorul lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei, Vlad Țepeș a recâștigat tronul Țării Românești, dar până în luna decembrie a anului 1476 a fost asasinat de boierii munteni (aceștia s-au temut de o continuare a politicii antiotomane).

V. Ștefan al III-lea cel Mare (Moldova: 1457-1504):

Politica internă:

- a. A asigurat stabilitatea și prosperitatea statului, întărind autoritatea domnească, instituțiile statului, capacitatea de apărare și economia;
- b. Moștenirea spirituală a domnului moldovean a fost reprezentată de construcții civile (Cetatea Romanului, Cetatea Neamț, Cetatea de Scaun a Sucevei, Cetatea Soroca, Cetatea Orhei și Cetatea Bender-Tighina) și religioase (Mănăstirea Putna, Mănăstirea Voroneț, Biserica „*Sfântul Nicolae*”, Biserica „*Sfântul Arhanghel Mihail*” și Biserica „*Înălțarea Domnului*”) de o mare valoare artistică.

Politica externă:

4 aprilie 1459 - la Overchelăuți (Ucraina), Ștefan a semnat tratatul de vasalitate cu regele Cazimir al IV-lea (1440-1492), prin care monarhul polonez l-a recunoscut unic suveran al Moldovei.

23-24 ianuarie 1465 - în urma unui atac prin surprindere, domnul Moldovei a reușit să aducă sub stăpânire Chilia, subminând grav interesele comerciale ale Ungariei și Țării Românești (1448: Ungaria și-a asigurat controlul direct asupra Chilieii, unde a staționat timp de aproape două decenii o garnizoană maghiară).

14-15 decembrie 1467 - la Baia, a avut loc bătălia dintre forțele maghiare conduse de Matei Corvin (care a dorit să pedepsească ocuparea Cetății Chilia din anul 1465) și cele conduse de domnul moldovean, încheiată cu victoria lui Ștefan cel Mare (ultima încercare maghiară de impunere, prin forță, a dominației asupra Moldovei).

1469/20 august 1470 - la Lipnic, a avut loc bătălia în urma căreia a fost eliminat pericolul reprezentat de forțele tătarilor din Hoarda de Aur.

1473 - Ștefan cel Mare a refuzat plata tributului și a declanșat lupta antiotomană, acțiunea domnului Moldovei încadrându-se într-un efort mai larg de îngrădire a expansiunii otomane la care au participat, Venetia, hanul turkmen, Ungaria și alte puteri din Europa Occidentală.

10 ianuarie 1475 - la Vaslui (Podul Înalt), a avut loc bătălia dintre armatele aliate creștine moldo-maghiaro-polone, aflate sub comanda lui Ștefan cel Mare, și oastea otomano-munteană, aflată sub conducerea lui Suleiman Pașa, trimisul lui Mahomed al II-lea Cuceritorul, încheiată cu victoria categorică a forțelor antiotomane.

25 ianuarie 1475 - Ștefan a trimis o scrisoare capetelor încoronate creștine din Europa pentru a cere sprijin împotriva otomanilor, însă a primit doar scrisori de încurajare și nici un sprijin concret.

12 iulie 1475 - la Iași, în contextul cuceririlor otomane de pe litoralul nordic al Mării Negre (cetățile genoveze Caffa și Mangop) și a transformării Hanatului tătar al Crimeii în stat vasal, s-a semnat tratatul de alianță dintre Ștefan cel Mare și Matei Corvin, prin care s-a pus capăt stării de conflict dintre Moldova și Ungaria, s-a prevăzut sprijin militar reciproc antiotoman, domnul moldovean a primit cetățile transilvane Ciceu și Cetatea de Baltă, iar negustorii maghiari au obținut libertatea comerțului în Moldova.

25-26 iulie 1476 - la Războieni (Valea Albă), a avut loc bătălia de dintre forțele otomane (peste 100.000 de soldați), conduse Mahomed al II-lea Cuceritorul, și armata lui Ștefan cel Mare, încheiată cu victoria turcilor, sultanul nereușind însă să obțină beneficii politice de pe urma victoriei, ca urmare a rezistenței îndârjite a cetăților moldovene, mari dificultăți cu aprovizionarea și epidemia de ciumă ⇒ august 1476 - sultanul a dat semnalul retragerii și a doua campanie împotriva Moldovei s-a încheiat astfel printr-un eșec.

1480 - coaliția antiotomană s-a destrămat, iar Ștefan a fost nevoit să încheie pacea cu otomanii.

1484 - Baiazid al II-lea (1481-1512), succesorul lui Mahomed al II-lea Cuceritorul, profitând de conjunctura favorabilă creată de pacea încheiată cu Ungaria în anul 1483, a organizat o mare expediție împotriva Moldovei și a cucerit cetățile Chilia (14 iulie) și Cetatea Albă (5 august) ⇒ otomanii au controlat comerțul pe Marea Neagră, care a devenit astfel lac turcesc.

15 septembrie 1485 - la Colomeea (Ucraina), s-a semnat tratatul de vasalitate dintre regele polonez Cazimir al IV-lea și Ștefan cel Mare, prin care domnul moldovean a încercat să își recupereze cetățile pierdute.

16 noiembrie 1485 - la Cătlăbuga, Ștefan i-a înfrânt pe otomani, dar nu a reușit să recupereze Cetatea Chilia.

6 martie 1486 - la Șcheia, forțele domnului moldovean au ieșit victorioase împotriva forțelor otomane (scopul acestei campanii a fost acela de a pune pe tronul Moldovei un pretendent apropiat Porții).

1487 - Ștefan a reluat plata tributului, iar sultanul a recunoscut independența Moldovei.

26 octombrie 1497 - la Codrii Cosminului, a avut loc bătălia dintre forțele poloneze, conduse de regele Ioan Albert (1492-1501), al cărui țel proclamat a fost recuperarea Chilieii și a Cetății Albe dar, de fapt a urmărit instalarea unui prinț polonez pe tronul Moldovei, și armata condusă de Ștefan cel Mare, încheiată cu victoria categorică a trupelor domnului moldovean.

12 iulie 1499 - la Hârlău, s-a semnat tratatul prin care s-au normalizat relațiile moldo-polone și cele două state și-au promis ajutor reciproc în caz de război.

4. Urmări

Secolul al XV-lea - Țara Românească și Moldova au fost silite să accepte plata tributului și pierderea cetăților dunărene (Turnu și Giurgiu) și a celor pontice (Chilia și Cetatea Albă).

În schimbul acestor renunțări Imperiul Otoman a recunoscut autonomia celor două state românești, statut înscris în convenții numite capitulații.

Mihai Viteazul și Unirea de la 1600

1. Definiție

Pașalâc = unitate administrativ-teritorială în zonele de graniță ale Imperiului Otoman.

2. Contextul internațional

Secolul al XVI-lea - Țările Române au fost antrenate în vârtejul confruntărilor politice dintre puterile competitive europene (Austria, Imperiul Otoman și Polonia):

a. Imperiul Otoman a atins în perioada domniei sultanului Soliman Magnificul (1520-1566) maxima expansiune: 1538 - otomanii au anexat Bugeacul și Tighina de la Moldova. 1541 - partea centrală și sudică a Ungariei au devenit pașalâc (nordul și vestul Ungariei au intrat sub administrație austriacă), iar Transilvania a fost organizată ca principat autonom sub suzeranitate otomană. 1542 - turcii au anexat Brăila de la Țara Românească. 1552 - Imperiul Otoman a cucerit Timișoara și a transformat Banatul în **pașalâc**;

b. Austria condusă de Casa de Habsburg, după ce a încercat fără succes să îi alunge pe otomani din Ungaria, a căutat noi aliați: 1590-1592 - a inițiat o alianță antiotomană, Liga Sfântă, la care au participat Statele Papale, Spania, Austria și ducatele italiene Toscana, Mantova și Ferrara;

c. Polonia a intrat într-o perioadă de criză politică, ca urmare a stingerii dinastiei Jagellonilor (1572), de aceea s-a apropiat de Imperiul Otoman și a revenit la politica pontică, redeschizând rivalitatea medievală din această zonă, numai că locul Ungariei a fost asumat, în noile împrejurări, de către habsburgi.

3. Țările Române și lupta antiotomană

Secolul al XVI-lea - dominația otomană asupra Țărilor Române s-a intensificat, manifestându-se prin creșterea tributului, intervenția sultanului în alegerea domnilor și monopolul comercial turcesc.

Domnitori precum Radu de la Afumați, Petru Rareș și Ion Vodă cel Viteaz s-au opus încercărilor otomane de a transforma teritoriul românesc în pașalâc, militar și diplomatic:

I. Radu de la Afumați (domn al Țării Românești, 1522-1529): 1522-1525 - a dus 20 de lupte cu otomanii ⇒ a acceptat plata tributului, în schimbul recunoașterii autonomiei statului.

II. Petru Rareș (domn al Moldovei, 1527-1538; 1541-1546): s-a implicat în luptele din Ungaria pentru tron, după moartea regelui Ludovic al II-lea (1516-1526) la Mohacs (22 iunie 1529: victoria de la Feldioara) și a intrat în conflict cu Polonia pentru stăpânirea Pocuției (22 august 1531: înfrângerea de la Obertyn) și Imperiul Otoman (1538: turcii l-au susținut la tron pe venețianul Aloisio Gritti și au transformat sudul Moldovei în raia turcească, Bender-Tighina). 1535 și 1538 - a încheiat alianțe antiotomane cu Austria și Polonia. 1541 - a revenit pe tron după ce a acceptat mărirea tributului față de Imperiul Otoman.

III. Ion Vodă cel Viteaz (domn al Moldovei, 1572-1574): 24 aprilie 1574 - la Jiliște, drept răspuns la cererea sultanului de dublare a tributului, a obținut victoria împotriva otomanilor și a atacat Bender, Brăila și Cetatea Albă. 10 iunie 1574 - la Roșcani, ca urmare a trădării marii boierimi, a fost învins și ucis.

4. Mihai Viteazul

15 septembrie 1593 - pe tronul Țării Românești a urcat Mihai Viteazul (1593-1601), după ce a plătit Imperiului Otoman suma de 400.000 de florini.

Domnia lui Mihai a coincis cu relansarea de către papa Clement al VIII-lea (1592-1605) a Ligii Sfinte, alianță la care au aderat principele Transilvaniei, Sigismund Bathory (1588-1599; 1601-1602), domnul Moldovei, Aron Vodă (1592-1595), și cel muntean.

13 noiembrie 1594 - la București, a izbucnit răscoala antiotomană, prin suprimarea creditorilor levantini, a garnizoanei turcești și atacarea cetăților de pe linia Dunării ⇒ declanșarea ostilităților cu Imperiul Otoman.

Decembrie 1594-ianuarie 1595 - Campania la sud de Dunăre: armata Țării Românești i-a învins pe otomani la Giurgiu, Turnu, Hârșova și Siliștriu, pe tătari la Putineiu (14 ianuarie 1595) și Stănești (15 ianuarie 1595), iar resturile otomano-tătare la Șerpătești (23 ianuarie 1595), cu sprijinul unui detașament transilvan; în paralel, domnul moldovean Aron Vodă a asediat Tighina.

10/20 mai 1595 - la Alba Iulia, Mihai Viteazul a încheiat un tratat cu Sigismund Bathory, prin care prin care domnul muntean a acceptat suzeranitatea principelui transilvănean în schimbul sprijinului antiotoman, dar au fost sacrificate autonomia Țării Românești și autoritatea instituției domnești în favoarea principelui transilvănean și a boierilor munteni.

24 mai/3 iunie 1595 - domnul Moldovei, Ștefan Răzvan (1595), ajuns pe tron cu ajutorul principelui Transilvaniei, a acceptat, în condiții similare cu Mihai Viteazul, suzeranitatea lui Sigismund Bathory ⇒ Transilvania a devenit suzerana Țărilor Române.

13/23 august 1595 - la Călugăreni, a avut loc confruntarea cu forțele otomane conduse de Sinan Pașa, încheiată cu o victorie românească de prestigiu (campania militară otomană a urmărit transformarea Țărilor Române în pašalâcuri, după Călugăreni turcii au început organizarea pašalâcului de la București și Târgoviște, introducând garnizoane și transformând bisericile în moschei).

27 octombrie 1595 - la Giurgiu, a fost desăvârșită înfrângerea otomanilor din Țara Românească.

Ianuarie 1597 - în contextul reluării ofensivei otomane în Ungaria, în urma căreia habsburgii au fost învinși, Mihai Viteazul a încheiat pace cu sultanul ⇒ martie 1598 - otomanii au recunoscut independența Țării Românești.

30 mai/9 iunie 1598 - la Târgoviște, pentru consolidarea poziției Țării Românești, Mihai a încheiat tratatul de vasalitate cu Rudolf al II-lea (1576-1612), conducătorul Sfântului Imperiu Romano-German, prin care a fost recunoscută domnia ereditară a lui Mihai, în schimb acesta a recunoscut suzeranitatea habsburgică ⇒ Țara Românească s-a emancipat de consecințele tratatului cu Sigismund Bathory.

5. Unirea de la 1600

Transformările politice din zona Țărilor Române au complicat situația și au pus în pericol coaliția antiotomană:

a. Ieremia Movilă (1595-1600; 1600-1606), atașat politicii poloneze, a scos Moldova din coaliția antiotomană;

b. Alegerea lui Andrei Bathory (1599) drept principe al Transilvaniei (partizan al politicii filo-polone și filo-otomane), a agravat poziția Țării Românești;

c. Domnul Moldovei, Ieremia Movilă, și cancelarul polonez Jan Zamoisky au intenționat să așeze pe tronul Țării Românești pe Simion Movilă (1600-1601; 1601-1602; 1606-1607).

Mihai a înțeles că fără o acțiune energetică, menită să își surprindă adversarii, cauza antiotomană ar fi suferit o grea înfrângere, de aceea a hotărât organizarea unei campanii militare peste munți, în Transilvania.

Iulie 1599 - Mihai a trimis o solie la Praga pentru a cere încuviințarea împăratului Rudolf al II-lea de a ocupa Transilvania.

18/28 octombrie 1599 - la Șelimbăr, Mihai, cu o armată formată din români și mercenari de diferite etnii (unguri și secui din Transilvania, polonezi și sârbi) și a repurtat o prestigioasă victorie împotriva forțelor conduse de Andrei Bathory ⇒ principele Transilvaniei și-a pierdut viața în timpul luptelor.

1 noiembrie 1599 - la Alba Iulia, intrarea triumfătoare a lui Mihai Viteazul ⇒ acesta a devenit conducătorul *de facto* al Transilvaniei (nobilimea maghiară l-a recunoscut principe „*locțiitor al împăratului*”, Rudolf al II-lea guvernator al Transilvaniei, iar otomanii i-au trimis steag de domnie).

Mai 1600 - Mihai a cucerit Moldova, invocând drept motiv alianța lui Ieremia Movilă cu otomanii și tătarii ⇒ s-a putut intitula astfel „*domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei*”.

Mai-septembrie 1600 - pentru a consolida Unirea celor trei Țări Române, Mihai Viteazul a luat o serie de măsuri importante:

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

- a. A adoptat aceeași stemă pentru toate teritoriile (Țările Române);
- b. A construit o biserică ortodoxă la Alba Iulia;
- c. A acordat anumite înlesniri preoților și iobagilor români;
- d. A numit ca mitropolit al Transilvaniei pe Ion de la Prislop.

6. Destrămarea Unirii

Puterile vecine au văzut în noul stat român o contradicție cu propriile interese:

- a. Austria și-a văzut amenințate planurile de menținere a Transilvaniei în sfera sa de influență;
- b. Polonia nu a dorit pierderea controlului asupra Moldovei;
- c. Imperiul Otoman nu a acceptat ideea renunțării la Țara Românească;
- d. Insubordonarea nobililor maghiari din Transilvania, care nu au acceptat niciodată măsurile luate de domnul muntean.

18/28 septembrie 1600 - la Mirăslău, nobilimea maghiară din Transilvania, ostilă unei supremații românești, s-a alăturat generalului imperial Gheorghe Basta și l-a învins pe Mihai Viteazul.

În paralel, polonezii au pătruns în Moldova și au restaurat dinastia Movileștilor, cu intenția de a numi în Țara Românească domn pe Simion Movilă.

1600-1601 - Mihai s-a aflat în pibegie la Viena și Praga, unde a încercat să îl convingă pe Rudolf al II-lea să îl sprijine pentru a își recâștiga domnia ⇒ a primit sprijinul imperial după ce nobilimea transilvană l-a repus pe tron pe Sigismund Bathory, ostil intereselor austriece.

3/13 august 1601 - la Guruslău, cu sprijinul oferit de aliatul său, împăratul Rudolf al II-lea, Mihai a revenit în Transilvania, unde a obținut victoria.

9/19 august 1601 - în tabăra de la Câmpia Turzii, Mihai Viteazul a fost ucis de mercenari valoni plătiți de generalul imperial Gheorghe Basta.

7. Importanța actului de la 1600

Din punct de vedere românesc, unirea Țării Românești, Transilvaniei și a Moldovei a însemnat punctul culminant al rezistenței în lupta pentru independență și un imbold important pentru posteritate, în ciuda destrămării acesteia.

La data înfăptuirii unirii, în spațiul românesc a avut loc o afirmare a conștiinței etnice, fapta fără precedent a lui Mihai Viteazul a fost prima unire politică realizată de un domn român, cu forțe românești și în sprijinul intereselor românești, dobândind peste timp valoarea de simbol.

Politică și diplomatie în secolele XVII-XVIII: Matei Basarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir

1. Definiții

Peșcheș = dar oferit de domnii Țărilor Române sultanului sau altor demnitari turci cu ocazia Bairamului.

Geigea = dare în bani plătită de domnii Țărilor Române înalților demnitari otomani, cu prilejul promovării acestora în funcții.

Mucarer = sumă plătită Porții otomane de către domnii Țărilor Române, începând cu secolul al XVI-lea, pentru a obține reînnoirea domniei.

2. Contextul internațional

Secolul al XVII-lea - s-au produs importante modificări ale raportului de forțe între marile puteri europene:

- a. Începutul ascensiunii Imperiului Rus;
- b. 1618-1648 - Transilvania s-a implicat în Războiul de 30 de ani;
- c. 1683 - eșecul celui de-al doilea asediu turcesc asupra Vienei a marcat începutul decăderii Imperiului Otoman și deschiderea „*Crizei orientale*” ⇒ 1699 - prin pacea de la Karlowitz s-a consacrat pierderea de către turci a Ungariei și a Transilvaniei, care au intrat sub stăpânire austriacă. Ca urmare a afirmării Imperiului Rus, teritoriul românesc a intrat în zona de influență a patru mari puteri: Imperiul Otoman, Polonia, Austria și Imperiul Rus.

3. Țările Române în secolul al XVII-lea

Secolul al XVII-lea - a fost caracterizat printr-o mai mare stabilitate politică, domnitorii români au renunțat la conflictul deschis cu Imperiul Otoman, înlocuindu-l cu acțiuni diplomatice menite să strângă legăturile dintre cele trei Țări Române și să le apropie pe acestea de puterile europene ostile otomanilor: Austria, Polonia și Imperiul Rus.

A doua jumătate a secolului al XVII-lea - regimul dominației otomane asupra Țărilor Române (înstituit încă din anul 1538) a devenit tot mai apăsător: grecii au fost folosiți de către Poartă pentru a controla Țările Române, au primit titluri nobiliare, funcții și pământuri, fapt ce i-a adus în conflict cu boierii români.

Regimul dominației otomane asupra Țărilor Române s-a manifestat sub două forme:

I. Dominația economică:

- a. Tribut, **peșcheș**, **geigea** și **mucarer**: sume și daruri în bani și/sau natură ce au fost plătite de domnitorii români în schimbul menținerii păcii, a păstrării autonomiei interne, cu ocazia diferitelor evenimente ce au avut loc la curtea sultanului (căsătorii și urcarea pe tron a sultanilor), cu prilejul promovării funcționarilor otomani în funcții, respectiv pentru menținerea domnitorilor români pe tronul Țărilor Române;
- b. Obligații în natură (cereale, vite și cai) și în muncă (transport și construcții);
- c. Monopol comercial: dreptul turcilor de a cumpăra produse agricole românești la prețuri foarte mici.

II. Dominația politică:

- a. Amestecul sultanilor în numirea domnitorilor: a dus la reducerea duratei domniilor, pe tronul Țărilor Române perindându-se, în această perioadă, un număr foarte mare de domnitori;
- b. Controlul asupra politicii duse de domnitor prin intermediul boierilor români de la curtea domnească, cât și prin trimisiile Porții (în special greci): acest lucru a permis instaurarea unui climat de insecuritate politică, domnii din cele trei Țări Române fiind expuși intrigilor de la curte și

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

subordonați intereselor boierilor, instituindu-se, astfel, regimul boieresc în Țara Românească și Moldova.

Secolul al XVII-lea - în ciuda crizei de autoritate cu care s-a confruntat domnia în Țările Române în această perioadă, au existat domnitori care s-au distins prin politica abilă dusă cu scopul ieșirii din sfera de influență a Imperiului Otoman: Matei Basarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.

4. *Diplomația domnitorilor români*

I. Matei Basarab (Țara Românească: 1632-1654):

Politica internă:

- a. Cu sprijinul boierilor români a încercat înlăturarea boierilor greci din Sfatul Domnesc;
- b. A urmărit dezvoltarea economică a țării;
- c. A sprijinit construirea de lăcașuri de cult (cea mai cunoscută ctitorie a fost Mănăstirea Arnota).

Politica externă:

A inițiat legături cu austriei și cu regele Poloniei, în scopul realizării unei alianțe antiotomane.

1633-1651 - a întreținut relații cu principii Transilvaniei, Gheorghe Rackoczi I (1630-1648) și Gheorghe Rackoczi al II-lea (1648-1660), cu care a încheiat un tratat de alianță prin care și-au promis sprijin reciproc.

1650 - a încheiat o înțelegere de ajutor reciproc cu hatmanul cazacilor, Bogdan Zinovi Mihailovici Hmelnițki.

Pe tot parcursul domniei sale s-a aflat în conflict cu domnul Moldovei, Vasile Lupu, care a urmărit să îi ocupe tronul.

II. Vasile Lupu (Moldova: 1634-1653):

Politica internă:

- a. S-a sprijinit pe boierii greci în conducerea țării, ceea ce i-a nemulțumit pe boierii pământeni;
- b. Om de cultură, a ridicat numeroase biserici și mănăstiri (cea mai cunoscută ctitorie domnească a fost Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi” din Iași) și a publicat culegerea de legi cunoscută sub numele de *Carte românească de învățătură* sau *Pravila lui Vasile Lupu* (1646).

Politica externă:

1638 - a încheiat un tratat de alianță cu principele Transilvaniei, Gheorghe Rackoczi I.

1639 - la Ojogeni (23 noiembrie/3 decembrie) și la Nenișori (pe râul Ialomița), a încercat să îl îndepărteze de pe tron pe domnul Țării Românești, Matei Basarab, dar a fost înfrânt.

1644-1648 - perioada de îmbunătățire a relațiilor domnului moldovean cu Matei Basarab.

1646 - Vasile Lupu a încheiat cu Transilvania o convenție de bună vecinătate și de extrădare.

27 mai 1653 - la Finta, a avut loc ultima încercare a lui Vasile Lupu de a ocupa tronul Țării Românești ⇒ îndepărtarea sa de pe tronul Moldovei.

III. Șerban Cantacuzino (Țara Românească: 1678-1688):

Politica internă:

- a. A întărit autoritatea domnească și a pus capăt anarhiei provocate de grupurile boierești, care au încercat să preia puterea;
- b. A sprijinit Biserica prin construirea de mănăstiri (Mănăstirea Cotroceni) și lăcașuri de cult (Biserica „Sfântul Eftimie” - Fundenii Doamnei).

Politica externă:

Domnitorul muntean a urmărit încheierea unei alianțe antiotomane cu Austria.

1683 - Șerban Cantacuzino, cu toate că a participat cu trupe alături de Imperiul Otoman la asediul Vienei, a ajutat, în secret, trupele austriece, oferindu-le acestora informații despre acțiunile trupelor inamice.

1684-1688 - după înfrângerea armatelor otomane în fața zidurilor Vienei, Șerban Cantacuzino a intrat în tratative cu austriei, în vederea încheierii unei alianțe antiotomane: habsburgii i-au promis domnului muntean domnia ereditară și titlul de baron în cadrul Austriei ⇒ tratativele nu au fost însă finalizate, ca urmare a morții domnului Țării Românești.

IV. Constantin Brâncoveanu (Țara Românească: 1688-1714):

IV. Constantin Brâncoveanu (Țara Românească: 1688-1714):

Politica internă:

- a. S-a preocupat de întărirea autorității domnești în raport cu boierii;
- b. A reorganizat sistemul fiscal;
- c. A sprijinit Biserica prin construirea de lăcașuri de cult (Mănăstirea Hurezi și Mănăstirea Govora) și a clădit Palatul Mogoșoaia (stilul brâncovenesc);
- d. A contribuit la înflorirea culturii prin sprijinul acordat tipăririi de cărți în tipografiile din Târgoviște și Râmnic.

Politica externă:

Constantin Brâncoveanu a înțeles că alungarea otomanilor din Europa ar fi deschis calea expansiunii austriece ⇒ ca să slăbească presiunea habsburgilor, a căutat o contrapondere în Polonia și Imperiul Rus.

Domnul muntean a urmărit permanent menținerea unor relații bune cu Imperiul Otoman, pentru a nu trezi suspiciuni cu privire la politica externă antiotomană.

1689-1690 - relațiile cu Austria au fost încordate, Brâncoveanu fiind nevoit să respingă două atacuri ale habsburgilor asupra Țării Românești și să îi alunge pe aceștia din Transilvania.

1698 - Constantin Brâncoveanu a făcut propuneri Imperiului Rus în vederea declanșării unui conflict antiotoman.

Brâncoveanu a încercat încheierea unei alianțe cu Polonia îndreptate împotriva turcilor, dar a renunțat la acest proiect datorită incapacității de luptă a statului polonez.

1709 - între Țara Românească și Imperiul Rus condus de Petru I cel Mare (1682-1725) s-a încheiat o convenție secretă antiotomană: conform tratatului, Petru I cel Mare a promis că va garanta independența Țării Românești, drepturile ereditare ale lui Brâncoveanu, l-a făcut pe acesta Cavaler al Ordinului Sfântul Andrei și a promis sprijin militar împotriva Imperiului Otoman.

1714 - la Istanbul, domnul muntean, înlăturat de la domnie de către otomani (intrigile boierești, averea mare și alianțele antiotomane pe care Brâncoveanu a încercat să le creeze pe parcursul domniei sale i-au adus sfârșitul), a fost executat, împreună cu cei patru fii ai săi și ginerele Enache Văcărescu.

V. Dimitrie Cantemir (Moldova: 1693; 1710-1711):

Domnitorul Cantemir a fost un mare cărturar al umanismului românesc, printre ocupațiile sale diverse numărându-se cele de enciclopedist, etnograf, geograf, filosof, istoric, lingvist, muzicolog și compozitor (a fost membru al Academiei de Științe din Berlin).

Principalele sale opere au fost următoarele: *Istoria Creșterii și Descrășterii Imperiului Otoman* (1714-1716), *Descrierea Moldovei* (1714-1716) și *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor* (1719-1722).

Politica internă:

- a. A luat măsuri pentru întărirea puterii centrale;
- b. S-a sprijinit pe mica boierime și pe orășeni împotriva marilor boieri;
- c. A realizat o reformă fiscală.

Politica externă:

1710-1711 - Cantemir s-a orientat spre o alianță antiotomană cu Imperiul Rus.

13 aprilie 1711 - la Luțk (Ucraina), a încheiat un tratat de alianță cu Petru I cel Mare: conform tratatului, Imperiul Rus a recunoscut domnia ereditară în familia lui Cantemir, independența și integritatea Moldovei și a promis sprijin militar împotriva Imperiului Otoman.

7/18-11/22 iulie 1711 - la Stănilești pe Prut, armatele ruso-moldovene au fost înfrânte de forțele otomane, iar Dimitrie Cantemir s-a refugiat la curtea împăratului Rusiei.

5. Urmări

1711/1716 - în Moldova, în contextul încheierii domniei lui Dimitrie Cantemir, și în Țara Românească, după finalizarea domniei lui Ștefan Cantacuzino (1714-1716), Imperiul Otoman a înlocuit domniile pământene cu cele fanariote.

Cronicari, cărturari și cartea în spațiul românesc

1. Definiție

Umanism = mișcare socială și culturală apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale.

2. Cronicari și cărturari **umaniști** români

În Evul Mediu românesc, la fel ca și în restul Europei, multă vreme, limbile de cult religios, de cultură și de cancelarie utilizate nu au coincis cu limba populară.

În Transilvania, a fost utilizată în special limba latină, în vreme ce în Țara Românească și Moldova, au fost folosite limba slavonă (secolele X-XVI), mai puțin, limba greacă și limba română scrisă cu caractere chirilice (secolele XVI-XVIII).

29-30 iunie 1521 - *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului Hanăș Begner*: redactarea celui mai vechi document scris în limba română (păstrat până în prezent).

Printre cei mai însemnați reprezentanți ai Umanismului (a pătruns în spațiul românesc în secolul al XV-lea) s-au numărat:

I. În Transilvania: Nicolaus Olahus (*Hungaria*: 1536; *Attila*: 1537), Johannes Honterus (*Cărticica de reformă pentru Brașov și Țara Bârsei*: 1543; *Regulamentul bisericesc al tuturor germanilor din Transilvania*: 1547) și Gaspar Heltai (*Cronica faptelor trecute ale Ungariei*: 1575).

II. În Moldova: Grigore Ureche (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1642-1647), Miron Costin (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1675; *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*: 1687), Ion Neculce (*Letopisețul Țării Moldovei*: 1732-1744) și Dimitrie Cantemir (*Descrierea Moldovei*: 1716; *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*: 1719-1722).

III. În Țara Românească: Neagoe Basarab (*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*: 1654), Radu Popescu (*Istoriile domnilor Țării Românești: 1290-1728* - secolul al XVIII-lea) și stolnicul Constantin Cantacuzino (*Istoria Țării Rumânești dintru început*: 1716).

3. Cartea în spațiul românesc

1508 - la Mănăstirea Dealu, domnul muntean Radu cel Mare (1495-1508) a adus prima tiparniță din Țările Române, călugărul Macarie fiind cel care a tipărit prima carte, *Liturghierul* (în limba slavonă).

1544 - la Sibiu, a fost tipărită prima carte în limba română, *Catehismul românesc*.

1551-1553 - la Sibiu, Filip Moldoveanu a tipărit *Tetraevangheliarul slavo-român*, prima carte bilingvă tipărită și în română, totodată cea mai veche tipăritură în limba autohtonă păstrată până astăzi.

1557-1582 - la Brașov, diaconul Coresi a tipărit circa 40 de lucrări religioase, în limbile slavonă și română (*Apostol*: 1566; *Octoih*: 1575; *Psaltirea slavo-română*: 1577; *Evanghelia cu învățătură* sau *Cazania*: 1581).

1562 - la Cotnari, a fost atestată inițiativa domnului moldovean Ioan Iacob Heraclid (Despot-Vodă: 1561-1563) de a înființa Colegiul Latin.

1582 - Șerban, fiul diaconului Coresi, a tipărit *Palia de la Orăștie*, prima traducere în limba română a unei părți din *Vechiul Testament*.

A doua jumătate a secolului al XVI-lea - în Transilvania, pe lângă școlile înființate sub patronajul mănăstirilor, s-au remarcat școlile orășenești de la Brașov, Cluj-Napoca (1581: Universitatea) și Alba Iulia (1622: Colegiul Academic; 1662: s-a mutat la Aiud).

1643 - la Mănăstirea „Treii Ierarhi” din Iași, s-a înființat prima tipografie din Moldova, prima carte tipărită fiind *Cartea Românească de învățătură* sau *Cazania lui Varlaam*.

1648 - la Alba Iulia, s-a publicat *Noul Testament* în limba română, aceasta fiind prima traducere integrală în limba autohtonă.

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

1651-1683 - Dosoftei Barilă, mitropolitul Moldovei, a tipărit *Psaltirea în versuri* (1651); *Psaltirea slavo-română* (1680); *Viața și petrecerea sfinților* (1683).

1688 - sub patronajul domnului muntean Șerban Cantacuzino, *Biblia* a fost tradusă pentru prima dată în limba română (*Biblia de la București*).

1694 - la București, la inițiativa domnului Constantin Brâncoveanu, a fost fondată Academia domnească.

1707 - la Iași, la inițiativa domnului Antioh Cantemir (1696-1700; 1705-1707), a fost creată Academia domnească.

Arta ecleziastică și laică

1. Creația artistică românească

Expresie a sintezei originale între elementele autohtone și influențele externe, creația românească a fost una originală ce a îmbogățit tezaurul universal prin valoarea sa.

Arta românească a manifestat deschidere către arta Europei, moștenirii artistice bizantine i s-au adăugat, din secolul al XIII-lea, influențe gotice, ulterior, câteva secole mai târziu, influențe renascentiste.

2. Arhitectura

I. Arhitectura ecleziastică:

Secolele XII-XIII - în Transilvania, au fost ridicate biserici de piatră, ctitorii ale cnezilor: Densuș; „*Sfântul Arhanghel Mihail*” din Gurasada; Strei-Sângeorgiu.

Secolele XIV-XV - arhitectura ecleziastică (bisericească) a cunoscut o amplă dezvoltare în spațiul românesc: în Țara Românească au fost construite Mănăstirile Vodița (ctitoria lui Vladislav Vlaicu) și Cozia (ctitoria lui Mircea cel Bătrân), iar în Moldova ctitoriile din perioada domniei lui Ștefan al III-lea cel Mare.

1457-1504 - domnia lui Ștefan al III-lea cel Mare a reprezentat o adevărată culme a creației arhitecturale ecleziastice moldovenești, fiind înălțate un număr impresionant de biserici, 47 potrivit tradiției, realizate, de regulă, în plan dreptunghiular, cu bolți ingenios construite și cu acoperișuri care le-a accentuat înălțimea: Mănăstirile Putna și Voroneț, Bisericile „*Sfântul Gheorghe*” din Hârlău, „*Sfântul Nicolae Domnesc*”, Neamț și Arbore.

Secolul XVI-lea - s-a dezvoltat arhitectura de factură bizantină, lucru vizibil în Țara Românească la Mănăstirile de la Dealu și Curtea de Argeș, iar în Moldova la Mănăstirile Humor, Moldovița și Sucevița.

Secolul al XVII-lea - s-au impus elemente renascentiste și orientale în Țara Românească (Mănăstirile din Arnota, Căldărușani și Strehaia) și Moldova (Mănăstirea „*Sfinții Trei Ierarhi*”).

În Transilvania, populațiile maghiare, sașe și secuiești au realizat în stil romanic (Catedrala Romano-Catolică „*Sfântul Mihail*” din Alba Iulia) și gotic (Catedrala Romano-Catolică „*Sfântul Mihail*” din Cluj-Napoca și Biserica Neagră din Brașov) opere de o mare valoare artistică.

II. Arhitectura laică:

Secolele IX-XII - în spațiul românesc au fost construite primele fortificații medievale cu valuri de pământ, cu rol de apărare.

Secolele XIII-XV - s-au ridicat cetăți cu ziduri de piatră, cu rol defensiv în Țara Românească (cetățile Giurgiu, Turnu și Severin), Moldova (cetățile Suceava, Neamț, Cetatea Albă, Chilia, Hotin și Tighina) și Transilvania (cetățile Deva și Făgăraș și castele Bran și cel al Corvinilor sau Hunedoarei). Orașele transilvănene Brașov, Sibiu, Cluj-Napoca, Bistrița și Sighișoara s-au împrejmuțat cu ziduri, transformându-se în adevărate burguri, iar sașii și-au fortificat bisericile.

3. Sculptura

Strâns legată de arhitectură, sculptura a fost destul de săracă, de regulă fiind realizată în lemn și piatră (a fost prezentă în ornamentarea ferestrelor, ușilor și coloanelor) și a fost reprezentată de pietre de mormânt și steme sculptate.

Cele mai întâlnite forme ale sculpturii au fost reprezentate aproape exclusiv de cele nefigurative și funerare pur decorative, concretizate în reliefurile pietrelor de mormânt, precum și cele heraldice, materializate mai ales în reprezentările stemelor statale românești.

4. Pictura

Pictura, de tradiție bizantină, a impresionat atât prin tehnica folosirii culorilor, cât și prin subiectele cu mesaj polivalent (religios și politic).

Secolul al XVI-lea - realizarea cea mai originală și mai impresionantă a artei moldovenești a reprezentat-o pictura bisericească exterioară.

Element de noutate în arta medievală, pictura exterioară moldovenească a impresionat prin puterea de a înfrunta peste secole vicisitudinile climatului (coloritul inițial s-a menținut aproape neschimbat), prin mesajul și valorile spirituale pe care le-a exprimat.

Exemple de teme abordate în pictura medievală românească: „*Judecata de Apoi*” (Mănăstirea Voroneț) și „*Asediul Constantinopolului*” (Mănăstirea Moldovița).

Tema III: Spațiul românesc între diplomatie și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității - Varianta 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Cea dintâi amenințată de expansiunea otomană a fost Țara Românească sub Mircea cel Bătrân (...). Timp de câțiva ani după înscăunarea sa, el a continuat înfruntarea cu Regatul Ungar urmând direcția dominantă a politicii externe a predecesorilor săi. În 1389, el a încheiat alianță cu regele Poloniei, Vladislav Jagiello, act cu caracter explicit antiungar. Curând însă, evoluția evenimentelor în nordul Peninsulei Balcanice, urmare a marilor succese ale puterii otomane, l-a determinat să-și reorienteze politica externă spre Ungaria regelui Sigismund de Luxemburg, la fel de amenințată ca și Țara Românească de expansiunea otomană. Alianța cu Ungaria s-a încheiat pe baza recunoașterii stăpânirii domnului Țării Românești în Amlaș și Făgăraș, în sudul Transilvaniei, cu titlul de feud, și în Banatul de Severin.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „Țările Române au căutat să profite de slăbirea Porții și să se emancipeze de sub suzeranitatea acesteia. În Moldova, cărturarul Dimitrie Cantemir, care a ajuns domn (1710-1711), a încheiat o alianță cu Rusia lui Petru cel Mare. Armatele ruso-moldovene au fost înfrânte însă la Stănilești, pe Prut (1711), iar Dimitrie Cantemir a fost silit să-și petreacă restul zilelor în Rusia (...). În condițiile ofensivei habsburgice și rusești, turcii nu au mai avut încredere în principii aleși din rândul boierilor locali. Ei au trecut la un alt sistem, de compromis între autonomie și administrație directă, acela al numirii unor domni din rândul grecilor din Fanar (cartier al vechiului Constantinopol) (...) sau din familii românești fanariotizate (...). S-a instaurat astfel, în 1711 în Moldova (începând cu Nicolae Mavrocordat) și în 1716 în Țara Românească (începând cu același Nicolae Mavrocordat), regimul fanariot. Regimul (...) a însemnat o sensibilă reducere a autonomiei celor două Țări Române și o creștere masivă a obligațiilor de stat față de Imperiul Otoman. Sub fanarioți, Principatele au pierdut orice inițiativă în politica externă. Domnii nu au fost altceva decât funcționari ai Porții, numiți și revocați după bunul ei plac.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, noul regim politic instaurat în Țările Române. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la Vladislav Jagiello. 2 puncte
3. Menționați câte un domnitor al Țării Românești la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că turcii au obținut succese în Balcani. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni militare desfășurate de români în secolele XIV-XV. 6 puncte
7. Menționați un motiv al implicării Țărilor Române în „cruciadele târzii” antiotomane. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În anul 1456, sultanul Mahomed al II-lea a început pregătirile pentru o nouă expediție împotriva Ungariei. Cheia strategică a drumului armatei sale spre centrul Europei a fost cetatea Belgrad. Iancu de Hunedoara a fost însărcinat de Ungaria cu organizarea apărării (...). Sultanul a asediat Belgradul la începutul lunii iulie 1456. A încercat să-l blocheze și din partea Dunării, cu ajutorul unei flote fluviale, dar așezarea cetății la confluența Dunării cu Sava a îngăduit totuși trimiterea de ajutoare garnizoanei asediate. La 14 iulie a avut loc o luptă între flota turcească și cea organizată de Iancu. Turcii au fost învinși, flota lor s-a retras (...). La 21-22 iulie, sultanul a început să forțeze victoria printr-un asalt general, pe care însă garnizoana l-a respins, iar impetuosul contraatac dezlănțuit de Iancu a pătruns în tabăra otomană, punând pe fugă întreaga oaste a sultanului. Turcii au suferit pierderi mari (...). Victoria de la Belgrad a salvat pentru aproape 70 de ani Europa Centrală de primejdia cotorpirii otomane. Lupta de la Belgrad a însemnat cel mai strălucit moment din cariera militară a lui Iancu de Hunedoara. A avut un răsunet imens în Europa, redresând pretutindeni moralul zguduit de căderea orașului Constantinopol.”

(Academia Română, *Istoria Românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, statul în numele căruia Iancu a luptat pentru apărarea Belgradului. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, două repere geografice. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la acțiunile sultanului din luna iulie a anului 1456. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la importanța victoriei creștine în apărarea Belgradului, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia domnia a avut un rol important, pe plan intern și extern, pe parcursul Evului Mediu. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre Țările Române în relațiile internaționale din Evul Mediu, având în vedere:

- menționarea unei cauze a implicării Țărilor Române în relațiile internaționale și a unui reprezentant român care s-a afirmat în relațiile externe;
- menționarea unei acțiuni diplomatice a domnitorilor români și a unei consecințe militare a acesteia;
- precizarea unei schimbări de statut politico-juridic a Țărilor Române, urmare a relațiilor internaționale din Evul Mediu;
- prezentarea unei acțiuni militare în afara spațiului românesc, la care au participat și reprezentanți ai Țărilor Române;
- formularea unui punct de vedere referitor la importanța implicării Țărilor Române în relațiile internaționale din Evul Mediu și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema III: Spațiul românesc între diplomatie și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității - Varianta 2

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Clipele de groază prin care a trecut Ștefan cel Mare, fiul lui Bogdan al II-lea, în revărsatul zorilor din 16 octombrie 1451, martor ocular la prinderea părintelui său, ucis mișelește la nunta sărbătorită în chiar casa unchiului său după tată, a lui Petru Aron... au lăsat în sufletul tânărului vlăstar domnesc urme adânci. Scăpat, ca prin minune, el a pibegit prin Transilvania, pe la curtea lui Iancu de Hunedoara, unde și-a completat învățătura în meșteșugul armelor și și-a însușit limba maghiară, pe la sașii din Brașov, cu care a păstrat legături de prietenie, în tot timpul domniei sale și, în cele din urmă, la reședința domnească a vărului său primar, Vlad Țepeș.”

(Alexandru I. Gonța, *Studii de istorie medievală*)

B. „Despre planul lui Mihai Viteazul de a ocupa Moldova s-a știut îndată ce Ieremia Movilă a ajuns domn și a început tratative cu turcii, care au urmărit așezarea în scaunul Țării Românești a lui Radu Mihnea. Mijlocul ales, după spusele lui Mihai însuși, a fost otrava. Pentru a preîntâmpina aceasta, Mihai Viteazul ar fi atacat Moldova în primăvara anului 1596 și l-ar fi alungat, pentru scurt timp, chiar pe Ieremia Movilă din Iași. Locul luptei nu a fost cunoscut persoanelor care au întocmit aceste rapoarte. Această pretinsă campanie n-a avut loc niciodată, pentru că ea nu a fost menționată în nici un izvor narativ, document intern sau extern moldovean ori muntean.”

(Alexandru I. Gonța, *Studii de istorie medievală*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați, din sursa A, un voievod din spațiul intracarpatic. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la planul lui Mihai Viteazul. 2 puncte
3. Numiți doi lideri politici din spațiul est-carpatic precizați atât în sursa A, cât și în sursa B. 5 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține lipsa de veridicitate a faptelor voievodului muntean. 4 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la instituțiile românești în secolul al XVIII-lea. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între procesele de constituire statală din spațiul românesc din perioada Evului Mediu. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „În jurul anului 1390 turcii au ajuns la Dunăre și au dorit să înainteze spre nord și vest, amenințând Țările Române, Ungaria și Polonia. Atunci, pentru mult timp, aceste țări au devenit adevărate <<porți ale Creștinătății>>, adică bastioane de apărare a Europei și au avut conștiința acestui rol al lor. Papa și unele puteri creștine occidentale au luat inițiativa unor noi <<cruciade>> (au fost încadrate generic în <<cruciada târzie>> sau <<cruciada defensivă>>), care au avut acum ca scop apărarea Europei de cucerirea Islamului, dar greul luptei a fost dus de greci, bulgari, sârbi, albanezi și, după supunerea acestora, de români, unguri, poloni, croați ș.a.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

B. „În finalul secolului al XVI-lea suzeranitatea otomană a devenit destul de apăsătoare, mai ales prin creșterea tributului și a altor obligații. Principii celor trei țări au fost adesea copleșiți de această tutelă otomană, mai ales cei ai Țării Românești, mai expuși și sub aspect geografic. (...) Transilvania a fost ferită și de lanțul Munților Carpați și a fost favorizată de <<protecția>> habsburgică. Otomanii au exercitat o suzeranitate mult mai puțin apăsătoare asupra Transilvaniei, pentru a nu da prilej stărilor să apeleze la Habsburgi pentru apărare.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, denumirea acțiunilor militare creștine pentru apărarea Europei. 2 puncte
2. Menționați, din sursa B, o obligație a statelor creștine față de otomani. 2 puncte
3. Precizați, din sursa B, un stat din spațiul românesc și o caracteristică a acestuia. 6 puncte
4. Selectați, din sursa A, două informații referitoare la acțiunile militare creștine. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei B, un punct de vedere referitor la statutul Transilvaniei, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia un reprezentant al unei instituții centrale a statelor medievale românești s-a implicat în relațiile internaționale prin acțiuni diplomatice. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre spațiul românesc în contextul relațiilor internaționale din secolele XIV-XVIII, având în vedere:

- menționarea unui motiv al implicării Țărilor Române în relațiile internaționale în secolele XIV-XVI și a unui stat vecin creștin;
- prezentarea a două acțiuni militare desfășurate de reprezentanți ai instituțiilor centrale din spațiul românesc extracarpatic în secolele XV-XVI și a unei asemănări între aceste acțiuni;
- menționarea unei acțiuni diplomatice din a doua jumătate a secolului al XVI-lea referitoare la spațiul românesc;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea românilor în relațiile internaționale din secolul al XVII-lea și de la începutul modernității și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema III: Spațiul românesc între diplomatie și conflict în Evul Mediu și la începuturile modernității - Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Obiectivul sultanului s-a limitat la cucerirea Chilie și Cetății Albe. Sprijinit de oastea hanului Crimeii care, așteptând zadarnic o mare ofensivă creștină, a trebuit să se supună Porții, ca și oastea Țării Românești, comandată de Vlad Călugărul, Baiazid al II-lea a înconjurat Chilia pe apă și pe uscat și a cucerit-o în urma unui asediu de opt zile (14 iulie 1484), după care s-a îndreptat spre Cetatea Albă, care s-a predat după doar două zile de asediu, la o dată anterioară zilei de 7 august. Revenit, apoi la Chilia, unde a dispus refacerea cetății dărâmate din ordinul lui Ștefan în ultima fază a luptelor cu Mahomed al II-lea, sultanul a vestit apoi marea sa victorie.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

B. „Constituirea Ligii Sfinte la Roma (8 februarie 1538) de către Imperiul Habsburgic, Veneția și papa Paul al III-lea (1534-1549), la care, prin tratatul de la Oradea (24 februarie 1538), a aderat și Ferdinand de Habsburg ca rege al Ungariei, a determinat Poarta la reluarea cu fermitate sporită a ofensivei antihabsburgice, prin pregătirea unei noi operațiuni navale în Mediterana, a unei expediții către India și a unei campanii de amploare în Europa. Întrucât <<nesupunerea>> lui Petru Rareș a devenit evidentă, iar secretul înțelegerii dintre el și Ferdinand de Habsburg, încoronat ca <<rege al românilor>> încă din ianuarie 1531, a fost dezvăluit sultanului de către Ioan Zapolya, ținta campaniei pregătite de Soliman Magnificul, în colaborare cu tătarii lui Sahib Ghirai, pentru vara anului 1538 în Europa, a devenit Moldova.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, secolul. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, un aliat al sultanului. 2 puncte
3. Menționați, din sursa A, sultanul cu care s-a confruntat anterior domnitorul Ștefan. 3 puncte
4. Scrieți pe foaia de examen litera corespunzătoare sursei care susține că Moldova a devenit obiectivul unei campanii otomane. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice ale domnitorilor români de la sfârșitul Evului Mediu și începutul modernității. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni militare ale românilor din perioada Evului Mediu. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În privința autorității principelui Transilvaniei (...), una din problemele ridicate de Stări în Adunarea țării de la Cluj a constat în recunoașterea dreptului de a obține libera alegere pe viață a conducătorului țării (...). Cererea s-a bucurat de acordul Porții abia în 1552, când sultanul (...) a acceptat acest principiu cu condiția ca cel <<ales>> de Stări să fie Ioan Sigismund Zapolya, persoană numită de Poartă. (...) În situațiile în care candidatul Stărilor nu a coincis cu cel al Porții, aceasta din urmă și-a susținut candidatul prin aducerea în țară de trupe militare, direcționând în sensul dorit de ea <<libera alegere>> a principelui. (...) În probleme referitoare la justiție și legislație atribuțiile principelui au fost complexe. (...) În domeniul financiar a avut dreptul de a dispune de dări, de veniturile din dijme, din mine și ocne, din vămi, din domeniile fiscale. (...) Prerogativele financiare ale principelui s-au răsfrânt și asupra comerțului intern și extern, asupra căruia în anumite perioade și-a impus dreptul de monopol. (...)

Prerogativele principelui în chestiuni legate de politica externă au fost multiple (...). Poziția geo-strategică a Transilvaniei situată la limita de interferență a două mari puteri i-a oferit o mai mare libertate și inițiativă în problemele de politică externă. Bunele relații ale principelui cu Imperiul Otoman, dar și legăturile pašnice cu Imperiul Habsburgic au constituit garanția unei domnii liniștite și stabile. Inițiativa în acest domeniu al politicii externe a aparținut în primul rând principelui (...).”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un spațiu românesc. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un conducător din Transilvania și o modalitate de desemnare a acestuia. 6 puncte
4. Menționați, din sursă, două informații referitoare la legăturile pašnice ale Transilvaniei cu statele vecine. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la atribuțiile principelui Transilvaniei, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, necesitatea conform căreia statele medievale extracarpatiche au luptat pentru independență. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre politica externă a Țărilor Române în perioada Evului Mediu și începutul modernității, având în vedere:

- menționarea modificării de statut politico-juridic al Țărilor Române de-a lungul Evului Mediu;
- precizarea unei inițiative externe prin care Țările Române s-au afirmat în plan internațional în perioada Evului Mediu;
- prezentarea unei acțiuni militare a unui domnitor român de la începutul modernității și a unei consecințe a acesteia asupra spațiului românesc;
- formularea unui punct de vedere referitor la consecințele implicării Țărilor Române în relațiile internaționale și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Temele IV & V: Statul român modern: De la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX) & România și concertul european: De la „*criza orientală*” la marile alianțe ale secolului XX

Competențe generale:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice:

- 1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare.
- 2.1. Construirea unor demersuri de tip analitic cu privire la situații și contexte economice, sociale, politice, culturale.
- 2.2. Proiectarea unui demers de cooperare pentru identificarea și realizarea unor scopuri comune.
- 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate.
- 2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii.
- 3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite.
- 4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate.

Temele IV & V: Statul român modern: De la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX) & România și concertul european: De la „*criza orientală*” la marile alianțe ale secolului XX

- 1. Regimul habsburgic și mișcarea de emancipare politico-socială în Transilvania.**
- 2. Regimul fanariot în Moldova și Țara Românească.**
- 3. Chestiunea Orientală și Principatele Române.**
- 4. Anul 1821 în istoria românilor: Tudor Vladimirescu.**
- 5. Regulamentele Organice.**
- 6. Revoluția de la 1848-1849.**
- 7. Unirea Principatelor și reformele lui Alexandru Ioan Cuza.**
- 8. Începuturile vieții politice moderne în România.**
- 9. Românii din Transilvania, Bucovina și Basarabia.**
- 10. Cucerirea independenței de stat și unirea Dobrogei.**
- 11. Războiul pentru întregirea națională.**
- 12. Formarea statului național unitar.**
- 13. Învățământ, literatură și artă în spațiul românesc.**
- 14. Contribuții ale românilor la dezvoltarea științei și tehnicii.**

Teste evaluare tematică (6 variante).

Regimul habsburgic și mișcarea de emancipare politico-socială din Transilvania

1. Definiție

Scoala Ardeleană = curent cultural și ideologic bazat pe concepția europeană iluministă, care a susținut latinitatea, vechimea, continuitatea românilor, emanciparea națională, contribuind la formarea conștiinței naționale românești.

2. Instaurarea puterii austriece în Transilvania

1683 - în contextul respingerii asediului otoman asupra Vienei, Austria a trecut la o politică de extindere teritorială în direcția Dunării și a sud-estului Europei ⇒ 1683-1718 - habsburgii au eliberat teritoriul Ungariei medievale de sub controlul otoman și apoi l-au anexat.

1687-1688 - în Transilvania, s-a instaurat regimul habsburgic.

1691 - prin *Diploma Leopoldină* a fost precizat noul statut politic al Transilvaniei: stăpânirea otomană a fost înlocuită de suzeranitatea austriacă; s-a menținut autonomia Dietei (instituția reprezentativă provincială) și vechile legi; s-au păstrat privilegiile maghiarilor, sașilor și secuilor; s-a păstrat statutul de „*națiune tolerată*” pentru românii ortodocși; conducerea provinciei de către un guvernator numit de împăratul austriac.

15 iunie 1703-1 mai 1711 - Războiul Curuților: instaurarea dominației austriece a întâmpinat rezistența unei părți a nobilimii maghiare, condusă de principele Francisc al II-lea Rackoczi (1703-1711), care a dorit să restaureze independența Ungariei ⇒ înfrângerea răscoalei antihabsburgice.

3. Biserica Greco-Catolică (Unită cu Roma)

1692-1698 - cu scopul consolidării stăpânirii habsburgice în Transilvania, s-a trecut la organizarea Bisericii Greco-Catolice (Unite cu Roma), prin atragerea unei părți a românilor ortodocși la catolicism.

1692 - printr-o patentă imperială s-a promis clerului ortodox scutiri și privilegii, cu o singură condiție: unirea cu Biserica Romei.

1697 - mitropolitul Teofil, în fruntea unei părți a clerului ortodox, a acceptat unirea religioasă.

1698 - în cadrul Sinodului de la Alba-Iulia, mitropolitul Atanasie Anghel și alți 38 de protopopi au aderat la noua confesiune greco-catolică.

Concesiile făcute de autoritățile habsburgice clerului ortodox: acceptarea supremației Papei de la Roma, trei modificări dogmatice, iar ritualul și calendarul au rămas cele ale Bisericii Ortodoxe.

Consecințele apariției confesiunii Unite cu Roma: ruptură religioasă între românii ortodocși și cei greco-catolici, aceștia din urmă au devenit exponenții mișcării de emancipare națională a românilor transilvăneni, conducătorul luptei fiind episcopul greco-catolic (unit) Ioan Inochentie Micu-Klein (1692-1768).

1744 - Ioan Inochentie Micu-Klein a redactat memoriul *Supplex Libellus* (din limba latină: „*Petiția*”), un document ce a cuprins argumente de ordin natural și istoric, care s-au dorit a fi la baza cererii de acordare a drepturilor românilor din Transilvania și reprezentarea acestora în Dietă, rămas însă fără răspuns din partea autorităților imperiale ⇒ exilul episcopului greco-catolic la Roma.

4. Reformele austriece și răscoala din 1784-1785

Domniile liderilor austrieци Maria Tereza (1740-1780) și Iosif al II-lea (1780-1790) au fost marcate de reforme ce au vizat sistemul social, cultural, administrativ și religios:

a. 1759 - a fost înființată Mitropolia Ortodoxă Română;

b. 1765 - Transilvania a devenit Mare Principat, păstrându-și autonomia în cadrul Austriei;

c. 1777 - a fost emis actul *Ratio Educationis* prin care a fost reorganizat învățământul, ceea ce a permis multor români accesul la educație;

d. 1781 - prin edictul de toleranță religioasă confesiunea ortodoxă a devenit una legală.

1784-1785 - agravarea obligațiilor țăranimii aservite față de nobili și abuzurile acestora și nemulțumirea stârnită de neaplicarea reformelor imperiale în Transilvania, au dus la izbucnirea unei mari răscoale țăărănești.

1784 - în Munții Apuseni, a izbucnit o răscoală condusă de Horea (Vasile Ursu Nicola), Cloșca (Ion Oargă) și Crișan (Marcu Giurgiu).

Horea a fost trimis la Viena, la Iosif al II-lea pentru a cere dreptate, dar aici s-a lovit de indiferența nobililor maghiari.

28 octombrie 1784 - la Deva, Horea a declanșat răscoala, momentul culminant fiind atacul asupra cetății omonime.

7 decembrie 1784 - la Mihăileni, după câteva confruntări victorioase, răsculații au fost înfrânți în mod decisiv.

Februarie 1785 - la Alba Iulia, Horea, Cloșca și Crișan au fost închiși ⇒ 28 februarie 1785 - Crișan s-a spânzurat în închisoare, iar Horea și Cloșca au fost executați prin frângere cu roata.

1785 - deși răscoala a fost înfrântă, Iosif al II-lea a impus desființarea legării de glie și acordarea libertății de strămutare pentru țăărăimea dependentă din Transilvania.

5. Școala Ardeleană

Secolul al XVIII-lea - mișcarea națională românească din Transilvania a fost reprezentată de Școala Ardeleană.

Membri de seamă ai Școlii Ardelene au fost următorii: Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ioan Budai-Deleanu.

1791-1792 - a fost redactat cel mai important program politic modern al românilor din Transilvania, *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae* (din limba latină: „*Petiția poporului român din Transilvania*”), ce a revendicat cunoașterea și respectarea drepturilor naționale, înlăturarea denumirii de „*națiune tolerată*” pentru românii transilvăneni și egalitatea în drepturi cu celelalte populații ale provinciei.

1825 - apariția principalei opere a Școlii Ardelene, *Lexiconul de la Buda*, primul dicționar cvadrilingv al limbii române (româno-latino-maghiaro-german).

Regimul fanariot în Moldova și Țara Românească

1. Definiții

Fanariot = dregător cu funcție de răspundere și cu influență în Imperiul Otoman din secolele XVIII-XIX, provenit din populația greacă care a locuit în cartierul Fanar din Constantinopol; nume dat domnitorilor din Țările Române recrutați dintre acești dregători în perioada 1711/1716-1821.

Dragoman = talmaci, interpret oficial al Porții Otomane în secolele XVII-XIX, recrutați din rândul familiilor grecești importante din cartierul Fanar (al Patriarhiei) din Constantinopol.

Arnăuți = corp de oaste recrutat dintre bulgari, albanezi, greci și sârbi, însărcinat cu menținerea ordinii publice și paza domnitorului în perioada fanariotă în Țara Românească și Moldova.

2. Contextul internațional

Secolul al XVIII-lea - a fost dominat de apariția „*problemei orientale*” (sau „*criza orientală*”), determinată de tendința Austriei și Imperiului Rus de a anexa teritorii ale Imperiului Otoman aflat în proces de decădere (1683: proces accentuat după al doilea asediu otoman eșuat al Vienei), la care s-a adăugat lupta pentru eliberare de sub dominația turcă dusă de popoarele balcanice.

1710-1812 - rivalitatea dintre Marile Puteri a determinat izbucnirea a șase războaie ruso-austro-turce, care s-au desfășurat pe teritoriul Țărilor Române, cu mari pierderi umane, materiale și teritoriale pentru populația autohtonă.

Tendința domnilor români de a se alia cu puterile vecine pentru a ieși de sub suzeranitate turcă a determinat Imperiul Otoman să restrângă autonomia Țărilor Române și să înlocuiască domniile pământene cu cele **fanariote**.

3. Regimul fanariot

1711/1716 - regimul fanariot a fost instaurat în Moldova, după fuga lui Dimitrie Cantemir în Imperiul Rus (ca urmare a înfrângerii armatelor rusești de către cele otomane în bătălia de la Stănilești pe Prut), și în Țara Românească, după execuțiile domnilor Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino, începând cu același domn, Nicolae Mavrocordat (Moldova: 1709-1710 și 1711-1716; Țara Românească: 1716 și 1719-1730).

Reprezentantul pe scaunul domnesc al sultanului a fost un grec din Fanar, cartier al Istanbulului, care a obținut conducerea în urma plății unei mari sume de bani către Poartă, care a ajuns cu timpul să ocupe și funcția de **dragoman**, și să cunoască foarte bine politica imperială.

Noul regim a durat în Țările Române până în anul 1821 (31 de domnii) și în evoluția lui s-au conturat două etape:

I. 1711/1716-1770: etapa de consolidare, tronul fiind ocupat de familii de origine română (Racoviță, Ghica și Callimachi).

II. 1770-1821: etapa de înăsprire, tronul fiind ocupat de familii grecești (Caragea, Mavrogheni, Șuțu și Ipsilanti).

- domniile fanariote au avut multiple caracteristici, negative și pozitive:

I. Caracteristicile negative au fost numeroase și au dus la agravarea continuă a sarcinilor față de Poartă și, implicit, la știrbirea autonomiei interne:

- Domnul a fost numit direct de către sultan dintre grecii din cartierul Fanar, fără acordul boierilor pământeni (1735: ultima alegere a unui domn de către Adunarea Țării);
- În Divan au pătruns mulți boieri greci, care au șubrezit poziția boierimii pământene;
- Sumele pentru cumpărarea domniei au fost fabuloase;
- A crescut tributul, mucarorul, peșcheșurile și geigeaua;
- S-au înmulțit obligațiile în muncă, vite și cereale;
- Armata a fost desființată (s-a menținut doar o gardă domnească, formată din **arnăuți**);

- g. Lipsa dreptului la politică externă;
- h. Pierderi teritoriale (Austria: Oltenia - 1718-1739 și Bucovina - 1775; Imperiul Rus: Basarabia - 1812).

II. Caracteristicile pozitive au fost următoarele:

- a. Schimbările de domni (aceiași) dintr-o țară în alta au contribuit la unire;
- b. S-au întreprins reforme pentru modernizarea celor două țări;
- c. S-a încurajat cultura: s-au construit școli și lăcașe de cult (Mănăstirea Văcărești, opera lui Nicolae și Constantin Mavrocordat; Biserica Stavropoleos din București, ctitoria lui Nicolae Mavrocordat).

4. Domniile fanariote

Dintre domnii fanarioți care s-au remarcat în această perioadă și au încercat să modernizeze instituțiile celor două țări din spațiul românesc îi amintim pe următorii: Constantin Mavrocordat, Grigore al III-lea Ghica, Alexandru Ipsilanti, Scarlat Callimachi și Ioan Gheorghe Caradja:

I. Constantin Mavrocordat, domn în Țara Românească (1730; 1731-1733; 1735-1741; 1744-1748; 1756-1758 și 1761-1763) și Moldova (1733-1735; 1741-1743; 1748-1749 și 1769): a inițiat mai multe reforme prin intermediul cărora a urmărit îmbunătățirea situației țăranilor:

- a. Reforma socială: 1746 și 1749 - în Țara Românească și în Moldova, a desființat șerbia și legarea de pământ a țăranilor, care s-au putut răscumpăra ⇒ transformarea țăranilor în clăcași, obligați să presteze zile de muncă pe pământul boierului: 12 zile pe an în Țara Românească și 24 de zile pe an în Moldova;
- b. Reforma administrativă: a implementat salarizarea funcționarilor statului, pentru ca aceștia să nu își mai rețină singuri drepturile financiare din încasările realizate, la conducerea județelor au fost numiți ispravnici, și a împărțit boierii în două categorii: cei cu dregătorii (funcții), *veliții*, și cei fără funcții, *mazilii* sau *neamurile*.
- c. Reforma fiscală: 1735 - a desființat o serie de impozite aberante, precum „*văcăritul*” sau „*pogonăritul*” și a statuat un impozit unic de 10 lei pe an, plătit în patru rate.

II. Grigore al III-lea Ghica, domn în Moldova (1764-1767 și 1774-1777) și în Țara Românească (1768-1769): pe plan intern, a întemeiat manufactura de postav de la Chiperești (Iași) și a zidit lângă Mitropolie o școală. Pe plan extern, s-a opus cedării nordului Moldovei către austrieci (Bucovina: 1775) ⇒ 1777 - înlăturarea sa de la domnie și asasinarea de către otomani.

III. Alexandru Ipsilanti, domn în Țara Românească (1774-1782 și 1796-1797) și în Moldova (1786-1788): a înfăptuit reforme în învățământ (a reformat programele de studiu de la Academia Sfântul Sava, unde, pe lângă limba latină, s-au predat cursuri în franceză și italiană), finanțe și justiție (codul de legi *Pravilniceasca Condică*: 1775).

IV. Scarlat Callimachi, domn în Moldova (1806; 1807-1810 și 1812-1819) și Țara Românească (1821): a adoptat noi legi (1816-1817: la Iași, a tipărit *Codul Calimach*, o culegere de legi inspirată din Codul austriac și Codul lui Napoleon), a luat măsuri împotriva ciumei, a sprijinit mișcarea de promovare a învățământului în limba română demarată de Gheorghe Asachi și a introdus cultura cartofilor în Moldova.

V. Ioan Gheorghe Caradja, domn în Țara Românească (1812-1818): 1818 - a emis primul cod de legi din Țara Românească, *Legiuirea Caradja*, prin care s-au stabilit noi taxe feudale pentru țărani, iar femeile au fost excluse din viața politică; 1813 - *Ciuma lui Caragea*: a combătut cu succes epidemia de ciumă bubonică; a adoptat o serie de politici fiscale excesive, cu scopul de a se îmbogăți rapid.

5. Urmări

Instabilitate politică, economică și socială ca urmare a numeroaselor schimbări de domni și incalculabile pagube materiale și umane apărute în urma conflictelor ruso-austro-turce purtate pe teritoriul Țărilor Române.

O epocă de fiscalitate apăsătoare și de aservire totală față de politica Imperiului Otoman.

Chestiunea Orientală și Principatele Române

1. Contextul internațional

Secolul al XVIII-lea - a coincis pe plan european cu intensificarea războaielor dintre Imperiul Rus, Austria, pe de o parte, și Imperiul Otoman.

1683 - după ultima mare ofensivă otomană în Europa (asediul Vienei), respinsă de austrieci cu ajutorul polonezilor, turcii au început să dea semne de slăbiciune, Imperiul Otoman fiind considerat de rivalele sale „*omul bolnav al Europei*” (problema menținerii sau a împărțirii Imperiului Otoman a purtat numele de „*chestiunea orientală*”) ⇒ Austria și Imperiul Rus au trecut la ofensivă, având drept scop cucerirea teritoriilor stăpânite de otomani.

1683-1699 - războiul Ligii Sfinte împotriva Imperiului Otoman ⇒ 26 ianuarie 1699 - semnarea Tratatului de pace de la Karlowitz (Serbia): otomanii au cedat Austriei cea mai mare parte a teritoriului Ungariei și Slavonia, Podolia a revenit Poloniei, și au renunțat la vasalitatea Transilvaniei, transferată habsburgilor.

În „*chestiunea orientală*” s-au implicat Franța și Marea Britanie, care au considerat că dispariția Imperiului Otoman ar fi deteriorat „*echilibrul european*”: conform acestui principiu, dacă o mare putere și-ar fi sporit forța, aceasta ar fi devenit un pericol pentru celelalte.

Principatele Române (termen ce din secolul al XVIII-lea l-a înlocuit pe cel de Țările Române) au reprezentat una dintre „*cheile chestiunii orientale*”.

1710-1812 - s-au desfășurat 6 războaie ruso-austro-turce, în cea mai mare parte pe teritoriul Principatelor Române (Țara Românească și Moldova), aducând grave prejudicii economice, materiale și umane dezvoltării acestora.

2. Principatele Române și războaiele ruso-austro-turce

I. Războiul ruso-turc din 1710-1711: 7/18-11/22 iulie 1711 - la Stănilești pe Prut, rușii, aliați cu Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei, au fost învinși de otomani. 22 iulie 1711 - semnarea Tratatului de pace de la Vadul Hușilor: rușii le-au cedat turcilor cetatea Azov.

II. Războiul austro-turc din 1716-1718: s-a încheiat cu victoria Austriei. 1718 - semnarea Tratatului de pace de la Passarowitz (Serbia): Imperiul Otoman a cedat habsburgilor Banatul Timișoarei și Oltenia.

III. Războiul ruso-austro-turc din 1736-1739: conflictul armat s-a încheiat cu ocupația rusească a Moldovei și cu înfrângerea Austriei de către otomani. 1739 - semnarea Tratatului de pace de la Belgrad (Serbia): Oltenia a fost retrocedată Țării Românești, iar Banatul a rămas în posesia habsburgilor.

IV. Războiul ruso-turc din 1768-1774: pe parcursul conflictului Imperiul Rus a ocupat Principatele Române și i-a înlăturat pe domnitorii fanarioți. 10/21 iulie 1774 - semnarea Tratatului de pace de la Kuciuk-Kainargi (Bulgaria): Principatele Române au fost scutite de plata tributului timp de 2 ani, Imperiul Rus a câștigat dreptul de a interveni pentru protejarea Principatelor, iar Austria, cu toate că nu a participat la război, prin presiuni asupra otomanilor, a reușit să anexeze partea de nord a Moldovei, Bucovina (7 mai 1775: în baza convenției austro-turce).

V. Războiul ruso-austro-turc din 1787-1792: conflictul a fost declanșat de încercarea de punere în practică a „*proiectului grecesc*” (refacerea Imperiului Bizantin și împărțirea posesiunilor otomane din Europa între Imperiul Rus și Austria). 24 iulie 1791 - semnarea Tratatului de pace de la Șistov (Bulgaria): presați de evenimentele din Franța (Revoluția Franceză), habsburgii au încheiat pacea cu Imperiul Otoman. 1792 - semnarea Tratatului de pace de la Iași: Imperiul Rus a obținut de la otomani teritoriul dintre Bug și Nistru și recunoașterea stăpânirii rusești asupra Crimeei, devenind, astfel, vecinul Principatelor Române.

VI. Războiul ruso-turc din 1806-1812: conflictul armat a fost declanșat de Imperiul Rus, sub pretextul comiterii unor abuzuri de către otomani asupra Principatelor Române. 1812 - rușii au ocupat

Principatele și au dorit să le păstreze, dar campania lui Napoleon I (1804-1814; 1815) împotriva Imperiului Rus i-a obligat să renunțe la aceste planuri. 16/28 mai 1812 - semnarea Tratatului de pace de la București: s-a prevăzut anexarea de către Imperiul Rus a teritoriului dintre Prut și Nistru (Basarabia), Imperiul Otoman consimțind această cedare în urma mituirii delegaților turci și a trădării domnului fanariot Alexandru Moruzi (Moldova: 1792-1793, 1802-1806 și 1806-1807; Țara Românească: 1793-1796 și 1799-1801).

3. Proiecte politice românești

Secolele XVIII-XIX - boierii români au reacționat față de noul statut politico-juridic al Principatelor Române (instaurarea regimului fanariot) prin redactarea de memorii adresate marilor puteri europene, de regulă, cu prilejul desfășurării tratativelor implicate de războaiele ruso-austro-turce (memoriile din anii 1769, 1772, 1774, 1791, 1802, 1807 și 1817-1818), documente ce pot fi considerate drept primele proiecte politice de modernizare a statului inițiate în spațiul românesc:

a. Memoriul din 1769: „*partida națională*”, condusă de mitropolitul moldovean Gavriil Calimachi, a propus o republică aristocratică condusă de 12 boieri;

b. Memoriul din 1772: o delegație comună de boieri din Moldova și Țara Românească a adresat un memoriu Marilor Puteri, prin care au solicitat revenirea la domniile pământene, respectarea autonomiei și unirea Principatelor, sub protecția Austriei, Imperiului Rus și a Prusiei;

c. Memoriul din 1791: Divanul Țării Românești a cerut autonomia și neutralitatea statului sub garanția Austriei și Imperiului Rus, desființarea obligațiilor către Imperiul Otoman, cu excepția tributului, libertatea comerțului, desființarea raialelor și fixarea graniței pe linia Dunării;

d. Memoriul din 1802: boierul muntean Dumitrache Sturdza a elaborat *Planul de oblăduire aristocratică* (înaintat liderului Franței revoluționare, Napoleon Bonaparte), prin care s-a propus un proiect republican de nuanță aristocratică, înlăturarea regimului fanariot și respectarea autonomiei Țării Românești;

e. Memoriile din 1817-1818: boierul moldovean Iordache Rosetti-Rosnovanu a propus opt proiecte de reformă, prin care a cerut domnie cu atribuții reduse, puterea deținută de Adunarea Obștească și un divan al boierimii.

4. Urmări

Secolele XVIII-XIX - pe lângă suferințele provocate populației civile, războaiele ruso-austro-turce au produs grave amputări teritoriale Principatelor Române.

Secolul al XIX-lea - s-a format, treptat, așa-numita „*partidă națională*”, care s-a manifestat pregnant în a doua jumătate a secolului.

Anul 1821 în istoria românilor: Tudor Vladimirescu

1. Definiții

Panduri = soldați pedestrași și călări dintr-o unitate militară neregulată, în secolele XVIII-XIX, al căror rol a fost să asigure paza drumurilor și să prindă tâlharii și hoții.

Proclamație = text oficial prin care se aduce la cunoștința publică un fapt de mare importanță și de interes general; declarație scrisă prin care se face un apel în vederea unei acțiuni importante.

2. Cauze și forțe participante

1821 - revoluția lui Tudor Vladimirescu din Țara Românească s-a înscris într-o mișcare mai amplă, desfășurată pe plan european, de eliberare socială și națională (Spania, spațiul italian și Serbia) și în strânsă legătură cu mișcarea de eliberare a Greciei de sub stăpânirea otomană (Revoluția Greacă: 1821-1829), organizată de societatea secretă *Filiki Eteria* (din limba greacă: „Societatea Prietenilor”), fondată în 1814 la Odessa și condusă de Alexandru Ipsilanti.

Cauzele mișcării declanșate de Tudor Vladimirescu în anul 1821 au fost următoarele:

- Economice: slaba dotare tehnică, economie de tip feudal, fiscalitatea excesivă și populație urbană aproape inexistentă (1.22%);
- Sociale: situația grea a țăranilor clăcași, lipsa acută de pământ pentru majoritatea țăranilor, existența scutelnicilor (a agravat situația țăranilor plătitori de impozite) și îndepărtarea de la conducere a boierilor pământeni și promovarea celor greci;
- Naționale: abuzurile domnilor fanarioți, sistemul de vânzare și de cumpărare a funcțiilor, tributul și rechizițiile impuse de otomani și monopolul Porții asupra vitelor și a cerealelor.

Mișcarea lui Tudor Vladimirescu a fost sprijinită de următoarele categorii sociale: țărani liberi și dependenți, orașeni, boieri pământeni și **panduri**.

Revendicărilor revoluționarilor au fost următoarele: desființarea privilegiilor boierești, numirea în funcții după merit, reformarea justiției, armată națională, desființarea dregătoriilor (funcțiilor) inutile, revenirea la impozitul fix ce putea fi plătit în patru rate, desființarea vămilor interne, libertatea comerțului și învățământ obligatoriu.

3. Desfășurarea revoluției

19 ianuarie - la București, a murit Alexandru Șuțu (Moldova: 1801-1802; Țara Românească: 1802, 1806 și 1818-1821), iar Comitetul de Oblăduire a preluat conducerea provizorie a țării.

21 ianuarie - Tudor Vladimirescu a întărit mănăstirile din nordul Olteniei și i-a răsculat pe pandurii nemulțumiți din zona Oltului (domnul Șuțu le-a retras pandurilor privilegiile financiare și i-a pus să plătească taxe), fiind într-o strânsă legătură cu Comitetul de Oblăduire și cu forțele eteriste.

23 ianuarie - la Padeș, Tudor Vladimirescu, cu acordul Comitetului de Oblăduire, a expus mulțimii **Proclamația către țară**, apoi a constituit Adunarea Norodului (poporului).

Februarie - Tudor, împreună cu armata sa, formată din 10.000 de panduri, a pornit spre București.

22 februarie - forțele eteriste au pătruns în Moldova: la Iași și la Galați au masacrat trupele otomane. Au apărut neînțelegeri între Alexandru Ipsilanti și Tudor Vladimirescu, generate de comportamentul trupelor eteriste, încercarea grecilor de a își impune autoritatea asupra revoluționarilor români și neacordarea sprijinului promis de către țarul Rusiei, Alexandru I (1801-1825).

Februarie - la Țânțăreni, Tudor a alcătuit programul mișcării, *Cererile norodului românesc*.

3 martie - Tudor a emis documentul *Proclamația către munteni*.

16 martie - la Bolintin, Tudor a adresat o proclamație bucureștenilor adunați aici, *Proclamația din Bolintin*.

20 martie 1821 - la Cotroceni, Tudor a citit o nouă proclamație către bucureșteni, *Proclamația de la Cotroceni*.

21 martie - forțele lui Tudor Vladimirescu au intrat în București.

23 martie - în București, Tudor Vladimirescu a fost primit de Comitetul de Oblăduire și a preluat conducerea ca reprezentant al Adunării Norodului.

Sfârșitul lunii martie - a avut loc o nouă întâlnire între Tudor și Ipsilanti, dar nu s-a ajuns la nici o înțelegere.

Mai - în contextul pătrunderii în Țara Românească, pe cinci coloane, a trupelor otomane, Tudor a hotărât retragerea spre Oltenia, pe ruta București-Pitești-Râmnicu Vâlcea, iar Ipsilanti, împreună cu forțele eteriste, s-a retras la Târgoviște.

26/27 mai - la Golești, Tudor a fost capturat de eteriști și, fiind învinuit de legături cu otomanii, a fost ucis de oamenii lui Ipsilanti.

27 mai - la Zăvideni, pe râul Olt, pandurii, rămași fără conducător, au fost înfrânți de otomani.

29 mai - la Drăgășani, a avut loc o nouă înfruntare între panduri și otomani, în urma căreia aceștia au fost înfrânți în mod definitiv.

7 iunie - lângă Drăgășani, armata eteristă a fost zdrobită de forțele otomane, iar Alexandru Ipsilanti a fost capturat.

Octombrie - la Mănăstirile Secu și Sculeni, au fost înfrânte ultimele rămășițe eteriste.

4. Urmări

1822 - în contextul desfășurării Revoluției Grecești și a pierderii încrederii în fanarioți Imperiul Otoman a acceptat revenirea la domniile pământene, prin desemnarea lui Grigore al IV-lea Ghica (1822-1828) în Țara Românească și Ioniță Sandu Sturdza (1822-1828) în Moldova.

1822-1826 - boierii români au elaborat numeroase proiecte politice, scopul declarat fiind modernizarea Principatelor Române:

a. 1822 - mica boierime din Moldova, în frunte cu Ionică Tăutul, a elaborat un proiect de lege fundamentală, *Constituția cărvunarilor*, o continuare a proiectului politic demarat de Tudor Vladimirescu, documentul cuprinzând revendicări precum: garantarea libertății persoanei, egalitatea cetățenilor în fața legii și formarea unei adunări reprezentative (Sfatul Obștesc);

b. 1822 - Simion Marcovici, în lucrarea *Așezământul politicesc*, a susținut organizarea statului pe baza separației puterilor în stat;

c. 1826 - Dinicu Golescu, în lucrarea *Însemnare a călătoriei mele*, a susținut unirea tuturor provinciilor românești în cadrul Daciei Mari.

Regulamentele Organice

1. Definiții

Protectorat = regim de guvernare care exprimă, de fapt, o stare de dependență a unui stat față de altul. Cel ce „*protejează*” își asumă politica externă a statului protejat, dar îi lasă celui din urmă unele aparențe de independență în planul politicii interne - administrația, finanțele, poliția.

Spătar = dregătorie, demnitate militară, specifică Evului Mediu, principala atribuție fiind conducerea armatei. Începând cu secolul al XIX-lea funcția a desemnat șeful poliției.

Hatman = dregătorie, demnitate militară, specifică Evului Mediu, principala atribuție fiind conducerea armatei.

2. Contextul internațional

7 octombrie 1826 - semnarea Convenției de la Akkerman (Cetatea Albă - Ucraina), între Imperiul Rus și Imperiul Otoman: domnitorii Moldovei și Țării Românești ar fi trebuit fie aleși de „*Sfatul boieresc*” din fiecare Principat pentru un mandat de șapte ani și să fie confirmați de cele două puteri semnatare; armata otomană să se retragă din Principatele Române și să cedeze autorităților din Țara Românească controlul asupra porturilor dunărene Turnu, Giurgiu și Brăila.

1828-1829 - declanșarea unui nou război ruso-turc, ca urmare a respingerii convenției de către sultanul Mahmud al II-lea (1808-1839) ⇒ 1828-1834 - victoria Imperiului Rus și ocupația Principatelor Române.

3. Principatele Române și *protectoratul rusesc*

14 septembrie 1829 - semnarea Tratatului de pace de la Adrianopol (Edirne, Turcia): Imperiul Rus a devenit puterea protectoare a Principatelor Române, fiind limitată suzeranitatea otomană, manifestată doar prin plata tributului și confirmarea domnilor.

1828-1829 - împăratul Nicolae I (1825-1855) l-a numit guvernator al Principatelor Române pe Feodor Pahlen, acesta fiind primul dintr-o succesiune de trei „*președinți plenipotențieri ai Divanelor din Moldova și Valahia*”, și supervisor oficial al celor două comisii însărcinate cu redactarea „*Legilor*”, având drept secretari pe Barbu Dimitrie Știrbei în Țara Românească și pe Gheorghe Asachi în Moldova.

2 februarie-12 noiembrie 1829 - Piotr Jeltuhin a devenit al doilea guvernator al Principatelor Române: și-a folosit poziția pentru a manipula procedurile comisiei, a numit membri proruși și a redus la tăcere opoziția, exilând toți boierii antirusi din spațiul românesc.

12 noiembrie 1829-1 aprilie 1834 - a fost numit guvernator al Principatelor Române generalul rus Pavel Dmitrievici Kiseleff: a modernizat orașele București, Giurgiu și Brăila, a organizat sistemul sanitar (a pus capăt epidemiilor de ciumă și holeră prin impunerea carantinei și importul de grâu din Odessa), a asigurat pe toată lumea că nu vor mai exista măsuri de represiune împotriva opoziției rusești și a implementat Regulamentele Organice (redactate de două comisii boierești din Țara Românească și Moldova).

4. Regulamentele Organice

13 iulie 1831 și 13 ianuarie 1832 - adoptarea Regulamentelor Organice în două versiuni similare (diferențele au fost legate doar de buget și restricțiile privind forțele militare) în Țara Românească și în Moldova, aceste legi putând fi considerate primele Constituții românești (s-au menținut până în anul 1858).

Principalele prevederi ale Regulamentelor Organice au fost următoarele:

I. Regulamentele Organice s-au bazat pe principiul democratic, modern, al separației puterilor în

stat:

a. Puterea executivă: a fost reprezentată de un domn ales pe viață de Adunarea Obștească, autoritatea lui fiind depășită doar de cea a consulului rus. Sub domn a fost creat un sfat format din boieri numiți de acesta, care i-au raportau periodic despre situația țării. Domnul nu a putut fi contestat de nici unul dintre miniștrii săi, el putându-i demite în orice moment, iar actele emise au fost puse în aplicare odată ce semnătura domnului a fost pusă pe acestea.

b. Puterea legislativă: a fost concentrată în mâinile Adunărilor Obștești, care au fost formate din membri ai boierimii mari, mici și mijlocii, dar și ai clerului. Domnul a putut cere dizolvarea acestei adunări, dar numai cu acordul Imperiului Otoman și al Imperiului Rus. Totodată, reprezentanții Adunării au putut să se opună inițiativelor legislative ale domnului și să trimită plângeri celor două mari puteri legate de eventualele sale transgresii.

c. Puterea judecătorească: a aparținut instanțelor de judecată județene, de apel de la Iași, București și Înalțului Divan.

II. Administrația: s-a dorit a fi îmbunătățită, de aceea s-a stabilit condiția juridică a funcționarilor publici, aceștia au devenit salariați ai statului cu retribuție fixă, interzicându-se venitul din slujbe, care a alimentat corupția și venalitatea.

III. Armata: a fost organizată pe baze naționale, constituindu-se astfel Oștirea pământeană, alcătuită din unități permanente de infanterie, cavalerie, artilerie și grăniceri, durata serviciului militar fiind stabilită la 6 ani.

IV. Milițiile teritoriale: au fost create pentru păstrarea ordinii publice, iar comanda supremă a aparținut domnului, care a exercitat-o cu ajutorul marelui **spătar** sau marelui **hatman**.

V. Sistemul fiscal: a devenit mai simplu și mai eficient și s-a introdus bugetul anual, bazat pe estimarea veniturilor și a cheltuielilor, elaborat de Executiv și aprobat de Adunarea Obștească. Numeroase dări (taxe) indirecte au fost desființate și înlocuite cu o taxă unică pe cap de familie, capitația, și cu patenta pentru negustori, industriași și meseriași (clerul și boierii au continuat să fie scutiți de plata dărilor). S-au menținut obligațiile țăranilor față de stat și boieri.

VI. Biserica: a fost accelerată subordonarea Bisericii Ortodoxe față de stat, domnitorul fiind cel care a confirmat alegerea mitropoliților, episcopilor, preoților și egumenilor, iar participarea înalților ierarhi la treburile obștești s-a redus drastic, odată cu desființarea Divanului domnesc.

VII. Școala: Regulamentele Organice au organizat învățământul în limba română, aceasta devenind limbă națională.

1834 - în pofida condițiilor redactate în actele fondatoare, Imperiul Rus și Imperiul Otoman au căzut de acord să numească primii doi domnitori (și nu să organizeze alegeri, așa cum s-a stabilit în prealabil), în felul acesta cele două puteri au sperat că viitorii domni vor implementa reformele într-un ritm moderat și că vor câștiga loialitatea acestora împotriva opoziției boierilor conservatori: Alexandru al II-lea Ghica (1834-1842) în Țara Românească și Mihail Sturdza (1834-1849) în Moldova (domniile regulamentare).

5. Urmări

1831/1832-1858 - conservatoare în esență, documentele impuse de Imperiul Rus au demarat o perioadă de reforme și au pus baza occidentalizării societății românești, oferind Principatelor Române primul sistem comun de guvernare („*actul de naștere a parlamentarismului*”).

Regulamentele Organice au consacrat pentru locuitorii Țării Românești și ai Moldovei un regim unitar, iar posibilitatea liberei circulații și dreptul de a dobândi imobile în oricare din cele două țări a instituit, în fapt, cetățenia unică moldo-munteană ⇒ pregătirea unificării politice a Principatelor Române.

1838 - în Țara Românească, boierii s-au organizat într-o mișcare de contestare a regimului regulamentar, „*partida națională*”, condusă de Ion Câmpineanu: în *Act de unire și independență* și *Osăbitul act de numire a suveranului românilor* au solicitat înlăturarea suzeranității otomane și a protectoratului rusesc, unirea Principatelor Române într-un stat independent și monarhie ereditară.

Revoluția de la 1848-1849

1. Definiție

Locotenență domnească = organ administrativ-politic (compus de obicei din mai multe persoane) care ține locul domnitorului (sau al monarhului) și exercită atribuțiile acestuia în timpul absenței, a incapacității lui sau în cazul când tronul este vacant.

2. Contextul internațional

12 ianuarie 1848 - la Palermo (Italia), a fost declanșat valul revoluționar european („*primăvara popoarelor*”) ⇒ a cuprins treptat Franța, spațiul germanic, Imperiul Austriac și Principatele Române:

a. Februarie - la Paris, a izbucnit revoluția, regimul monarhic condus de Ludovic Filip de Orleans (1830-1848) a fost înlăturat și s-a proclamat republica;

b. 13 martie - la Viena, a fost declanșată revoluția în Imperiul Austriac;

c. 15 martie - la Budapesta, a început revoluția ungarilor împotriva conducerii habsburgice.

Cauzele izbucnirii revoluției în Europa au fost următoarele: lupta împotriva dominației străine a Marilor Puteri (imperiile multinaționale), lipsa drepturilor și libertăților democratice și regimurile absolutiste.

3. Cauze și forțe participante

1843 - la București, Nicolae Bălcescu, Ion Ghica și Christian Tell au pus bazele societății secrete *Frăția* (după model francez), alcătuită din tineri intelectuali, fii de boieri cu studii la universități din Europa (*bonjouristi*), scopul declarat fiind declanșarea unei revoluții pentru înlăturarea regimului politic existent în Principatele Române și crearea unui stat național modern, independent sau autonom din punct de vedere politic.

Revoluțiile de la 1848 din Principatele Române s-au înscris în valul de mișcări revoluționare care a cuprins Europa în primăvara anului respectiv, fiind opera intelectualilor „*pașoptiști*”.

Cauzele revoluției din spațiul românesc au fost următoarele:

a. Asuprirea străină prezentă în cele trei țări românești;

b. Existența regimului politic bazat pe Regulamentele Organice în Țara Românească și Moldova;

c. Nerespectarea autonomiei interne (în Transilvania și egalitate în drepturi pentru națiunea română).

Obiectivele urmărite de revoluționari au fost următoarele:

a. Modernizarea societății și statelor românești (absența drepturilor și libertăților cetățenești);

b. Eliminarea vechilor privilegii feudale;

c. Emanciparea și împrăștierea țăranilor (cu sau fără despăgubire).

Forțele participante la revoluție au fost următoarele: tinerii intelectuali, burghezia, boierimea de orientare democratică, orășenimea și țăranimea.

4. Desfășurarea revoluției

I. Moldova:

27 martie 1848 - la Iași (în clădirea Hotelului Petersburg), a avut loc prima mișcare revoluționară, la care au participat aproape 1000 de persoane, liderii fiind Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri, Alecu Russo și Lascăr Rosetti.

S-a alcătuit programul numit *Petițiunea-Proclamațiune*, cu cereri moderate precum: desființarea cenzurii, reforma învățământului, eliberarea deținuților politici și îmbunătățirea situației țăranilor.

Domnul Mihail Sturdza a reprimat cu brutalitate mișcarea, 13 revoluționari au fost arestați și au fost trimiși în exil la Istanbul, iar 6 dintre aceștia au scăpat și s-au refugiat în Transilvania și Bucovina ⇒ sfârșitul revoluției din Moldova.

Iunie - trupele ruse au intrat în Moldova.

În exil, revoluționarii moldoveni au alcătuit noi programe reformatoare, cu un caracter radical, *Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei* (Brașov, Transilvania) și *Dorințele partidei naționale din Moldova* (Cernăuți, Bucovina).

II. Țara Românească:

Mai 1848 - la București, a fost creat un Comitet revoluționar din care au făcut parte Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Ion C. Brătianu, Constantin Alexandru Rosetti, Ștefan Golescu, Nicolae Golescu, Radu Golescu, Alexandru C. Golescu și Ion Heliade Rădulescu.

9 iunie - comitetul a hotărât declanșarea revoluției în patru locuri, dar, din cauza măsurilor luate de domnul Gheorghe Bibescu (1843-1848), revoluția a izbucnit doar la Islaz.

9 iunie - la Islaz, s-a citit programul *Proclamația*, cele mai importante cereri fiind următoarele: respectarea autonomiei administrative și legislative, domn ales pe 5 ani, Adunare Constituantă, desființarea cenzurii și libertatea tiparului, desființarea privilegiilor feudale și impozit general și împrăștierea țăranilor cu despăgubire.

11 iunie - la București, a început revoluția, domnitorul Gheorghe Bibescu a fost de acord cu cererile revoluționarilor ⇒ 13 iunie - Bibescu a abdicat și s-a refugiat la Brașov, în Transilvania.

12 iunie - la București, în articolul *Către frații noștri din Moldova*, publicat în gazeta *Pruncul Român*, s-a făcut apel la unire.

14 iunie - s-a alcătuit Guvernul Provizoriu al Țării Românești (compus din mitropolitul Neofit, Ion Heliade Rădulescu, Ștefan Golescu, Christian Tell, Gheorghe Magheru, Nicolae Bălcescu, Alexandru C. Golescu, Constantin Alexandru Rosetti și Ion C. Brătianu), iar în zilele următoare acesta a adoptat mai multe măsuri: au fost abolite rangurile boierești, s-a adoptat tricolorul cu deviza „*Dreptate și Frăție*”, au fost eliberați deținuții politici, s-a format „*o comisie a proprietății*”, pentru a rezolva problema agrară, și s-a constituit o forță de apărare sub conducerea generalului Gheorghe Magheru (prin crearea unei gărzii civice și a unei armate naționale).

13 iulie - pentru a preveni intervenția trupelor străine, la sugestia generalului otoman Suleiman Pașa, guvernul provizoriu a fost înlocuit de o **locotenență domnească**.

Sub presiunea Imperiului Rus, Imperiul Otoman a hotărât să intervină militar pentru a reprimă revoluția.

13 septembrie - otomanii au ocupat Bucureștiul, după ce au înfrânt pe Dealul Spirii compania de pompieri a orașului, condusă de căpitanul Pavel Zăgănescu, și regimentul colonelului Radu Golescu, iar mai mulți lideri ai revoluției au fost arestați.

15 septembrie - în București, au intrat trupele rusești ⇒ sfârșitul revoluției din Țara Românească.

III. Transilvania:

15 martie 1848 - la Budapesta, a început revoluția, forțele ungare au învins armatele austriece și au format un guvern provizoriu (de un naționalism excesiv, n-a recunoscut drepturile politice ale altor națiuni și a dorit să refacă Ungaria medievală) condus de Lajos Kossuth (1848-1849).

La Bratislava, Dieta maghiară a votat anexarea Transilvaniei la Ungaria, fără să respecte dreptul de vot al locuitorilor români ⇒ revoluția maghiară a intrat în conflict cu mișcarea omonimă din Transilvania.

18 aprilie - liderii românilor din Transilvania (Simion Bărnuțiu, Andrei Șaguna, Avram Iancu și George Bariț) s-au întâlnit la Blaj și au hotărât convocarea unei Mari Adunări Naționale.

3/15 mai - la Blaj, Marea Adunare Națională a aprobat *Petițiunea Națională* prin care au cerut următoarele: autonomia națiunii române și egalitate în drepturi cu celelalte naționalități, reprezentare în Dietă, proporțional cu numărul locuitorilor, independența Bisericii române și egalitatea acestora în drepturi cu celelalte culte religioase din Transilvania, învățământ românesc de toate gradele și respingerea anexării Transilvaniei la Ungaria.

5/17 mai - la Cluj, Dieta a votat alipirea Transilvaniei la Ungaria.

3/15-13/25 septembrie - la Blaj, s-a convocat o nouă adunare națională, în cadrul căreia a fost respinsă anexarea Transilvaniei la Ungaria ⇒ 1848-1849 - în Munții Apuseni, Avram Iancu a organizat apărarea armată împotriva gărzilor maghiare.

2/14 iulie 1849 - la Seghedin, s-a semnat un *Proiect de pacificare* între Avram Iancu și Lajos Kossuth (mediat de Nicolae Bălcescu), dar acest act a fost unul inutil și tardiv, deoarece avansul forțelor

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

austriece în teritoriul controlat de forțele revoluționare nu a mai putut fi oprit.

1/13 august - la Șiria, armata revoluționară maghiară a fost înfrântă de trupele austro-ruse ⇒ sfârșitul revoluției din Ungaria și Transilvania.

IV. Bucovina și Banat:

8 mai 1848 - la Cernăuți, a avut loc o adunare populară, prezidată de Eudoxiu Hurmuzachi, în cadrul căreia s-a citit programul românilor din Bucovina, *Petiția țării*.

Revendicările românilor din Bucovina au fost următoarele: autonomia provinciei în cadrul Imperiului Austriac și mai multe drepturi politice pentru populația majoritară, românească.

15 iunie 1848 - la Lugoj, a avut loc o adunare condusă de Eftimie Murgu, în cadrul acesteia fiind dat citirii programul românilor din Banat, *Petiția neamului românesc din Ungaria și Banat*.

Revendicările românilor din Banat au fost următoarele: autonomia provinciei în cadrul Imperiului Austriac și recunoașterea națiunii române.

5. Urmări

1848-1849 - proiectul politic pașoptist a demonstrat necesitatea modernizării societății și a structurilor politice din Principatele Române.

Revoluțiile din Principate au contribuit la dezvoltarea conștiinței naționale și au ridicat problema unirii, precum și pe cea a independenței naționale.

Unirea Principatelor și reformele lui Alexandru Ioan Cuza

1. Definiție

Adunare ad-hoc = constituită anume pentru un scop. Organism constituit pentru a exercita, în plan juridic, o misiune determinată în timp.

Caimacam = locțiitor al domnului, însărcinat cu administrarea Moldovei și Țării Românești până la instalarea pe tron a noului domn.

Vot cenșitar = sistem electoral practicat pe scară largă înainte de instituirea votului universal, care a constat în recunoașterea calității de alegător și implicit a dreptului de vot cetățenilor care au avut un anumit venit anual evaluabil în titluri de proprietate imobiliară (terenuri și clădiri) sau stabilit în funcție de cuantumul impozitelor plătite anual asupra veniturilor încasate.

2. Contextul internațional

1848-1859 - unirea Principatelor Române a devenit principalul obiectiv național.

Aprilie 1849 - încheierea Convenției de la Balta-Liman între Imperiul Rus și Imperiul Otoman: domnii Principatelor Române au fost numiți de puterile semnatare pe o perioadă de 7 ani (Moldova: Grigore al V-lea Ghica - 1849-1853 și 1854-1856; Țara Românească: Barbu Dimitrie Știrbei - 1849-1853 și 1854-1856); Adunările Obștești au fost înlocuite cu Divanuri alcătuite exclusiv din mari boieri numiți de domni ⇒ 1849-1851 - ocupația rusească a Principatelor Române.

1853-1856 - Războiul Crimeii: un conflict ruso-turc încheiat cu înfrângerea Imperiului Rus de către forțele franco-britanice, aliate cu Imperiul Otoman, și atragerea atenției Marilor Puteri europene asupra „chestiunii românești”.

13/25 februarie-18/30 martie 1856 - desfășurarea Congresului de Pace de la Paris (Franța), la care au participat Marile Puteri europene (Regatul Unit, Franța, Imperiul Austriac, Prusia, Imperiul Rus, Piemont-Sardinia și Imperiul Otoman), a prevăzut cu privire la spațiul românesc următoarele:

- Crearea unui stat românesc tampon între Imperiul Rus și Imperiul Otoman;
- Protectoratul rusec a fost înlocuit cu garanția colectivă a celor 7 Mari Puteri;
- Sudul Basarabiei (județele Cahul, Bolgrad și Ismail) a fost luat de la Imperiul Rus și a fost cedat Principatului Moldovei;
- Românii din Principate urmau să fie întrebați dacă vor să se unească;
- Convocarea în Principate a unor **Adunări ad-hoc** reprezentative, care să își exprime poziția cu privire la unire și la revizuirea Regulamentelor Organice.

3. Unirea Principatelor Române

22 septembrie/4 octombrie și 30 septembrie/12 octombrie 1857 - în Moldova și Țara Românească, Adunările ad-hoc, formate din reprezentanții tuturor categoriilor sociale, au adoptat rezoluții asemănătoare (în ciuda încercărilor de fraudare a alegerilor organizate de **caimacamul** Moldovei Nicolae Vogoride):

- Unirea Principatelor Române într-un stat numit România;
- Aducerea unui prinț străin dintr-o familie domnitoare a Europei;
- Autonomia statului român și un guvern care să reprezinte interesele naționale.

- 10/22 mai-7/19 august 1858 - în cadrul Conferinței din capitala Franței s-a adoptat Convenția de la Paris, prin care s-a stabilit statutul internațional al Principatelor Române și organizarea internă a acestora:

- Unirea Principatelor Române sub numele de „*Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*”;
- Noul stat urma să fie condus de 2 domnitori, 2 adunări legislative, cu 2 capitale, și ar fi avut 2 instituții comune cu sediul la Focșani: Comisia Centrală (rol în elaborarea legilor comune) și Înalta Curte de Casație și Justiție;

c. Formarea unor adunări electivă, pe baza **votului cenșitar**, cu rol în alegerea domnilor Principatelor;

d. Desființarea rangurilor boierești și a Regulamentelor Organice.

5/17 ianuarie și 24 ianuarie/5 februarie 1859 - în Moldova și în Țara Românească, Adunările electivă de la Iași și București, l-au ales domn pe Alexandru Ioan Cuza (1859-1866).

4. Domnia și reformele lui Cuza

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a cunoscut două etape:

I. 1859-1862 - recunoașterea internațională și realizarea Unirii:

a. 26 martie/7 aprilie 1859-22 noiembrie/4 decembrie 1861: Alexandru Ioan Cuza și agenții diplomați români au intervenit pe lângă Marile Puteri pentru recunoașterea actului Unirii Principatelor, aceasta fiind recunoscută doar pe durata domniei lui Cuza;

b. 1859-1862: unificarea monetară, a armatei (prin crearea unui stat major unic și numirea unui ministru de război), a telegrafului, poștelor și a vămilor, administrativă (stabilirea capitalei noului stat la București) și legislativă (formarea unui Parlament Unic și numirea primului guvern unic, condus de Barbu Catargiu).

II. 1863-1865 - perioada marilor reforme:

1862 - guvernul condus de Barbu Catargiu s-a opus tuturor reformelor care ar fi subminat baza materială și puterea marilor proprietari de pământ (latifundieri sau moșieri) ⇒ 8 iunie 1862 - asasinarea prim-ministrului Catargiu.

24 iunie 1862-11 octombrie 1863 - perioada guvernării liberal-moderate Nicolae Kretzulescu: în actele interne oficiale a fost folosită titulatura de România (1863); s-au stabilit relații diplomatice cu Serbia, prin semnarea unei convenții referitoare la extrădare (1863).

1863 - politica autoritară dusă de Cuza a determinat formarea „*monstruoasei coaliții*”, o grupare de forțe conservatoare și liberale radicale, care a avut drept scop înlăturarea domnului.

11 octombrie 1863-26 ianuarie 1865 - guvernul liberal condus de Mihail Kogălniceanu a implementat marile reforme din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza:

a. 13/25 decembrie 1863 - a fost adoptată **Legea secularizării averilor mănăstirești**: statul a confiscat pământurile și averile clerului (25.6% din suprafața agricolă națională);

b. 7 februarie 1864 - adoptarea **Legii pentru organizarea puterii armate**: s-au format 4 divizii la București, Iași, Galați și Craiova, formate din toți bărbații apti de luptă, cu vârste între 20 și 50 de ani;

c. 13 martie 1864 - dezbaterile Proiectului de Lege rurală a dus la un conflict între Adunarea Legislativă, conservatoare, și guvernul liberal;

d. 31 martie și 2/14 aprilie 1864 - au fost adoptate **Legile de organizare administrativă**: au prevăzut organizarea teritoriului în comune rurale, plăși și județe, conduse de un primar, de un subprefect, respectiv un prefect.

2/14 mai 1864 - Cuza a dizolvat Adunarea Legislativă printr-o lovitură de stat, a instaurat o domnie autoritară și a adoptat *Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris*.

Conform noii legi cu caracter constituțional, domnul și-a mărit puterea politică prin deținerea puterii executive, care a avut inițiativă legislativă, și a dreptului de veto, iar Adunarea Electivă a fost reformată, prin introducerea unei a doua camere a Parlamentului, Corpul Ponderator (Senatul), format din membri numiți de domnitor.

e. 3 iulie 1864 - adoptarea **Legii electorale**: a fost scăzut censul și astfel s-a asigurat o mai largă participare și reprezentare la vot pentru burghezie și țărănime;

f. 14/26 august 1864 - a fost adoptată **Legea rurală**: au fost împrăștiate, cu despăgubire, peste 500.000 de familii de țărani cu aprox. 2.000.000 de hectare de pământ luat de la marii latifundieri și din averile mănăstirești, în funcție de numărul de vite deținute: frunțașii (au deținut două perechi de boi) au primit, în medie, cca. 6 ha de familie; mijlocașii (au deținut o pereche de boi) 4.5 ha; pălmașii (nu au deținut animale de povară) 2.5 ha;

g. 15 septembrie 1864 - adoptarea **Legii pentru implementarea Sistemului Metric de măsuri și greutăți în România**: a fost introdusă ocaua (aprox. 1.3 kg);

- h. 25 noiembrie/7 decembrie 1864 - a fost adoptată **Legea instrucțiunii publice**: învățământul primar a devenit obligatoriu și gratuit, în marile orașe au fost înființate gimnazii, iar la Iași (1860) și la București (1864) au fost fondate primele universități din România;
 - i. 1/13 decembrie 1864 - a fost înființată C.E.C. (Casa de Economii și Consemnațiuni);
 - j. 3 decembrie 1864 - adoptarea **Legii privind autocefalia Bisericii Ortodoxe Române**: independența Bisericii față de Patriarhia de la Constantinopol și alegerea unui Patriarh de un sinod format din ierarhi români;
 - k. 1 mai 1865 - s-a adoptat **Codul de Procedură Penală**: s-a exclus pedeapsa cu moartea;
 - l. 4 iulie 1865 - adoptarea **Legii de reorganizare a justiției**: au fost înființate noi instanțe judecătorești: Judecătoriile de Plasă, Tribunalele Județene, Curțile de Apel, Curțile de Jurați și Curtea de Casație;
 - m. 1 decembrie 1865 - a fost adoptat **Codul Civil**: a prevăzut obligația căsătoriei și a divorțului civile.
- 11/23 februarie 1866 - „*monstruoasa coaliție*” a organizat o lovitură de stat, Cuza a fost silit să abdice și să urmeze calea exilului (1873: a murit la Heildelberg, Germania), iar guvernarea a fost preluată de o locotenență domnească.

5. Urmări

1859 - apariția unui nou stat pe harta Europei, România.

Unificarea Principatelor Române a dus la accelerarea procesului de modernizare și de occidentalizare a spațiului românesc.

Începuturile vieții politice moderne în România

1. Definiții

Constituție = legea fundamentală a unui stat, prin care se definesc funcțiile și limitele diferitelor puteri, modalitatea lor de funcționare, drepturile și obligațiile fundamentale ale cetățenilor, organizarea și funcționarea instituțiilor statului.

Partid = grupare de oameni constituită pe baza liberului consimțământ, care acționează programatic, conștient și organizat pentru a servi interesele unor clase, grupuri sociale, comunități umane, pentru dobândirea și menținerea puterii politice, în vederea organizării și conducerii societății.

Burghezie = clasa socială deținătoare de capital, care a preluat puterea economică și politică în urma Revoluției Industriale din secolele XVII-XIX în câteva țări din Europa. La origine, termenul a desemnat ansamblul locuitorilor aparținând păturii mijlocii a orașelor medievale, care s-au deosebit de restul comunității prin bogăție, privilegii, mod de viață, și nu au aparținut nobilimii.

2. Aducerea principelui străin

11/23 februarie 1866 - după abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, conducerea României a fost preluată de o locotenentă domnească, formată din colonelul Nicolae Haralambie, Lascăr Catargiu, Nicolae Golescu și un guvern condus de Ion Ghica.

Pentru a menține unirea Principatelor guvernul provizoriu a decis aducerea unui prinț străin pe tronul României, pentru a înlătura certurile interne pentru domnie și pentru a consolida și înlesni obținerea independenței tânărului stat.

Împăratul francez Napoleon al III-lea (1848-1870) a propus delegaților români, conduși de Ion C. Brătianu, pe al doilea fiu al regelui belgian Leopold I (1831-1865), pe Filip de Flandra (a refuzat propunerea), și din familia domnitoare a Prusiei, pe Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen (Carol I, principe: 1866-1881 și rege: 1881-1914), care a acceptat invitația de a deveni noul conducător al României.

2/14-8/20 aprilie 1866 - s-a organizat un plebiscit pentru alegerea lui Carol I drept principe al României ⇒ 99.9% dintre electori au sprijinit propunerea.

10/22 mai 1866 - la București, Carol I a depus jurământul în fața Parlamentului și a fost proclamat principe constituțional.

3. Constituția din anul 1866

Consolidarea statului a continuat prin adoptarea primei **Constituții** din istoria României, care a permis dezvoltarea și modernizarea statului.

29 iunie/11 iulie 1866 - parlamentul României a adoptat prima lege fundamentală a țării, cu votul unanim al celor 91 de deputați din Adunarea Electivă, una dintre cele mai liberale (nu democratice) constituții din epocă (inspirată din constituția Belgiei, adoptată în anul 1831).

Principalele prevederi ale Constituției din anul 1866:

- Statul român a primit în mod oficial numele de România;
- România a fost definită ca monarhie constituțională ereditară;
- Prerogativele monarhului constituțional (acesta a domnit, nu a guvernat): șef al statului, comandant suprem al armatei, numirea guvernului, acordarea grațierii și amnistiei, dreptul de a bate monedă, de a sancționa legile sau de a le refuza semnarea și dreptul de „*veto absolut*”;
- Statul a fost organizat pe baza separației puterilor în stat: puterea legislativă (Parlament bicameral: Camera Deputaților și Senatul, reprezentanții fiind aleși prin vot censitar); puterea executivă (guvernul format din prim-ministru și cabinetul de miniștri); puterea judecătorească (reprezentată de instanțele de judecată);
- Au fost recunoscute drepturi și libertăți cetățenești precum: dreptul la vot (censitar), la proprietate,

egalitatea în fața legii, libertatea persoanei și cea a presei.

4. Viața politică

1866-1914 - viața politică a fost dominată de cele două grupări ale vremii, liberală și conservatoare.

1866-1871 - perioada guvernării liberale: s-au perindat 10 guverne și au avut loc 30 remanieri (schimbări) guvernamentale ⇒ instabilitate și lupte politice purtate între liberali și conservatori.

8 august 1870 - divergențe între Carol I și liberalii radicali ⇒ „*Republica de la Ploiești*”: mișcare antimonarhică organizată de Alexandru Candiano-Popescu.

1871-1876 - marea guvernare conservatoare ⇒ stabilizarea vieții politice, legislative și economice.

1875-1880 - apariția primelor **partide** politice din spațiul românesc:

I. 24 mai 1875 - P.N.L. (Partidul Național Liberal): deviza partidului a fost „*prin noi înșine*”.

Liderii formațiunii au fost următorii: Ion C. Brătianu, Dumitru Brătianu, Dimitrie A. Sturdza și Ion I. C. Brătianu. Gruparea politică a reprezentat interesele **burgheziei**, industriașilor și finanțiștilor, urmărind dezvoltarea economică a României prin intermediul industriei.

Guverne liberale (1876-1918): Emanoil Costache Epureanu (1876), Ion C. Brătianu (1876-1878; 1878-1879; 1879-1881; 1881-1888), Dumitru Brătianu (1881), Dimitrie A. Sturdza (1895-1896; 1897-1899; 1901-1905; 1907-1909), Petre S. Aurelian (1896-1897) și Ion I. C. Brătianu (1909; 1909-1910; 1914-1916; 1916-1918).

Legislația economică liberală:

a. 1867 - a fost adoptată moneda națională, leul (Lowenthaler: monedă bătută în Olanda în secolul al XVI-lea și care a circulat în Principatele Române până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea);

b. 1868 - adoptarea unei legislații prin care s-au pus bazele construcției unei rețele moderne de drumuri naționale și locale;

c. 17/29 aprilie 1880: s-a înființat Banca Națională a României;

d. 1881 - înființarea Creditului Agricol pentru acordarea de credite ieftine țăranilor („*bănci populare*”);

e. 1886 - a fost adoptată Legea generală a tarifelor: s-au impus taxe vamale protecționiste pentru economia națională;

f. 1887 - adoptarea Legii de încurajare a industriei (protecționistă): a prevăzut scutiri de taxe și tarife vamale, s-au acordat reduceri de costuri pentru transportul pe calea ferată și terenuri gratuite pentru cetățenii români sau străini care au dorit să înființeze întreprinderi (cu un capital minim de 50.000 lei și angajarea a cel puțin 25 de muncitori);

g. 1890 - pentru îmbunătățirea transportului pe apă și crearea unei flote fluviale a fost înființat Serviciul de Navigație Fluvială Română;

h. 1908 - adoptarea Legii Casei Rurale: ca urmare a răscoalei din februarie-martie 1907, a fost creat un fond prin intermediul căruia țăranii să poată achiziționa terenuri.

II. 3/15 februarie 1880 - P.C. (Partidul Conservator): deviza partidului a fost „*politica pașilor mărunți*”. Liderii formațiunii au fost următorii: Emanoil Costache Epureanu, Lascăr Catargiu, Ion Emanuel Florescu, Petre P. Carp și Titu Maiorescu. Gruparea politică s-a bazat pe susținerea marilor proprietari de pământ, burghezia, și a unor intelectuali, urmărind dezvoltarea economică a României cu ajutorul agriculturii (politica economică s-a bazat, de asemenea, pe susținerea industriei ușoare, dar nu s-au împotrivit nici investițiilor în industria grea).

Guverne conservatoare (1880-1918): Emanoil Costache Epureanu (1870), Lascăr Catargiu (1866; 1871-1876; 1889; 1891-1895), Ioan Emanoil Florescu (1876; 1891), Theodor Rosetti (1888; 1888-1889), Gheorghe Manu (1889-1891), Gheorghe Grigore Cantacuzino (1899-1900; 1905-1907), Petre P. Carp (1900-1901; 1910-1912), Titu Maiorescu (1912; 1912-1913) și Alexandru Marghiloman (1918).

Legislația economică conservatoare:

a. 1872 - modificarea Legii învoielilor agricole, pentru aducerea țăranilor pe moșii cu forța de către armată;

b. 1889 - adoptarea Legii vânzării unor proprietăți ale statului către țărani: ca urmare a răscoalei din martie-mai 1888;

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

- c. 1892 - reorganizarea Creditului Agricol, cu scopul de a asigura o participare mai mare a țăranilor;
 - d. 18 aprilie 1895 - a fost adoptată Legea minelor: s-a proclamat dreptul statului asupra resurselor subsolului, cu excepția petrolului, și s-a permis străinilor să dețină proprietăți funciare.
- 1895-1916 - implementarea rotativei guvernamentale: un sistem prin care cele două mari partide ale României din perioada modernă au alternat la guvernare odată la patru ani ⇒ asigurarea stabilității vieții politice.

5. Carol I și modernizarea României

1866-1914 - principalele realizări din perioada domniei lui Carol I au fost următoarele:

- a. 1867 - s-a introdus sistemul monetar național ⇒ 1870 - înființarea Monetăriei Statului și emiterea primelor monede din aur, argint și aramă;
- b. 31 octombrie 1869 - s-a inaugurat prima linie de cale ferată, București-Giurgiu, și prima gară din București, Gara Filaret ⇒ 1906 - rețeaua de căi ferate a României a ajuns la 3180 km;
- c. 1872-1897 - a avut loc modernizarea Bucureștiului: s-a inaugurat Gara de Nord (1872); a fost introdus iluminatul public electric (1882); prima linie telefonică (1883); s-au construit Ateneul Român (1888), Palatul Poștelor (1894-1900) și Palatul C.E.C. (1897-1900);
- d. 17/29 aprilie 1880 - s-a înființat Banca Națională a României;
- e. 1881 - a fost înființată Bursa de Valori din București;
- f. 25 septembrie 1883 - a avut loc inaugurarea Castelului Peleş din Sinaia, leagănul Dinastiei române, ridicat de Regele Carol I cu bani provenind din caseta personală;
- g. Septembrie 1895 - a fost inaugurat Podul Regele Carol I de la Cernavodă, construit la inițiativa regelui (creația inginerului Anghel Saligny), la data construcției fiind cel mai lung pod din Europa continentală;
- h. 1895-1910 - inginerul Anghel Saligny s-a ocupat de modernizarea portului Constanța: a permis navelor de mare tonaj accesul în portul românesc de la Marea Neagră;
- i. 1906 - s-au construit 40 de spitale rurale, unele în funcțiune până în prezent.

6. Politica externă (1866-1914)

1875 - România, aflată sub suzeranitate otomană, a semnat cu Imperiul Austro-Ungar o convenție comercială, pe o perioadă de 10 ani: s-a făcut pe baze liberale și cu numeroase concesiuni ale economiei românești, subdezvoltate, față de cea austro-ungară, piața autohtonă fiind larg deschisă produselor străine, ceea ce a determinat repercusiuni negative asupra intereselor românești.

1877-1878 - ca urmare a implicării într-un nou conflict ruso-turc (de partea Imperiului Rus), România și-a obținut independența față de Imperiul Otoman, recunoscută prin tratatul de Pace de la Berlin (iunie-iulie 1878) ⇒ 10 mai 1881 - România a devenit regat.

1878-1883 - după obținerea independenței statul român și-a sporit prestigiul pe plan internațional, dar, în contextul înrăutățirii relațiilor cu Imperiul Rus, România a fost nevoită să își caute un aliat puternic, care să îi garanteze integritatea teritorială.

18/30 octombrie 1883 - România a aderat la Tripla Alianță (tratatul a fost negociat de Ion C. Brătianu cu contele Gustav Kalnoky și Otto von Bismarck), ministrul român de externe, Dimitrie A. Sturdza, a semnat tratatul cu Imperiul Austro-Ungar și cu Germania, acesta fiind unul pur defensiv, aliații fiind obligați să se ajute numai dacă unul dintre semnatarii tratatului ar fi fost atacat (pentru România tratatul a fost unul benefic, deoarece a asigurat-o împotriva Imperiului Rus).

1883-1912 - reînnoit de mai multe ori (1892, 1902 și 1912), tratatul nu a fost făcut public și nu a fost cunoscut nici măcar de către Parlament, ci doar de un cerc restrâns de oameni politici și de rege, pentru acest moment fiind singura garanție a României.

1907 - situația internațională s-a schimbat, ca urmare a apariției unui al doilea bloc politico-militar, Tripla Înțelegere (Antanta), formată din Regatul Unit, Franța și Imperiul Rus, și a implicării agresive a Imperiului Austro-Ungar în zona Peninsulei Balcanice (1908: a anexat Bosnia-Herțegovina și i-a acordat sprijin Bulgariei, care a dorit să își extindă teritoriul din Balcani).

8 octombrie 1912-18 mai 1913 - Primul Război Balcanic (România s-a declarat neutră): purtat de

statele din Liga Balcanică (Serbia, Muntenegru, Grecia și Bulgaria) împotriva Imperiului Otoman și încheiat cu înfrângerea puterii turce.

16 iunie-18 iulie 1913 - Al Doilea Război Balcanic: a izbucnit în momentul în care Bulgaria i-a atacat pe foștii săi aliați, Imperiul Otoman a trecut de partea Greciei și a Serbiei, iar România a intrat în război împotriva Bulgariei și a politicii duse de Imperiul Austro-Ungar în Balcani.

10 august 1913 - încheierea Tratatului de pace de la București: a scos în evidență rolul jucat de România în zonă, iar Bulgaria, aliata Imperiului Austro-Ungar, a fost obligată să cedeze Serbiei și Greciei părți din Macedonia, zona orașului Edirne (Adrianopol) Imperiului Otoman, iar României Cadrilaterul (sudul Dobrogei: județele Durostor și Caliacra).

Românii din Transilvania, Bucovina și Transilvania

1. Definiții

Pronunciament = document prin care se exprimă protestul cu privire la un sistem sau fapt social și politic.

Memorandum = document în practica diplomatică în care sunt expuse fapte sau argumente juridice privind probleme ale relațiilor între state, și care formează obiectul unor tratative. Documentul cuprinde o expunere redactată la persoana a treia.

Gubernie = unitate teritorial-administrativă (provincie) din Imperiul Rus, introdusă în anul 1708 de către Petru I cel Mare și menținută până în anul 1929.

2. Românii din Transilvania

1849-1918 - în Imperiul Austriac, mișcarea națională românească a cunoscut trei perioade de manifestare:

I. 1849-1860: impunerea unui regim neoabsolutist, bazat pe centralizare și germanizare.

II. 1860-1867: numirea un guvern liberal, Transilvania primind o largă autonomie:

a. 1861 - la Sibiu, s-a înființat cea mai importantă societate culturală românească, „*Asociația transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*” (ASTRA);

b. 1863-1864 - la Sibiu, adoptarea de către Dietă (în care, pentru prima dată, românii au fost majoritari) a două acte legislative favorabile: legea privind egalitatea în drepturi a românilor cu celelalte națiuni ale Transilvaniei și pe cea privind utilizarea oficială a limbii române în provincie, alături de cea maghiară și cea germană;

c. 1864 - la Sibiu, a fost înființată Mitropolia ortodoxă română, sub conducerea lui Andrei Șaguna.

III. 1867: ca urmare a înfrângerilor suferite în fața Italiei și Prusiei (1859-1866), statul condus de Casa de Habsburg s-a transformat în Imperiul Austro-Ungar (dualismul austro-ungar), provinciile acestuia fiind împărțite între Viena și Budapesta, iar Transilvania a ajuns sub controlul maghiar:

a. 1867-1868 - s-a desființat autonomia internă a Transilvaniei, s-au anulat majoritatea drepturilor obținute de populația românească (cu excepția recunoașterii Bisericii Ortodoxe și a celei Greco-Catolice) și s-au adoptat legile naționalităților (recunoașterea existenței unei singure națiuni politice, cea maghiară, și a unei singure limbi oficiale, cea maghiară);

b. 1868 - **Pronunciamentul de la Blaj**: mișcarea națională românească a respins anexarea și procesul de maghiarizare prin memoriul semnat de Ioan Rațiu, George Bariț și Basiliu Rațiu;

c. 1878 - Legea Trefort a introdus limba maghiară ca materie obligatorie în școlile elementare;

d. 1881 - mișcarea românească s-a organizat pe plan politic prin fondarea P.N.R. (Partidul Național Român din Transilvania), tactica politică utilizată fiind cea a pasivismului (respingerea participării la viața politică a Ungariei);

e. 1890 - la București, s-a înființat „*Liga pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor*” ⇒ susținerea mișcărilor naționale românești din afara granițelor Regatului României prin acțiuni culturale;

f. 1892 - momentul culminant al tacticii pasiviste a fost redactarea **Memorandumului** românilor, program național al românilor din Transilvania. Documentul, adresat împăratului Franz Iosif (1848-1916), a fost semnat de fruntașii P.N.R. (Ioan Rațiu, Eugen Brode și Gheorghe Pop de Băsești) și a descris situația românilor din Transilvania, revendicând recunoașterea națiunii române drept una politică. Deși *Memorandumul românilor* a fost respins de autoritățile maghiare, iar autorii documentului au fost închiși, mișcarea a avut un ecou deosebit atât în România (1894-1895: guvernul de la București a intervenit pentru achitarea autorilor memoriului), cât și în restul Europei;

g. 1905 - P.N.R. a renunțat la pasivism și a adoptat activismul politic, scopul declarat fiind obținerea de drepturi pentru românii transilvăneni și emanciparea de sub stăpânirea străină.

3. *Românii din Bucovina*

1775 - după semnarea Tratatului de pace de la Kuciuk-Kainargi (a pus războiului ruso-turc din 1768-1774), Austria a anexat Bucovina de la Principatul Moldovei.

1786 - teritoriul Bucovinei a fost integrat în provincia Galiția, limba germană a devenit oficială (învățământul în limba română a fost puțin încurajat, fiind dusă o politică de germanizare), iar Biserica fost subordonată Mitropoliei de la Karlowitz.

1849 - Bucovina devenit ducat autonom.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea - mișcarea națională românească din Bucovina, reprezentată de Iancu Flondor și mitropolitul Silvestru Morariu Andrievici, a urmărit:

- a. Promovarea limbii și culturii românești;
- b. Recunoașterea egalității în drepturi cu celelalte națiuni ale Imperiului Austro-Ungar;
- c. Autonomie religioasă.

1875 - la Cernăuți, fondarea Universității cu predare în limba germană (a avut un departament separat pentru limba și literatura română) ⇒ rol pozitiv pentru mișcarea națională românească.

Mișcarea românească din Bucovina a încurajat apariția de societăți național-culturale (1876: „*Arboroasa*”; 1881: „*Academia ortodoxă*”; 1888: „*Școala Română*”) și publicații („*Gazeta Bucovinei*”; „*Glasul Bucovinei*”), cu un rol important în susținerea ideii de unitate și solidaritate națională.

1905 - fondarea P.N.R. (Partidul Național Român din Bucovina), principalul instrument politic folosit de mișcarea națională românească.

4. *Românii din Basarabia*

1812 - după semnarea Tratatului de pace de la București (a pus capăt războiului ruso-turc din 1806-1812), Imperiul Rus a anexat de la Moldova teritoriul dintre Prut și Nistru (Basarabia).

1812-1917 - în Basarabia, Imperiul Rus a demarat procesul de rusificare forțată și colonizarea cu populație slavă.

1828-1871 - Basarabia a fost încorporată în **gubernia** Novorosiisk.

1871-1917 - teritoriul basarabean a căpătat statutul de gubernie de sine stătătoare.

Mișcarea națională românească, reprezentată de Ion Inculeț, Constantin Stere și Pantelimon Halippa, a avut drept obiective păstrarea limbii române și dezvoltarea culturii naționale, prin crearea de asociații și publicații precum „*Basarabia*” și „*Cuvânt moldovenesc*”.

Cucerirea independenței de stat și unirea Dobrogei

1. Definiție

Independență = suveranitate; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

2. Contextul internațional

1875-1876 - în Bosnia-Herțegovina și Bulgaria, au izbucnit războaie antiotomane (România a sprijinit în mod indirect aceste războaie) ⇒ Serbia și Muntenegru au intrat în război împotriva puterii turcești, cu scopul de a își obține **independența**.

Imperiul Rus s-a implicat în conflictele din regiune sub pretextul „*protecției slavilor din Balcani*”, iar Imperiul Austro-Ungar și România și-au declarat neutralitatea.

23 decembrie 1876-20 ianuarie 1877 - în cadrul Conferinței de la Constantinopol (Istanbul, Turcia), Marile Puteri au încercat să soluționeze (fără succes) conflictele din Balcani.

Septembrie 1876 - Imperiul Otoman a adoptat o Constituție, prin care României i s-a acordat statutul de „*provincie privilegiată*” ⇒ obținerea independenței statale a devenit obiectivul major al domniei lui Carol I.

3. Cucerirea independenței de stat

1876-1877 - ca urmare a eșecului de obținere a independenței României pe cale diplomatică, guvernul liberal condus de Ion C. Brătianu a hotărât apropierea de Imperiul Rus, care a urmărit să obțină controlul asupra strâmtoarelor și să se extindă în Peninsula Balcanică.

Octombrie 1876 - la Livadia, au avut loc negocieri între partea românească, reprezentată de primul-ministrul Ion C. Brătianu, și partea rusă, reprezentată de țarul Alexandru al II-lea (1855-1881) și ministrul de externe Alexandru Mihailovici Gorceakov.

4 aprilie 1877 - la București, s-a semnat Convenția româno-rusă privind trecerea trupelor ruse pe teritoriul României: a fost reglementat tranzitul armatei ruse, aceasta fiind obligată să respecte integritatea teritorială a României.

12/24 aprilie 1877 - Imperiul Rus a declarat război Imperiului Otoman, iar România a permis trecerea trupelor ruse pe teritoriul său spre cel turcesc.

Aprilie 1877 - Imperiul Otoman a adoptat o serie de măsuri de intimidare față de România:

- a. Suspendarea acreditării diplomaților români din Istanbul;
- b. Bombardarea orașelor românești de pe linia Dunării (Calafat și Brăila) și a unor puncte de frontieră;
- c. Sechestrarea a numeroase nave sub pavilion românesc încărcate cu cereale.

29-30 aprilie 1877 - România a ripostat la atacurile otomane (partea română a atacat Vidinul) și încercările acestora de a trece Dunărea și a rupt legăturile diplomatice cu Imperiul Otoman ⇒ recunoașterea existenței stării de război între cele două state.

9/21 mai 1877 - la București, în Camera Deputaților, ministrul de externe Mihail Kogălniceanu a proclamat independența României.

10/22 mai 1877 - la București, în Senat, a fost proclamată independența României.

19/31 iulie 1877 - la Plevna, în condițiile respingerii atacurilor ruse de către otomani, Marele Duce Nicolae, comandantul armatei ruse, a fost nevoit să ceară intervenția trupelor române în conflict ⇒ rușii au acceptat ca armata română să aibă propriul comandament și bază de operațiuni.

30 august/11 septembrie 1877-9/21 ianuarie 1878 - trupele românești (cca. 60.000 de soldați), conduse de principele Carol, au trecut Dunărea și au participat la luptele de la Plevna (30 august/11 septembrie-28 noiembrie/10 decembrie 1877), Rahova (7/19-9/21 noiembrie 1877), Vidin (14/26 ianuarie-12/24 februarie 1878) și Smârdan (12/24 ianuarie-14/26 ianuarie 1878), contribuind în mod decisiv și cu pierderi mari (10.000 de morți), alături de forțele ruse, la înfrângerea Imperiului Otoman

(9/21 ianuarie 1878: capitularea puterii turce).

4. Unirea cu Dobrogea

19 februarie/3 martie 1878 - semnarea Tratatului de pace de la San Stefano (Turcia), de către reprezentanții Imperiului Otoman și cei ai Imperiului Rus:

- a. S-a recunoscut independența României, Serbiei și Muntenegrului;
- b. Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor au revenit Imperiului Rus, care și-a rezervat dreptul de a le schimba cu sudul Basarabiei (1856: teritoriu care a revenit Moldovei în urma Congresului de Pace de la Paris).

Marile Puteri nu au acceptat prevederile acestui tratat (a schimbat raportul de forțe din Balcani în favoarea Imperiului Rus) și, la sugestia lui Otto von Bismarck, cancelarul Imperiului German, au hotărât desfășurarea unui Congres de Pace la Berlin (Germania).

1/13 iunie-1/13 iulie 1878 - Congresul de Pace de la Berlin a pus capăt Războiului ruso-turc din 1877-1878, confirmând în linii mari prevederile Tratatului de pace de la San Stefano.

Delegația română, condusă de prim-ministrul Ion C. Brătianu și de ministrul de externe Mihail Kogălniceanu, a acceptat prevederile legate de România:

- a. Recunoșterea independenței României, condiționată de modificarea articolului 7 din Constituția din 1866: statutul evreilor, musulmanilor și al celorlalte etnii necreștine, care nu au avut dreptul la cetățenie;
- b. România a cedat Imperiului Rus sudul Basarabiei (judetele Cahul, Bolgrad și Ismail) și a primit Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor.

1878 - Carol I a primit titlul de „*Alteță Regală*”.

1878-1880 - independența României a fost recunoscută statele Europei: de Imperiul Rus, Imperiul Austro-Ungar, Serbia și Imperiul Otoman (1878); Italia (1879); Germania, Regatul Unit și Franța.

1881 - Parlamentul a proclamat România regat (14/25 martie), iar Carol I și Elisabeta au fost proclamați monarhii României (10/22 mai).

5. Urmări

România a accelerat procesul de modernizare statală.

S-a adoptat o politică economică protecționistă și s-au dezvoltat domenii precum comerțul, sistemul bancar, căile ferate și exploatarea petrolului.

Războiul pentru întregirea națională

1. Definiție

Ofensivă = formă principală a acțiunilor de luptă menită să distrugă forțele inamicului și să ducă la ocuparea terenului deținut de către acesta.

2. Cadrul internațional

28 iunie 1914 - la Sarajevo, pretextul declanșării războiului a fost asasinarea prințului moștenitor al tronului Imperiului Austro-Ungar, Franz Ferdinand, de către un naționalist sârb bosniac, Gavrilo Princip.

28 iulie 1914 - Imperiul Austro-Ungar a declarat război Serbiei ⇒ începutul Primului Război Mondial (1914-1918).

3. Perioada neutralității (1914-1916)

3 august 1914 - la Sinaia, în cadrul Consiliului de Coroană s-a hotărât ca România să rămână neutră până la apariția unui moment favorabil (regele Carol I, filogerman, a respectat decizia Consiliului de Coroană).

10 octombrie 1914 - la Sinaia, Carol I s-a stins din viață, iar tronul României a fost preluat de nepotul său de frate, Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen (Ferdinand I: 1914-1927).

1914-1916 - pe parcursul perioadei neutralității României i s-au făcut oferte din partea ambelor alianțe militare: Tripla Alianță (sau Puterile Centrale) a promis României Basarabia rusească, iar Tripla Înțelegere (sau Antanta) Transilvania austro-ungară.

4. Primul Război Mondial (1916-1918)

4/17 august 1916 - la insistențele Franței, Regatului Unit și Imperiului Rus, România a încheiat o convenție militară cu Antanta.

14/27 august 1916 - România a declarat război Imperiului Austro-Ungar și a înaintat spre Transilvania, a eliberat o parte din aceasta (orașele Miercurea Ciuc, Făgăraș, Brașov și Toplița), până la linia Sibiului, unde a întâlnit rezistența germano-austro-ungară.

2-7 septembrie 1916 - **ofensiva** trupelor germano-austro-ungaro-bulgare: sub conducerea feldmareșalului Albrecht von Mackensen, au înfrânt armatele române la Turtucaia și Bazargic (Cadrilater) și au înaintat spre București.

O parte din trupele române din Transilvania au trecut la sud de Carpați și au reușit să oprească, temporar, trupele germano-austro-ungaro-bulgare pe linia văile Jiului, Oltului și Argeșului și în Dobrogea, pe linia Cernavodă-Constanța.

16/29 noiembrie-20 noiembrie/3 decembrie 1916 - la Neajlov-Argeș, trupele române au fost înfrânte de Puterile Centrale ⇒ 23 noiembrie/6 decembrie 1916 - trupele lui von Mackensen au ocupat Bucureștiul și două treimi din România (în campania din 1916 armata română a pierdut 250.000 soldați).

Noiembrie 1916 - la Iași, s-au retras autoritățile române (familia regală, guvernul și administrația), cu trupele și numeroși refugiați, iar tezaurul României a fost trimis spre păstrare la ruși ⇒ stabilizarea frontului pe linia Oituz-Siret-Dunăre.

Decembrie 1916-martie 1917 - armata s-a refăcut cu ajutorul Antantei (o misiune militară, aflată sub comanda generalului francez Henri Mathias Berthelot, a pregătit forțele românești pentru războiul de tranșee și tacticile de luptă specifice Primului Război Mondial) și a promisiunilor făcute de regele Ferdinand I (vot universal masculin și continuarea reformei agrare, începută de Alexandru Ioan

Cuza).

11/24 iulie-9/22 august 1917 - în luptele de la Mărăști (11/24 iulie-19 iulie/1 august), Mărășești (24 iulie/6 august-6/19 august) și Oituz (26 iulie/8 august-9/22 august) avansul forțelor Puterilor Centrale a fost oprit de trupele române.

25 octombrie/7 noiembrie 1917 - în Imperiul Rus, a izbucnit revoluția bolșevică ⇒ ieșirea puterii ruse din război și prăbușirea Frontului de Est.

26 noiembrie/9 decembrie 1917 - la Focșani, România a semnat armistițiul cu Puterile Centrale.

13/26 ianuarie 1918 - Rusia comunistă a rupt relațiile diplomatice cu România și a confiscat tezaurul românesc.

24 aprilie/7 mai 1918 - la Buftea-București, s-a semnat pacea cu Puterile Centrale (documentul păcii nu a fost ratificat de Parlament și promulgat de regele Ferdinand I):

a. România a cedat Bulgariei Dobrogea, dar și-a păstrat ieșirea la Marea Neagră prin intermediul portului Constanța, accesul urmând a se realiza prin intermediul unei linii de cale ferată;

b. Imperiul Austro-Ungar a preluat o suprafață de 5600 km² din zona Munților Carpați, cu vârfurile Negoiu, Caraiman și Ceahlău;

c. Imperiul German urma să exploateze timp de 90 de ani resursele naturale ale României (petrol, cereale și lemn);

d. Armata României a fost demobilizată.

29 septembrie-3 noiembrie 1918 - aliații Germaniei au ieșit pe rând din război: Bulgaria (29 septembrie), Imperiul Otoman (30 octombrie) și Imperiul Austro-Ungar (3 noiembrie).

Octombrie 1918 - în condițiile victoriei Antantei, guvernul condus de Alexandru Marghiloman și-a dat demisia ⇒ 10 noiembrie 1918 - România a reintrat în război, de partea Antantei, împotriva Puterilor Centrale.

11 noiembrie 1918 - Primul Război Mondial a luat sfârșit, după semnarea armistițiului dintre forțele Puterilor Centrale și statele Antantei.

5. Conferința de Pace de la Paris

1919-1920 - în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (Franța), România, aflată în tabăra învingătoare, a primit, în baza principiului autodeterminării popoarelor europene, teritoriile locuite de români din cadrul fostelor imperii multinaționale, Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Rus:

a. Tratatul de pace cu Germania (Versailles): s-a repartizat 1% din totalul reparațiilor de război României;

b. Tratatul de pace cu Austria (Saint Germain): România a primit Bucovina;

c. Tratatul de pace cu Ungaria (Trianon): România a primit Transilvania și Banatul;

d. Tratatul de pace cu Bulgaria (Neuilly-sur-Seine): România a menținut Cadrilaterul între granițele sale.

6. Urmări

1916-1918 - Primul Război Mondial a provocat României mari pierderi umane (aproximativ 900.000 soldați) și materiale.

1918 - unirea teritoriilor românești aflate în componența imperiilor multinaționale (Basarabia: 27 martie/9 aprilie; Bucovina: 15/28 noiembrie; Transilvania: 18 noiembrie/1 decembrie) într-un singur stat ⇒ transformarea Regatului României într-o putere regională.

Formarea statului național unitar

1. Cadrul internațional

1918 - realizarea României Mari, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat, a fost rezultatul acțiunii românilor în conjunctura favorabilă de la sfârșitul Primului Război Mondial, dispariția imperiilor multinaționale.

Unirea cu Regatul României a acestor teritorii a fost posibilă în contextul afirmării pe plan internațional a principiului autodeterminării popoarelor și al naționalităților din Europa.

Aplicarea acestor principii de către români s-a realizat în mod diferențiat de la o provincie la alta, în etape gândite realist și realizate treptat, de la autonomie la independența națională, și apoi la unirea cu România.

2. Marea Unire

I. Basarabia:

a. Autonomia:

Aprilie 1917 - la Chișinău, s-a format Partidul Național Moldovenesc, al cărui președinte a fost ales Vasile Stroescu: obiectivul principal a fost obținerea autonomiei Basarabiei.

8 octombrie 1917 - la Chișinău, Congresul ostașilor moldoveni a proclamat autonomia Basarabiei.

2-6 noiembrie 1917 - la Chișinău, a avut loc Congresul de constituire al Sfatului Țării, organismul coordonator al luptei pentru unire, ales pe baze democratice, condus de Ion Inculeț și un organ executiv, Consiliul Directorilor Generali.

2 decembrie 1917 - Consiliul Directorilor Generali a proclamat Republica Democratică Moldovenească, președinte fiind ales Ion Inculeț, iar puterea executivă a fost preluată de un guvern reprezentativ.

b. Independența:

12 ianuarie 1918 - Consiliul Directorilor Generali, confruntat cu dezordinile și distrugerile provocate de trupele rusești în retragere și cu încercările bolșevicilor de a prelua puterea în teritoriu, a solicitat sprijinul militar al guvernului român, care a trimis armata dincolo de Prut și a restabilit ordinea în Basarabia.

23-24 ianuarie 1918 - la Chișinău, Sfatul Țării a proclamat independența Republicii Democratice Moldovenești și separarea acesteia de R.S.F.S.R. (Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă), moștenitoarea Imperiului Rus ⇒ statul rus a încheiat relațiile diplomatice cu România și i-a confiscat tezaurul, trimis spre păstrare în perioada Primului Război Mondial.

c. Unirea:

27 martie/9 aprilie 1918 - Sfatul Țării a votat unirea Basarabiei cu România.

22 aprilie 1918 - regele Ferdinand a semnat decretul de promulgare a Actului Unirii Basarabiei cu România, pentru administrarea provizorie a Basarabiei fiind desemnat Consiliul Directorilor Generali.

II. Bucovina:

a. Autonomia:

1918 - românii din Bucovina s-au integrat luptei popoarelor din Imperiul Austro-Ungar pentru autodeterminare.

Octombrie 1918 - deputații români din Parlamentul de la Viena au constituit C.N.R. (Consiliul Național Român), organism condus de Constantin Isopescu-Grecul și George Grigorovici.

9 octombrie 1918 - C.N.R. a cerut, în numele națiunii române, dreptul la autodeterminare și a exprimat dorința de secesiune.

14 octombrie 1918 - s-a alcătuit Adunarea Constituantă a Bucovinei, din care au făcut parte reprezentanți ai locuitorilor provinciei, în majoritate români, președintele acestui organism fiind ales Iancu Flondor.

Adunarea Constituantă a hotărât unirea Bucovinei cu celelalte provincii românești din Imperiul Austro-Ungar într-un stat național și s-a format un organ reprezentativ, Consiliul Național.

b. Independența:

În Bucovina, au început să pătrundă trupe ucrainene cu scopul de a ocupa și a anexa acest teritoriu Ucrainei ⇒ C.N.R. a solicitat sprijinul armatei române, care a intervenit pentru a restabili ordinea.

12 noiembrie - Consiliul Național Român a stabilit instituțiile Bucovinei.

c. Unirea:

15/28 noiembrie 1918 - au început lucrările Congresului General al Bucovinei, iar președintele Congresului a fost ales Iancu Flondor, care a dat citire moțiunii prin care s-a hotărât „*unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare, cu Regatul României*”.

18 decembrie 1918 - regele Ferdinand a semnat decretul de promulgare a Actului Unirii Bucovinei cu România, pentru administrarea provizorie a provinciei fiind desemnat Consiliul Național Român.

III. Transilvania:

a. Autonomia:

1918 - monarhia habsburgică a fost supusă presiunii popoarelor pentru autodeterminare.

Aprilie 1918 - la Roma, s-a desfășurat Congresul națiunilor din Imperiul Austro-Ungar, în cadrul căruia s-a hotărât dreptul fiecărui popor de a se constitui într-un stat național independent, sau de a se uni cu statul său național existent.

29 septembrie/12 octombrie 1918 - la Oradea, reprezentanții P.N.R. (Partidul Național Român din Transilvania, conduși de Vasile Goldiș, au adoptat documentul *Declarația de autodeterminare*: s-a cerut libertatea națiunii române, separarea politică de Ungaria și asumarea suveranității în teritoriul național.

3/16 octombrie 1918 - împăratul Carol I de Habsburg (1916-1918) a propus în manifestul *Către popoarele mele credincioase* federalizarea statului în 5 regate autonome ⇒ în aceeași zi, răspunsul românilor a fost declarația *Corpul voluntarilor transilvăneni și bucovineni*, în care și-au exprimat dorința de a se separa de Imperiul Austro-Ungar și de a se uni cu România.

5/18 octombrie 1918 - la Budapesta, reprezentantul românilor în Parlamentul Ungariei, Alexandru Vaida-Voevod, a prezentat *Declarația de autodeterminare*, în ciuda ostilității deputaților maghiari.

30 octombrie 1918 - la Viena, Iuliu Maniu a preluat comanda trupelor române din armata austro-ungară (cca. 60.000 de soldați), cu scopul de a aduce aceste unități în Transilvania și pentru a susține unirea cu România.

b. Independența:

30-31 octombrie 1918 - la Arad, pentru coordonarea mișcărilor naționale s-a constituit C.N.R.C. (Consiliul Național Român Central), format din 6 reprezentanți ai Partidului Social Democrat și 6 ai Partidului Național Român.

6 noiembrie 1918 - C.N.R.C. a publicat manifestul *Către națiunea română*: au fost argumentate drepturile românilor din teritoriile ce au aparținut până atunci Ungariei, la autodeterminare.

9-10 noiembrie - C.N.R.C. a adresat guvernului maghiar o notă ultimativă, prin care au cerut „*întreaga putere de guvernare*” ⇒ autoritățile ungare au trimis o delegație pentru tratative.

13-14 noiembrie 1918 - la Arad, tratativele au eșuat deoarece maghiarii au recunoscut doar autonomia Transilvaniei, iar nu separarea definitivă de Ungaria.

c. Unirea:

7 noiembrie 1918 - C.N.R.C. a publicat textul convocării la Alba Iulia a Adunării Naționale a românilor.

18 noiembrie/1 decembrie 1918 - la Alba Iulia, s-a desfășurat Marea Adunare Națională, la care au participat 1228 de delegați și peste 100.000 de persoane, fiind condusă de Gheorghe Pop de Băsești, iar Vasile Goldiș a prezentat Rezoluția Unirii.

Adunarea Națională de la Alba Iulia a adoptat Rezoluția, care în primul său articol a proclamat „*unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România*”.

Pentru conducerea Transilvaniei până la integrarea sa definitivă în statul român s-au format Marele Sfat Național cu rol legislativ și Consiliul Dirigent (prezidat de Iuliu Maniu), organul executiv.

24 decembrie 1918 - regele Ferdinand I a emis decretul de unire a Regatului României cu Transilvania.

3. Urmări

1 Decembrie 1918 - s-au pus bazele statului unitar român, prin unirea provinciilor românești aflate sub dominație străină.

Noua Românie s-a deosebit în chip fundamental de cea existentă până în anul 1914:

- a. Din punct de vedere teritorial a crescut mult, ajungând prin înglobarea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, de la 137.000 km² la 295.049 km²;
- b. Din punct de vedere demografic, vechea unitate etnică a fost înlocuită cu o situație nouă, în care alături de români au coexistat și un procent însemnat de alte naționalități (aproximativ 30% din populație).

Învățământ, literatură și artă în spațiul românesc

1. Învățământul

I. România:

S-a dezvoltat învățământul în limba română:

- 1818 - la București, Gheorghe Lazăr a ținut la Școala „*Sfântul Sava*” un curs de inginerie în limba română;
- 1828 - la Iași, Gheorghe Asachi a introdus limba română în Școala „*Trei Ierarhi*”;
- 1860 - în Principatele Unite, s-a adoptat în mod oficial alfabetul latin;
- 1864 - adoptarea legii instrucțiunii publice, prin care s-au impus cele trei trepte ale învățământului: primar (gratuit și obligatoriu), secundar și superior.

Învățământul superior a fost reprezentat de:

- Universitatea din Iași (1860) - patru facultăți: drept, filosofie, științe și teologie;
- Universitatea din București (1864) - trei facultăți: drept, filosofie și științe;
- Alte instituții de învățământ superior: Facultatea de Medicină, Școala Superioară de Silvicultură și Școala Superioară de Drumuri și Poduri.

1866 - s-au pus bazele *Societății Literare Române* (din 1879: *Academia Română*), al cărei scop a fost promovarea culturii românești sub toate aspectele sale.

1896 - prin legea Casei Școalelor (legea Petru Poni) s-a sprijinit învățământul prin construirea de noi școli și editarea de noi manuale.

1898 - adoptarea legislației învățământului secundar și superior (legea Spiru Haret), cea mai importantă lege școlară din epoca modernă: s-au înființat grădinițe pentru copii, s-a hotărât creșterea numărului de școli la nivel național, s-a reorganizat învățământul secundar, a fost introdus bacalaureatul și a fost creată „*Biblioteca pedagogică*”.

II. Spațiul românesc:

În teritoriile aflate sub ocupație străină au existat școli confesionale pentru români.

1867 - reînființarea Universității din Cluj-Napoca, cea mai veche instituție de învățământ superior din spațiul românesc.

1868 - limba maghiară a devenit obligatorie în toate școlile de stat din provinciile Imperiului Austro-Ungar administrate de Budapesta.

1907 - adoptarea legii Albert Apponyi a impus limba maghiară și în școlile confesionale.

2. Literatura

Generațiile prepașoptiste și pașoptiste și-au pus amprenta asupra literaturii, impregnată de puternice sentimente patriotice și idealuri specifice epocii, naționaliste și romantice.

Au apărut primele publicații în limba română:

- 1829 - *Curierul românesc* (București), fondat de Ion Heliade Rădulescu;
- 1829 - *Albina românească* (Iași), fondată de Gheorghe Asachi;
- 1838 - *Gazeta de Transilvania* (Brașov), fondată de George Bariț;
- 1840 - *Dacia literară* (Iași), fondată de Mihail Kogălniceanu;
- 1863 - *Convorbiri literare* (Iași), fondată de Titu Maiorescu;
- 1880 - *Literatorul* (București), fondată de Alexandru Macedonski;
- 1881 - *Contemporanul* (București), fondat de Constantin Dobrogeanu-Gherea.

După 1878 - perioada clasică în care s-a născut limba română literară, arta a primit un specific național și s-a produs difuzarea valorilor artistice în societate:

I. Poezia: Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Macedonski, George Coșbuc, Tudor Arghezi, George Bacovia și Dan Barbilian (Ion Barbu).

II. Proza: Costache Negruzzi, Nicolae Filimon, Duiliu Zamfirescu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu și George Călinescu.

III. Teatru: Vasile Alecsandri (1830: teatrul a început să fie jucat în limba română).

Clasicii literaturii române (lansați de *Junimea*): **Ion Creangă, Ioan Slavici, Mihai Eminescu și Ion Luca Caragiale.**

3. Arta

Orașele românești au cunoscut o modernizare și o înfrumusețare arhitecturală, prin construcția de edificii emblematice precum: Ateneul Român, Cercul Militar, Palatul Poștelor, sediul Teatrului Național și clădirea universității (București), Palatul Peleş (Sinaia), sediile teatrelor din Iași, Cluj-Napoca și Oradea.

I. Arhitectura: Ion Mincu, fondatorul școlii românești de arhitectură ⇒ impunerea stilului neoromânesc în arhitectură.

II. Pictura: Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Gheorghe Tătărescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian, Octav Băncilă și Corneliu Baba.

III. Sculptura: Ion Georgescu, Dimitrie Paciurea și Constantin Brâncuși.

IV. Muzica: Ciprian Porumbescu (întemeietorul operetei românești), Gheorghe Dima, George Enescu, Maria Tănase și Dinu Lipatti.

V. Cinematografia: primul film românesc - *Independența României* (1912).

Contribuții ale românilor la dezvoltarea științei și tehnicii

1. Definiție

Biospeologie = studiul florei și faunei din peșteri și pânze freatice.

2. Știința

Secolul al XIX-lea - în spațiul românesc a început să crească interesul pentru știință și tehnică, aflate, adesea, în stadiul de pionierat.

Descoperirile din știință au schimbat în mod radical societatea românească ⇒ oamenii au început să trăiască mai mult, ca urmare a apariției serurilor și a vaccinurilor.

Perioada s-a remarcat prin rezultatele deosebite obținute în domeniile reprezentate de științele exacte și de cele naturale:

I. Matematica: Janos Bolyai (a scris lucrări fundamentale în geometria neeuclidiană); Spiru Haret (matematician, astronom și pedagog, a fost primul român care a obținut un doctorat la Paris); Gheorghe Țițeica (s-a remarcat în domeniul geometriei, suprafețele „Țițeica”, curbele și rețelele care îi poartă numele); Dimitrie D. Pompeiu (a creat funcțiile Pompeiu, a introdus noțiunea de distanță între două mulțimi închise); Simion Stoilow (fondatorul școlii românești de analiză complexă și autor a peste o sută de publicații); Dan Barbilian - Ion Barbu (a introdus spațiile Barbilian); Grigore C. Moisil (părintele informaticii românești: a inventat circuitele electronice tristabile).

II. Fizica: Emanoil Bacaloglu (a fost creditat cu primele lucrări științifice românești de fizică, contribuind astfel la crearea terminologiei în limba română pentru acest domeniu); George (Gogu) Constantinescu (a pus bazele teoriei sonicității); Horia Hulubei (s-a remarcat în domeniul razelor X); Alexandru Proca (a descoperit ecuațiile Proca și a pus bazele studiului asupra forțelor nucleare); Ștefan Procopiu (a descoperit efectul Procopiu de depolarizare a luminii și magnetonul Bohr-Procopiu - constantă fizică și unitate naturală pentru a exprima momentul magnetic al unui electron).

III. Chimia: Nicolae Teclu (a realizat becul de gaz cu reglare automată); Petru Poni (s-a implicat în fabricarea vopselelor, parfumurilor, îngrășămintelor și explozibililor); Lazăr Edeleanu (a inventat procesul de rafinare a petrolului cu bioxid de sulf).

IV. Geografia: Simion Mehedinți (creatorul învățământului geografic modern din România).

V. Geologia: Grigore Cobălcescu (fondatorul geologiei în România).

VI. Biologia: Dimitrie Brândză (fondatorul Institutului Botanic și al Grădinii Botanice din București); Ion Ionescu de la Brad (părintele agronomiei românești); Grigore Antipa (fondatorul Muzeului de Istorie Naturală din București); Emil Gheorghe Racoviță (fondatorul **biospeologiei**).

VII. Medicina: Carol Davila (părintele școlii medicale românești); Victor Babeș (bacteriolog și morfopatolog, coautorul primului tratat de bacteriologie din lume, prin care a pus bazele moderne ale acestei științe și fondatorul școlii românești de microbiologie); Ion Cantacuzino (medic și microbiolog, fondator al școlii românești de imunologie și patologie experimentală); Gheorghe Marinescu (medic neurolog, profesor la Facultatea de Medicină din București, fondatorul Școlii Românești de Neurologie); Nicolae Constantin Paulescu (om de știință, medic și fiziolog, profesor la Facultatea de Medicină din București, a contribuit la descoperirea hormonului antidiabetic eliberat de pancreas, numit mai târziu insulină); Constantin I. Parhon (medic endocrinolog și neuropsihiatru român, recunoscut la nivel mondial); Ana Aslan (medic român specialist în gerontologie, director al Institutului Național de Geriatrie și Gerontologie - 1958-1988, a evidențiat importanța procainei în ameliorarea tulburărilor distrofice legate de vârstă, aplicând-o pe scară largă în clinica de geriatrie, sub numele de Gerovital); Ștefan Odobleja (autor, filosof, medic militar și scriitor român, precursor mondial al ciberneticii generalizate, pe care a denumit-o „*psihologia consonantistă*”); George Emil Palade (biolog, medic și om de știință, specialist în domeniul biologiei celulare, laureat în anul 1974 al premiului Nobel pentru fiziologie și medicină).

3. Tehnica

Secolul al XIX-lea - descoperirile din tehnică au transformat societatea din spațiul românesc, contribuind în mod decisiv la scurtarea distanțelor, îmbunătățirea comunicațiilor și la creșterea prestigiului național:

- a. 1827 - Petrarhe Poenaru a inventat stiloul, „*condeiul portăreț fără sfârșit alimentându-se însuși cu cerneală*”;
- b. 1847-1854 - între localitățile Oravița și Baziaș (Banatul austriac), a fost construită prima cale ferată din spațiul românesc, pe o distanță de 62 km;
- c. 1882 - la București, a fost introdus iluminatul public electric;
- d. 1889 - la București, a avut loc prima proiecție cinematografică;
- e. 1890-1895 - inginerul Anghel Saligny a construit Podul Carol I de la Cernavodă (județul Constanța);
- f. 1906 - Traian Vuia a construit primul aparat mai greu decât aerul, propulsat prin mijloace proprii;
- g. 1910 - Henri Coandă a inventat primul avion cu reacție;
- h. 1910-1913 - Aurel Vlaicu a realizat mai multe prototipuri de avioane;
- i. 1929 - Hermann Julius Oberth, părintele rachetei și astronauticii, a lansat prima rachetă cu combustibil lichid, *Kegelduse* (din limba germană: „*duză conică*”).

Tema IV: Statul român modern - de la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX) - Varianta 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Începuturile domniei au fost anevoioase, domnul fiind obligat să facă naveta între Iași și București și să folosească două guverne. Abia la sfârșitul anului 1861, Poarta, urmată de celelalte puteri garante, a recunoscut unirea politico-administrativă a Principatelor pe timpul domniei lui Cuza, care a anunțat izbânda la 11/23 decembrie. Ea s-a materializat prin crearea unui singur guvern (22 ianuarie/3 februarie) și a unui singur parlament, deschis la 24 ianuarie/5 februarie la București, devenit capitala țării. Unirea, odată realizată, diviziunile politice au reapărut cu puteri sporite de însemnătatea problemelor de rezolvat, între care cea mai dificilă a fost, desigur, elaborarea legii rurale, câmpul de bătălie dintre conservatori și liberali. Oratoria politică românească a cunoscut, în această confruntare, unele dintre cele mai izbutite mostre ale sale.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Piatra de încercare a guvernului Kogălniceanu a fost însă reforma agrară, pretinsă încă din 1848. Toate proiectele propuse au fost însă sistematic respinse de adunare, care nu a fost de acord nici cu o nouă lege electorală. În fața unui nou vot de blam dat de adunare, prim-ministrul și-a prezentat demisia. Domnul însă i-a refuzat-o și a dizolvat adunarea printr-o lovitură de stat, în mai 1864. S-a trecut la faza autoritară a domniei lui Cuza. S-a supus aprobării poporului prin plebiscit o nouă constituție (<<Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris>>) și o nouă lege electorală. Au crescut prerogativele domnului, s-a creat Senatul, au scăzut drepturile Adunării, a intrat în activitate Consiliul de Stat, iar dreptul de vot a fost lărgit, deși a rămas censitar și, pentru mulți, indirect. În fine, noua adunare a votat legea rurală, prin care s-a înfăptuit reforma agrară mult așteptată: cam cinci sute de mii de familii de țărani au primit circa două milioane de hectare de pământ, cu plata către vechii proprietari, a unei despăgubiri, în cincisprezece ani.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți secolul la care se referă atât sursa A, cât și sursa B.	2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o grupare politică.	2 puncte
3. Menționați, din sursa A, o instituție legislativă și o alta cu rol executiv.	6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care menționează unificarea administrativ-instituțională a statului.	3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați alte două reforme din perioada domniei lui Cuza în afara celor menționate în surse.	6 puncte
7. Menționați o asemănare între proiectele politice elaborate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Pentru legitimarea actului de la 11 februarie (abdicarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza) și demonstrarea necesității aducerii în țară a unui prinț străin, au fost trimise delegații în străinătate. (...) Între timp, plebiscitul (...) care a confirmat, cu majoritate covârșitoare, alegerea lui Carol (...) ca domn al României, a pus iarăși Europa în fața unui fapt împlinit. Consolidarea și recunoașterea noii situații au fost cu atât mai necesare cu cât (...) mișcarea separatistă, manifestată la Iași (...), a reliefat primejdia care a amenințat unitatea și integritatea statului român. (...) Constituția din anul 1866 a proclamat principiul monarhiei ereditare în favoarea principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen și a moștenitorilor săi. În cuprinsul său (...) a proclamat libertățile și drepturile fundamentale ale cetățeanului, suveranitatea națională, guvernământul reprezentativ (...), responsabilitatea ministerială.”

(Gheorghe Platon, *Istoria modernă a României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, un spațiu istoric. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un conducător din spațiul românesc și o acțiune a acestuia din 11 februarie 1866. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la plebiscit. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la Constituția din 1866, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia proiectele politice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea au contribuit la formarea statului român modern. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român modern și consolidarea acestuia, având în vedere:

- precizarea a două proiecte politice referitoare la statul român elaborate în secolul al XVIII-lea și a unei asemănări între acestea;
- menționarea unui fapt istoric desfășurat pe plan extern în secolul al XIX-lea care a favorizat formarea statului român modern și a unei Mari Puteri europene ce a susținut constituirea statului român;
- prezentarea unei acțiuni desfășurate pe plan intern, care a contribuit la consolidarea statului român modern în a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția statului român în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema IV: Statul român modern - de la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX) - Varianta 2

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Astfel, pașoptiștii nu au exprimat nici o ostilitate față de sultan și chiar și-au declarat intenția de a respecta toate obligațiile tratatelor încheiate cu acesta; nu au putut însă să își ascundă ostilitatea față de Rusia și (ca urmare) au cerut să se pună capăt regimului instituit prin Regulamentele Organice (...). Pașoptiștii au enumerat apoi principiile pe baza cărora au intenționat să așeze Principatul (Țara Românească) pe o cale nouă (...): egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor; (...) o largă participare la viața publică prin lărgirea drepturilor electorale; libertatea presei, a cuvântului și a întrunirilor (...); desființarea tuturor rangurilor și titlurilor nobiliare; alegerea domnitorului din orice categorie a populației pe termen de cinci ani. Proclamația de la Islaz a fost un program caracteristic pentru intelectualii (...) de la 1848, datorită accentului pus pe libertățile individuale, încrederii în bunele instituții și prevederilor sale privind un rol sporit pentru cetățean în treburile publice.”

(Keith Hitchins, *Românii: 1774-1866*)

B. „Convenția de la Paris a conținut un motiv de dezamăgire majoră pentru români: nu a spus nici un cuvânt despre Unirea Principatelor. Dar unioniștii, bucurându-se de un val de sprijin popular, au luat lucrurile în propriile lor mâini. La începutul anului 1859, exercitându-și dreptul acordat de Convenția de la Paris de a își alege proprii lor domnitori, aceștia au ales una și aceeași persoană, pe Alexandru Ioan Cuza, în fiecare dintre cele două Principate. Plecându-se în fața inevitabilului și preocupate de alte chestiuni, puterile au acceptat tacit faptul împlinit, iar Cuza însuși a desăvârșit unirea administrativă a Principatelor în 1861.”

(Keith Hitchins, *Românii: 1866-1947*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați, din sursa B, secolul.	2 puncte
2. Precizați, din sursa A, deceniul.	2 puncte
3. Numiți, din sursa A, o atitudine adoptată de pașoptiști.	3 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că domnitorul/principele a putut să provină din orice categorie socială.	6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați două acțiuni din politica internă, din ultima jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, prin care s-a consolidat statul român.	6 puncte
7. Menționați o asemănare între prevederile a două proiecte politice emise în prima jumătate a secolului al XIX-lea.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Deviza liberalilor, <<prin noi înșine>>, a simbolizat programul unei burghezii în plin proces de afirmare, conștientă că întărirea forței sale politice a depins de consolidarea întregii economii, obiectiv realizabil, în primul rând, prin eforturi proprii. <<Prin noi înșine>> s-a concretizat printr-o politică vamală protecționistă - aplicată începând cu anul 1886 -, prin încurajarea industriei naționale - acțiune în care rolul decisiv a revenit legii din 1887 -, prin stabilirea unor condiții restrictive pentru capitalurile străine, prin înființarea Băncii Naționale și a altor bănci, organizarea Casei Rurale, răscumpărarea căilor ferate și a unor monopoluri aparținând capitaliștilor străini (...). I. G. Duca a definit deviza <<prin noi înșine>> ca o politică economică națională, <<care nu este o politică de exclusivism și de șovinism, care nu este o politică care să îndepărteze participarea capitalurilor străine, dar care este o politică care se vrea, în primul rând, să dezvolte forțele economice ale țării prin propriile noastre mijloace>>. Deviza <<prin noi înșine>> a fost exprimată și înainte de 1877. După cucerirea independenței de stat, ea a devenit laitmotivul doctrinei liberale și o armă politică împotriva conservatorilor.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, o instituție cu rol economico-financiar. 2 puncte
2. Menționați, din sursă, o categorie socială. 2 puncte
3. Precizați, din sursă, „*laitmotivul doctrinei liberale*”. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la legislația liberală. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la politica economică liberală, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul român modern s-a realizat pe cale plebiscitar-diplomatică. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituirea și consolidarea statului român modern, având în vedere:

- menționarea a două proiecte politice referitoare la constituirea statului român modern din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, respectiv din prima jumătate a secolului al XIX-lea;
- prezentarea unui document juridic emis de Marile Puteri care a contribuit la constituirea statului român modern;
- menționarea unei măsuri cu rol de consolidare a statului care a fost aplicată în primul deceniu după constituirea acestuia;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la modernizarea instituției monarhice, cu rol în consolidarea statului român modern;
- formularea unui punct de vedere referitor la contribuția proiectelor politice în constituirea statului român modern și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema IV: Statul român modern - de la proiect politic la realizarea României Mari (secolele XVIII-XX) - Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „(...) Ansamblul puterilor garante și puterea suzerană au recunoscut dubla alegere și unificarea, pe calea uniunii personale (...). În urma unei noi conferințe a reprezentanților puterilor, întrunită (...) în toamna anului 1861, a fost acceptată o uniune reală, tot pe timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în temeiul căreia, începând cu 22 ianuarie, s-a format guvernul român cu autoritate asupra ambelor părți ale noului stat.”

(Dan Berindei, *Secolul al XIX-lea*)

B. „Sătenilor, (...) claca (boierescul) este desființată (...) de-a pururea și astăzi voi sunteți proprietari liberi pe locurile supuse stăpânirii voastre, în întinderea hotărâtă prin legile în ființă. (...) Claca și toate celelalte legături silite între voi și între stăpânii voștri de moșii sunt desființate, prin plata unei drepte despăgubiri.”

(*Proclamația lui Alexandru Ioan Cuza către sătenii clăcași*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, categoria socială. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la o instituție a statului. 2 puncte
3. Menționați, din sursa B, două prevederi ale reformei agrare. 6 puncte
4. Scrieți pe foaia de examen litera corespunzătoare sursei care susține crearea primei instituții unice cu rol executiv. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două reforme adoptate în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, diferite de cele prezentate în surse. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a proiectelor politice din deceniul 6 al secolului al XIX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În timp ce în Transilvania (...) și-a dezvoltat activitatea Școala Ardeleană, în Principate s-a vădit existența câtorva boieri cărturari preocupați de o reformă fundamentală a statului și de asemenea de o reconfigurare a cadrului internațional de existență a țărilor lor. Memoriile de reformă nu au lipsit, ca și străduințele de <<integrare>> în cadrul ideologic al Europei Luminate. Semnificative au fost acțiunile boierilor prezenți la negocierile de la Focșani din timpul războiului ruso-turc (...) și mai ales comportamentul lor și modul lor de a gândi pe care acestea le-au dezvăluit (...). Numeroase memorii de reformă au atestat (...) o preocupare generalizată în acest sens la nivelul gânditorilor politici ai epocii și a demonstrat faptul că spațiul românesc a fost departe de a fi izolat și străin față de procesul general de înnoire a continentului european. În 1822, prin silințele lui Ionică Tăutu a fost întocmit un alt document definit drept Constituție. De data aceasta, în 77 de articole, organizate într-o succesiune problematică, s-a stabilit, între altele, diviziunea puterilor în stat, domnului și Adunării generale revenindu-le activitatea legislativă, s-a căutat să se consolideze autoritatea legii și respectarea ei cu rigoare de către judecători. Important a fost faptul că promovarea în dregătorii (funcții) a trebuit să se întemeieze, potrivit acestei Constituții a cărvunarilor, așa cum a cerut și Vladimirescu, pe merite și bună purtare (...).”

(Dan Berindei, *Începuturile drumului constituțional al României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Menționați, din sursă, o urmare politică a elaborării proiectelor politice pentru spațiul românesc. 2 puncte
3. Precizați, din sursă, două personalități istorice care au elaborat proiecte politice. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la preocupările boierilor cărturari. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la prevederile Constituției cărvunarilor, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia proiectele politice din secolele XVIII-XIX au contribuit la realizarea statului român modern. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român, de la proiecte politice la realizarea României Mari, având în vedere:

- menționarea a două caracteristici ale proiectelor politice românești din secolele XVIII-XIX și prezentarea unei asemănări între acestea;
- precizarea unei acțiuni interne prin care s-a constituit statul român modern;
- prezentarea contextului extern și a unui factor favorabil realizării României Mari;
- formularea unui punct de vedere referitor la consecințele realizării statului unitar român și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema V: România și concertul european: De la „criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX - Varianta 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „După experiența Războiului de Independență din 1877-1878, care a încordat relațiile cu Rusia, și Congresul de la Berlin din 1878, în cadrul căruia Marile Puteri au condiționat recunoașterea independenței de îndeplinirea unor condiții oneroase, conducătorii români au abandonat politica de sprijinire pe acțiunea colectivă a marilor puteri în vederea promovării intereselor naționale. Pentru a apăra independența într-un climat internațional pe care l-au perceput ca ostil față de noile state în formare, aceștia au hotărât să lege soarta țării de aliați puternici. Regele Carol și prim-ministrul său, Ion C. Brătianu, au fost, ca atare, de acord să se alăture, în 1883, Triplei Alianțe (dintre Germania, Austro-Ungaria și Italia), considerând-o blocul cel mai puternic de state de pe continent.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

B. „După jumătatea secolului al XIX-lea, legăturile României cu Poarta au fost formale, iar suzeranitatea otomană nu a mai existat decât sub aspect juridic. Principele Carol și guvernele României au făcut eforturi pentru recunoașterea pe cale diplomatică a independenței depline a României, dar eforturile nu au dus la rezultatul dorit. În acel timp (1875-1876), popoarele balcanice din Bosnia și Herțegovina, din Bulgaria, Serbia și Muntenegru au organizat revolte și războaie contra Imperiului Otoman, pe care România le-a sprijinit indirect. Ele au fost însă înfrânte. În 1876, Rusia a inițiat pregătiri pentru un război împotriva Turciei, asigurându-se de neutralitatea Austro-Ungariei, care urma să primească unele avantaje. În toul pregătirilor de război, România și-a oferit concursul complet alături de Rusia, în lupta contra Turciei, în vederea recunoașterii independenței absolute.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, deceniul Războiului de Independență. 2 puncte
2. Precizați un spațiu istoric din răsăritul Europei la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 2 puncte
3. Menționați, din sursele A și B, titulaturile monarhului României. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține colaborarea dintre România și popoarele din sudul Dunării. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice ale statului român desfășurate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, respectiv în prima jumătate a secolului al XX-lea. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a politicii externe a României din primele două decenii ale secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„La începutul lunii iunie 1913, au eșuat ultimele încercări bilaterale de compensare între Bulgaria și Serbia. Mediarea rusă s-a lovit de lipsa de reacție a Sofiei. Bulgaria a jucat totul pe o carte și a mobilizat 600.000 de soldați. Fără să consulte guvernul, comandamentul bulgar a lansat atacul asupra Serbiei la 30 iunie 1913. La 5-6 iulie 1913, Grecia și Serbia au declarat război Bulgariei. Atacatorul s-a prăbușit rapid. Muntenegru s-a grăbit să ajute Serbia. La 8 iulie bulgarii au fost învinși de sârbi pe râul Bregalnica, cu pierderi enorme de ambele părți, în total aproximativ 36.000 oameni... La 3 iulie 1913, România și-a mobilizat trupele, care, fără a întâmpina rezistență - Bulgaria și-a trimis trupele pe celelalte fronturi și a lăsat hotarul Dunării neapărat - la 14-15 iulie au trecut la jefuirea și atacarea civililor din Sofia, împingând frontul spre sud-est și ocupând Dobrogea de sud.”

(Oliver J. Schmitt, *Balcanii în secolul XX*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, statul european atacat. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un stat european care a negociat pacea și finalitatea acestei acțiuni. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la armata română. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la cel de-al Doilea Război Balcanic, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia „*criza orientală*” a contribuit la reorientarea politicii externe a statului român modern. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România și marile puteri din Europa de la „*criza orientală*” la marile alianțe ale secolului al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două mari puteri implicate în „*criza orientală*”;
- prezentarea unui fapt istoric prin care România s-a implicat în „*criza orientală*”, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, respectiv a unei cauze a acestei implicări;
- menționarea unei fapt istoric, din secolul al XX-lea, prin care România s-a alăturat marilor puteri și menționarea a două consecințe ale acestuia pentru statul român;
- formularea unui punct de vedere referitor la relațiile României cu marile puteri din Europa în secolul al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema V: România și concertul european: De la „criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX - Varianta 2

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Domnilor, și Camera și Senatul au recunoscut că suntem în stare de război, au recunoscut că suntem dezlegați de legăturile noastre cu Înalta Poartă (Imperiul Otoman) și că acele legături sunt rupte mai întâi de către Înalta Poartă. Aceste două voturi au hotărât situațiunea și nu au mai avut nevoie de un comentariu mai mare. În stare de război, cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare... Așadar, domnilor deputați, nu am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața Reprezentațiunii naționale că noi suntem o națiune liberă și independentă.”

(Mihail Kogălniceanu, Declarația de independență)

B. „Articolul 43. Înaltele Porți contractante recunosc independența României, legând-o de condițiunile expuse în următoarele articole.

Articolul 44. În România, deosebirea credințelor religioase și a confesiunilor nu va putea fi opusă nimănui ca un motiv de excludere sau de incapacitate în ceea ce privește bucurarea de drepturi civile și politice, funcțiuni și onoruri sau exercitarea diferitelor profesii și industrii în orice localitate ar fi.

Articolul 45. Principatul României retrocedează Majestății Sale împăratul Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei despărțită de Rusia în urma Tratatului de la Paris din 1856...

Articolul 46. Insulele formând Delta Dunării, precum și Insula Șerpilor, sandjacul Tulcei, cuprinzând districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag... sunt întrupate cu România. Principatul mai primește afară de aceasta ținutul situat la sudul Dobrogei, până la o linie care, plecând de la răsărit de Silistra, răspunde în Marea Neagră, la răsărit de Mangalia.”

(Tratatul de Pace de la Berlin)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați secolul la care se referă sursa B.	2 puncte
2. Numiți, din sursa A, un spațiu istoric.	2 puncte
3. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Delta Dunării.	3 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține ruperea relațiilor cu Imperiul Otoman ca urmare a stării de război.	6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați două modificări ale legii fundamentale adoptate în secolul al XIX-lea.	6 puncte
7. Menționați o caracteristică a monarhiei constituționale din România la sfârșitul secolului al XIX-lea.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Guvernul prezidat de Ion C. Brătianu, șeful Partidului Liberal, a avut de înfruntat numeroase dificultăți în aplicarea liniei politice adoptate de Consiliul de Coroană de la Sinaia. Presiuni asupra sa au fost exercitate atât din interior, cât și din afară, pentru a determina intrarea în război, fie alături de Puterile Centrale, fie, mai ales, alături de puterile Antantei. De asemenea, presiuni au fost exercitate și pentru rămânerea în neutralitate definitivă. În contextul unor intense și de o mare diversitate agitații politice, România a preluat inițiativa tratatelor cu Antanta, în scopul încheierii alianței și intrării în război alături de această grupare de forțe... Cele două convenții, politică și militară, au prevăzut recunoașterea dreptului României de a își alipi teritoriile locuite de români din Imperiul Austro-Ungar, au garantat integritatea României din acel timp. În schimb, România s-a angajat să declare război Austro-Ungariei până la 15/28 august, cel mai târziu, iar Rusia să întreprindă o puternică ofensivă, pentru a putea facilita intrarea armatei române în război și să asigure apărarea portului Constanța. În domeniul cooperării militare, s-a preconizat front distinct de operațiuni pe bază de egalitate și nu de subordonare a armatei române față de cea rusă. Aplicarea tratatului s-a dovedit însă tot atât de dificilă, pe cât de dificile au fost tratativele pentru finalizarea lui.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, o localitate. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, o prevedere cu caracter teritorial. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, o formațiune politică și un lider politic. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la prevederi cu caracter militar ofensiv. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la opțiunile României față de război, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România s-a implicat în „criza orientală” prin acțiuni militare, la începutul secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre „criza orientală” și consecințele ei asupra Principatelor Române, respectiv României în secolele XVIII-XIX, având în vedere:

- menționarea a două mari puteri implicate în desfășurarea „crizei orientale” în secolele XVIII-XIX;
- precizarea a două fapte istorice petrecute pe plan intern, în secolul al XVIII-lea-prima jumătate a secolului al XIX-lea, pe fondul „crizei orientale”;
- prezentarea unui fapt istoric desfășurat de România în cadrul „crizei orientale” în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și menționarea unei consecințe a acestui eveniment pentru statul român;
- formularea unui punct de vedere referitor la consecințele „crizei orientale” asupra României și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema V: România și concertul european: De la „criza orientală” la marile alianțe ale secolului XX - Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Încă de la 29 septembrie/11 octombrie 1876, în cursul unei întrevederi la Livadia între prim-ministrul Ion C. Brătianu, secondat de ministrul de război, generalul Gheorghe Slăniceanu, cu țarul Alexandru al II-lea și cancelarul Aleksandr Mihailovici Gorceakov, a fost luată în considerare izbucnirea războiului ruso-turc și trecerea trupelor ruse prin România. Colaborarea cu Rusia în vederea obținerii independenței a fost strâns asociată de problema sudului Basarabiei. (...) Participarea armatei române la operațiunile militare din sudul Dunării s-a produs în urma unei telegrame a marelui duce Nicolae, care a solicitat domnitorului Carol asistență militară. (...) Trupele române au trecut Dunărea numai după ce comandamentul rus a acceptat ca ele să își păstreze atât individualitatea cât și unitatea de comandă. În urma unei întrevederi între Carol, Alexandru al II-lea și marele duce Nicolae, prințul român a primit comanda trupelor de la Plevna (...). La Plevna, trupele ruse, apoi și cele române au întâlnit un adversar bine pregătit și bine condus. (...) După o încercare neizbutită de a sparge încercuirea, Osman Pașa, rănit, a capitulat.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Oamenii politici români (...) și opinia publică în general au considerat Rusia drept un inamic (...). Au găsit însă avantajele politice și economice pe care le-au căutat în Tripla Alianță dintre Germania, Austro-Ungaria și Italia. Principalul punct de atracție a fost, fără îndoială, Germania. (...) Aderarea României la Tripla Alianță a luat forma unui tratat bilateral cu Austro-Ungaria, datat 18/30 octombrie 1883. Noii aliați au hotărât să își acorde ajutor unul celuilalt în cazul unui atac din partea Rusiei, deși aceasta din urmă nu a fost numită explicit (...). Regele Carol și Brătianu au insistat ca acordul să fie menținut secret deoarece au știut că va stârni o furtună de proteste în rândul politicianilor și al opiniei publice, care au fost în marea majoritate profrancezi.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați, din sursa B, secolul.	2 puncte
2. Numiți, din sursa A, un lider străin.	2 puncte
3. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la lupta de la Plevna.	3 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că aderarea la Tripla Alianță a avut un caracter secret.	6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați două documente formulate pe fondul „crizei orientale” ce au influențat spațiul românesc, în afara celor precizate în cele două surse.	6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei legi fundamentale din România sfârșitului de secol XIX.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În ceea ce privește poziția României (...) de-a lungul primului deceniu al secolului al XX-lea este de subliniat faptul că (...) și-a menținut poziția neangajării. Astfel, propunerea unei convenții militare, venită din partea Belgradului (...) nu a fost acceptată, după cum nici încercarea Turciei de a încheia o alianță contra Bulgariei. În sfârșit, (...) diriguitorii politicii externe românești nu au subscris la politica <<aliatului>> de la Viena atunci când (...) s-a pus în discuție cercurilor politice și militare ale monarhiei habsburgice un eventual război și chiar o anexare a Serbiei. (...)

Problema desăvârșirii unității statului național român s-a aflat în centrul preocupărilor cercurilor politice din România. Această constatare a făcut-o de altfel încă din anul 1904 ministrul plenipotențiar al Austro-Ungariei (...) care a subliniat (...) că oamenii politici români <<au ca obiectiv al năzuințelor lor unirea tuturor românilor>>. (...) Dacă diplomația românească s-a plasat în timpul Primului Război Balcanic (1912), când România a fost neutră, pe poziția Triplei Alianțe, reînnoindu-se în acest context și tratatul cu (...) Tripla Alianță (5/18 februarie 1913), atitudinea guvernului de la București din vara anului 1913 a fost cu totul opusă politicii vieneze (...). Pe măsura ascuțirii contradicțiilor dintre marile puteri (...) politica externă a României (...) a interesat în mod crescând atât pe partenerii Triplei Alianțe, cât și pe cei ai Antantei.”

(Ștefan Pascu, *Independența României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, alianța cu care a încheiat România tratatul din 1913. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, un motiv pentru care Antanta a fost interesată de politica externă românească. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, evenimentul politico-militar din 1912 și atitudinea României față de acesta. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la „problema desăvârșirii unității statului național român”. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la atitudinea diplomației românești față de relațiile internaționale din primul deceniu al secolului al XX-lea, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia proiectele politice din prima jumătate a secolului al XIX-lea au avut un rol important în formarea statului român modern. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România și „criza orientală”, având în vedere:

- menționarea unei acțiuni la care a participat România în cadrul „crizei orientale” și precizarea secolului în care s-a desfășurat această acțiune;
- prezentarea unui document internațional elaborat în contextul „crizei orientale”;
- menționarea a două consecințe ale „crizei orientale” în a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la cu privire la rolul „crizei orientale” în istoria României și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema VI: Între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa

Competențe generale:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice:

- 1.1. Construirea unor explicații și argumente intra- și multidisciplinare cu privire la evenimente și procese istorice.
- 1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare.
- 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate.
- 2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii.
- 3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite.
- 4.2. Integrarea cunoștințelor obținute în medii non-formale de învățare în analiza fenomenelor istorice studiate.
- 4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate.
- 4.4. Realizarea de conexiuni între informațiile oferite de sursele istorice și contextul vieții cotidiene.

Tema VI: Între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și în Europa

- 1. Cetățean și stat în perioada interbelică.**
 - 2. Un model democratic: S.U.A.**
 - 3. Comunismul.**
 - 4. Fascismul și nazismul.**
 - 5. Relațiile internaționale și agresiunea statelor totalitare.**
 - 6. România după Marea Unire.**
 - 7. Orașul: Arhitectură modernă și tradiții rurale.**
 - 8. Monarhia constituțională și partidele politice în România interbelică.**
 - 9. Anul 1940: Sfârșitul României Mari.**
 - 10. Participarea României la Al Doilea Război Mondial.**
 - 11. Holocaustul în România.**
- Teste evaluare tematică (3 variante).**

Cetățean și stat în perioada interbelică

1. Definiții

Lovitură de stat = act de încălcare a ordinii constituționale prin care puterea este preluată cu forță.

Stahanovism = mișcare impusă muncitorilor din U.R.S.S. în vederea creșterii productivității, inspirată de exemplul minerului ucrainean Aleksei Grigorievici Stahanov, care în noaptea de 30/31 august 1935 a depășit de 7 ori cota de cărbune cerută, extrăgând 102 t, față de norma de aproximativ 14 t/schimb.

Colectivizare = desființarea proprietății private agricole, transformată în proprietate comună.

Colhoz = cooperativă agricolă realizată prin punerea în comun a mijloacelor de producție: pământ, unelte și animale.

Sovhoz = fermă de stat în care lucrătorii agricoli au primit salarii pentru munca prestată.

2. Regimurile democratice

Democrația este o formă de organizare și conducere politică a societății în care puterea aparține poporului, care o exercită, în mod direct sau indirect, în cadrul unui sistem politic reprezentativ.

Caracteristicile regimurilor democratice:

- Separția puterilor în stat: legislativă, executivă și judecătorească;
- Pluralism politic și ideologic;
- Alegeri libere: partidele ajung la putere în urma alegerilor bazate pe vot universal;
- Respectarea drepturilor și libertăților cetățenești: dreptul la viață, proprietate, educație, vot, libertatea persoanei și a cuvântului.

Cele mai mari democrații liberale din perioada interbelică au fost S.U.A., Regatul Unit și Franța.

I. S.U.A.: republică federală, bazată pe principiul democratic al separației puterilor în stat, cu un sistem politic bipartit (Partidul Republican și Partidul Democrat au alternat la guvernare).

II. Regatul Unit: monarhie parlamentară, cu un sistem bipartit (Partidul Conservator și Partidul Laburist), fiind condusă de un rege constituțional și un prim-ministru ce au răspuns în fața Parlamentului pentru buna guvernare. Și-a menținut teritoriile de peste mări, fiind statul cu cel mai întins imperiu colonial (35.500.000 km²).

III. Franța: regim republican și democratic. Deoarece rareori un partid a obținut mai mult de 50% din voturi, au fost realizate coaliții „*de dreapta*” (liberale) sau „*de stânga*” (socialiste) pentru buna exercitare a guvernării. Și-a menținut posesiunile de peste mări, fiind statul cu al doilea cel mai mare imperiu colonial (13.500.000 km²).

Regimuri democratice au funcționat în numeroase alte părți ale Europei: Islanda, Irlanda, Belgia, Olanda, Luxemburg, Elveția, Austria, Cehoslovacia, Estonia, Letonia, Lituania, Danemarca, Norvegia, Suedia, Finlanda și România (1919-1938).

3. Sistemele politice autoritare

Autoritarismul este o formă de guvernare în care normele liberale și democratice nu sunt respectate, controlul statului asupra societății nu este total, justificându-și legitimitatea prin motive precum patriotism, naționalism, dezvoltare economică, „*justiție socială*” și necesitatea de a menține ordinea. Caracteristicile sistemelor politice autoritare:

- Prezența unui conducător cu puteri dictatoriale;
- Monopartidism (existența unui singur partid politic);
- Limitarea drepturilor și libertăților cetățenilor;
- Impunerea, în politica statului, a ideologiei partidului aflat la putere;
- Supravegherea populației de către poliția regimului (poliția politică).

Cel mai important stat autoritar din perioada interbelică a fost Italia fascistă.

Fascismul: mișcare autoritară de extremă dreapta ce a urmărit să obțină măreția statului prin expansiune teritorială pe seama altor țări, accentul fiind pus pe naționalism și pe restabilirea onoarei naționale. 1919 - Benito Mussolini (1922-1943) a pus bazele mișcării fasciste, a cărei idee centrală a fost renașterea gloriei Romei Antice. 22-29 octombrie 1922 - în Italia, fascismul a fost instaurat în urma „*Marșului asupra Romei*” ⇒ acapararea puterii de către Benito Mussolini. În fascism, apărut ca reacție la comunism, economia de piață a continuat să existe, dar statul a intervenit pentru a controla tensiunile sociale.

Regimuri dictatoriale cu nuanțe fasciste au existat în numeroase alte state din Europa interbelică: în Portugalia (regimul lui Antonio de Oliveira Salazar), Spania (dictatura generalului Francisco Franco), Ungaria (dictatura amiralului Miklos Horthy), Polonia (regimul mareșalului Jozef Pilsudski), Iugoslavia (regimul autoritar impus de regele Alexandru I), Grecia (regimul generalului Theodoros Pangalos), Bulgaria (regimul autoritar impus de regele Boris al III-lea), Albania (regimul autoritar impus de regele Zog I) și în România (1938-1940: regimul autoritar impus de regele Carol al II-lea).

4. Statele totalitare

Totalitarismul este un sistem politic caracterizat prin predominarea statului în raport cu individul, bazat pe primatul partidului unic și pe cultul personalității șefului statului. A desemnat regimuri de extremă stânga (comuniste) și de extremă dreapta (nazismul).

Caracteristicile statelor totalitare:

- a. Instaurarea terorii asupra propriilor cetățeni;
- b. Monopartidism;
- c. Suprimarea drepturilor și libertăților cetățenilor;
- d. Impunerea, în politica statului, a ideologiei partidului aflat la putere;
- e. Lichidarea opoziției politice (sistemul de lagăre de muncă);
- f. Supravegherea populației de către poliția regimului (poliția politică);
- g. Controlul asupra economiei, învățământului și vieții sociale în general.

Cauzele instaurării regimurilor totalitare în perioada interbelică:

- a. Nemulțumirea anumitor state față de prevederile tratatelor de pace încheiate la Paris, după sfârșitul Primului Război Mondial;
- b. Incapacitatea partidelor tradiționale democratice de a rezolva problemele societății interbelice;
- c. Marea Criză Economică (1929-1933).

Cele mai mari state totalitare din perioada interbelică au fost U.R.S.S. (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste) și Germania.

I. Comunismul: mișcare de extremă stânga bazată pe ideologia marxist-leninistă: Karl Marx și Friedrich Engels, în lucrarea *Manifestul Partidului Comunist* (1848), iar mai târziu Vladimir Ilici Lenin, au emis ideea unei revoluții globale care să înlocuiască „*dictatura burgheziei*” cu „*dictatura proletariatului*”, cu scopul de a construi o nouă societate, cea comunistă, în care să nu mai existe inechități sociale, diferențieri după avere, clase sociale și proprietate privată. 7 noiembrie 1917 - în Rusia, comunismul a fost instaurat în urma revoluției bolșevice (**lovitură de stat**). Primii lideri au fost Vladimir Ilici Lenin (1917-1924) și Iosif Vissarionovici Stalin (1924-1953). În comunism economia de piață a fost distrusă; centralizarea economiei naționale prin planificare și planuri cincinale (ce și cât să se realizeze); industrializare forțată, accentul fiind pus pe industria grea (constructoare de mașini, metalurgie și sectorul energetic); **stahanovism** (mișcare declanșată de exemplul minerului Aleksei Grigorievici Stahanov); **colectivizarea** agriculturii, prin crearea de **colhozuri** și **sovhozuri**.

II. Nazismul (național-socialismul): mișcare de extremă dreapta, o variantă a fascismului. 30 ianuarie 1933 - în Germania, a fost instaurat nazismul, lider fiind Adolf Hitler (1933-1945). În nazism s-a accentuat rolul statului și supunerea indivizilor față de acesta, partidul unic N.S.D.A.P. (Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani) promovând o ideologie naționalistă, rasistă și antisemită.

Un model democratic: S.U.A.

1. Constituția S.U.A.

1787 - S.U.A. au devenit primul stat modern cu o Constituție scrisă, valabilă până în prezent.

1791-1992 - au fost adoptate 27 de amendamente constituționale, care au completat legea fundamentală și prin intermediul cărora s-au adăugat noi drepturi pentru cetățenii americani.

1791 - primele 10 amendamente au fost reunite în *Bill of Rights* (din limba engleză: „*Legea Drepturilor*”), pentru a proteja și a acorda drepturi suplimentare populației S.U.A.: dreptul de a deține arme, de a fi percheziționat doar pe baza unui mandat și de a fi judecat de un juriu.

2. Sistemul politic american

S.U.A. sunt o republică federală, condusă de un președinte cu puteri sporite.

Democrația americană este caracterizată prin următoarele: dreptul de alege și de a fi ales, pluripartidism (Partidul Republican și Partidul Democrat), parlamentarism, alternanța la guvernare, libertatea presei, dreptul la liberă exprimare și liberă asociere.

Constituția din 1787 a prevăzut o organizare politică bazată pe principiul separației puterilor în stat:

a. Puterea executivă: este reprezentată de președinte și Guvern. Șeful statului are puteri sporite, este ales prin vot universal, având dreptul la un mandat de 4 ani (maxim două mandate, consecutive sau nu), și îndeplinește următoarele funcții: șeful armatei, diplomației, promulgă legi, drept de veto, acordă grațiere și convoacă Congresul în situații de excepție;

b. Puterea legislativă: este reprezentată de Congres, bicameral, format din Camera Reprezentanților și Senat. Congresul aprobă numirile în funcții, ratifică tratate internaționale și adoptă legi;

c. Puterea judecătorească: este formată din Curtea Supremă (judecători numiți pe viață de către președinte) și instanțele judecătorești.

3. S.U.A. în perioada interbelică

6 aprilie 1917-11 noiembrie 1918 - S.U.A. au participat la Primul Război Mondial, de partea Antantei.

1919 - S.U.A. au devenit lider mondial, iar dolarul valută forte ⇒ creșterea bunăstării populației.

În perioada interbelică, la conducerea S.U.A. s-au succedat următorii președinți: Thomas Woodrow Wilson (1913-1921), Warren Gamaliel Harding (1921-1923), John Calvin Coolidge Jr. (1923-1929), Herbert Clark Hoover (1929-1933) și Franklin Delano Roosevelt (1933-1945).

1919-1929 - perioada a fost marcată de obținerea dreptului femeilor la vot (1920), dezvoltarea industriei auto (apariția giganților auto Ford, General Motors și Chrysler) și a celei cinematografice (transformarea Hollywood-ului în centrul cinematografiei mondiale).

1920-1933 - implementarea Legii Prohibiției, o interdicție constituțională la nivel național asupra producției, importului, transportului și vânzării de băuturi alcoolice ⇒ răspândirea contrabandei cu alcool și preluarea controlului distribuției de către grupurile de crimă organizată (infractori precum Alphonse Gabriel „Al” Capone au făcut avere din contrabanda cu băuturi alcoolice).

1920-1933 - S.U.A. au adoptat o politică izolaționistă, Congresul refuzând ratificarea Tratatelor de Pace de la Paris și aderarea statului la Liga (Societatea) Națiunilor.

1929-1933 - statul american s-a confruntat cu efectele Marii Crize Economice.

1933-1939 - politica *New Deal*, adoptată în perioada mandatelor președintelui Franklin Delano Roosevelt, a ajutat redresarea economică a S.U.A.

5 septembrie 1939-7 decembrie 1941 - S.U.A. s-au menținut neutre și nu s-au implicat în Al Doilea Război Mondial.

Comunismul

1. *Revoluțiile ruse*

22 ianuarie 1905-16 iunie 1907 - Revoluția Rusă din 1905: apariția primelor partidelor politice, formarea parlamentului bicameral (Consiliul și Duma de Stat) și implicarea burgheziei în economie.

8-16 martie 1917 - *Revoluția din Februarie*: în capitală, la Petrograd (Sankt-Petersburg), s-au format sovietele muncitorești, iar la Pskov, țarul Nicolae al II-lea (1894-1917) a abdicat ⇒ sfârșitul monarhiei.

23 martie-7 noiembrie 1917 - statul a fost condus de un guvern provizoriu (lideri: Gheorghi Evghenievici Lvov și Aleksandr Kerenski), compus din liberali și social-democrați (menșevici, moderați, și bolșevici, radicali): s-au acordat drepturi cetățenești și s-a proclamat libertatea presei.

17 aprilie 1917 - Vladimir Ilici Lenin (1917-1924), liderul bolșevicilor, s-a întors din exil și a lansat „*tezele din aprilie*”: a cerut înfăptuirea unei „*revoluții totale*”, ce ar fi presupus preluarea puterii de către sovietele muncitorești („*dictatura proletariatului*”) și ieșirea din război.

7 noiembrie 1917 - *Revoluția din Octombrie*: nemulțumiți de măsurile luate de guvernul provizoriu, bolșevicii au organizat o lovitură de stat și au preluat puterea în numele poporului.

7 noiembrie 1917-25 octombrie 1922 - desfășurarea războiului civil între „*Albi*” (partizanii monarhiei, conservatori, liberali și socialiști) și „*Roșii*” (adeptii comunismului, revoluționari, conduși de Lev Davidovici Troțki, un apropiat al lui Lenin) ⇒ victoria Armatei Roșii.

3 martie 1918 - la Brest-Litovsk (Belarus), Rusia a semnat pacea cu Germania și Puterile Centrale.

12 martie-2 noiembrie 1918 - consolidarea puterii noului regim condus de Lenin: instaurarea terorii cu ajutorul poliției politice, C.E.K.A. (Comisia Extraordinară pentru Întreaga Rusie); capitala a fost mutată la Moscova (12 martie); Congresul Sovietelor a adoptat o nouă Constituție: puterea executivă a revenit Consiliului Comisarilor Poporului (10 iulie); eliminarea sectorului privat (26 octombrie-2 noiembrie).

1919-1921 - desfășurarea războiului ruso-polonez ⇒ împărțirea zonelor disputate din Ucraina-Belarus.

Martie 1921 - Lenin a introdus N.E.P. (Noua Politică Economică), un sistem de reforme care a propus un compromis cu economia de piață, pentru a reface economia afectată de războiul civil.

29 decembrie 1922 - formarea U.R.S.S. (Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste).

2. *Rusia comunistă*

21 ianuarie 1924 - după moartea lui Lenin puterea a revenit lui Iosif Vissarionovici Stalin (1924-1953).

1925-1929 - Stalin, adeptul „*socialismului într-o singură țară*”, și-a eliminat adversarii politici: Troțki (1925: a dorit să declanșeze revoluții socialiste în statele Europei); Lev Borisovici Kamenev și Grigori Evseevici Zinoviev (1926: au dorit să declanșeze revoluția mondială); gruparea de dreapta Alexei Ivanovici Rîkov-Mihail Tomski (1929: s-a opus industrializării și colectivizării forțate).

1927-1939 - Stalin, prin represiune și propagandă, a trecut la aplicarea programului de restructurare a societății sovietice: lichidarea sectorului privat în economie; centralizarea economiei naționale prin planificare și planuri cincinale (ce și cât să se realizeze); industrializare forțată (constructoare de mașini, metalurgie și sectorul energetic) și stahanovism; colectivizarea agriculturii (1930-1932: 2 milioane de culaci - țărani bogați din Ucraina - au fost omorâți prin înfometare pentru că s-au opus colectivizării).

1936-1938 - „*Marea Epurare*” (1.4 milioane victime): pretextul invocat de Stalin a fost asasinarea revoluționarului Serghei Mironovici Kirov (1934) ⇒ lichidarea opoziției din Partidul Comunist (Procese de la Moscova: Nikolai Ivanovici Buharin) și din armată (comandanții Armatei Roșii).

Pe plan intern, a fost creat un puternic sistem de represiune, partidul bolșevic a devenit partid unic, au fost îngădite drepturile și libertățile cetățenești (cei care s-au opus au fost executați sau închiși în lagăre și colonii de muncă forțată: *gulag*), s-a impus cenzura și cultul personalității lui Stalin („*tătucul*”).

Pe plan extern, U.R.S.S.-ul, pentru a ieși din izolarea diplomatică, s-a apropiat de Germania Republicii de la Weimar (1922-1933) și de regimul nazist instaurat de Adolf Hitler (1933-1941).

Fascismul și nazismul

1. Fascismul

1919-1939 - în Italia, nemulțumirile legate de tratatele de Pace de la Paris, dificultățile economice și problemele sociale au provocat ascensiunea forțelor extremiste de dreapta.

1919 - la Milano, Benito Mussolini (1922-1943) a înființat „*Fasciile italiene de luptă*”, organizație cu revendicări naționaliste (1921: mișcarea s-a transformat în Partidul Național Fascist).

22-29 octombrie 1922 - Mussolini a organizat „*Marșul asupra Romei*” (40.000 de cămăși negre) ⇒ regele Victor Emanuel al III-lea (1900-1946) l-a numit șef al guvernului.

1925-1926 - Benito Mussolini a instituit un regim autoritar prin „*legile fascistissime*”: instituțiile democratice au căpătat un rol decorativ, deputații opoziției au fost excluși din Parlament, partidele politice au fost interzise și a fost instituită cenzura; puterea executivă și cea legislativă au fost deținute de Mussolini (*Il Duce*), care s-a bazat pe poliția politică, OVRA, pentru a îndepărta dușmanii regimului. Pe plan intern, statul a practicat autarhia, un sistem economic ce s-a bazat pe utilizarea exclusivă a resurselor naționale și din colonii, suprimând pe cât posibil importurile.

Pe plan extern, regimul lui Mussolini a dus o politică agresivă de expansiune teritorială cu ajutorul armatei (3 octombrie 1935-5 mai 1936: al doilea război italo-etioopian și transformarea Etiopiei în colonie; 7-12 aprilie 1939: invazia și ocupația Albaniei) și de apropiere de Germania lui Adolf Hitler și Japonia (1936-1937: Axa Berlin-Roma-Tokyo).

2. Nazismul

1918-1919 - desfășurarea Revoluției Germane ⇒ căderea guvernului, abdicarea împăratului Wilhelm al II-lea și instabilitate politică (revolta spartakistă), noua conducere cerând încheierea armistițiului (11 noiembrie 1918) prin care s-a pus capăt Primului Război Mondial.

1920-1933 - Republica de la Weimar, o democrație parlamentară care a fost zguduită de instabilitate și polarizare socială, nu a reușit să relanseze economia, fiind afectată de Marea Criză Economică ⇒ ascensiunea extremei drepte.

1919-1933 - Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani (N.S.D.A.P., nazist), condus de Adolf Hitler (1933-1945), a atras sprijinul populației germane, prin promovarea unui discurs revanșard (prevederile păcii din 1919 trebuiau reconsiderate, iar teritoriile pierdute retrocedate Germaniei), naționalist, rasist, antisemit (atitudine ostilă față de evrei), anticomunist și anticlericalist. 8-9 noiembrie 1923 - a avut loc Puciul de la berărie: Adolf Hitler a încercat să ajungă în fruntea Germaniei printr-o lovitură de stat ⇒ Hitler a fost arestat, pe parcursul celor nouă luni de detenție a scris lucrarea de căpătâi a mișcării naziste, *Mein Kampf* (din limba germană: „*Lupta mea*”).

6 noiembrie 1932 - naziștii au câștigat alegerile parlamentare (33.1% din voturi), dar nu au obținut majoritatea ⇒ 30 ianuarie 1933 - cu ajutorul politicianilor, Hitler a devenit cancelarul Germaniei.

1933-1939 - Adolf Hitler (1934: *Fuhrer*, din limba germană: „*conducător*”) a luat măsuri pentru lichidarea democrației: folosirea poliției politice, Gestapo (1933); dizolvarea sindicatelor și a partidelor politice (cu excepția celui nazist); înlăturarea adversarilor politici din partid (30 iunie-2 iulie 1934 - *Noaptea cuțitelor lungi*: lichidarea opozanților din aripa paramilitară SA - *Sturmabteilung* = „*Batalioanele de asalt*” - și a liderului Ernst Julius Rohm); promovarea urii de rasă și persecutarea evreilor (1935: Legile de la Nurnberg; 9-10 noiembrie 1938: *Noaptea de Cristal*: mișcare violentă antisemită); indoctrinarea germanilor (Tineretul Hitlerist și Liga Fetei Germane). Pe plan extern, regimul lui Hitler a urmărit distrugerea ordinii interbelice, militând pentru refacerea puterii armatei germane (1935-1936), anexarea Austriei - *Anschluss* (13 martie 1938), a Regiunii Sudete de la Cehoslovacia (29-30 septembrie 1938) și de apropiere de Italia lui Benito Mussolini, Japonia (1936-1937: Axa Berlin-Roma-Tokyo) și U.R.S.S.-ul lui Iosif Vissarionovici Stalin.

Relațiile internaționale și agresiunea statelor totalitare

1. Definiții

Revizionism = atitudine sau acțiune care urmărește revizuirea și modificarea unei legi, a unui tratat și/sau a unei concepții.

Conciliatorism = politică de cedare promovată de Regatul Unit și Franța față de Germania în perioada interbelică, în vederea preîntâmpinării războiului.

Sferă de influență = regiune de influență politică care înconjoară o țară, sau o regiune de influență economică din jurul unui oraș.

2. Inițiative de menținere a păcii

1919-1939 - s-au depus eforturi considerabile pentru păstrarea păcii și a securității la nivel global:

- 1919 - și-a început activitatea Liga (Societatea) Națiunilor;
- 12 noiembrie 1921-6 februarie 1922 - desfășurarea Conferinței de la Washington (S.U.A.): s-au stabilit proporțiile dintre cele mai mari cinci puteri maritime pe baza unor coeficienți (S.U.A. și Regatul Unit = 5; Japonia = 3; Franța și Italia = 1.75); menținerea *status quo*-ului în Oceanul Pacific; Japonia și-a menținut concesiunile miniere și feroviare în Manciuria;
- 1921-1934 - s-au semnat tratate de alianță între statele mici ale Europei, cu scopul de a păstra ordinea interbelică: 1921 - Mica Înțelegere (state membre: Cehoslovacia, Iugoslavia și România), creată pentru a contracara pretențiile teritoriale ale Ungariei; 9 februarie 1934 - Înțelegerea Balcanică (state membre: Iugoslavia, România, Grecia și Turcia), creată pentru a contracara pretențiile teritoriale ale Bulgariei;
- 1 decembrie 1925 - la Londra (Regatul Unit), semnarea Pactului de la Locarno (Elveția): o serie de tratate prin care Germania și vecinii săi vestici (Belgia și Franța) și-au garantat frontierele, dar Berlinul nu a recunoscut granițele cu Cehoslovacia și Polonia;
- 27 august 1928 - încheierea Pactului Briand-Kellogg: Franța și S.U.A. au propus eliminarea războiului din relațiile internaționale, tratat semnat mai apoi de alte 63 de state;
- 22 iunie-21 iulie 1936 - la Montreux (Elveția), a avut loc conferința privind regimul strâmtorilor Mării Negre ⇒ Turcia a obținut controlul asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele și dreptul de a militariza zona în caz de conflict armat.

3. Crize și tensiuni interbelice

Mai 1919-11 octombrie 1922 - desfășurarea războiului greco-turc: grecii, alături de aliații lor (armenii și francezii), au invadat teritoriul Imperiului Otoman ⇒ 24 iulie 1923 - semnarea Tratatului de pace de la Lausanne (Elveția): grecii au fost nevoiți să cedeze toate câștigurile teritoriale obținute prin Tratatul de pace de la Sevres (Franța, 10 august 1920) și să accepte schimburi de populație cu Republica Turcă, iar Marile Puteri au recunoscut independența statului turc și suveranitatea acestuia asupra Traciei Răsăritene și a Anatoliei.

16 aprilie 1922 - la Rapallo (Italia), Germania și Rusia comunistă au semnat un tratat prin care fiecare a renunțat la pretențiile teritoriale și financiare stabilite prin Tratatul de la Brest-Litovsk (Belarus, 3 martie 1918) ⇒ apropiere între cele două state, ambele nemulțumite de prevederile Sistemului de la Versailles (politică **revizionistă**).

11 ianuarie 1923-25 august 1925 - Franța și Belgia au ocupat bazinul carbonifer Ruhr, deoarece Germania nu și-a plătit reparațiile de război.

1924-1932 - S.U.A. și Regatul Unit au eșalonat datoria externă a Germaniei, prin planurile Dawes (1924) și Young (1929), și au acordat împrumuturi pentru relansarea economiei.

30 iunie 1930 - trupele britanice, franceze și belgiene au părăsit zona demilitarizată renană.

1931-1939 - pacea și frontierele nu au putut fi păstrate, din cauza statelor revizioniste (Japonia, Italia, Germania, Ungaria și Bulgaria), care au declanșat acțiuni agresive de politică externă:

- a. 18 septembrie 1931-28 februarie 1932 - Incidentul Mukden: Japonia a ocupat Manciuria, pentru a deține și exploata vastele resurse de cărbune și fier ⇒ crearea statului-marionetă Manciuko (1932-1945);
- b. 27 martie 1933 - Japonia s-a retras din Liga Națiunilor;
- c. 14 octombrie 1933 - Germania s-a retras din Liga Națiunilor;
- d. 13 ianuarie 1935 - în regiunea Saar, separată de Germania după încheierea Primului Război Mondial, a avut loc un referendum cu privire la statutul teritorial ⇒ unirea cu Germania lui Hitler;
- e. 16 martie 1935 - Germania a reintrodus serviciul militar obligatoriu și a creat o nouă armată (Wehrmacht);
- f. 3 octombrie 1935-5 mai 1936 - desfășurarea celui de-al doilea război italo-etioopian: Italia a desfășurat un război, în Africa, împotriva Abisiniei (Etiopia), pe care a ocupat-o și a transformat-o în colonia Africa Orientală Italiană;
- g. 7 martie 1936 - remilitarizarea Renaniei: reocuparea de către armata germană a pozițiilor din zona Renaniei, pe care a fost obligată să le evacueze în urma Tratatului de la Versailles;
- h. 17 iulie 1936-1 aprilie 1939 - desfășurarea războiului civil spaniol: forțele republicane, comuniste, s-au luptat cu cele naționaliste, fasciste ⇒ victoria generalului naționalist Francisco Franco (1939-1975) și instaurarea unui regim fascist;
- i. 25 noiembrie 1936 - Germania și Japonia au semnat Pactul AntiComintern, îndreptat împotriva U.R.S.S.;
- j. 7 iulie 1937-9 septembrie 1945 - desfășurarea celui de-al doilea război sino-japonez (Incidentul de la Podul Marco Polo): Japonia a invadat China, pentru a câștiga controlul asupra vastelor resurse de materii prime ale statului asiatic;
- k. 6 noiembrie 1937 - Italia a aderat la Pactul AntiComintern ⇒ formarea Axei Berlin-Tokyo-Roma;
- l. 11 decembrie 1937 - Italia s-a retras din Liga Națiunilor;
- m. 13 martie 1938 - Germania a anexat Austria (*Anschluss*) ⇒ eșecul Societății Națiunilor de menținere a păcii și securității în lume, **conciliatorismul** puterilor occidentale în fața acțiunilor agresive, revizioniste, încurajându-l pe Hitler în realizarea planurilor sale de cucerire de noi teritorii;
- n. 29-30 septembrie 1938 - prin Conferința de la Munchen (Germania), Regatul Unit, Franța și Italia au permis ca regiunea sudetă a Cehoslovaciei, locuită de etnici germani, să fie cedată Germaniei, considerând că astfel vor liniști pretențiile lui Hitler;
- o. 2 noiembrie 1938 - prin Dictatul de la Viena (Austria), Ungaria a ocupat teritorii din Slovacia și Rutenia, iar Polonia a anexat orașul Tesin;
- p. 14 martie 1939 - Slovacia s-a desprins de Cehia și și-a proclamat independența;
- q. 15 martie 1939 - Germania a ocupat regiunile Boemia și Moravia, restul teritoriului ceh fiind preluat de Ungaria ⇒ dispariția Cehoslovaciei de pe harta Europei;
- r. 7-12 aprilie 1939 - Italia a invadat și a ocupat Albania;
- s. 23 august 1939 - la Moscova (Federația Rusă), Germania și U.R.S.S. au semnat Pactul Ribbentrop-Molotov (după numele miniștrilor de Externe din Germania și U.R.S.S., Ulrich Friedrich-Wilhelm Joachim von Ribbentrop, respectiv Veaceslav Mihailovici Molotov), prin care Hitler și Stalin și-au promis că nu se vor ataca reciproc ⇒ împărțirea **sferelor de influență** din estul Europei.

România după Marea Unire

1. Perioada reformelor

29 decembrie 1919 - primul Parlament al României Mari, ales pe baza votului universal, a aprobat documentele prin care Basarabia, Bucovina și Transilvania s-au unit cu România, noul stat având o suprafață de 295.049 km² și o populație de aproximativ 17 milioane locuitori.

Pentru consolidarea Marii Uniri și a statului român au fost adoptate reforme în următoarele domenii:

I. Economic:

- a. Reforma monetară (1920): leul a devenit moneda națională, după ce au fost retrase monedele străine care au circulat în timpul războiului și cele din teritoriile unite cu România;
- b. Reforma financiară (1921): sistemul de impozite a devenit unitar la nivelul întregii țări;
- c. Reforma agrară (1921): a fost cea mai radicală din Europa, deoarece au fost expropriate „moșiile sau părțile de moșii de la 100 ha pământ cultivabil în sus”, 1.4 milioane țărani fiind împroprietăriți cu 6 milioane de ha pământ.

II. Politic:

- a. Legislația electorală (27 martie 1926): adoptarea votului universal în anul 1918 pentru toți bărbații peste 21 de ani a transformat țărănimea în principala masă electorală, iar legea, neconstituțională, a instituit principiul primei majoritare, prin care partidul care a obținut 40% din voturi la nivel național a primit jumătate din numărul de mandate, cealaltă jumătate împărțindu-se între toate formațiunile politice care au trecut de pragul electoral de 2%, inclusiv partidul majoritar, mandatele repartizându-se în funcție de procentajul obținut;
- b. Constituția din anul 1923: a reluat, în cea mai mare parte, conținutul Constituției din 1866, și a introdus noutăți precum reducerea prerogativelor regale (șeful statului nu a mai avut drept de veto), caracterul național unitar al statului, introducerea votului universal, egal și direct (acordat bărbaților peste 21 de ani), afirmarea respectării drepturilor și libertăților cetățenești (inclusiv pentru minorități) și implementarea controlului preventiv al constituționalității legilor (acesta a revenit Consiliului Legislativ).

III. Administrativ:

Legea administrativă (1925): a organizat teritoriul României în județe (71), plăși și comune, șeful administrației fiind prefectul, pretorul, respectiv primarul ⇒ înlăturarea particularităților administrative din teritoriile unite cu România în anul 1918.

IV. Justiție:

Legea pentru organizarea judecătorească (1925): justiția a fost organizată în judecătorii, tribunale, curți de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție.

V. Biserica:

- a. Legea pentru înființarea Patriarhiei (1925): s-a confirmat autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, de care aceasta s-a bucurat, practic, încă din anul 1885;
- b. Legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române (1925): biserica și-a putut reglementa, conduce, și administra, prin organele sale proprii și sub controlul Statului, afacerile religioase, culturale, fundaționale și epitropești.

VI. Educație:

Legea privind învățământul primar (1924): a adus unificarea sistemului de educație, iar învățământul primar obligatoriu a fost extins la nivelul întregii țări.

2. Economia interbelică

Reformele adoptate după anul 1918 au dus la apariția unui cadru favorabil dezvoltării economice a României Mari:

I. Agricultură: a fost baza economiei românești din interbelic. 1921 - reforma agrară, cea mai amplă din Europa, a avut drept consecință predominanța proprietății mici și mijlocii. Dezvoltarea

agriculturii a fost încetinită din cauza lipsei unui capital și a unui inventar agricol, precum și legea moștenirii, care a divizat continuu pământul căpătat în urma reformei agrare.

II. Industria: s-a dezvoltat sub impulsul dat de politica dusă de P.N.L. („prin noi înșine”), înregistrând un ritm anual de creștere ridicat (5.5%), frânat temporar de Marea Criză Economică (1929-1933), în special în domeniul industriei sticlăriei, construcțiilor, metalurgică, electrotehnică și chimică. 1938 - punctul maxim al dezvoltării industriei autohtone: locul I în Europa și locul IV la nivel mondial la producția de petrol; locul II în Europa la extracția de aur și gaze naturale.

III. Transporturile: au cunoscut un proces de dezvoltare, strâns legat de cel al industriei, căile ferate au fost conectate de cele din provinciile unite cu România, ajungând să măsoare până în anul 1938 peste 11.000 km. S-au pietruit și modernizat peste 1600 km de șosele, iar transportul maritim a fost deservit de porturile Constanța și Chilia, beneficiind de 15 nave sub pavilion românesc.

IV. Comerțul: 1919-1929 - s-a realizat preponderent cu Franța și Regatul Unit. 1933-1940 - s-a realizat cu Germania, care a fost interesată de cerealele și petrolul românești.

3. Societatea românească

Structura populației nu a fost schimbată de absorbirea noilor provincii, societatea românească interbelică fiind una a contrastelor: 1930 - populația rurală a reprezentat 78.9%, iar cea urbană 21.1%. În perioada interbelică s-au afirmat următoarele clase sociale:

I. Marii proprietari de pământuri (latifundieri sau moșieri): și-au pierdut influența politică și economică, în contextul adoptării reformelor electorale și agrare.

II. Burghazia: a căpătat un rol dominant în plan politic și economic.

III. Țărăimea: cea mai numeroasă categorie socială, s-a menținut drept principala forță de muncă (din rândurile acesteia au apărut micii proprietari de pământuri).

IV. Muncitorimea: a crescut din punct de vedere numeric și s-a afirmat prin organizarea de greve, cu scopul de obține condiții mai bune de muncă și salarizare (greva tipografilor: 1918; greva minerilor din Lupeni: 1929; greva de la Atelierele C.F.R. Grivița: 1933).

V. Intelectualitatea: a jucat un rol de prim rang în evoluția societății românești din perioada interbelică, contribuind la crearea unei culturi naționale originale.

4. Integrarea provinciilor și statutul minorităților

1918-1925 - reformele administrative au dus la integrarea deplină a provinciilor românești în cadrul statului.

Marea Unire din anul 1918 a determinat schimbări în componența demografică a României, crescând atât numărul locuitorilor, cât și ponderea minorităților (majoritară a rămas populația românească: 71.9%).

10 decembrie 1919 - în conformitate cu clauzele Tratatului minorităților, pe care România l-a semnat, s-au acordat aceleași drepturi civile și politice minorităților (evrei, maghiari, germani, ucraineni, ruși, turci, tătari și greci) din cadrul statului român.

Minoritățile naționale s-au bucurat în România interbelică de aceleași drepturi cu populația majoritară: la cetățenie, la învățământ în limbile minorităților naționale (cu obligația de a studia limba română, istoria și geografia în limba statului) și de participare la viața politică (reprezentare în Parlament și posibilitatea de crea partide politice proprii).

5. Cultura României Mari

Perioada interbelică a fost din punct de vedere cultural o prelungire a celei moderne, puternic influențată de factorul național.

Formarea României Mari, o mare realizare politică, a creat un sentiment de împlinire, manifestat prin apariția a două mari grupări culturale:

I. Europeanistii: au considerat că dezvoltarea României a depins de adoptarea instituțiilor și metodelor de inspirație occidentală, de impunerea principiilor liberale și sincronizarea culturii

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

autohtone cu cea europeană. Reprezentanți marcanti: Garabet Ibrăileanu, Eugen Lovinescu, Ștefan Zeletin și Eugen Ionescu.

II. Tradiționaliștii: s-au opus „importurilor” culturale și instituționale din Occident, considerând că resursele dezvoltării României ar fi trebuit căutate în tradițiile acesteia, în folclor și specificul național. Au pus bazele mai multor școli de gândire precum gândiriștii (grupați în jurul publicației *Gândirea*, au fost preocupați de folclor, misticism, religie și promovarea valorilor autentice românești) și trăiriștii (au considerat ortodoxia drept baza evoluției originale a românilor în raport cu Occidentul catolic și protestant). Reprezentanți gândiriști: Nichifor Crainic și Lucian Blaga. Reprezentanți trăiriști: Nae Ionescu și Mircea Eliade.

Orașul: Arhitectură modernă și tradiții rurale

1. Orașul românesc: urban vs. rural

Orașul interbelic a fost unul al contrastelor, în care au putut fi observate tradiția și modernitatea, vechiul și noul.

1919-1940 - populația urbană a reprezentat cu puțin peste 20% din totalul locuitorilor României, fiind prezente 180 de orașe, dintre care 102 au beneficiat de alimentare cu apă potabilă, iar 53 au fost dotate inclusiv cu sisteme de canalizare.

Cele mai importante orașe din perioada interbelică au fost următoarele: București, Chișinău, Cernăuți, Iași, Cluj-Napoca, Galați, Timișoara, Oradea, Ploiești, Arad, Brăila, Craiova, Brașov, Constanța, Satu Mare, Sibiu, Târgu Mureș și Cetatea Albă.

Clădirile reprezentative din orașele românești au fost următoarele: primăria, tribunalul, liceul, banca, cinematograful, teatrul și librăria.

Fiecare oraș a avut patru zone: centrală, periferia (sau mahalalele), industrială și agricolă:

a. Zona centrală: a dispus de străzi pavate, apă curentă, iluminat public, servicii de salubritate și transport în comun (tramvaie electrice). Străzi aglomerate de automobile, de oameni îmbrăcați elegant, după modelul occidental, de vânzători stradali, magazine cu vitrine atrăgătoare și firme luminoase. Au predominat clădirile cu 1-3 etaje, în peisajul urban al României interbelice distingându-se construcții precum: Arcul de Triumf, Palatul Telefoanelor, Academia de Studii Economice și Facultatea de Drept din București, Palatul Culturii din Iași, Palatul Administrativ din Craiova și clădirea Cazinoului din Constanța;

b. Zona periferică (sau mahalaua): a fost lipsită de serviciile existente în zona centrală. Străzi nepavate cu animale fără stăpân, căruțe și oameni îmbrăcați simplu, locuințe lipsite de confort, construite din chirpici, unele chiar improvizate, viața fiind mai degrabă rurală decât urbană.

2. Viața cotidiană urbană

Orașele din perioada interbelică au atras locuitori din toate provinciile României: posibilitatea unei vieți mai bune, multitudinea de locuri de muncă oferite, condiții de trai îmbunătățite (locuințe mai confortabile, racordate la utilități - apă curentă, canalizare și electricitate) și o largă paletă de modalități de petrecere a timpului liber.

1927 - în București, a fost instalată prima centrală telefonică automată din România.

1 noiembrie 1928 - lansarea primului post de radio din România, Radio București: „*Alo, Alo, aici Radio București!*”.

Numărul automobilelor a crescut, pe străzi fiind întâlnite mărci de mașini germane și franceze, totuși, automobile proprietate personală nu și-au putut permite decât foarte puțini orașeni, cei cu venituri mari.

1931-1940 - au apărut blocurile, străzile orașelor fiind străbătute deopotrivă de tramvaie electrice, autobuze și birje (trăsuri).

În funcție de programul zilnic de la locul de muncă, orașenii au avut posibilități mai numeroase de petrecere a timpului liber: cinematografe, spectacole de teatru, radio, muzică (ascultată la gramofon), cărți și ziare.

3. Arhitectura urbană

Modernizarea orașelor a fost influențată de dezvoltarea industriei, a comerțului și serviciilor.

Bucureștiul a fost cunoscut drept „*Micul Paris*”, datorită asemănării arhitecturale cu marele oraș european, modei vestimentare și expresiilor din limba franceză ce au “condimentat” vorbirea locuitorilor, capitala României interbelice fiind un oraș cosmopolit, cu o viață culturală intensă și o puternică dezvoltare economică.

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

Din punct de vedere arhitectural, perioada interbelică a cunoscut o mare varietate de orientări și căutări stilistice, existând diferențe notabile între regiunile istorice din cadrul Regatului României.

1931-1940 - arhitectura clasică a fost întregită cu manifestări ale clasicismului modern: arhitectura de tip Art Deco a fost promovată și a făcut parte dintr-o fază inițială a modernității, dar s-a regăsit atât stilul Bauhaus, cât și arhitectura neoromânească, promovată de Ion Mincu, Marcel Iancu, Horia Creangă, Duiliu Marcu, Petre Antonescu, George Matei Cantacuzino și Octav Doicescu.

Monarhia constituțională și partidele politice în România interbelică

1. Definiție

Regență = conducere provizorie a unui stat monarhic pe perioada absenței regelui, a incapacității sale (temporare) de a conduce sau a minoratului succesorului la tron.

2. Monarhia constituțională

1918-1940 - monarhia constituțională din România, reprezentată de membrii familiei de Hohenzollern-Sigmaringen, a cunoscut în perioada interbelică următoarele etape:

I. Ferdinand I (1914-1927):

Primul Război Mondial a mărit popularitatea monarhiei, ca urmare a colaborării lui Ferdinand I și a reginei Maria cu armata, prezența acestora pe front și alături de refugiații de la Iași.

Politica internă:

- a. 1918 - s-a realizat Marea Unire;
- b. 1918 - introducerea votului universal, masculin;
- c. 1921 - înfăptuirea reformei agrare;
- d. 15 octombrie 1922 - la Alba Iulia, Ferdinand I a fost încoronat rege al României Mari;
- e. 1923 - adoptarea unei noi Constituții.

1925-1926 - popularitatea regelui a scăzut însă după război ca urmare a creșterii influenței politice a liderului liberal Ion I. C. Brătianu și a crizei dinastice (12 decembrie 1925: principele Carol, ca urmare a unei legături extraconjugale cu Elena Lupescu, a renunțat la tron; 31 decembrie 1925: moștenitorul tronului a fost declarat fiul lui Carol, principele Mihai).

Politica externă:

Aprilie 1919-28 martie 1920 - războiul româno-ungar: declanșat de proclamarea Republicii Sovietice Ungare, condusă de Bela Kun (1919) ⇒ forțele armate române, cu acordul Marilor Puteri, au înfrânt trupele comuniste maghiare și au ocupat temporar estul Ungariei.

1919 - România a aderat la Liga (Societatea) Națiunilor: statul român, prin intermediul ministrului de externe Take Ionescu, a acționat în sensul creșterii rolului acestei organizații în viața internațională, militând pentru adoptarea unor măsuri concrete de dezarmare, de descurajare a forțelor revizioniste.

1921 - diplomația românească a obținut garanții politice din partea Franței și a Regatului Unit, devenind membru fondator în alianța regională Mica Înțelegere: România, Cehoslovacia și Iugoslavia s-au aliat împotriva Ungariei revizioniste.

15-18 septembrie 1924 - răscoala de la Tatarbunar (sudul Basarabiei): revoltă țărănească armată de inspirație bolșevică, care a urmărit unificarea cu Republica Sovietică Socialistă Ucraineană și sfârșitul presupusei „ocupații românești în Basarabia” ⇒ înrăutățirea relațiilor româno-sovietice.

II. Regența (1927-1930):

20 iulie 1927 - regele Ferdinand I a murit, în urma unui cancer galopant la colon ⇒ conducerea țării a fost preluată de Regență.

Moștenitorul tronului, Mihai I (1927-1930; 1940-1947), nepotul lui Ferdinand I și fiul fostului principe moștenitor Carol, fiind minor (la urcarea pe tron a avut 6 ani), a fost substituit de o regență alcătuită din principele Nicolae de Hohenzollern, patriarhul Miron Cristea și președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție Gheorghe Buzdugan (după moartea sa va fi înlocuit de Constantin Sărățeanu).

Politica externă:

27 august 1928 - încheierea Pactului Briand-Kellogg: Franța și S.U.A. au propus eliminarea războiului din relațiile internaționale, tratat semnat mai apoi de alte 63 de state.

9 februarie 1929 - semnarea Protocolului de la Moscova (Protocolul Litvinov): România, U.R.S.S., Polonia și Letonia s-au angajat să pună în vigoare prevederile Pactului Briand-Kellogg.

III. Carol al II-lea (1930-1940):

Politica internă:

8 iunie 1930 - Restaurația carlistă: principele Carol s-a întors în România și cu ajutorul politicienilor (l-au ajutat liderii țărăniști Iuliu Maniu și Ion Mihalache) a obținut tronul țării, sub numele de Carol al II-lea.

1929-1933 - domnia lui Carol al II-lea a fost marcată la început de efectele Marii Crize Economice.

1930-1938 - regele a fragilizat sistemul de partide (1919-1940: 30 de guvernări), numind adesea la guvernare facțiuni minoritare ale partidelor istorice și cochetând cu idea unor guverne de concentrație națională, precum guvernele Nicolae Iorga-Constantin Argetoianu (1931-1932) sau Ion Gheorghe Duca (1933), pregătind astfel terenul pentru instaurarea propriului regim autoritar.

1930-1940 - pe parcursul domniei sale Carol a permis formarea unei camarile corupte în jurul său, sub patronajul amantei sale, Elena Lupescu.

Noiembrie 1933 - Carol al II-lea, prin intermediul guvernului Ion Gheorghe Duca, a intrat în conflict cu partidul de extremă dreapta Legiunea Arhanghelului Mihail, pe care l-a scos în afara legii ⇒ începutul prigoanei legionare.

29 decembrie 1933 - la Sinaia, legionarii, ca urmare a măsurilor punitive declanșate de guvernul Duca, l-au asasinat pe prim-ministrul lui Carol al II-lea.

Decembrie 1937 - instabilitate politică apărută ca urmare a alegerilor parlamentare (P.N.L., partidul câștigător, nu a obținut majoritatea în Camera Deputaților) ⇒ Carol al II-lea l-a desemnat pe Octavian Goga, șeful unui mic partid de extremă dreapta, P.N.C. (Partidul Național-Creștin), să formeze guvernul (ultima guvernare liberă înaintea instaurării regimului autoritar monarhic).

24 februarie 1938 - a fost adoptată o nouă constituție (elaborată de juristul Istrate Micescu): regelui i-a fost atribuită puterea executivă și cea legislativă („capul statului”), având dreptul de a conduce prin decrete-legi; partidele politice au fost desființate (au fost înlocuite de partidul unic Frontul Renașterii Naționale); s-a acordat drept de vot femeilor, dar a fost ridicată vârsta minimă de votare până la 30 de ani, fiind acordat numai pentru știutorii de carte ⇒ România a devenit un stat autoritar.

30 noiembrie 1938 - în contextul intensificării prigoanei legionare a fost asasinat liderul mișcării, Corneliu Zelea Codreanu ⇒ 21 septembrie 1939 - legionarii, conduși de Horia Sima, au răspuns prin asasinarea prim-ministrului Armand Călinescu și creșterea sprijinului populației pentru mișcarea de extremă dreapta.

Politica externă:

1934 - România a devenit membru fondator în alianța regională Înțelegerea Balcanică: România, Iugoslavia, Grecia și Turcia s-au aliat împotriva Bulgariei revizioniste.

Iunie 1934-august 1936 - ministrul de externe Nicolae Titulescu a stabilit relații diplomatice cu U.R.S.S., scopul declarat fiind recunoașterea graniței comune româno-sovietice, pe Nistru ⇒ 1936 - relațiile s-au răcit, în contextul demiterii diplomatului român de către regele Carol al II-lea (la insistențele Germaniei naziste, care și-a văzut amenințată influența în Balcani).

Martie 1939 - regele Carol al II-lea s-a apropiat de Germania nazistă, cu care a semnat un acord economic ⇒ România a intrat, din punct de vedere economic, în zona germană de interese.

6 septembrie 1940 - în contextul dispariției României Mari și a cedărilor teritoriale în fața U.R.S.S. (Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța: 28 iunie 1940), Ungaria (Nord-vestul Transilvaniei: 30 august 1940) și Bulgaria (Cadrilaterul: 7 septembrie 1940), Carol al II-lea a abdicat în favoarea fiului său Mihai I și a părăsit România, împreună cu Elena Lupescu.

3. Partidele politice

1919-1938 - democrația românească s-a maturizat: constituție modernă, separația puterilor în stat, vot universal (masculin), partide politice și o presă liberă.

După Marea Unire din 1918 sistemul partidelor politice din România a suferit modificări importante:

I. Dispariția Partidului Conservator: ca urmare a introducerii votului universal și a reformei agrare.

II. Și-a continuat activitatea Partidul Național Liberal: formațiune de dreapta, condusă de familia Brătienilor. **Guvernare (1918-1937):** Ion I. C. Brătianu (1918-1919; 1922-1926; 1927), Vintilă I. C.

Brătianu (1927-1928), Ion Gheorghe Duca (1933) și Gheorghe Tătărescu (1934; 1934-1936; 1936-1937; 1937).

III. Minoritățile etnice din cadrul României Mari și-au creat partide proprii: Partidul Maghiar, Uniunea Maghiară, Partidul German, Partidul Popular Șvăbesc, Partidul Evreiesc și Uniunea Evreilor.

IV. Au apărut partide noi:

a. 1918 - P.P. (Partidul Poporului): liderul formațiunii de dreapta a fost generalul Alexandru Averescu. Gruparea politică a reprezentat interesele țăranimii și a micii burghezii, urmărind dezvoltarea generală a României interbelice. **Guvernare (1918-1927):** Alexandru Averescu (1918; 1920-1921; 1926-1927);

b. 1918 - P.Ț. (Partidul Țărănesc): liderul formațiunii de stânga a fost Ion Mihalache. Gruparea politică a reprezentat interesele țăranimii, urmărind dezvoltarea economică a României prin intermediul agriculturii și a capitalului străin;

c. 1926 - P.N.Ț. (Partidul Național Țărănesc): s-a format prin fuziunea dintre P.Ț., condus de Ion Mihalache, și P.N.R. (Partidul Național Român) din Transilvania, condus de Iuliu Maniu. Deviza partidului a fost una a „*porților deschise*”. Liderii formațiunii de centru-stânga au fost Alexandru Vaida-Voevod, Iuliu Maniu și Ion Mihalache. Gruparea politică a reprezentat interesele țăranimii și a unei părți a intelectualității, susținând a treia cale între capitalism și comunism, realizarea statului țăărănesc, bazat pe agricultură și protejarea țăranimii. **Guvernare (1928-1933):** Iuliu Maniu (1928-1930; 1930; 1932-1933), Gheorghe Mironescu (1930; 1930-1931) și Alexandru Vaida-Voevod (1932; 1932; 1933);

d. 1927 - P.S.D. (Partidul Social Democrat): principalul lider al formațiunii de stânga a fost Constantin Titel Petrescu. Gruparea politică a reprezentat interesele muncitorimii industriale, urmărind democratizarea țării și transformarea statului într-unul socialist. Partidul a dirijat activitatea majorității sindicatelor.

V. În spațiul politic românesc și-au făcut apariția partide extremiste, de stânga și de dreapta:

a. 1921 - P.C.d.R. (Partidul Comunist din România): s-a format ca rezultat al scindării ramurii bolșevice de extremă stânga de P.S.D.R. (Partidul Social Democrat Român). Politica partidului a fost dictată de Uniunea Sovietică. Conform programului partidului, România a fost considerată un stat multi-național, creație a imperialismului occidental, comuniștii români preconizând dezmembrarea statului național unitar. Liderii formațiunii de extremă stânga au fost Gheorghe Cristescu și Ștefan Foriș. Gruparea politică a reprezentat interesele muncitorimii, urmărind transformarea României într-un stat comunist, după modelul U.R.S.S. 1924 - formațiunea a fost scoasă în afara legii, deoarece a militat pentru distrugerea Marii Uniri din 1918;

b. 1923 - L.A.N.C. (Liga Apărării Național-Creștine): liderul formațiunii de extremă dreapta a fost Alexandru C. Cuza. Gruparea politică a reprezentat interesele studențimii și a unei părți a intelectualității, având o orientare naționalistă și antisemită (împotriva evreilor);

c. 1927 - Legiunea Arhanghelului Mihail (1934: Totul pentru Țară): s-a format prin scindarea de L.A.N.C. Liderii formațiunii de extremă dreapta au fost Corneliu Zelea Codreanu și Horia Sima. Gruparea politică a reprezentat interesele clerului ortodox, studențimii și a unei părți a intelectualității, cu o orientare naționalistă, antisemită și anticomunistă, militând pentru instaurarea unui regim totalitar (statul național-legionar), după modelul nazist. 1933 - formațiunea politică a fost scoasă în afara legii, ca urmare a intrării în conflict cu regele Carol al II-lea. **Guvernare (1940-1941):** în cadrul guvernului Ion Antonescu II;

d. 1935 - P.N.C. (Partidul Național-Creștin): a apărut prin fuziunea dintre L.A.N.C. și P.N.A. (Partidul Național Agrar), condus de Octavian Goga, noua formațiune politică de extremă dreapta fiind condusă de Alexandru C. Cuza (președinte suprem) și Octavian Goga (președinte). Formațiunea s-a dorit a fi promonarhică și o alternativă la mișcarea legionară. Programul partidului a prevăzut măsuri antisemite precum revizuirea cetățeniei acordate evreilor și *numerus clausus* (numărul sau procentul maxim de persoane aparținând unei anumite rase sau etnii, care pot fi admise într-o instituție). **Guvernare (1937-1938):** Octavian Goga;

e. 1938 - F.R.N. (Frontul Renașterii Naționale): a fost un partid înființat de regele Carol al II-lea, fiind primul partid de masă din România. Liderii formațiunii de extremă dreapta au fost regele Carol

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

al II-lea, Armand Călinescu, Gheorghe Argeșanu și Constantin Argetoianu. Armand Călinescu a definit partidul ca fiind „*în principal o mișcare spirituală*”, de „*restabilire a drepturilor statului, a părților sale naturale*”, „*promovarea intereselor generale ale colectivității*” și „*(oferind) vieții un sentiment de valoare morală*” (ideologia formațiunii politice a fost descrisă drept „*fascism de operetă*”). **Guvernare (1939-1940):** Armand Călinescu (1939), Gheorghe Argeșanu (1939), Constantin Argetoianu (1939), Gheorghe Tătărescu (1939-1940; 1940) și Ion Gigurtu (1940).

Anul 1940: Sfârșitul României Mari

1. Definiții

Ultimatum = hotărâre irevocabilă, somație, ultimul cuvânt, în practica diplomatică internațională. Constituie o comunicare (notă diplomatică), în care sunt prevăzute condiții, pe care un stat le prezintă altuia, atrăgându-i atenția asupra consecințelor grave în relațiile bilaterale ale unui fenomen sau eveniment și pentru soluționarea unor probleme litigioase.

Dictat = ansamblu de constrângeri asupra unui stat, prin presiuni politice, economice, militare, pentru a-l determina să accepte anumite condiții împotriva voinței sale.

2. Cadrul internațional

23 august 1939 - la Moscova (Federația Rusă), s-a semnat Pactul Ribbentrop-Molotov ⇒ împărțirea sferelor de influență germano-sovietice în Europa de Est.

1 septembrie 1939 - Germania a invadat Polonia ⇒ izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945).

25 iunie 1940 - capitularea Franței în fața forțelor germane.

6 septembrie 1939 - la Cotroceni, Consiliul de Coroană a proclamat neutralitatea României, obiectivul politicii externe românești fiind exprimat în declarația guvernului: „*buna înțelegere cu toți vecinii și apărarea fermă a granițelor*”.

3. Anul 1940: cedările teritoriale

I. U.R.S.S. (Basarabia și nordul Bucovinei):

26 iunie 1940 - România a primit nota **ultimativă** a statului sovietic condus de Iosif Vissarionovici Stalin (1924-1953) privind cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei (autoritățile române au avut la dispoziție doar 48 de ore să evacueze teritoriile revendicate de sovietici), care „*ar reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populației Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia*”.

În urma refuzului sovietic de a negocia, și la sugestia Germaniei, România a acceptat cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei.

27-28 iunie - în Consiliul de Coroană, decizia a fost luată cu un scor de 20 voturi pentru acceptarea ultimatumului sovietic și 6 împotrivă.

30 iunie - trupele sovietice au ajuns pe linia Prutului (a fost ocupat inclusiv Ținutul Herța).

II. Ungaria (Nord-vestul Transilvaniei):

2 iulie 1940 - regele Carol al II-lea i-a cerut lui Adolf Hitler (1933-1945) să garanteze frontierele României.

15 iulie - Hitler a fost de acord cu cererile regelui Carol al II-lea dacă se vor rezolva pe cale pașnică diferențele teritoriale pe care România le-a avut cu Ungaria și Bulgaria.

16-24 august - la Turnu-Severin, au avut loc negocieri româno-ungare cu privire la teritoriul Transilvaniei: Ungaria a pretins cca. 69.000 km² din suprafața României, la care guvernul român a răspuns oferind un schimb de populație și o serie de rectificări minore ale granițelor.

30 august - **Dictatul** de la Viena (Austria): Germania și Italia au impus cedarea Nord-vestului Transilvaniei Ungariei, iar Hitler a acordat garanții teritoriale României.

1940-1944 - în Nord-vestul Transilvaniei, în contextul intrării trupelor de ocupație maghiare, s-a instaurat o atmosferă de teroare, menită să preseze populația românească să treacă granița în România ⇒ etnici români au fost masacrați de trupele regimului autoritar condus de Miklos Horthy (1920-1944): la Mihai Bravu (7 septembrie 1940), Nușfalău (8 septembrie 1940), Ciumărna (8 septembrie 1940), Zalău (9 septembrie 1940), Treznea (9 septembrie 1940), Huedin (10 septembrie 1940), Ip

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

(13/14 septembrie 1940), Cerișa (15 septembrie 1940), Marca (15/16 septembrie 1940), Brețcu (16 septembrie 1940), Halmășd (16 septembrie 1940), Sântion (16/17 septembrie 1940), Mureșenii de Câmpie (20 septembrie 1940), Cosniciu de Sus (16-18 septembrie 1940), Camăr (18 septembrie 1940), Aghireș (18-21 septembrie 1940), Sucutard (22 septembrie 1940), Suciul de Sus (octombrie 1943), Luduș (8 septembrie 1944), Sărmașu (15 septembrie 1944), Tărian (29 septembrie 1944), Prundu Bârgăului (10 octombrie 1944), Moisei (14 octombrie 1944), Gădălin (23/24 septembrie 1944) și Turda (24 septembrie 1944).

III. Bulgaria (Cadrilaterul):

19-21 august 1940 - la Craiova, au avut loc negocieri româno-bulgare, în urma cărora s-a decis cedarea Cadrilaterului (județele Durostor și Caliacra) și un schimb de populație.

7 septembrie - semnarea tratatului de la Craiova ⇒ cedarea Cadrilaterului Bulgariei.

4. Urmări

România a pierdut 100.293 km² din teritoriul național (31.4%) și 6.398.243 locuitori (32.09%).

6 septembrie 1940 - regele Carol al II-lea a abdicat, locul său fiind luat de Mihai I și guvernul condus de generalul Ion Antonescu.

23 noiembrie 1940 - România a semnat Pactul Tripartit, devenind astfel membră a forțelor Axei.

Participarea României la Al Doilea Război Mondial

1. Cadrul internațional

1 septembrie 1939 - invazia germană a Poloniei ⇒ izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945).

6 septembrie 1939-22 iunie 1941 - România și-a declarat neutralitatea vis-a-vis de noul conflict.

2. Regimul antonescian (1940-1944)

6 septembrie 1940 - în fruntea guvernului a fost numit generalul (1941: mareșal) Ion Antonescu (1940-1944), naționalist și adept al unui regim autoritar, iar Carol al II-lea a abdicat și a părăsit țara.

14 septembrie 1940 - Ion Antonescu i-a cooptat la guvernare pe legionari ⇒ România a devenit stat național-legionar (14 septembrie 1940-14 februarie 1941).

23 noiembrie 1940 - România a aderat la Pactul Tripartit, format din Germania, Italia și Japonia.

21-23 ianuarie 1941 - a avut loc rebeliunea legionară, o despărțire violentă între partidul Totul pentru Țară, condus de Horia Sima, și guvernul militar condus de generalul Antonescu: după o scurtă perioadă de colaborare (3 luni) între forțele legionare și militari, cooperare sistată în urma acumulării de disensiuni între cele două puteri conducătoare, cauzată de excesele politice și asasinările legionarilor (26/27 noiembrie 1940: masacrul de la Jilava; asasinarea lui Nicolae Iorga și a lui Virgil Madgearu) ⇒ înfrângerea partidului de extremă dreapta și impunerea dictaturii militare antonesciene (pe parcursul rebeliunii grupările legionare au aplicat tactici teroriste, vizând populația Bucureștiului, în special evreii din capitală).

27 ianuarie 1941-23 august 1944 - România a fost condusă de generalul (mai târziu mareșal) Ion Antonescu, pe baza decretelor-legi: s-au adoptat măsuri de reformă administrativă; s-a accentuat caracterul antisemit al regimului antonescian, peste 200.000 de evrei și rromi fiind deportați în lagărele morții din Transnistria.

3. De la războiul din Est la campania din Vest

22 iunie 1941 - *Operațiunea Barbarossa*: România a atacat U.R.S.S. (la conflict au participat Armatele române I și a IV-a), alături de Germania, „în speranța readucerii în hotarele țării a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herței, ocupate de sovietici în 1940”.

22 iunie-26 iulie 1941 - armata română a eliberat teritoriul Basarabiei și nordului Bucovinei.

17-19 iulie 1941 - în speranța anulării Dictatului de la Viena (1940), Antonescu a acceptat cererea lui Hitler de continuare a războiului dincolo de Nistru, opțiune criticată de liderii politici Iuliu Maniu și Constantin I. C. Brătianu ⇒ invazia teritoriului sovietic și declanșarea conflictului cu forțele Aliate sau Națiunile Unite.

19 august 1941-29 ianuarie 1944 - teritoriul dintre Nistru și Bug, Transnistria, a fost administrat de România, devenind zona pentru deportarea evreilor și rromilor.

22 august 1941 - Ion Antonescu a devenit mareșal al României.

7 decembrie 1941 - Regatul Unit a declarat război României.

12 decembrie 1941 - România a declarat război S.U.A., la o zi după declanșarea ostilităților germano-americe (11 decembrie) ⇒ 5 iunie 1942 - S.U.A. a declarat război României.

1942-1943 - armata română, alături de cea germană, a cucerit Peninsula Crimeea (octombrie 1941-iunie 1942), a participat la luptele din Kuban, Munții Caucaz, bătălia pentru Cotul Donului (19-25 noiembrie 1942) și Stalingrad (23 august 1942-2 februarie 1943).

2 februarie 1943 - armata germană a fost înfrântă în bătălia pentru Stalingrad ⇒ începutul contraofensivei Armatei Roșii.

1943 - în condițiile înfrângerilor suferite de forțele Axei, cu aprobarea lui Ion Antonescu, prin intermediul ministrului de externe Mihai Antonescu, România a inițiat discuții secrete cu Aliații

ISTORIE: Manual pentru clasa a XII-a

(S.U.A, Regatul Unit și U.R.S.S.) pentru încheierea unui armistițiu, în mai multe orașe și capitale din statele declarate neutre (Cairo, Istanbul, Ankara, Madrid, Lisabona, Roma, Berna și Stockholm) ⇒ negocierile au eșuat deoarece Aliții au cerut capitularea necondiționată a României, iar Antonescu a refuzat condițiile impuse de sovietici.

1 august 1943 - *Operațiunea Tidal Wave*: la Ploiești, bombardament aerian al S.U.A. asupra rafinăriilor de petrol, cu scopul de a opri livrările de petrol românesc către Germania.

Aprilie 1944 - în nordul Moldovei, au pătruns forțele sovietice.

4 aprilie 1944 - în București, bombardamente ale Aliților asupra obiectivelor de cale ferată și petroliere.

20 iunie 1944 - forțele de opoziție din România s-au grupat în Blocul Național Democrat, cu scopul de a îl înlătura pe mareșalul Ion Antonescu de la conducere și scoaterea României din alianța cu statele Axei.

20 august 1944 - pe frontul Iași-Chișinău, sovieticii au declanșat ofensiva.

23 august 1944 - mareșalul Ion Antonescu a fost arestat la ordinul regelui Mihai I și România s-a alăturat forțelor Aliate (reprezentate de sovietici) ⇒ prăbușirea frontului german din Peninsula Balcanică.

23 august 1944, ora 22:00 - la București, a fost difuzată *Proclamația regelui către țară*, prin care s-a anunțat sfârșitul dictaturii antonesciene, ieșirea României din războiul împotriva Națiunilor Unite și întoarcerea armelor împotriva Germaniei.

12 septembrie 1944 - la Moscova (Federația Rusă), delegația română a semnat Convenția de armistițiu cu Aliții:

- România a fost considerată stat învins;
- Statul român a fost obligat să întrețină armata sovietică de ocupație și să participe la război împotriva Germaniei cu 12 divizii (o divizie: 10.000-15.000 soldați);
- România a fost obligată să acorde libertate totală de mișcare Aliților aflați pe teritoriul său;
- Anularea Dictatului de la Viena, nord-vestul Transilvaniei trecând sub administrarea armatei sovietice, hotărârea finală în privința acestui teritoriu fiind rezervată conferinței de pace;
- Frontiera sovieto-română a fost fixată pe linia râului Prut.

23 august-25 octombrie 1944 - teritoriul românesc a fost eliberat de sub controlul forțelor germane și maghiare: București și nord-vestul Transilvaniei, până la Carei și Satu-Mare.

25 octombrie 1944-8 mai 1945 - în Ungaria, Cehoslovacia și Austria, forțele românești s-au luptat cu cele germane ⇒ aproximativ 170.000 de soldați și 1 miliard de dolari pierderi.

8 mai 1945 - în Europa, s-a încheiat cel de-al Doilea Război Mondial.

1 iunie 1946 - judecarea, condamnarea și execuția „*lotului Antonescu*” pentru crime de război: Ion Antonescu (conducătorul statului); Mihai Antonescu (Ministrul afacerilor străine); Gheorghe Alexianu (guvernatorul Transnistriei); Constantin Z. („Piki”) Vasiliu (comandantul Jandarmeriei).

10 februarie 1947 - la Paris (Franța), s-a semnat Tratatul de pace, prin care s-a pus capăt celui de-al Doilea Război Mondial: României, reprezentată de ministrul de externe Gheorghe Tătărescu, nu i s-a recunoscut statutul de cobeligeranță, i s-a impus plata unei despăgubiri de război către U.R.S.S. (300 milioane de dolari) și i s-a returnat nord-vestul Transilvaniei.

4. Urmări

România a pierdut 57.244 km² din teritoriul național (19.36%) și 4.074.000 locuitori (20.44%), iar economia națională a fost pusă la dispoziția forțelor sovietice.

Statul român a intrat în sfera de influență sovietică ⇒ instaurarea regimului comunist (30 decembrie 1947-22 decembrie 1989).

Holocaustul în România

1. Definiție

Pogrom = masacruri și jafuri organizate împotriva unei minorități etnice, culturale, sociale sau politice, beneficiind de aprobarea tacită a puterii statale, organizate mai ales împotriva populației evreiești.

2. Spațiul românesc și „problema evreiască”

Secolul I - primele atestări despre prezența evreilor pe teritoriul românesc, din perioada statului geto-dac condus de regele Decebal.

Secolele IV-XVIII - evreii s-au stabilit pe teritoriul Țării Românești (evrei sefarzi, originari din Spania), Transilvaniei și Moldovei (evrei așkenazi, originari din Galiția și Polonia).

Evreii din spațiul românesc au desfășurat o largă paletă de activități precum: negustoria, cârciumăritul, cămătăria și meșteșugurile.

Secolele XVIII-XIX - în perioada fanariotă, ca urmare a înrăutățirii condițiilor de viață a evreilor din Galiția poloneză și Basarabia rusească, aceștia s-au refugiat pe teritoriul Moldovei.

1832-1858 - Regulamentele Organice i-au transformat pe evreii din Principate din pământenii în străini, totodată aceștia pierzându-și dreptul de a lua pământ în arendă.

1859-1866 - a fost declanșat procesul de emancipare a evreilor din România, un rol important avându-l reformele adoptate în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza (Legea comunală: 1864; Codul Civil: 1865).

1866 - după urcarea pe tron a lui Carol I, politica față de evrei s-a schimbat: în articolul 7 al primei Constituții românești s-a specificat că doar străinii de rit creștin au putut obține calitatea de cetățean român ⇒ oficializarea „*problemei evreiești*” și anularea dispozițiilor legislative adoptate în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

1867 - ministrul de Interne liberal Ion C. Brătianu a emis un decret potrivit căruia evreii nu au avut dreptul de a se așeza la sate, nu au avut dreptul să deschidă hoteluri și restaurante și nu au putut lua în arendă proprietăți.

1873 - conservatorii au adoptat Legea pentru băuturile spirtoase, prin care li s-a interzis evreilor să dețină cârciumi sau debite de spirtoase la sate.

13 iulie 1878 - în cadrul Congresului de Pace de la Berlin (Germania) s-a condiționat recunoașterea independenței României de modificarea articolului 7 din Constituția din 1866 ⇒ acordarea de drepturi politice și civile evreilor: autoritățile române s-au opus și au optat pentru acordarea cetățeniei prin naturalizarea individuală a străinilor de rit necreștin, un proces complicat și foarte lent.

1878-1914 - manifestarea unui sistematic antisemitism de stat: membrilor comunității evreiești le-au fost interzise o serie de profesii și funcții (în sistemul sanitar, învățământ, administrație și magistratură) ⇒ emigrarea unui mare număr de evrei (90.000) în Europa de Vest, S.U.A. și Palestina.

1916-1918 - soldații evrei, alături de camarazii lor români, s-au distins în luptele desfășurate pe parcursul Primului Război Mondial.

1919-1938 - situația evreilor din România s-a îmbunătățit, adoptarea Constituției din 1923 consfințind egalitatea de drepturi politice și civile cu ceilalți cetățeni români (în România, conform recensământului din 1930, au locuit cca. 730.000 evrei).

3. Antisemitism și Holocaust (1938-1944)

28 decembrie 1937-10 februarie 1938 - în perioada guvernării minoritare reprezentate de partidul condus de Octavian Goga, P.N.C. (Partidul Național Creștin), au fost luate primele măsuri împotriva evreilor: periodice precum *Adevărul*, *Dimineața* sau *Lupta* au fost interzise (pe motiv că au fost favorabile evreilor) și peste 120 de ziariști evrei și-au pierdut permisele de circulație pe căile ferate

române (30 decembrie 1937); au fost expropriate întreprinderi agricole, imobile și proprietăți aparținând unor instituții evreiești și/sau unor evrei, sub pretextul unor „*nevoi de utilitate publică*”; predarea religiei evreiești a fost interzisă în școlile de stat; a fost promulgată Legea revizuirii cetățeniei (22 ianuarie 1938), prin care 225.222 de evrei și-au pierdut cetățenia română (majoritari din Basarabia și Transilvania).

10 februarie 1938-6 septembrie 1940 - perioada domniei autoritare a regelui Carol al II-lea a accentuat caracterul antisemitismului de stat: evreii au fost discreditați prin intermediul mass-mediei (presa scrisă, știri cinematografice și radio), s-a limitat numărul acestora în diferite profesii și au fost interzise căsătoriile mixte între creștini și evrei, fiind considerați vinovați de corupția antebelică și de criza economică din 1929-1933.

30 iunie 1940 - la Galați, a avut loc masacrul comis de forțele armatei naționale împotriva unor cetățeni români, evrei, care au dorit să treacă în Basarabia, ocupată de U.R.S.S. (80-400 de victime).

1 iulie 1940 - la Dorohoi și Rădăuți, s-a desfășurat **pogromul** declanșat de militari români întorși din Basarabia (165-200 de victime printre soldații români de origine evreiască și evreii din zonă).

14 septembrie 1940-23 ianuarie 1941 - guvernarea legionară a adoptat o serie de decrete prin care s-a urmărit „*românizarea*” întreprinderilor: concedierea muncitorilor evrei și străini și înlocuirea acestora cu etnici români; trecerea proprietăților evreiești în posesia statului român; excluderea evreilor dintr-o serie de profesii și funcții (sistemul militar, învățământ, administrație și magistratură).

21-23 ianuarie 1941 - în paralel cu rebeliunea, legionarii și susținătorii acestora au inițiat și condus cel mai mare și mai violent pogrom împotriva evreilor din istoria Bucureștiului: 120-140 de victime; devastarea și/sau distrugerea a numeroase prăvălii și ateliere (616), sinagogi (25) și apartamente evreiești (547).

27 ianuarie 1941-23 august 1944 - în perioada guvernării mareșalului Ion Antonescu, situația evreilor din România a devenit dramatică („*curățarea terenului*”): deportări în Transnistria (peste 200.000 de evrei), foamete, boli (dizenterie și tifos exantematic) și execuții sumare.

27-30 iunie 1941 - la Iași, a avut loc pogromul în cadrul căruia au fost masacrați peste 14.000 de evrei, iar alți 7700 de evrei au fost deportați în Călărași (transportați în două trenuri de marfă, din cauza aglomerației, a lipsei de aer și a deshidratării au supraviețuit doar 1700 de oameni).

22-25 octombrie 1941 - la Odessa, a fost organizat masacrul cu titlul de „*pedepsire*” (represalii împotriva populației civile), în urma aruncării în aer a Comandamentului militar român de către partizani sau militari sovietici din armata regulată ⇒ militarii români nu au reușit să îi prindă pe autorii atentatului și s-au răzbunat pe populația civilă locală: uciderea a peste 40.000 de evrei (Odessa și Dalnic) și deportarea și exterminarea a cca. 45.000 în lagărul de concentrare de la Bogdanovca.

26 iunie 1940-23 august 1944 - în perioada Holocaustului din România au murit între 280.000 și 380.000 de evrei: în primele trei luni de la intrarea în război trupele române au ucis 19.000 de evrei, iar peste 100.000 de evrei au fost omorâți în județele transnistrene Golta și Berezovca (1941-1942).

4. Genocidul rromilor și persecuția sașilor

Alături de evrei, rromii (sau țigani) au fost o altă etnie din România (1930: 262.501 rromi) supusă politicii statale de genocid, fiind considerați „*nemobilizabili și periculoși pentru ordinea publică*”.

1 iunie 1942-decembrie 1943 - Antonescu a decis deportarea a 24.617 rromi (nomazi și stabili - nenomazi, 12% din populația totală de rromi) din România în Transnistria (județele Golta, Oceacov, Berezovca și Balta), dintre care cca. 11.000 au murit de frig, inaniție și epidemii de tifos exantematic. 1944 - în contextul schimbării situației militare din perioada celui de-al Doilea Război Mondial (înclinarea balanței în favoarea forțelor Aliate), deportările rromilor au încetat, iar 14.000 dintre aceștia s-au întors în România.

23 august 1944-8 mai 1945 - în contextul trecerii României în tabăra Aliată, a fost rândul minorității germane (sasă) să fie persecutată, acuzată de colaboraționism cu Germania nazistă, mulți sași fiind deportați în lagăre de muncă forțată din U.R.S.S.

1947-1989 - în perioada comunistă, populația rromă a fost sedentarizată forțat, iar sașii au emigrat în număr mare în Germania de Vest (R.F.G.: Republica Federală Germană).

Tema VI: Secolul XX: Între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și Europa - Varianta 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „În primii 20 de ani de după Primul Război Mondial (1914-1918), majoritatea democrațiilor mai mici sau cu populație mai redusă s-au autogovernat cu un remarcabil succes. În câteva dintre aceste citadele ale democrației curente politice s-au opus tendințelor totalitare ale vremii, în timp ce schimbările de ordin constituțional au permis o tot mai mare influență a poporului asupra sistemului de guvernare. Cele mai impresionante progrese ale democrației au avut loc în țările nordice: Danemarca, Norvegia, Suedia și Finlanda.”

(John Barber, *Istoria Europei moderne*)

B. „Democrația este un sistem bazat pe principiul conform căruia nimeni nu se poate proclama conducător, nimeni nu poate deține putere în mod personal și în mod irevocabil. Tocmai pentru că principiul autocratic este respins, axioma democratică este aceea că puterea omului asupra altor oameni poate fi acordată doar de ceilalți - iar aceasta numai și numai pe baza revocabilității. Așadar conducătorii vor deține această funcție ca urmare a desemnării libere, neîngrădite de către cei care urmează să fie conduși. Cu alte cuvinte, oricând puterea celorlalți de a desemna pe cineva este contrafăcută sau anihilată... democrația dispare.”

(Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, un conflict militar. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la principiul autocratic. 2 puncte
3. Menționați un tip de regim politic și o caracteristică a acestuia la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că nimeni nu poate fi conducător autoproclamat, ci doar ales. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două ideologii din prima jumătate a secolului al XX-lea, în afara celor precizate în cele două surse. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a democrației din România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În iunie 1919 s-a creat Societatea Națiunilor, din rândul căreia România a făcut parte ca membru fondator. Această organizație internațională a avut menirea de a acționa pentru evitarea unei noi conflagrații mondiale și apărarea păcii. (...) România a acționat în sensul creșterii rolului acestei organizații în viața internațională, militând pentru adoptarea unor măsuri concrete de dezarmare, de descurajare a forțelor revizioniste. (...) Ca o expresie a prețuirii de care s-a bucurat politica externă a României, reprezentanții acesteia au fost aleși în conducerea unor organisme ale Societății Națiunilor, iar Nicolae Titulescu a îndeplinit, doi ani consecutiv, în 1930 și 1931, funcția de președinte al Adunării generale a acestui mare for internațional.

(...) România a inițiat sau a contribuit la realizarea unor alianțe bi și multilaterale. Astfel, la 3 martie 1921 a fost semnată Convenția de alianță dintre România și Polonia, prin care cele două state s-au angajat să se ajute reciproc în cazul unui atac neprovocat la granița de răsărit (...). O coordonată fundamentală a politicii externe a României a constituit-o orientarea spre Franța și Regatul Unit. (...) În fapt, Franța și mai ales Regatul Unit au evitat să își ia vreun angajament precis privind apărarea integrității teritoriale a României; pe de altă parte au împins guvernul de la București pe linia unei politici de ostilitate față de Germania, cerându-i să ia măsuri drastice împotriva oricărei organizații care ar preconiza o alianță cu Berlinul.”

(Ioan Scurtu, *Statutul internațional al României după Primul Război Mondial*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, statul care s-a aliat cu România prin Convenția din 1921. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, o informație referitoare la conținutul Convenției din 1921. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, organizația internațională creată în 1919 și o personalitate politică. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la atitudinea Franței și Regatului Unit față de România. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la acțiunile României în cadrul organizației internaționale, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în prima parte a secolului al XX-lea în România s-au manifestat practici politice democratice. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre regimurile politice din Europa în prima jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două cauze care au determinat ascensiunea spre putere a regimurilor totalitare interbelice;
- prezentarea unei caracteristici a democrației;
- menționarea unei consecințe a acțiunilor regimurilor totalitare;
- formularea unui punct de vedere referitor la importanța practicilor democratice și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema VI: Secolul XX: Între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și Europa - Varianta 2

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „*Articolul 1. România și Franța își iau reciproc angajamentul de a nu comite, de o parte și de alta, nici un atac sau invaziune și de a recurge de o parte și de alta, în nici un caz la război. Articolul 4. Dacă cu toate intențiunile sincer pacificate ale guvernelor român și francez, România sau Franța ar fi atacate, fără provocare din partea lor, ambele guverne se vor concentra neîntârziat asupra acțiunilor respective ce ar urma să se execute în cadrul pactului Societății Națiunilor, în scopul salvagardării intereselor legitime naționale, precum și al menținerii ordinii stabilite prin tratatele ale căror semnatare sunt ambele părți.*”

(Tratatul de prietenie dintre Franța și România)

B. „*Președintele Republicii Elene, Majestatea Sa Regele României, Președintele Republicii Turce și Majestatea Sa Regele Iugoslaviei; Doritori la întărirea păcii în Balcani, Însuflețiți de spiritul de înțelegere și de împăciuire care a prezidat la elaborarea Pactului Briand Kellogg și la hotărârile privitoare la el ale Adunării Societății Națiunilor, ferm hotărâți să asigure respectul angajamentelor contractuale în ființă și menținerea ordinii teritoriale acum stabilită în Balcani; au hotărât să încheie un Pact de Înțelegere Balcanică.*

Articolul 1. Grecia, România, Turcia și Iugoslavia își garantează mutual siguranța tuturor fruntariilor lor balcanice.”

(Pactul Înțelegerii Balcanice)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, un stat european. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la prevederile teritoriale. 2 puncte
3. Menționați un stat român și o organizație internațională la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține nevoia unei colaborări regionale pentru protejarea păcii. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două practici politice totalitare din Europa de Vest din perioada interbelică. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a legii fundamentale adoptate în România, în deceniul al treilea al secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Transformarea regimului pluralist autoritar, pe care Mussolini l-a instaurat (în Italia) după Marșul asupra Romei, într-o dictatură totalitară (...) a datat (...) din anii 1925-1926. (...) Monarhia a fost susținută, dar regele (...) a fost constrâns doar la rolul de reprezentare. Senatul a fost menținut și el doar pentru a se putea exploata referința la antica instituție romană și pentru a cruța fosta clasă conducătoare, dar chiar dacă membrii acestei înalte adunări au fost încărcați de oameni din partea regimului, ei nu au avut nici o putere concretă. Camera Deputaților a fost aleasă în condiții care au făcut-o să depindă strict de partid. (...) Esența puterii a aparținut de fapt Ducei (Mussolini). În principiu acesta nu a dat socoteală decât în fața regelui și a avut mari atribuții economice în calitate de ministru al corporațiilor și militare ca șef suprem al armatei. El a numit și a revocat miniștrii care nu au fost decât simpli executanți și a putut legifera prin decret-lege fără control parlamentar. (...) Partidul unic a avut drept misiune înregimentarea și supravegherea populației. (...) El a participat la menținerea ordinii cu ajutorul miliției (...). La această dată (1940) însuși Partidul Național Fascist a numărat 3 milioane de membri.”

(Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, liderul politic.	2 puncte
2. Precizați, din sursă, o caracteristică a Camerei Deputaților.	2 puncte
3. Menționați, din sursă, un regim politic și un spațiu istoric.	6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Senat.	6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la atribuțiile conducătorului într-un stat totalitar, susținându-l cu două informații selectate din sursă.	10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia regimurile totalitare au reprezentat o caracteristică a Europei în prima jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)	4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre ideologii și regimuri politice europene, având în vedere:

- menționarea unui lider politic democratic și a unei ideologii susținute de acesta din România în primele patru decenii ale secolului al XX-lea;
- precizarea unui regim totalitar din Europa Occidentală, din prima jumătate a secolului al XX-lea și menționarea unei caracteristici a acestuia;
- menționarea unei asemănări între ideologiile totalitare din Europa Occidentală în secolul al XX-lea;
- prezentarea unei practici politice totalitare utilizată în Europa în a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția regimurilor politice din Europa de Est în ultimul deceniu al secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema VI: Secolul XX: Între democrație și totalitarism. Ideologii și practici politice în România și Europa - Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Evenimentele de pe Frontul de Vest din primăvara anului 1940 au determinat o schimbare drastică în politica externă a României. Victoriile Germaniei (...) l-au convins pe Carol că în acel moment cauza Aliatilor a fost pierdută. La 29 mai el a hotărât că a rămas o singură posibilitate de acțiune - de a se baza pe Germania pentru a proteja integritatea țării. Curtarea Germaniei nu a putut împiedica pierderea unor teritorii în favoarea vecinilor revizioniști ai României. (...) Discuțiile de la Viena cu privire la Transilvania s-au limitat pur și simplu la eforturile miniștrilor de externe german și italian de a convinge delegațiile ungară și română să accepte soluția lui Hitler, care și-a rezervat privilegiul de a lua hotărârea finală, cu privire la noile frontiere ale Transilvaniei. (...) În schimbul acceptării soluției lui Hitler, România urma să primească din partea Germaniei garanții militare ale tuturor frontierelor sale, o ofertă pe care Ribbentrop a caracterizat-o drept <<excepțională>>, nu numai pentru că a fost făcută unei alte țări, ci pentru că avea să reprezinte piatra de temelie a noii politici germane în Est.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „Am observat întâi că este o hartă a României. Am desfăcut-o cu nordul în jos, ceea ce m-a făcut să nu înțeleg nimic. Mi-a întors-o Schmidt. Ochii mei au căutat tăietura de la granița de vest pe care cu toții am așteptat-o. Mi-am dat seama însă că este altceva. Am urmărit cu ochii granița care a pornit de la Oradea către răsărit, alunecând sub linia ferată și am înțeles că a cuprins și Clujul (...). Când mi-am dat seama că granița a coborât în jos, ca să cuprindă secuimea, am mai avut, în disperarea mea, un singur gând: Brașovul! o mică ușurare: Brașovul a rămas la noi. (...) Mi s-au prezentat actele spre semnare. (...) Am iscălit tot fără să mai citesc.”

(Mihai Manoilescu, *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursa A, secolul.	2 puncte
2. Numiți, din sursa A, monarhul român.	2 puncte
3. Menționați un spațiu istoric românesc precizat atât în sursa A, cât și în sursa B.	6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că cedarea Transilvaniei a fost impusă României printr-un dictat.	3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice referitoare la rupturile teritoriale suferite de România în anul 1940, în afara celui menționat în sursele date.	6 puncte
7. Menționați un obiectiv central al politicii externe românești în perioada interbelică.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Principala problemă a vieții politice românești în perioada interbelică a fost confruntarea între democrație și autoritarism. (...) Apatia și lipsa de experiență a maselor de țărani, determinate în principal de excluderea lor aproape totală din viața politică, nu au fost niciodată depășite în întregime și, drept rezultat, impactul votului universal s-a diminuat. (...) Anii '30 au fost deceniul crizei democrației românești. Criza economică mondială a exacerbat problemele economice existente și tensiunile sociale și a stimulat astfel toate acele forțe care au căutat să submineze guvernarea parlamentară. Criza care s-a copt a sporit atracția antisemitismului în rândul anumitor elemente ale societății care au recurs la acesta pentru a dobândi sprijin pentru tipurile lor particulare de naționalism. În fruntea câtorva organizații care au făcut din antisemitismul lor nucleul ideologic al noii României s-a aflat Garda de Fier, care a atins apogeul popularității sale la mijlocul anilor '30.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursă, deceniul. 2 puncte
2. Precizați, din sursă, o categorie socială. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un regim politic și o caracteristică a acestuia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la organizația politică de extremă dreapta. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la impactul crizei economice, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în România secolului al XX-lea au existat practici totalitare. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre regimurile politice din perioada interbelică, având în vedere:

- prezentarea unei cauze care a dus la instaurarea totalitarismului în Europa;
- menționarea a doi lideri totalitari din vestul Europei și precizarea a câte unei caracteristici pentru regimul fiecăruia;
- precizarea unei trăsături a unei ideologii totalitare, în prima jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la regimul autoritar din România interbelică și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Temele VII & VIII: România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă. Construcția democrației postdecembriste & România și perioada *„Războiului Rece”*

Competențe generale:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice:

- 1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare.
- 2.1. Construirea unor demersuri de tip analitic cu privire la situații și contexte economice, sociale, politice, culturale.
- 2.2. Proiectarea unui demers de cooperare pentru identificarea și realizarea unor scopuri comune.
- 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate.
- 2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii.
- 3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite.
- 4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate.

**Temele VII & VIII: România postbelică.
Stalinism, național-comunism și disidență
anticomunistă. Construcția democrației
postdecembriste & România și perioada
*„Războiului Rece”***

- 1. O lume bipolară. Războiul Rece (1947-1991).**
 - 2. Evoluții specifice ale regimului comunist: Stalinizarea României (1947-1965).**
 - 3. Evoluții specifice ale regimului comunist: Național-comunismul (1965-1989).**
 - 4. Decembrie 1989. Context și consecințe.**
 - 5. Revenirea la democrație.**
- Teste evaluare tematică (6 variante).**

O lume bipolară: Războiul Rece (1947-1991)

1. Definiție

Război Rece = stare de încordare, de tensiune în relațiile internaționale, provocată de politica de ostilitate a unor state față de altele, care nu ia totuși forma unui conflict armat.

2. Împărțirea lumii

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial nu a condus spre o pace durabilă, conflictul a continuat sub o altă formă, prin confruntarea dintre marile puteri S.U.A. și U.R.S.S., **Războiul Rece**.

O sintagmă folosită pentru a desemna linia de demarcație în Europa dintre Vest și Est, din perioada Războiului Rece, a fost cea de „*cortină de fier*”, termen intrat în uz curent ca urmare a discursului susținut de Winston Churchill în data de 5 martie 1946, la Universitatea din Fulton, S.U.A.

Războiul Rece s-a manifestat pe mai multe niveluri:

- La nivel ideologico-politic: confruntare între democrațiile liberale și regimurile comuniste;
- La nivel economic: confruntare între capitalism și socialism, economia de piață și cea dirijistă;
- La nivel politico-militar: confruntare între N.A.T.O. (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord) și O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia).

3. Strategii politico-militare

I. S.U.A.:

- Telegrama Lungă (Doctrina Kennan): conform diplomatului american George F. Kennan ar fi fost necesară intervenția militară pentru a bloca orice agresiune comunistă la nivel global și accelerarea cursei înarmărilor nucleare;
- Doctrina Truman: președintele american Harry S. Truman (1947-1953) a acordat sprijinit militar, politic și economic Greciei și Turciei, pentru a bloca flota sovietică în Marea Neagră;
- Planul Marshall („*exportul de prosperitate*”): S.U.A. au acordat sprijin financiar și economic Europei Occidentale pentru a contracara propaganda și influența comunistă;
- Nivelul M.A.D. (Doctrina Distrugerii Reciproce Asigurate): cursa înarmărilor a fost dusă până la nivelul la care ar fi putut să distrugă planeta ⇒ inutilitatea folosirii armelor nucleare.

II. U.R.S.S.:

- Telegrama Novikov: conform diplomatului sovietic Nikolai V. Novikov S.U.A. ar fi dorit să obțină dominația globală, fapt posibil doar după declanșarea unui război mondial și distrugerea U.R.S.S.;
- Ofensiva militară permanentă, oriunde în lume, cu scopul de a contracara extinderea influenței S.U.A.: Coreea de Sud, Vietnamul de Sud, Cuba, Cambodgia, Etiopia, Afghanistan și Angola;
- „*Exportul de revoluție*”: conform lui Iosif V. Stalin, prin propagandă, sprijin financiar și militar acordat partidelor comuniste se puteau declanșa revoluții locale pentru a se prelua controlul politic;
- Război nuclear total.

4. Crizele Războiului Rece

- Războiul arabo-israelian (15 mai 1948-20 iulie 1949): conflictul a izbucnit ca urmare a proclamării statului Israel (14 mai 1948). Cinci state arabe (Egiptul, Irakul, Iordania, Libanul și Siria) au atacat teritoriul cedat statului Israel ⇒ evreii au înfrânt coaliția națiunilor arabe;
- Blocada Berlinului (24 iunie 1948-11 mai 1949): U.R.S.S. a blocat accesul rutier și feroviar către Berlinul de Vest timp de un an ⇒ eșecul blocadei, ca urmare a *Operațiunii Vittles* (ajutoarele americane, britanice și franceze au fost trimise în Berlinul de Vest pe calea aerului);
- Războiul din Coreea (25 iunie 1950-27 iulie 1953): conflict între Nordul comunist (sprijinit de U.R.S.S. și China) și Sudul capitalist (sprijinit de S.U.A.) ⇒ semnarea armistițiului;

- d. Criza Canalului Suez (29 octombrie-7 noiembrie 1956): război declanșat ca urmare directă a hotărârii conducătorului Egiptului, Gamal Abdel Nasser (1956-1970), de a naționaliza Canalul Suez (26 iulie 1956), proprietate franco-britanică aflată sub control egiptean și respingerea ofertei americano-britanice de a construi barajul de la Aswan de pe fluviul Nil ⇒ înfrângerea armatei egiptene de către forțele franco-britanico-israeliene și intervenția diplomatică a U.R.S.S. (a dat un ultimatum de retragere imediată a trupelor străine de pe teritoriul egiptean) și S.U.A. (i-a obligat pe britanici, francezi și israelieni să se retragă din Egipt) pentru a dezamorsa conflictul;
- e. Criza Berlinului (4 iunie-9 noiembrie 1961): o barieră între Berlinul de Vest și Germania de Est, cu scopul de a stopa consecințele scurgerii de forță de muncă și pierderilor economice asociate cu migrația zilnică a unui mare număr de profesioniști și lucrători calificați între Est și Vest;
- f. Criza rachetelor din Cuba (16-29 octombrie 1962): încercarea U.R.S.S. de a instala rachete balistice nucleare cu rază medie în Cuba condusă de Fidel Castro (1959-2011) a dus la încordarea relațiilor dintre Est și Vest ⇒ retragerea rachetelor sovietice din Cuba, a celor americane din Turcia și crearea unei linii telefonice directe („*linia roșie*”) între Moscova și Washington D.C. pentru a evita războiul.
- g. Al Doilea Război din Indochina - Războiul din Vietnam (1 noiembrie 1955-30 aprilie 1975): conflict între Nordul comunist, condus de Ho Și Min (1951-1969) - sprijinit de U.R.S.S. și China, și Sudul capitalist, condus de Ngo Dinh Diem (1955-1963) - sprijinit de S.U.A. ⇒ implicarea militară a S.U.A. în conflict (5 august 1964-30 aprilie 1975), înfrângerea acesteia (unul dintre marile eșecuri ale politicii externe americane) și reunificarea Vietnamului sub conducerea comunistă;
- h. Războiul de Șase Zile (5-10 iunie 1967): Israelul a atacat alianța statelor arabe (Egipt, Iordania și Siria) ⇒ statul evreu a ocupat Fâșia Gaza, Peninsula Sinai, Platoul Golan și Cisiordania;
- i. Semnarea acordurilor privind S.A.L.T. - *Strategic Armament Limitation Talks* (din limba engleză: „*Tratative asupra Reducerii Armamentelor Strategice*”) - 1969-1979: limitarea, și, mai apoi, reducerea armamentului nuclear strategic deținut de S.U.A. și U.R.S.S.;
- j. Războiul de Iom Kipur (6-25 octombrie 1973): o coalitie de națiuni arabe condusă de Egipt și Siria a atacat Israelul ⇒ victoria statului evreu și intervenția O.N.U., care a mediat încheierea conflictului;
- k. Acordurile de la Helsinki (Finlanda, 30 iulie-1 august 1975): tentativă de îmbunătățire a relațiilor dintre statele europene din blocul comunist și Occident ⇒ statele comuniste și-au luat angajamentul de a respecta drepturile Omului, iar Occidentul a recunoscut statele din lagărul socialist;
- l. Războiul din Afghanistan (27 decembrie 1979-5 februarie 1989): U.R.S.S. a invadat Afghanistanul, S.U.A. a acordat sprijin militar milițiilor islamice (mujahedini) ⇒ înfrângere militară pentru U.R.S.S., unul dintre marile eșecuri ale politicii externe sovietice;
- m. Perioada administrației Mihail S. Gorbaciov (1985-1991): promovarea politicilor Perestroika (din limba rusă: „*reformă*”, „*reconstrucție*”) și Glasnost (din limba rusă: „*deschidere*”, „*transparență*”), cu scopul de a spori eficiența economică sovietică, respectiv reducerea corupției și moderarea abuzului de putere în administrația din cadrul U.R.S.S. ⇒ 26 decembrie 1991 - eșecul politicilor de reformă și dizolvarea U.R.S.S.-ului de către președintele rus Boris Nikolaievici Elțin (1991-1999);
- n. 9 martie 1989-27 aprilie 1992 - căderea Zidului Berlinului (9 noiembrie 1989), simbolul Războiului Rece, și prăbușirea statelor comuniste din Europa: Polonia, Ungaria, Germania de Est, Bulgaria, Cehoslovacia, România, Albania și Iugoslavia ⇒ instaurarea unor regimuri democratice, liberale, și adoptarea sistemului capitalist și a mecanismelor economiei de piață.

5. Urmări

1991 - implozia U.R.S.S. (principalul moștenitor a fost Federația Rusă) și destrămarea O.T.V. ⇒ dispariția lumii bipolare și afirmarea S.U.A. drept singura superputere globală (jandarmul planetei).
1990-2001 - apariția de noi state în Europa: reunificarea Germaniei (3 octombrie 1990); dezmembrarea Cehoslovaciei (1 ianuarie 1993 - apariția a două state: Cehia și Slovacia); destrămarea Iugoslaviei (1991-2001: desfășurarea războaielor iugoslave și apariția statelor Slovenia, Croația, Macedonia de Nord, Bosnia și Herțegovina, Serbia, Muntenegru și Kosovo).

Evoluții specifice ale regimului comunist: Stalinizarea României (1947-1965)

1. Definiții

Dictatură = regim de mână forte, în care întreaga putere politică este concentrată în mâna unei persoane sau a unui grup restrâns de indivizi și care se bazează pe forța militară și pe cea polițienească. A constituit un model de guvernare politică răspândit în epoca modernă și contemporană.

Naționalizare (sau etatizare) = măsură politică prin care se face un transfer al proprietății private în proprietatea statului, o înlocuire a proprietății private cu proprietatea publică, fiind opusul privatizării.

Plan cincinal = cuprinde un număr de obiective ce trebuie îndeplinite în termen de cinci ani, fiind un instrument important în economia planificată, comunistă.

2. Instaurarea regimului comunist (1944-1947)

23 august 1944 - România a ieșit din conflictul cu Națiunile Unite și a fost ocupată de forțele Armatei Roșii (1944-1958) ⇒ primul pas spre instaurarea comunismului în România.

Cucerirea puterii politice de către comuniști s-a realizat în mai multe etape:

I. 23 august 1944-28 februarie 1945: numirea unor comuniști în guvernele care au urmat la conducerea statului după îndepărtarea mareșalului Ion Antonescu: în guvernarea general Constantin Sănătescu (23 august-5 decembrie 1944) și în cea reprezentată de generalul Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944-28 februarie 1945).

II. 6 martie 1945-30 decembrie 1947: în urma intervenției directe a comisarului sovietic Andrei Ianuarevici Vișinski pe lângă regele Mihai I s-a format un guvern comunist, condus de Petru Groza, în care nu a fost inclus nici un ministru al celor două partide istorice, P.N.L. și P.N.Ț. ⇒ nerecunoașterea guvernului de către Regatul Unit și S.U.A. și „greva regală” (21 august 1945-7 ianuarie 1946), prin care regele Mihai I a refuzat să semneze actele emise de guvern (în momentul includerii în guvern a doi miniștri din P.N.L. și P.N.Ț. regele a stopat greva).

III. Măsurile luate de guvernele Petru Groza I și II (6 martie 1945-30 decembrie 1947):

- a. 23 martie 1945: reforma agrară a avut rolul de a atrage țăranii de partea comuniștilor;
- b. Reinstalarea administrației românești în Transilvania;
- c. Planificarea unor „greve spontane” de către sindicatele procomuniste, cu scopul de a destabiliza ordinea publică;
- d. Îndepărtarea „elementelor reacționare”: după model stalinist, opoziții noului regim au fost acuzați, judecați și închiși de către Tribunalele Populare („proces-e-spectacol”);
- e. Crearea SovRom-urilor: 16 societăți mixte sovieto-române (SovRom Transport, SovRom Cuarțit, SovRom Petrol, SovRom Film, SovRom Banc, SovRom Lemn, SovRom Metal, SovRom Gaz, SovRom Chim, SovRom Construcția, SovRom Naval, SovRom Metale Neferoase, SovRom Cărbune, SovRom Asigurare, SovRom Tractor și SovRom Utilaj Petrolier), care au funcționat în perioada 1945-1956, cu scopul oficial de a gestiona recuperarea datoriilor României față de Uniunea Sovietică, fiind înființat câte unul pentru fiecare ramură importantă a economiei naționale, cea mai durabilă și mai rentabilă formă de exploatare de către U.R.S.S. a bogățiilor naturale și a economiei românești;
- f. 15 iulie 1946 - adoptarea Decretului nr. 2278: suprimarea sistemului parlamentar bicameral, prin desființarea Adunării Deputaților și transformarea legislativului într-unul unicameral;
- g. 19 noiembrie 1946 - fraudarea alegerilor: Blocul Partidelor Democrate, condus de forțele comuniste, a obținut majoritatea în Parlamentul României;
- h. 14 iulie 1947 - Înscenarea de la Tămădău (Afacerea Tămădău): unui număr important de fruntași ai P.N.Ț. le-a fost oferită ocazia de a fugi în străinătate, dar la aerodromul din Tămădău (județul

Călărași) autoritățile i-au arestat și i-au pus sub acuzare pentru „încercare de fugă într-o țară străină”. P.N.L. s-a autodizolvat.

IV. 30 decembrie 1947 - abdicarea regelui Mihai I: comuniștii români, sprijiniți de ocupanții militari sovietici, au impus regelui, prin șantaj și amenințare, semnarea unui act de abdicare și au silit Familia Regală să părăsească țara într-un exil forțat (4 ianuarie 1948) ⇒ proclamarea R.P.R. (Republica Populară Română).

3. *Dictatura personală dejistă (1948-1965)*

Stalinizarea României a fost favorizată de prezența Armatei Roșii și de folosirea presiunilor sovietice politice și militare.

1946-1957 - Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consolidat puterea în partid prin eliminarea adversarilor politici: facțiunea ilegalistă condusă de Ștefan Foriș (1946: executat) și Lucrețiu Pătrășcanu (1948: arestat; 1954: executat); facțiunea moscovită condusă de Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu, acuzată de „deviaționism de dreapta” (1952: eliminați din partid/închiși); „conspiraționiștii” Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu (1957: eliminați din partid).

Politica internă:

a. 3 februarie 1948 - înființarea partidului unic, P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român), prin fuziunea dintre Partidul Comunist din România și Partidul Social-Democrat;

b. 13 aprilie 1948 - adoptarea unei noi constituții, alcătuită după modelul celei sovietice din anul 1936, prima lege fundamentală a R.P.R. ⇒ transformarea României într-un stat totalitar, în care drepturile și libertățile cetățenești nu au fost respectate;

c. 11 iunie 1948 - adoptarea Legii **Naționalizării**, prin care s-au etatizat întreprinderile industriale, bancare, de asigurări, miniere, transporturi și de telecomunicații, statul român ajungând să controleze toate resursele solului și subsolului, precum și întreprinderile individuale și societățile de orice fel;

d. 3 august 1948 - reorganizarea învățământului după model sovietic: în școli s-a studiat marxism-leninismul; istoria a fost falsificată în interesul partidului comunist și al U.R.S.S.; s-au eliminat unele materii (religia, psihologia și sociologia); s-au înființat organizații de copii și tineret coordonate de partid (Organizația Pionierilor și Uniunea Tineretului Muncitoresc); s-au introdus lecții de învățământ politic și studierea limbii ruse; s-au îndepărtat din programă numeroși autori (Dimitrie Cantemir, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, Octavian Goga și George Topârceanu); a fost eliminată creația culturală autentică;

e. 4 august 1948 - adoptarea Legii Cultelor: subordonarea față de statul comunist a B.O.R. (Biserica Ortodoxă Română) și desființarea Bisericii Greco-Catolice (la insistențele U.R.S.S.-ului), prin unirea forțată cu B.O.R.;

f. 28 august 1948 - crearea D.G.S.P. (Direcția Generală a Securității Poporului), cu un rol central în sovietizarea României, iar apoi la menținerea regimului comunist la putere, și impunerea unui climat al terorii, bazat pe supraveghere și represiune;

g. 1948 - intensificarea procesului de ideologizare și cenzurare a culturii și științei, impunându-se ateismul, proletcultismul și realismul socialist (cultura a promovat realizările partidului comunist);

h. 1948-1962 - rezistența armată anticomunistă: grupuri de partizani s-au organizat în zona muntoasă, cele mai cunoscute fiind Grupul Ion Uță și Spiru Blănaru (1948-1949: „*Blocul Național*” din Munții Banatului); Grupul Nicolae Dabija (1948-1949: „*Frontul Apărării Naționale, Corpul de Haiduci*” din Munții Apuseni); Grupul Gogu Puiu, Nicolae Fudulea și Dumitru Fudulea (1948-1950: „*Haiducii Dobrogei*” din zona Dobrogei); Grupul Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu (1948-1958: „*Haiducii Muscelului*” din Munții Făgărașului); Grupul Teodor Șuşman (1948-1958: Munții Apuseni); Grupul Nicolae Pop și Atanase Oniga (1949-1953: Munții Apuseni); Grupul Gavril Vatamaniuc (1949-1955: Bucovina); Grupul Ion Gavrilă Ogoranu (1949-1956: Grupul Carpatin Făgărașan);

i. 23 ianuarie 1949 - înființarea Direcției Generale a Miliției, organ represiv, care alături de Securitate a avut rolul de a aresta „*dușmanii poporului*” și de a îi elimina fizic, fie în închisori (Gherla, Sighet, Aiud și Pitești), fie în lagăre de muncă forțată (Canalul Dunăre-Marea Neagră, Căvnic, Baia Sprie și

Periprava);

j. 1949-1962 - colectivizarea agriculturii, prin confiscarea a aproape tuturor proprietăților agricole private din țară, a făcut ca 96% din suprafața agricolă a României să fie încadrată în ferme administrate de stat, G.A.S.-uri (Gospodării Agricole de Stat), G.A.C.-uri (Gospodării Agricole Colective), I.A.S.-uri (Întreprinderi Agricole de Stat), S.M.T.-uri (Stațiuni de Mașini Agricole și Tractoare), și, din 1956, C.A.P.-uri (Cooperative Agricole de Producție);

k. 1951-1955 - adoptarea primului plan **cincinal**, prin care s-au pus bazele pentru o industrializare sistematică, forțată, a României, 42% din investiții ajungând în activele de producție (industrie grea și mașini), iar 10% în agricultură;

l. 27 martie 1952 - în condițiile amestecului U.R.S.S. în treburile interne ale statului român, a fost adoptată o nouă constituție, care nu a adus modificări fundamentale în organizarea politică, dar a încălcat foarte grav independența țării: prevederile obișnuite despre independența și suveranitatea statului au fost eliminate, României lipsindu-i o politică externă proprie.

Politica externă:

a. 4 februarie 1948 - România a semnat Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală cu U.R.S.S., valabil 20 de ani, ce a prevăzut obligativitatea consultării guvernului sovietic în toate problemele de politică externă și limitarea capacității României de a își promova propria politică externă și relațiile diplomatice cu alte state, în afara celor considerate „frățеști” (celelalte țări socialiste);

b. 1948-1955 - în conflictul politic sovieto-iugoslav (ruptură politică între Iugoslavia, condusă de Iosip Broz Tito, și U.R.S.S., condusă de Stalin, ca urmare a respingerii de către conducerea iugoslavă a ambițiilor sovietice de a o transforma într-un stat satelit) România a susținut U.R.S.S.;

c. 1949 - România a aderat la C.A.E.R. (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), organizație economică a statelor comuniste, răspunsul sovietic la Planul Marshall, cu misiunea de a stimula comerțul dintre țările din blocul estic;

d. 1955 - aderarea României la O.T.V. (Organizația Tratatului de la Varșovia sau Pactul de la Varșovia), alianță militară a U.R.S.S. și a statelor din Europa de Est, care au dorit să se apere împotriva amenințării pe care au perceput-o din partea alianței N.A.T.O. (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord);

e. 23 octombrie-11 noiembrie 1956 - Revoluția Ungară: Gheorghe Gheorghiu-Dej a sprijinit intervenția militară a U.R.S.S. în Ungaria, împotriva regimului condus de Imre Nagy (1956);

f. Iunie-iulie 1958 - retragerea trupelor sovietice din România, în condițiile sporirii încrederii pe care U.R.S.S.-ul a manifestat-o în liderii partidului comunist român;

g. 1961-1962 - ruptura sino-sovietică (1961: divergențe ideologice între Republica Populară Chineză și U.R.S.S.) și criza rachetelor din Cuba (16-28 octombrie 1962: conflict diplomatic americano-sovietic, declanșat de încercarea U.R.S.S. de a instala rachete nucleare în Cuba) i-au permis lui Dej să se distanțeze de sovietici și să adopte o linie comunistă naționalistă;

h. Aprilie 1964 - plenara P.M.R. a elaborat *Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, adevărat manifest de ieșire de sub influența sovietică (a fost criticată încercarea U.R.S.S. de a impune statelor socialiste propria voință), prin care România a respins „Planul Valev”, lansat de U.R.S.S. în 1964: idee lansată de geograful Emil Borisovici Valev, planul economic sovietic a propus o diviziune a muncii în cadrul blocului socialist, în care fiecare stat să se specializeze pe o anumită ramură economică, României revenindu-i sarcina de a se întoarce la agricultură.

19 martie 1965 - Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a stins din viață (a suferit de cancer la plămâni) ⇒ ascensiunea lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989) în funcția de lider al României comuniste.

4. Urmări

Eliminarea sistemului democratic și instaurarea dictaturii comuniste.

Declanșarea naționalizării forțate, colectivizării agriculturii și centralizarea economiei naționale.

Decimarea intelectualității românești și a tuturor disidenților într-un cadru represiv organizat.

Evoluții specifice ale regimului comunist: Național-comunismul (1965-1989)

1. Definiție

Cultul personalității = venerarea excesivă a unui conducător aflat încă în viață.

2. Ceaușescu și *cultul personalității* (1965-1989)

1965 - după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, lupta pentru conducerea P.M.R. și a României comuniste a fost câștigată de Nicolae Ceaușescu (sprijinit de Ion Gheorghe Maurer și Emil Bodnăraș împotriva lui Gheorghe Apostol), considerat a fi singurul capabil să ducă mai departe politica de autonomie față de U.R.S.S.

Cauzele apariției național-comunismului au fost următoarele: retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României (1958), politica de independență față de Moscova promovată de regimul dejist (începând cu anul 1962) și încercarea lui Nicolae Ceaușescu de a câștiga simpatia populației românești prin promovarea interesului național și a protocronismului.

I. Liberalizarea regimului (1965-1971):

Politica internă:

- a. 21 august 1965 - adoptarea unei noi Constituții: denumirea statului Republica Populară Română s-a modificat în R.S.R. (Republica Socialistă Română), în textul legii fundamentale nu a mai apărut nici o referire la U.R.S.S., iar titulatura Partidului Muncitoresc Român s-a schimbat în P.C.R. (Partidul Comunist Român);
- b. 1966 - adoptarea Decretului nr. 770: avorturile au fost interzise, scopul fiind creșterea natalității României ⇒ 1966-1989 - s-au născut aproximativ 2.5 milioane de copii („*generația decreștelor*”);
- c. 1968 - Ceaușescu a denunțat anumite abuzuri și crime comise de Securitate în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și au fost eliberați deținuții politici: opoziționarilor regimului li s-a impus domiciliul forțat, au avut parte de verificări periodice și au fost șantajați de Securitate;
- d. Au fost semnalate elemente ale „*dezgheșului*” cultural: învățământul a fost reclădit pe baze naționale, s-a permis studierea limbilor străine (engleză, germană, franceză, italiană, spaniolă și portugheză), alături de cea rusă, publicarea unor studii de literatură universală, traducerea unor autori clasici și reabilitarea unor scriitori interziși în perioada dejistă;
- e. Pe plan economic, s-au amenajat hidrocentrale pe râurile interioare (Bicaz și Vidraru) și s-au construit termocentrale. Toate acestea au creat premisele independenței energetice necesare industrializării și detașării de U.R.S.S. Accentul a fost pus pe crearea unei puternice industrii grele (siderurgică, extractivă, metalurgică și constructoare de mașini), construindu-se zone „*industriale mamut*”, complexe industriale cu mii de angajați, însă deseori cu un nivel tehnologic precar („*Vulcan*”, „*Tractorul*”, „*Electroputere*”, „*Semănătoarea*”, „*Rocar*”, „*Electroaparataj*”, „*Dacia*”, „*Tricodava*”, „*Spicul*”, „*Danubiana*” și „*Hidromecanica*”);
- f. Condițiile de viață s-au îmbunătățit, s-au construit locuințe (1981-1985: s-au dat în folosință peste 750.000 de apartamente) și s-a putut călători în străinătate (în statele comuniste).

Politica externă:

- a. Iulie 1967 - România s-a implicat în medierea conflictului arabo-israelian (Războiul de 6 Zile: 5-10 iunie 1967), fiind singurul stat comunist care a menținut relațiile diplomatice cu statul evreu;
- b. 14-18 mai 1968 - la București, a avut loc vizita oficială a președintelui francez Charles de Gaulle (1959-1969);
- c. 20-21 august 1968 - „*Primăvara de la Praga*” (revoltă anticomunistă): invazia Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia a fost condamnată de România ⇒ Nicolae Ceaușescu a fost văzut drept „*speranța*” lumii comuniste spre o transformare în sens democratic;
- d. 2-3 august 1969 - la București, a avut loc vizita oficială a președintelui american Richard Nixon

(1969-1972; 1972-1974), prima a unui șef de stat american în Europa de Est ⇒ îmbunătățirea relațiilor româno-americane.

II. Revenirea la practicile staliniste (1971-1989):

Politica internă:

- a. Iulie 1971 - emiterea „*Tezelor din iulie*”, o serie de 17 propuneri ale lui Ceaușescu privind o mai eficientă educație comunistă a maselor, astfel inaugurându-se o „*revoluție culturală*” ⇒ instituirea și consolidarea cultului personalității conducătorului (alimentat de oportunism și spirit de turmă), ceea ce a reprezentat supralicitarea pe cale propagandistică a meritelor lui Nicolae Ceaușescu (prin poezii, portrete, volume omagiale, aniversări și manifestații publice menite a aduce laude „*iubitului conducător*”). Adesea s-au folosit apelative precum „*genialul cârmaci*”, „*cel mai iubit fiu al poporului român*”, „*personalitate excepțională a lumii contemporane*”, „*luptător pentru cauza dreptății, păcii și socialismului*”, „*geniul Carpaților*” și „*marele conducător*”, iar consoarta sa, semi-analfabetă, a fost „*savant de renume mondial*”, „*mamă iubitoare*” a poporului, iar din anul 1982 primul vicepreședinte-femeie din istoria României;
- b. 17 decembrie 1971 - adoptarea unei noi legi privitoare la secretul de stat, prin care s-a interzis difuzarea sau publicarea în străinătate a oricărui material scris ce ar fi putut aduce prejudicii intereselor statului;
- c. aprilie 1972 - Ceaușescu a implementat „*rotația cadrelor*”: demnitarii statului și activiștii de partid au fost schimbați periodic, pentru a se împiedica astfel formarea unei baze proprii de putere;
- d. 29 aprilie 1974 - Nicolae Ceaușescu a devenit președinte al R.S.R., în urma amendării Constituției din anul 1965 ⇒ liderul român a început să își promoveze membrii familiei în funcții de stat și de partid (socialism dinastic);
- e. 29 octombrie 1974 - adoptarea Legii sistematizării zonelor rurale ⇒ demolarea a peste două milioane de gospodării țărănești, pentru a câștiga mai mult teren pentru agricultură, și mutarea țăranilor la oraș;
- f. Pe plan economic, situația s-a înrăutățit: criza economică din anul 1975, dezvoltarea monoindustrială în multe zone din România, a slabei productivități în sectorul agricol și cel industrial (investițiile din industria petrolieră s-au dovedit a fi neviabile), a unor calamități naturale (inundațiile din mai 1970 și cutremurul din 4 martie 1977), a creșterii datoriei externe a statului comunist (11.4 miliarde de dolari) și a inițierii unor obiective grandioase (Transfăgărășanul: 1970-1974; finalizarea construcției Canalului Dunăre-Marea Neagră: 1976-1984, lucrare demarată în perioada lui Dej: 1949-1953; Casa Poporului, actualul Palat al Parlamentului: 1983-1997);
- g. 1981-1989 - restricțiile impuse populației s-au accentuat, din cauza politicii guvernului român de a achita împrumuturile externe:
 - Raționalizarea alimentelor de bază (pâine, lapte, făină și carne), a energiei electrice (consumul de energie pentru populație a scăzut forțat cu 20% în 1979 și 1982, apoi cu 50% în 1983, iar în 1985 cu încă 50% față de anii precedenți), a căldurii și a combustibilului pentru mașini (a fost introdusă circulația alternativă, în zilele pare și impare ale săptămânii), au avut rolul de a limita importurile și de a crește exporturile;
 - Ca să mascheze criza de alimente (1 kg/lună de persoană, pe baza unei cartele), Iulian Mincu, medicul personal al lui Ceaușescu, a inventat un program de „*alimentație rațională*”, motivând că nu este sănătos ca un adult să consume mai mult de 3000 de calorii pe zi ⇒ produsele de import, precum cafeaua, au fost înlocuite cu surogate (așa numitul „*nechezol*”), iar produsele alimentare pentru export au fost înlocuite pe piața internă cu surogate (salamul cu soia), sau subproduse fără căutare la export (picioare și căpățâni de porc, numite ironic de populație „*adidași*” și „*calculatoare*”);
 - Elevii, studenții și militarii au adunat recoltele prin muncă voluntar-patriotică sau practică agricolă, eufemisme folosite pentru munca silnică, practica a devenit „*materie de studiu*” anuală în toate facultățile, „*nota*” obținută având pondere în calcularea mediei de absolvire.
- g. Degradarea condițiilor de trai a dus la izbucnirea unor revolte și demonstrații (1-3 august 1977: greva minerilor din Valea Jiului; 16 februarie 1987: greva muncitorilor de la Întreprinderea Mecanică „*Nicolina*” din Iași; 15 noiembrie 1987: protestul muncitorilor de la Uzina de Autocamioane

„*Steagul Roșu*” din Brașov, cărora li s-au alăturat cca. 8000 de locuitori ai orașului), repede înăbușite de autoritățile comuniste, și la accentuarea mișcării disidente anticomuniste (reprezentată de Gheorghe Ursu, Doina Cornea, Lucian Pintilie, Paul Goma, Mariana Celac, Vlad Georgescu, Ana Blandiana, Andrei Gabriel Pleșu, Mircea Dinescu, Vladimir Tismăneanu, Stelian Tănase și Herta Muller).

Politica externă:

- a. 1-24 iunie 1971 - Nicolae Ceaușescu a vizitat Republica Populară Chineză, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Democrată Vietnam și Republica Populară Mongolă (1965-1989: Ceaușescu a efectuat 226 vizite de stat) ⇒ instaurarea cultului personalității în România, după modelul Chinei lui Mao Zedong (1943-1976) și Coreei de Nord condusă de Kim Ir-Sen (1948-1994);
- b. 1971-1988 - ca urmare a îmbunătățirii relațiilor româno-americane, România a beneficiat de „*clauza națiunii celei mai favorizate*” și integrarea în comunitatea internațională ca membră a G.A.T.T. (din limba engleză: *The General Agreement on Tariffs and Trade* = „*Acordul General pentru Tarife și Comerț*”), a Băncii Mondiale (1972) și a F.M.I. - Fondul Monetar Internațional (1972) ⇒ accesarea de importante împrumuturi financiare (11.4 miliarde de dolari);
- c. 30 iulie-1 august 1975 - la Helsinki (Finlanda), Nicolae Ceaușescu a participat la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa și a semnat, alături de alte 34 de țări participante, Actul Final: Occidentul a recunoscut statele comuniste, iar acestea și-au asumat să respecte drepturile omului;
- d. 2-3 august 1975 - la București, a avut loc vizita oficială a președintelui american Gerald Ford (1974-1977);
- e. 24 decembrie 1979 - Ceaușescu a denunțat invazia militară sovietică din Afghanistan (1979-1989). 25 decembrie 1989 - ca urmare a izbucnirii Revoluției anticomuniste din România, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost arestați, judecați și executați pentru fapte de genocid, subminarea economiei naționale și pentru încercarea de a fugi din țară.

3. Urmări

Apariția și consolidarea cultului personalității liderului suprem.

Creșterea nemulțumirilor populare și tensionarea relațiilor sociale, ca urmare a înmulțirii privațiunilor impuse de regimul comunist (așa numita decadă optzecistă).

Izbucnirea Revoluției din decembrie 1989, înlăturarea comunismului și instaurarea regimului democratic.

Decembrie 1989. Context și consecințe

1. Cadrul internațional

1985 - politicile *Perestroika* (din limba rusă: „reformă”) și *Glasnost* (din limba rusă: „deschidere”, „transparență”) promovate de liderul U.R.S.S. Mihail S. Gorbaciov (1985-1991).

1989 - prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est: Polonia, Ungaria, Germania de Est (R.D.G.: Republica Democrată Germană), Bulgaria, Cehoslovacia și România.

9 noiembrie 1989 - căderea Zidului Berlinului.

4 decembrie 1989 - la Moscova, a avut loc ultima întâlnire a liderilor comuniști din Europa Centrală și de Est.

2. Înlăturarea regimului comunist

Cauzele izbucnirii revoltei au fost următoarele:

- a. Economice: industrie grea supradimensionată și neperformantă, agricultură subdezvoltată;
- b. Sociale: raționalizarea alimentelor, suprimarea libertății de gândire, interzicerea contactelor cu străinii și cultul personalității cuplului Ceaușescu.

I. Timișoara:

16 decembrie 1989 - declanșatorul revoltei timișorene a fost evacuarea forțată a pastorului reformat Laszlo Tokes, un important critic la adresa regimului în mass media internațională ⇒ scânteia revoluției române.

17 decembrie - demonstrațiile de protest din oraș au fost reprimat violent de către forțele Securității și cele ale Armatei ⇒ 122 de morți.

18-21 decembrie - demonstrații au preluat conducerea orașului, iar soldații s-au alăturat acestora ⇒ Timișoara a devenit primul oraș din România liber de comunism.

II. București:

21 decembrie 1989 - Ceaușescu, revenit dintr-o vizită diplomatică în Iran, a convocat un miting la București, în fața Comitetului Central al P.C.R., scopul fiind condamnarea evenimentelor de la Timișoara, pe care le-a catalogat drept huliganice.

21/22 decembrie, noaptea - s-a tras în populație și s-au făcut arestări.

- 22 decembrie:

- a. Ceaușescu a organizat un al doilea miting, care s-a transformat spontan într-o demonstrație anticomunistă;
- b. Fuga cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu, cu elicopterul la Târgoviște, unde a fost prins și arestat;
- c. Manifestanții au ocupat sediul T.V.R. (televiziunea română), radioului și C.C. (Comitetul Central) al P.C.R. După preluarea controlului asupra T.V.R. Ion Caramitru și poetul Mircea Dinescu, în mijlocul mai multor revoluționari, s-au adresat telespectatorilor, anunțând fuga dictatorului, și formând cu degetele litera V (semnul victoriei), rostind celebra frază: „*Am învins!*”;
- d. Formarea C.F.S.N. (Consiliul Frontului Salvării Naționale), condus de Ion Iliescu (1990-1992; 1992-1996; 2000-2004), Petre Roman și Dumitru Mazilu, care a preluat conducerea statului (armata a trecut de partea revoluționarilor).

23-25 decembrie - au avut loc lupte înverșunate cu forțele loiale fostului regim: angajați ai forțelor de represiune au intrat în acțiune, cu scopul de a crea panică și teroare.

III. Restul țării:

21-22 decembrie - evenimente similare cu cele desfășurate la Timișoara și București au avut loc în majoritatea orașelor mari din România: Arad, Sibiu, Brașov, Cluj-Napoca și Constanța.

25 decembrie - a avut loc procesul cuplului Ceaușescu, acuzat de genocid, subminarea economiei naționale și pentru încercarea de a fugi din țară ⇒ la insistențele lui Ion Iliescu, Silviu Brucan și Gelu Voican Voiculescu, generalul Vasile Ionel, însărcinat cu organizarea procesului Ceaușeștilor, i-a găsit vinovați pe inculpați de toate capetele de acuzare și i-a omorât în aceeași zi, prin împușcare cu

plutonul de execuție.

3. Urmări

Înlăturarea dictaturii comuniste și revenirea la democrație ⇒ 1104 morți și 3321 răniți, dintre care 221 civili și 663 militari.

Constituirea statului de drept, demararea procesului de reformare și restructurare a economiei ⇒ trecerea la economia de piață.

Revenirea la democrație

1. Definiții

Inflație = fenomen economic care se caracterizează prin deprecierea monedei și creșterea masivă a cantității de numerar aflat în circulație. Indiciile sale sunt creșterea generală a prețurilor și scăderea pronunțată a puterii de cumpărare a banilor.

Somaj = lipsa unui loc de muncă pentru o persoană aptă profesional pe o perioadă de timp, cu consemnarea sa în evidențele instituției specializate, legată de ocrotirea socială și problemele muncii.

O.N.G. (organizație neguvernamentală) = entitate nonprofit care lucrează independent față de activitatea guvernului (deși unele O.N.G.-uri sunt parțial sau integral finanțate de instituțiile statului).

2. Politica internă postcomunistă (1990-prezent)

22 decembrie 1989 - conducerea statului a fost preluată de F.S.N. (Frontul Salvării Naționale), compus din intelectuali, militari și foști disidenți.

27 decembrie - formarea primului guvern postcomunist, democratic, condus de Petre Roman, din partea F.S.N.

Schimbarea regimului comunist a însemnat:

a. Democratizarea vieții politice și sociale: alegeri libere, alternanța la guvernare, realizarea de reforme în economie, justiție, educație și sectorul medical;

b. Constituirea statului de drept, bazat pe „*domnia legii*”;

c. Pluralism politic: F.S.N. (s-a transformat în P.D.S.R. - Partidul Democrat Social Român, mai apoi P.S.D. - Partidul Social Democrat), P.N.L. (Partidul Național Liberal), P.N.Ț.-C.D. (Partidul Național Țărănesc-Creștin Democrat), P.R.M. (Partidul România Mare), P.D.-L. (Partidul Democrat-Liberal), P.C. (Partidul Conservator), A.L.D.E. (Partidul Alianța Liberalilor și Democraților), P.M.P. (Partidul Mișcarea Populară), Pro România, U.S.R. (Uniunea Salvați România) și A.U.R. (Alianța pentru Unirea Românilor);

d. Organizarea de alegeri democratice: 20 mai 1990 - au avut loc primele alegeri libere bazate pe votul universal de la prăbușirea comunismului ⇒ Ion Iliescu a devenit primul președinte ales în mod democratic;

e. 8 decembrie 1991 - adoptarea unei Constituții democratice, legea fundamentală pe care s-a constituit România postdecembristă, democratică și capitalistă: România a devenit republică semiprezidențială, existența separației puterilor în stat și recunoașterea drepturilor și libertăților cetățenești;

f. 1990-prezent - președinții României democratice: Ion Iliescu (1990-1992; 1992-1996; 2000-2004), Emil Constantinescu (1996-2000), Traian Băsescu (2004-2009; 2009-2014), Klaus Werner Iohannis (2014-2019; 2019-2024; 2025) și Nicușor Daniel Dan (2025-2030);

g. 1990-prezent - guvernele României democratice: Petre Roman, Theodor Stolojan, Nicolae Văcăroiu, Victor Ciorbea, Radu Vasile, Mugur Isărescu, Adrian Năstase, Călin Popescu Țăriceanu, Emil Boc, Mihai Răzvan Ungureanu, Victor-Viorel Ponta, Dacian Cioloș, Sorin Grindeanu, Mihai Tudose, Vasilica-Viorica Dăncilă, Ludovic Orban, Florin Vasile Cîțu, Nicolae Ionel Ciucă, Ion-Marcel Ciolacu, Ilie Gavril Bolojan și Luca Niculescu;

h. Trecerea la economia de piață: liberalizarea economiei, restructurarea și privatizarea întreprinderilor de stat pentru a deveni rentabile din punct de vedere economic (au apărut fenomene negative precum: **inflație**, **somaj**, corupție, scăderea nivelului de trai și emigrație);

i. Constituirea societății civile (**O.N.G.-uri** care au militat pentru drepturile omului), dezvoltarea spiritului civic (cunoașterea drepturilor și responsabilităților cetățenești, proteste) și libera inițiativă: *Alianța Civică*, *Grupul pentru Dialog Social*, *Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului*, *Societatea Timișoara* și *Asociația Creativ*;

j. Existența unor momente tensionate: conflictul inter-etnic de la Târgu-Mureș (martie 1990),

Golaniada sau fenomenul „*Piața Universității*”, stopat prin intervenția minerilor (22 aprilie-15 iunie 1990) și descinderile minerilor în/spre București (cele 6 mineriade din 1990, 1991 și 1999).

3. Politica externă românească (1993-prezent)

27 august 1991 - în contextul procesului de destrămare a U.R.S.S. România a recunoscut declarația de independență a Republicii Moldova.

1993-2007 - România a urmărit integrarea în structurile euro-atlantice:

- a. 1993 - România a semnat Acordul de asociere, prin care a început procesul de aderare la U.E. (Uniunea Europeană);
- b. 1994 - România a aderat la Parteneriatul pentru Pace;
- c. Iulie 1997 - în cadrul Summitului de la Madrid a fost anunțată nominalizarea României ca stat candidat la următoarea extindere a N.A.T.O.;
- d. Februarie 2000 - inițierea negocierilor de aderare între România și U.E.;
- e. 21 noiembrie 2002 - România a fost invitată să înceapă negocierile de aderare la N.A.T.O.;
- f. 1 martie 2004 - România a devenit membru cu drepturi depline în cadrul N.A.T.O.;
- g. 25 aprilie 2005 - semnarea Tratatului de aderare a României la U.E. (alături de Bulgaria);
- h. 1 ianuarie 2007 - România a devenit membru cu drepturi depline în cadrul U.E.;
- i. 31 martie 2024 - România a devenit membru cu drepturi depline în Spațiul Schengen.

**Tema VII: România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă.
Construcția democrației postdecembriste - Varianta 1**

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „În toamna anului 1944, liberalii au constatat că se află într-o stare de dezorganizare considerabilă. Multe dintre organizațiile din provincie ale partidului nu au avut lideri, fiind pradă fracționării, iar conducătorii partidului nu au reușit să întocmească un program la fel de cuprinzător ca acela al Partidului Național Țărănesc. Brătianu a dat publicității o declarație generală conform căreia partidul va rămâne credincios principiilor sale tradiționale și va apăra drepturile politice și civile ale tuturor cetățenilor. Problema internă cu consecințele cele mai dăunătoare pentru Partidul Liberal a fost disputa dintre acesta și fracțiunea condusă de Gheorghe Tătărescu, dispută care s-a transformat într-o ruptură în momentul în care Tătărescu a format un Partid Național Liberal disident.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „În prima etapă, între 1948-1950, s-au <<naționalizat>>, adică s-au confiscat întreprinderile industriale, miniere, bancare, spitale și farmacii, cinematografe și locuințe. În 1949 a început colectivizarea forțată, adică o confiscare mascată a pământului individual, terminată în 1962, după multe abuzuri și rezistențe. Până la urmă, 96% din pământul arabil a făcut parte din <<gospodării colective>>. S-a trecut și la o industrializare forțată, cu baza în dezvoltarea industriei grele. Totul a fost trecut în planuri cincinale și decenale, care au trebuit să conducă numai la <<succese>> și mari <<realizări>>. Partidul Comunist, numit între 1948 și 1965, Partidul Muncitoresc Român, a controlat și a dirijat totul. Celelalte partide, inclusiv cele aliate, au fost desființate.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursa A, deceniul.	2 puncte
2. Numiți, din sursa A, o formațiune politică.	2 puncte
3. Menționați, din sursa B, două măsuri cu un caracter economic.	6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține anularea dreptului la proprietate privată.	3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect).	7 puncte
6. Prezentați două forme ale disidenței din perioada comunistă din România.	6 puncte
7. Menționați o cauză a instaurării regimului comunist în România.	4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Sub directa presiune a comuniștilor, guvernul Petru Groza, emanația acestora, a început să treacă la înlăturarea oricărei opoziții. (...) În noiembrie a început eliminarea conducătorilor și membrilor organizațiilor de rezistență anticomuniste. (...) În aceeași lună au fost falsificate grosolan alegerile parlamentare, comuniștii și aliații lor fiind scoși învingători cu 79.86% din voturi, adică cu 378 din 414 locuri în Parlament. Principiul lui Stalin: <<nu contează cine și cum votează, ci cine numără voturile>> a funcționat întocmai în România.

De altfel, alegerile au fost pregătite de Gheorghiu-Dej împreună cu Vișinski, comisarul sovietic la București. (...) Un val de arestări s-a abătut peste țară. Opoziția politică a început să fie lichidată fizic. Liderii partidelor tradiționale (...) au fost acuzați de <<trădare>>, <<complot>>, <<spionaj>>, judecați, condamnați și închiși în închisorile de la Pitești, Jilava, Ocnele Mari, Sighet, Dej, Aiud (...) sau în lagărele de muncă forțată de la Midia, Poarta Albă, Cernavodă, Bicăz sau cu domiciliul obligatoriu în <<satele strategice>> din Câmpia Bărăganului. (...)

La 30 decembrie 1947 (...) România s-a declarat republică populară. Nici o piedică, nici măcar formală, nu a mai stat de acum încolo în calea instaurării în România a sistemului sovietic.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un lagăr de muncă. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, forma de organizare a statului și un lider comunist. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la alegerile parlamentare. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la măsurile luate de comuniști față de opoziție, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în România postbelică s-au manifestat forme de rezistență anticomunistă. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre regimul comunist din România, având în vedere:

- menționarea a doi factori care au favorizat instaurarea regimului de tip totalitar în România;
- prezentarea unei acțiuni desfășurate în domeniul culturii de regimul politic din perioada stalinismului în România;
- menționarea a două practici politice din perioada național-comunismului aplicate în România și precizarea unei consecințe din plan intern a uneia dintre ele;
- formularea unui punct de vedere referitor la practicile politice democratice din România în a doua jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

**Tema VII: România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă.
Construcția democrației postdecembriste - Varianta 2**

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „În România, Partidul Comunist a luat inițiativele menite să readucă țara la starea de obediență față de Uniunea Sovietică. (...) Pe plan intern, scopul urmărit a fost acela de a distruge structurile sociale existente și a fost încununat de succes. Actul final a fost abdicarea silită a Regelui Mihai, la 30 decembrie 1947, sub amenințarea unui război civil. În aceeași zi a fost proclamată Republica Populară Română. Aceasta nu a fost expresia unei voințe populare, liber exprimate, ci rezultatul unui dictat al unui grup politic care s-a manifestat ca marionetă a stăpânului din exterior.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „(Pe 30 decembrie 1947) Am ajuns la casa din șoseaua Kiseleff. N-am așteptat mult și Groza s-a arătat însoțit de Gheorghiu Dej. (...) Am intrat în salon, ne-am așezat și fără să aștepte mult timp Groza, pe buze cu un zâmbet jovial, a spus: <<Am venit să discutăm despre un divorț amiabil>>. (...) Am încercat să tratez cu cei doi în termeni raționali. N-a fost chip să ne înțelegem. De fapt, Constituția pe care am invocat-o a încetat de mult să mai aibă o putere asupra lor. Au recurs la șantaj. Mi-au comunicat că, tergiversând semnarea actului, locuitorii Bucureștiului își vor da seama că aici se întâmplă ceva deosebit, iar ei, membrii guvernului, adică și comuniștii, vor fi nevoiți, pentru a contracara orice formă de opoziție, să execute peste o mie de studenți dintre cei care au fost arestați în ultimul an.”

(Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, titlul monarhic. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, forma de guvernare. 2 puncte
3. Menționați formațiunea politică la care se referă sursa A, respectiv premierul la care se referă sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține modificarea formei de guvernământ din România. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două etape ale instaurării regimului comunist în România, în afara celor precizate în cele două surse. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a disidenței anticomuniste. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Bucureștiul nu numai că a refuzat să participe la invazia Cehoslovaciei, dar Ceaușescu a condamnat public și vehement, prin discursul său (...) din balconul clădirii C.C. al P.C.R., acțiunea militară a tratatului de la Varșovia (U.R.S.S., Polonia, R.D. Germană, Bulgaria și Ungaria). Liderul comunist român a riscat atunci un pericol real al invadării țării de către trupele sovietice comasate pe Prut. (...) La 4 septembrie, Marea Adunare Națională a aprobat o lege de înființare a gărzilor patriotice. România nu a fost, prin toate aceste acțiuni, independentă de Moscova, dar a fost, dintre toate țările <<socialiste>>, cea mai îndepărtată de ea. Fapt bine văzut și încurajat de Occident. Pe de altă parte, aceste acțiuni de independență nu au deranjat esențial Moscova, pentru că România a păstrat, pe plan intern, neabătute structurile sistemului instituit de Kremlin. (...) Tot mai multe măsuri de după 1971 au îndreptat România spre un regim prezidențial, instituit (...) în 1974, odată cu înlăturarea lui Ion Gheorghe Maurer din fruntea guvernului și cu alegerea lui Ceaușescu în nou-creata funcție de președinte de republică. Un regim bazat pe cultul personalității <<Conducătorului>>, apropiat ca spirit, fast și manifestări de cel nord-coreean.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, alianța militară. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, două state care au participat la invadarea Cehoslovaciei. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la acțiunile statului român în contextul desfășurării evenimentelor din Cehoslovacia. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la noul regim politic din România instaurat în anii '70, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în România s-au utilizat practici politice totalitare în a doua jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România în a doua jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- menționarea unei caracteristici a regimului politic din a doua jumătate a secolului al XX-lea din România;
- prezentarea unei acțiuni realizate în domeniul economic în deceniile 8-9 din secolul al XX-lea;
- menționarea contextului și a unei cauze pentru schimbarea regimului politic din România la sfârșitul secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția politică a României în a doua jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

**Tema VII: România postbelică. Stalinism, național-comunism și disidență anticomunistă.
Construcția democrației postdecembriste - Varianta 3**

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Primele măsuri legate de dislocări și de fixarea domiciliului obligatoriu au fost luate cu prilejul aplicării Decretului nr. 83 din 2 martie 1949... Deși dispoziții de asemenea natură nu au înscris în textul lui, foștii moșieri, împreună cu familiile lor și câteva mii de țărani au fost dislocați, fixându-li-se domiciliul obligatoriu pe timp nelimitat în raza orașelor unde au fost identificați sau în alte județe.

(...) După 1948, mișcarea de rezistență s-a extins, ca efect direct al represiunii patronate de regimul comunist, mai ales după apariția forțelor de Securitate. (...) Compoziția socială și politică a acestor mișcări a fost eterogenă, incluzând ofițeri, membri ai partidelor democratice - P.N.L. și P.N.Ț., legionari, studenți, funcționari, preoți și țărani în special din rândurile elementelor mai înstărite.”

(Ion Bălan, *Regimul concentraționar din România, 1945-1964*)

B. „<<Epoca Nicolae Ceaușescu>>, care, a început cronologic în 1965, și-a conturat de fapt fizionomia după 1971, a stat sub semnul febrilității. Atât în politica internă, cât și în cea externă, totul s-a făcut sub directă îndrumare a secretarului general, într-un climat de încordare la care, pe măsură ce regimul a întâmpinat dificultăți, s-a adăugat teama executanților că vor atrage mânia conducătorului. Inițiativa subalternilor s-a diminuat până la dispariție. Toți au așteptat <<indicațiile prețioase>> ale lui Ceaușescu, singurul act de curaj fiind falsificarea realității, printr-o gamă variată de tertipuri, care au mers de la potemkiniade de decor în fabrici până la prezentarea unor succese imaginare.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți regimul politic la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, funcția deținută de Nicolae Ceaușescu. 2 puncte
3. Menționați, din sursa A, un statut profesional, respectiv o categorie socială. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține existența unei instituții de represiune. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două practici politice ale regimului stalinist din România, în afara celor precizate în cele două surse. 6 puncte
7. Menționați o constantă a acțiunilor desfășurate de comuniști cu scopul preluării puterii în România. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„(...) Românii au obținut retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul național în 1958 și au adoptat o cale din ce în ce mai independentă. Sub conducerea lui Gheorghiu-Dej și (din 1965) a lui Ceaușescu, România a refuzat să se implice în disputele U.R.S.S. cu China și chiar a refuzat manevrele Pactului de la Varșovia pe teritoriul național. (...)

Ei au susținut industrializarea neostalinistă a României cu bani și aparatură obținute din Europa de Vest. Contactele României cu Occidentul au crescut constant, în timp ce comerțul cu statele Consiliului de Ajutor Economic Reciproc a scăzut: de la 70% din comerțul exterior al României la începutul anilor '60 la numai 45% cu zece ani mai târziu. (...) Mult trâmbițata <<propășire a țării>> a fost o strategie populară acasă - Partidul Comunist Român (...) înfășurându-se în mantia naționalismului. Gheorghiu-Dej a inițiat tactica, iar Ceaușescu nu a făcut decât să o perfecționeze. Dar această strategie a avut și mai mult succes în străinătate. (...) prin simpla distanțare de Uniunea Sovietică, Bucureștiul s-a ales cu o pleiadă neverosimilă de admiratori occidentali. (...) După (...) 1967, relațiile s-au ameliorat și mai mult: sosit la București în august 1969, Richard Nixon a fost primul președinte american care a vizitat un stat comunist.”

(Tony Judt, *Epoca postbelică: o istorie a Europei de după 1945*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, alianța militară din care a făcut parte România. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un lider politic român și o formațiune politică. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la evenimente desfășurate în anul 1958. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la „propășirea țării”, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România a participat la relațiile internaționale din prima jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre regimul comunist în România postbelică, având în vedere:

- menționarea unui eveniment istoric care a contribuit la instaurarea regimului comunist în România;
- precizarea a două măsuri adoptate în plan intern de statul român în perioada comunistă;
- prezentarea unei forme de manifestare a disidenței anticomuniste în România;
- menționarea a două evenimente desfășurate pe plan internațional la care a participat statul român în a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la regimul comunist în România postbelică și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema VIII: România în perioada „Războiului Rece” - Varianta 1

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Blocul socialist de după 1945, cu centrul de putere la Moscova, a fost <<dovada>> pentru ordinea europeană și globală a Războiului Rece, în care tot la margine am fost, de vreme ce, la vest de România, Iugoslavia lui Tito, după ruptura de Stalin din 1948, nu a făcut parte din Pactul de la Varșovia adoptat în 1955, optând pentru mișcarea de nealinie. Planul Valev, respins în cele din urmă de comuniștii români, a arătat percepția umiltoare pe care Moscova a avut-o asupra României, căreia i s-a oferit un rol preponderent agricol în cadrul sistemului integrat, în timp ce alte țări și, bineînțeles, Rusia însăși urmau să se axeze pe industrializare și modernizare tehnologică. Nici retragerea trupelor sovietice din România, finalizată în 1958, nu a schimbat prea mult situația de subordonare a țării față de Uniunea Sovietică, partidul-stat de la București rămânând, în linii mari, satelitul centrului de putere de la Moscova.”

(Valentin Naumescu - coordonator, România, marile puteri și ordinea europeană)

B. „Deși s-a considerat că România a avut o perioadă ceva mai bună între 1965-1971 (...), anii '80 au arătat o Românie autarhică, profund sărăcită și degradată din toate punctele de vedere, înapoiată inclusiv în raport cu Uniunea Sovietică. Am fost așadar, ca și alte state satelit în jurul nostru (Bulgaria, Polonia), o periferie subdezvoltată a blocului comunist est-european în raport cu centrul politic, ideologic, economic și militar al subsistemului reprezentat de Rusia sovietică. Decembrie 1989 a marcat a doua mare oportunitate istorică a României secolului XX, după cea din 1918. Căderea dictaturii comuniste și a Cortinei de Fier a deschis larg fereastra spre revenirea țării în <<Europa>>, într-o nouă ordine internațională. Desființarea Pactului de la Varșovia și dispariția Uniunii Sovietice, ambele în 1991, a netezit drumul spre o nouă opțiune strategică a României, de data aceasta formulată în condiții de libertate și suveranitate.”

(Valentin Naumescu - coordonator, România, marile puteri și ordinea europeană)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o alianță politico-militară la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o inițiativă economică propusă de Moscova statelor satelit. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține schimbarea regimului politic din România. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni desfășurate în cadrul relațiilor internaționale ale României din perioada Războiului Rece. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a politicii externe promovată de Nicolae Ceaușescu în ultimul deceniu al regimului comunist. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Gheorghe Gheorghiu-Dej și Bodnăraș au insistat pentru o intervenție militară fermă împotriva guvernului lui Imre Nagy, iar trupele sovietice, staționate în România, au fost primele care au trecut granița ungară la 26 octombrie pentru a consolida prezența sovietică acolo. (...) România a fost cel mai activ aliat al Uniunii Sovietice în timpul crizei ungare. Sprijinul dat Uniunii Sovietice a trecut dincolo de arena politică, în domeniul asistenței practice și al încurajărilor deschise. Gheorghe Gheorghiu-Dej și Bodnăraș au fost primii conducători străini care au vizitat Budapesta după invazia sovietică, iar în comunicatul oficial și-au exprimat părerea că acțiunea sovietică <<a fost necesară și corectă>>. Guvernul român s-a făcut ecoul propagandei sovietice, denunțând <<contrarevoluția>> ca operă a <<fasciștilor reacționari>> provocați de <<imperialiști occidentali>>. Forțelor sovietice li s-au oferit baze suplimentare pe pământ românesc, drumurile au fost lărgite, iar traficul feroviar a fost întrerupt pentru a permite transporturile militare. Satisfacția sovietică față de rolul României în timpul lunilor octombrie și noiembrie 1956 a fost în avantajul țării, doi ani mai târziu, când Hrușciov a hotărât să retragă trupele sovietice.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, deceniul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un lider din Europa Centrală. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, o acțiune desfășurată de România în politica externă și o caracteristică a acesteia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la subordonarea României față de U.R.S.S. în perioada evenimentelor din Ungaria. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la poziția U.R.S.S. față de România, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România s-a implicat în relațiile internaționale prin acțiuni diplomatice în a doua jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România postbelică în perioada „Războiului Rece”, având în vedere:

- menționarea a doi factori care au determinat declanșarea „Războiului Rece”;
- precizarea celor două organizații militare care s-au confruntat în perioada „Războiului Rece” și a unui lider sovietic;
- prezentarea unei acțiuni politice desfășurată de România pe plan extern în perioada regimului stalinist;
- formularea unui punct de vedere referitor la consecințele participării României la relațiile internaționale din perioada „Războiului Rece” și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema VIII: România în perioada „Războiului Rece” - Varianta 2

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „După 1958, s-au văzut semne timide ale unor schimbări: s-au retras trupele sovietice din România (trupe care în alte țări <<socialiste>> au rămas până în 1989), s-au strâns relațiile economice și diplomatice cu Occidentul și cu alte țări, cu care U.R.S.S. nu a fost în bune raporturi, au fost respinse planurile sovietice privind transformarea României într-o anexă a C.A.E.R., au fost eliberați peste 2500 de deținuți politici, s-au propus noi principii în raporturile dintre state, inclusiv dintre <<statele socialiste>>, ceea ce a iritat Moscova. (...) În 1968, spre deosebire de celelalte țări ale Pactului de la Varșovia, a refuzat să participe la invadarea Cehoslovaciei și a condamnat inițial vehement acest act agresiv. Ceaușescu a încurajat valorile naționale, ceea ce, după anii stalinismului internaționalist - când mulți oameni au făcut închisoare pentru prețuirea unor simboluri românești - a apărut ca un gest reparator, simpatizant și necesar.”

(Ioan-Aurel Pop, *Românii și România*)

B. „În planul politicii externe, Ceaușescu a înregistrat numeroase succese. Până la venirea administrației Carter relațiile cu S.U.A. au cunoscut un curs ascendent, care a culminat cu acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României în 1974. (...) Nicolae Ceaușescu a ținut piept Kremlinului, a șicanat Pactul de la Varșovia, a mediat conflictul din Orientul Mijlociu, (...) cancelarul Willy Brandt l-a considerat un interlocutor vrednic de interes, prin alergia pe care a manifestat-o față de diviziunea Europei în blocuri militare, președinții S.U.A., Richard Nixon și Gerald Ford, au vizitat România sau l-au invitat la Casa Albă pe Ceaușescu.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursa A, deceniul retragerii trupelor sovietice din țările comuniste. 2 puncte
2. Numiți, din sursa B, centrul politic al lumii comuniste din Europa. 2 puncte
3. Menționați câte o organizație internațională precizată în sursa A, respectiv în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că România nu s-a implicat militar în deceniul 7 al secolului al XX-lea. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice care au reflectat subordonarea, respectiv distanțarea față de Moscova în planul relațiilor internaționale. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a politicii externe a României în deceniile 8-9 ale secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Istoria P.C.R. a fost modelată total față de logica exclusivă a stalinismului. Generații întregi de comuniști români și-au tratat propria națiune ca pe un pion de manevră. Cu excepția Albaniei lui Enver Hodja, România a fost singurul stat comunist din Europa de Est care a rezistat undelor de șoc provocate de Congresul al XX-lea al P.C.U.S. și de denunțarea cultului personalității lui Stalin de către Hrușciiov. Acest lucru pare paradoxal dacă avem în vedere că, între 1948 și 1956, a găzduit Cominformul și săptămânalul acestuia, Pentru pace trainică, pentru democrație populară. Mai mult, Hrușciiov a testat loialitatea comuniștilor români în timpul turbulentei toamne a lui 1956, când, spre deosebire de Ungaria sau Polonia, în România nu s-a produs nici o mișcare semnificativă de masă în favoarea liberalizării (în ciuda frământărilor studențești din București, Cluj și Timișoara). Gheorghiu-Dej i-a convins pe liderii sovietici că România a fost imună la orice <<virus burghez>> sau <<revizionist>>. Prin urmare, în iunie 1958, pe baza unor aranjamente complexe între români, ruși și iugoslavi, armata sovietică s-a retras din România. (...) Hrușciiov și-a făcut însă un calcul greșit: departe de a emula relaxarea limitată din Uniunea Sovietică, conducerea comunistă și-a întărit și mai mult controlul asupra societății românești.”

(Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, deceniul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, liderul care a decis retragerea trupelor sovietice din România. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, instituția și organul de presă. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la atitudinea României față de destalinizare. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la loialitatea comuniștilor români, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România s-a încadrat în structurile militare create de U.R.S.S. cu statele satelit. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România în relațiile internaționale în a doua jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- prezentarea unei caracteristici a politicii externe a României în primul deceniu din a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- menționarea unei acțiuni militare în care a fost implicată România și menționarea unei consecințe;
- precizarea unei caracteristici a politicii externe a României în deceniile 7-8 din secolul al XX-lea;
- menționarea unei acțiuni diplomatice a României din perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția relațiilor internaționale asupra României în a doua jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema VIII: România în perioada „Războiului Rece” - Varianta 3

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „În primii ani de democrație populară, politica externă a României s-a caracterizat printr-o deplină docilitate față de Uniunea Sovietică, satelizarea sa diplomatică fiind totală, ca și a celorlalte țări comuniste frățești. În februarie 1948, guvernul de la București a încheiat un tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală valabil pe douăzeci de ani, urmat de înțelegeri asemănătoare cu Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia și Ungaria, semnate toate în cursul anului 1948.

În această perioadă, tot ce s-a publicat despre istoria României a trecut printr-o aspră cenzură, fiind admise numai scrieri menite să justifice drepturile U.R.S.S. și să glorifice puterea acaparată de comuniști.”

(Ion Constantin, *Basarabia sub ocupația sovietică: de la Stalin la Gorbaciov*)

B. „Dispariția lui I. V. Stalin (martie 1953) a deschis o perioadă de incertitudine în întreaga Europă de răsărit, perioadă care în cazul României s-a exprimat prin apariția primelor simptome ale neînțelegerilor româno-sovietice, ce nu au pus, însă, în pericol soarta socialismului și nici interesele sovietice în zonă. Referindu-se la împrejurările apariției acestor divergențe, istoricul american Robert King a arătat că <<atunci când controlul sovietic a slăbit, iar liderii comuniști locali și-au făcut o bază indigenă a puterii, au început să apară manifestările naționale>>.

Dacă, în primii ani postbelici, elementele etnice neromânești - cum au fost Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu - au dominat P.C.R. (P.M.R. din 1948), după dispariția dictatorului de la Moscova și îndeosebi după retragerea trupelor sovietice, pe măsura pierderii speranței că mai vin americanii, un număr tot mai mare de români etnici au intrat în P.M.R.”

(Ion Constantin, *Basarabia sub ocupația sovietică: de la Stalin la Gorbaciov*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, secolul. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, conducătorul sovietic. 2 puncte
3. Menționați, din sursa B, liderii care au dominat P.C.R. în primii ani postbelici. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține ideea subordonării totale față de U.R.S.S. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice din perioada stalinistă la care a participat România. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a relațiilor româno-sovietice în perioada stalinismului. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„România, desigur, a făcut parte din Biroul Comunist de Informații (Cominform), pe care Stalin l-a creat în octombrie 1947 pentru a lua locul Cominternului (...) ca un nou instrument al controlului politic asupra membrilor blocului sovietic. De asemenea, Stalin a propus coordonarea economică în cadrul blocului prin intermediul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.), pe care l-a înființat în 1949. (...)

Însă în 1955, succesorul lui Stalin, Nichita Hrușciov, a decis că ar fi necesară o reacție adecvată față de N.A.T.O., mai ales după aderarea Germaniei de Vest. Pactul de la Varșovia, pe care l-a inițiat, a plasat forțele armate ale României în cadrul structurii sale și a oferit Moscovei puterea de decizie.

Liderii sovietici au analizat în permanență loialitatea comuniștilor români în toate aceste inițiative, iar Gheorghiu-Dej a avut grijă să se conformeze curentelor politice fluctuante de la Moscova. (...)

În cazul rupturii dintre liderul Iugoslaviei, I. B. Tito și Stalin din 1948, Gheorghiu-Dej a reacționat prompt și fără echivoc, exprimându-și devotamentul față de Stalin. (...) Mai târziu, când reconcilierea a devenit o politică sovietică, Gheorghiu-Dej a primit călduros o delegație iugoslavă la București în 1956.”

(Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, deceniul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, o organizație militară. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, organizația economică și data întemeierii acesteia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Cominform. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la atitudinea liderului comunist român față de Iugoslavia, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform România în perioada național-comunismului s-a implicat în relațiile internaționale din timpul Războiului Rece. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre regimurile politice din Europa în prima jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două mari puteri din perioada „Războiului Rece”;
- precizarea unei acțiuni militare în care s-a implicat România în perioada stalinismului și o consecință pentru aceasta;
- prezentarea unei acțiuni diplomatice a României desfășurată în perioada național-comunismului și a unei consecințe pentru statul român;
- menționarea unei cauze a izolării diplomatice internaționale a României;
- formularea unui punct de vedere referitor la rolul României în relațiile internaționale în perioada „Războiului Rece” și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Tema IX: Constituțiile României

Competențe generale:

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

Competențe specifice:

- 1.1. Construirea unor explicații și argumente intra- și multidisciplinare cu privire la evenimente și procese istorice.
- 1.2. Utilizarea termenilor/conceptelor specifici(e) istoriei în contexte care implică interpretări și explicații interdisciplinare.
- 2.3. Descoperirea constantelor în desfășurarea fenomenelor istorice studiate.
- 2.4. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii.
- 3.2. Analizarea mesajelor transmise de surse istorice variate prin compararea terminologiei folosite.
- 4.2. Integrarea cunoștințelor obținute în medii non-formale de învățare în analiza fenomenelor istorice studiate.
- 4.3. Analizarea punctelor de vedere similare, opuse și complementare în legătură cu fenomenele istorice studiate.
- 4.4. Realizarea de conexiuni între informațiile oferite de sursele istorice și contextul vieții cotidiene.

Tema IX: Constituțiile României

**Constituțiile României.
Teste evaluare tematică (3 variante).**

Constituțiile României

1. Ce este o constituție?

Constituția este legea fundamentală a unui stat, care stabilește forma de guvernământ și de organizare statală, precum și drepturile și obligațiile fundamentale ale cetățenilor.

O constituție prevede următoarele:

- a. Denumirea și teritoriul statului;
- b. Forma de guvernământ;
- c. Reguli și norme de conviețuire;
- d. Drepturile și libertățile garantate de stat;
- e. Drepturile și îndatoririle cetățeanului;
- f. Stabilește organizarea statului;
- g. Rolul puterilor în stat;
- h. Îndatoririle statului;
- i. Atribuțiile instituțiilor politice;
- j. Funcționarea autorităților publice.

Prima constituție a României a fost adoptată în anul 1866 (democratică), fiind urmată de legile fundamentale adoptate în 1923 (democratică), 1938 (autoritară), 1948 (totalitară), 1952 (totalitară), 1965 (totalitară) și 1991 (democratică);

În prezent, este în vigoare constituția adoptată în 1991, revizuită în anul 2003.

2. Documente cu caracter constituțional

Înainte de apariția primei constituții românești au fost emise o serie de documente cu caracter constituțional:

I. Constituția cărvunarilor (1822, Moldova): mica boierime din Moldova, în frunte cu Ionică Tăutul, a elaborat un proiect de lege fundamentală, o continuare a proiectului politic demarat de Tudor Vladimirescu, documentul cuprinzând revendicări precum: garantarea libertății persoanei, egalitatea cetățenilor în fața legii și formarea unei adunări reprezentative (Sfatul Obștesc).

II. Regulamentele Organice (1831, Țara Românească și 1832, Moldova): elaborate în perioada protectoratului rus în Principatele Române (1829-1856), s-au bazat pe principiul democratic, modern, al separației puterilor în stat. Conservatoare în esență, documentele impuse de Imperiul Rus au demarat o perioadă de reforme și au pus baza occidentalizării societății românești, oferind Principatelor Române primul sistem comun de guvernare.

III. Convenția de la Paris (1858, Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei): rezultat al acordului dintre puterea suzerană (Imperiul Otoman) și puterile garante (Regatul Unit, Franța, Imperiul Austriac, Prusia, Imperiul Rus, Piemont-Sardinia și Imperiul Otoman), a avut rol de Constituție. Prevederi:

- a. Unirea Principatelor Române sub numele de „*Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*”;
- b. Noul stat urma să fie condus de 2 domnitori, 2 adunări legislative, cu 2 capitale, și ar fi avut 2 instituții comune cu sediul la Focșani: Comisia Centrală (rol în elaborarea legilor comune) și Înalta Curte de Casație și Justiție;
- c. Formarea unor adunări electivă, pe baza votului cenșitar, cu rol în alegerea domnilor Principatelor;
- d. Desființarea rangurilor boierești și a Regulamentelor Organice.

IV. Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris (1864): Alexandru Ioan Cuza a dizolvat Adunarea Legislativă printr-o lovitură de stat, a instaurat o domnie autoritară și a adoptat un nou document cu caracter constituțional. Conform noii legi fundamentale, domnul și-a mărit puterea politică prin deținerea puterii executive, care a avut inițiativă legislativă, și a dreptului de veto, iar Adunarea Electivă a fost reformată, prin introducerea unei a doua camere a Parlamentului, Corpul Ponderator (Senatul), format din membri numiți de domnitor.

3. Constituțiile României

În România, necesitatea unei constituții a apărut în condițiile procesului de modernizare a vieții social-economice, politice și culturale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea:

I. Constituția din 1866 (8 titluri și 132 articole): prima lege fundamentală din istoria României, una dintre cele mai liberale (nu democratice) din epocă (inspirată din constituția Belgiei, adoptată în anul 1831), a permis dezvoltarea și modernizarea statului. Prevederi:

- Statul român a primit în mod oficial numele de România, organizat în județe, plase și comune;
- România a fost definită ca monarhie constituțională ereditară (articolul 82);
- Prerogativele monarhului constituțional (acesta a domnit, nu a guvernat): șef al statului, comandant suprem al armatei, numirea guvernului, acordarea grațierii și amnistiei, dreptul de a bate monedă, de a sancționa legile sau de a le refuza semnarea și dreptul de „*veto absolut*”;
- Statul a fost organizat pe baza separației puterilor în stat (articolele 31-36): puterea legislativă (Parlament bicameral: Camera Deputaților și Senatul, reprezentanții fiind aleși prin vot censitar); puterea executivă (guvernul format din prim-ministru și cabinetul de miniștri); puterea judecătorească (reprezentată de instanțele de judecată);
- Au fost recunoscute drepturi și libertăți cetățenești (Titlul al II-lea): dreptul la vot (censitar), la proprietate (articolul 19: „*sacra și inviolabilă*”), egalitatea în fața legii, libertatea persoanei și cea a presei.

Modificări ale Constituției din 1866:

- 1879: modificarea articolului 7 și acordarea de drepturi politice și civile evreilor, musulmanilor și celorlalte etnii necreștine;
- 1881: România a devenit regat și titlul de „*domn*” a fost înlocuit cu cel de „*rege*”;
- 1884: modificarea legii electorale, numărul colegiilor pentru alegerea Adunarea Deputaților a fost redus de la patru la trei;
- 1917: s-au modificat articolele 19 (dreptul la proprietate) și 57-66 (alegerea deputaților), pentru a se putea realiza reforma agrară (1918-1921) și cea electorală (1918).

II. Constituția din 1923 (8 titluri și 138 articole): adoptată ca urmare a Marii Uniri din 1918, pentru a se reglementa noua situație socială, economică și politică a țării, a reluat, în cea mai mare parte, conținutul Constituției din 1866 (76 de articole s-au păstrat din vechea lege fundamentală). Prevederi:

- Caracterul național, unitar și indivizibil al statului (articolul 1);
- Prerogativele monarhului constituțional (reduse, a pierdut dreptul de veto): a sancționat și a promulgat legile, a numit prim-ministrul și a elaborat regulamente pentru aplicarea legilor;
- Introducerea votului universal, egal, direct, obligatoriu și secret, pe baza reprezentării majorității, acordat doar bărbaților peste 21 de ani;
- Afirmarea respectării drepturilor și libertăților cetățenești, inclusiv pentru minorități, fără deosebire de originea etnică, limbă și religie (articolele 5-8);
- Dreptul de proprietate a fost nuanțat prin referirea la utilitatea socială, bogățiile subsolului au fost declarate proprietate de stat (articolul 19), iar căile de comunicație, căile navigabile și spațiul atmosferic au fost incluse în spațiul public (articolul 20);
- Implementarea controlului preventiv al constituționalității legilor (acesta a revenit Consiliului Legislativ).

III. Constituția din 1938 (8 titluri și 100 articole): lege fundamentală autoritară, elaborată de juristul Istrate Micescu, a modificat raporturile dintre puterile statului, anulând dreptul de control reciproc și a eliminat garanțiile care au protejat libertățile individuale. Prevederi:

- Prerogativele monarhului: i-a fost atribuită puterea executivă și cea legislativă (articolul 30: „*capul statului*”), având dreptul de a conduce prin decrete-legi (suprimarea separației puterilor în stat), dreptul de a dizolva Parlamentul, a numit și a revocat miniștrii, comandantul armatei, dreptul de a bate monedă și de a conferi ordine și decorații;
- Drepturile și libertățile cetățenești au fost reduse și/sau încălcate: dreptul de întrunire și manifestare a fost controlat de poliție, iar justiția a avut posibilitatea de a controla corespondența privată (scrisori și telegrame);

- b. Partidele politice au fost desființate, fiind înlocuite de partidul unic Frontul Renașterii Naționale;
- c. S-a acordat drept de vot femeilor, dar a fost ridicată vârsta minimă de votare până la 30 de ani, fiind acordat numai pentru știutorii de carte (1937-1939: scăderea numărului de alegători de la 4.6 milioane la 2 milioane).

IV. Constituția din 1948 (10 titluri și 105 articole): prima lege fundamentală din perioada comunistă (inspirată din constituția U.R.S.S., adoptată în anul 1936), a marcat o accentuare a dependenței de U.R.S.S., a controlului noului regim și a partidului unic asupra întregii societăți. Prevederi:

- a. Noua denumire a statului a fost Republica Populară Română, „*stat popular, unitar, independent și suveran*” (articolul 1), „*care a luat ființă prin lupta poporului împotriva fascismului, reacțiunii și imperialismului*” (articolul 2), organizat în regiuni și raioane;
- b. Renunțarea la separația puterilor în stat și înlocuirea cu principiul partidului-stat, căruia i-au fost subordonate, indirect, toate instituțiile statului („*principiul dublei subordonări, de partid și de stat*”). M.A.N. (Marea Adunare Națională) a devenit „*organul suprem al puterii de stat*”, cu rol în formarea Guvernului și modificarea Constituției, legislativul confundându-se cu executivul;
- c. Au fost recunoscute drepturi și libertăți cetățenești precum: libertatea conștiinței, religioasă, a presei, cuvântului, întrunirilor, manifestațiilor, dreptul la muncă, la odihnă, învățătură și vot (articolul 18: cu excepția „*persoanelor interzise*”). S-a stipulat că femeile au avut drepturi egale cu bărbații, iar minoritățile s-au bucurat de toate drepturile. Aceste drepturi și libertăți nu au fost însă garantate, fiind încălcate sistematic de statul comunist („*principiul minciunii*”);
- d. Deși proprietatea privată a fost garantată, paradoxal, Constituția a anunțat naționalizările („*principiul inconsecvenței*”). În Titlul II din legea fundamentală, intitulat *Structura social-politică*, s-a specificat că „*mijloacele de producție aparțin statului, organizațiilor corporatiste sau particulare, persoane fizice sau juridice*” (articolul 5), mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare pot deveni proprietate de stat (articolul 11), comerțul intern și extern au trecut sub controlul statului (articolul 14), iar economia națională urma să fie planificată (articolul 15).

V. Constituția din 1952 (10 capitole și 105 articole): adoptată pentru a consfinți totala aservire a României față de U.R.S.S., a reluat, în mare parte, conținutul Constituției din 1948. Prevederi:

- a. A existat un capitol introductiv, nenumărat, în care s-a afirmat dependența României față de U.R.S.S.: „*Republica Populară Română a luat naștere ca urmare a victoriei istorice a Uniunii Sovietice asupra fascismului german și a eliberării României de către glorioasa Armată Sovietică*”, astfel încununându-se „*lupta de secole dusă de poporul muncitor român pentru libertate și independență națională, luptele eroice ale clasei muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare pentru doborârea regimului capitalist-moșieresc și scuturarea jugului imperialist*”. Independența, suveranitatea și „*dezvoltarea și înflorirea*” României au fost asigurate „*de prietenia și alianța cu marea Uniune Sovietică*”, care a oferit „*sprijin și ajutor dezinteresat și frățesc*”. Politica externă a fost, de asemenea, aservită Moscovei, afirmându-se „*prietenia și alianța*” R.P.R. cu U.R.S.S. și cu celelalte state din blocul comunist;
- b. Statul a fost definit drept unul „*democrat, popular, unitar, suveran și independent*”, bazat pe dictatura proletariatului (articolul 2: „*baza puterii în Republica Populară Română este alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, în care rolul conducător aparține clasei muncitoare*”) și a „*oamenilor muncii de la orașe și sate*” (articolul 4);
- c. Constituția a legalizat o nouă formă de proprietate, cea socialistă (articolul 6), sistemul planificat al economiei, monopolul statului asupra comerțului și rolul conducător al P.M.R. (articolul 86, alineatul 4: „*Partidul Muncitoresc Român este forța conducătoare atât a organizațiilor celor ce muncesc, cât și a organelor și instituțiilor de stat. În jurul lui se strâng laolaltă toate organizațiile celor ce muncesc din Republica Populară Română*”).

VI. Constituția din 1965 (9 titluri și 121 articole): a marcat o accentuare a procesului de destalinizare și întărirea controlului partidului unic asupra societății românești. Prevederi:

- a. Noua denumire a statului a fost Republica Socialistă Română, „*stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar*” (articolul 1), „*forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român*” (articolul 3), iar M.A.N. a reprezentat organul suprem al administrației de stat;

b. Au fost recunoscute drepturi și libertăți cetățenești precum cea a „*cuvântului, presei, întrunirilor, mitingurilor și demonstrațiilor*”, dar acestea „*nu pot fi folosite în scopuri potrivnice orânduirii socialiste*” (articolul 29).

c. Constituția a prevăzut caracterul socialist al economiei (articolul 5) și proprietății (articolul 6), precum și monopolul statului asupra bogățiilor solului și subsolului, fabricilor, căilor de comunicație, mijloace de transport, fondul de locuințe (articolul 7) și comerțul exterior (articolul 8).

Modificări ale Constituției din 1965:

a. 1968: s-a revenit la împărțirea administrativă a țării în județe și s-a introdus denumirea de municipii pentru orașele mari;

b. 1974: a fost creată funcția de președinte al R.S.R., formal ales de către M.A.N. Atribuții: a prezidat Consiliul de Stat, comandantul suprem al armatei și președintele Consiliului Apărării R.S.R., a numit și a revocat miniștrii, președintele și membrii Tribunalului Suprem, a conferit decorații, a încheiat tratate, a proclamat starea de necesitate, a stabilit misiuni diplomatice și a reprezentat statul în relațiile interne și internaționale.

VII. Constituția din 1991 (8 titluri și 156 articole): prima lege fundamentală după prăbușirea regimului comunist (inspirată din constituția Franței, adoptată în anul 1958), a permis democratizarea și liberalizarea societății românești. Prevederi:

a. România este definită drept un „*stat național, suveran, independent, unitar și indivizibil*” (articolul 1), iar „*forma de guvernământ a statului român este republica*” (articolul 2), bazată pe statul de drept și organizată în județe;

b. Prerogativele președintelui constituțional (mandat de 5 ani, maxim două mandate, consecutive sau nu): ales prin vot universal, este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale (articolul 80, alineatul 1), desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, revocă și numește miniștrii, poate dizolva Parlamentul, veghează la respectarea legii fundamentale (mediator între puterile statului, stat și cetățeni), comandantul forțelor armate, încheie tratate internaționale în numele României, conferă decorații și titluri de onoare și acordă grațierea individuală;

c. Statul este organizat pe baza separației puterilor în stat:

- Puterea legislativă (mandat de 4 ani): Parlament bicameral (Camera Deputaților și Senatul) ales prin vot universal, organul reprezentativ suprem al poporului și unica autoritate legiuitoare a statului român (articolul 61, alineatul 1);

- Puterea executivă (mandat de 4 ani): guvernul (format din prim-ministru și cabinetul de miniștri) exercită conducerea generală a administrației publice și politica internă și externă a statului (articolul 102, alineatul 1). Din punct de vedere politic răspunde doar în fața Parlamentului;

- Puterea judecătorească: reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea Constituțională (asigură supremația Constituției și veghează la respectarea caracterului constituțional al legilor), Avocatul Poporului (mandat de 4 ani, combate actele care încalcă drepturile cetățenilor) și Curți de Apel, Tribunale și judecătorii.

d. Au fost recunoscute drepturi și libertăți cetățenești precum: dreptul la viață (articolul 22), libertate individuală (articolul 23), libertatea circulației (articolul 25), la educație (articolul 32), la vot (articolul 36, alineatul 1: „*cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv*”) și inițiativă legislativă a electoratului (articolul 74).

Modificări ale Constituției din 1991:

2003: modificarea legii fundamentale cu scopul de a permite aderarea României la N.A.T.O. și la U.E. și alegerea președintelui pentru un mandat de 5 ani (1991-2003: mandatul prezidențial a avut 4 ani).

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Regulamentele Organice au introdus separarea puterilor în stat. Puterea legislativă a fost reprezentată de o Adunare obștească, aleasă pe cinci ani, în care ponderea importantă avea să o aibă marea boierime; Adunării i-a revenit inițiativa legislativă și redactarea legilor, prezentate apoi domnului. Acesta a fost ales pe viață de o Adunare obștească extraordinară, cuprinzând, alături de boieri și reprezentanți ai <<isnăfurilor>>, corporațiilor orășenești, adică ai burgheziei în formare. (...) Puterea judecătorească a fost alcătuită dintr-o rețea de tribunale județene, urmată la nivel superior de trei divane, forul suprem fiind Înnaltul divan. Regulamentele Organice au abolit pedeapsa cu moartea și tortura și au introdus perechea de bază în împărțirea dreptății: procurorul și avocatul. O cotitură esențială și benefică au făcut Regulamentele Organice în domeniul fiscalității. Ele au abolit sistemul atât de apăsător pentru contribuabili al numeroaselor dări directe și indirecte, instituite arbitrar, precum și categoriile de scutelnici și poslușnici și a introdus un impozit unic.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Pentru a își consolida poziția, Cuza a promulgat o nouă lege electorală și o nouă Constituție (Statut). (...) Statutul a reflectat, de asemenea, nemulțumirea lui Cuza față de adunările reprezentative, ducând astfel la schimbarea fundamentală a relației dintre ramura executivă și cea legislativă a guvernului. Noua constituție a subordonat legislativul domnitorului, deoarece i-a garantat acestuia puteri cum ar fi dreptul unic de a iniția o lege și dreptul suprem de veto asupra proiectelor de lege adoptate de adunare.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, conducătorul politic. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o categorie socială. 2 puncte
3. Menționați, din sursa A, instanța supremă a puterii judecătorești și o instituție legislativă. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține creșterea puterii domnului. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două principii înscrise într-o constituție democratică. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două constituții totalitare din România. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Prin Decretul regal nr. 1045 din 27 februarie 1938, Carol al II-lea a promulgat noua Constituție. (...) Ea a însemnat ruperea pactului fundamental existent între națiune și monarhie, pact pe care l-a enunțat Carol I în prima sa proclamație, după depunerea jurământului pe Constituția din 1 iulie 1866 (...) deoarece, pe de o parte, așa-zisa Constituție nu a mai emanat de la națiune, ci de la puterea executivă, iar pe de altă parte, pentru că nu s-a respectat modalitatea de revizuire a Constituției. (...) Separația puterilor în stat a fost de fapt desființată și s-a produs o concentrare masivă a puterii în mâinile regelui, care a devenit capul statului (articolul 30). Puterea legislativă s-a exercitat de rege prin reprezentățiunea națională (articolul 31), iar puterea executivă a fost încredințată tot regelui care a exercitat-o prin guvernul său (articolul 32), preponderența regelui fiind clar formulată. (...) Regele a putut convoca, închide, dizolva ambele Adunări sau numai una din ele (...) și le-a putut amâna lucrările (...).”

(Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României, 1859-1991*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un rege al României. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un principiu politic și o caracteristică a acestuia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la pactul dintre națiune și monarhie. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la atribuțiile monarhului conform Constituției din 1938, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, necesitatea adoptării unei constituții în prima jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituțiile totalitare din istoria României, având în vedere:

- precizarea anilor adoptării a două dintre constituțiile totalitare ale României și prezentarea unui fapt istoric care a determinat elaborarea uneia dintre acestea;
- menționarea a două principii prevăzute în una/ambele constituții;
- prezentarea a două asemănări între cele două constituții;
- menționarea unei deosebiri între cele două constituții;
- formularea unui punct de vedere referitor la rolul sistemului constituțional în România și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „La începutul verii anului 1866, România a fost înzestrată cu cea dintâi Constituție (...). Constituția a fost calificată chiar de către domnitor drept <<o Constituție cvasirepublicană>> ori <<o Constituție precum nu are nici un popor din Europa>>. Prin acest act fundamental s-a instituit monarhia constituțională, cu un sistem bicameral.

Procesul de constituire și dezvoltare a instituțiilor moderne (...) n-a suferit o întrerupere în 1866; dimpotrivă, înzestrată acum cu o lege fundamentală - Constituția - rezultată dintr-o evoluție democratică, România și-a consolidat instituțiile centrale și locale. De asemenea, trebuie evidențiate și progresele ce au fost realizate în domeniul militar. În 1867 și 1872 au fost adoptate legi de organizare a armatei. Efectivele au fost sporite, s-a îmbunătățit dotarea cu armament. Oștirea a fost pregătită pentru marea încercare care o aștepta în momentul când avea să se pună chestiunea obținerii independenței țării.”

(Dan Berindei, *O istorie a românilor*)

B. „Revizuirea Constituției la 19 iulie 1917, realizată în timpul Primului Război Mondial (...) a fost oricum incompletă și imperfectă. S-a impus o revizuire în condiții de lucru normale pentru a da o formă juridică adecvată din punct de vedere constituțional textelor care, din motive de oportunitate socială, economică și politică, au cuprins și prevederi de lege ordinară (...), dar și pentru punerea de acord a vechilor texte reglementând votul cenșitar, care nu au fost revizuite în 1917, cu principiile noi ale votului universal cuprinse în articolele 57 și 67, revizuite în 1917.”

(Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României, 1859-1991*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, legea fundamentală. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la votul universal. 2 puncte
3. Menționați câte o caracteristică a legii fundamentale la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține relevanța modificării Constituției. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două principii politice ale Constituției din 1866, în afara celor precizate în cele două surse. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două legi fundamentale adoptate în a doua jumătate a secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Dacă prin Constituția din 13 aprilie 1948 s-a pregătit o transformare totală a economiei naționale și o nivelare la standardul cel mai scăzut a puterii economice a locuitorilor României, în Constituțiunea Republicii Populare Române din 24 septembrie 1952, făcându-se bilanțul transformărilor economice, a predominat realizarea intereselor politice ale Partidului Comunist Român. Constituția din 1952 a fost constituția totalei aserviri a României față de Uniunea Sovietică. Constituția a început cu un capitol introductiv (...) în (care) s-a declarat textual: <<Alianța cu marea Uniune Sovietică, sprijinul și ajutorul său dezinteresat și frățesc asigură independența, suveranitatea de stat și înflorirea Republicii Populare Române>>. (...) Din punctul de vedere al structurii formale a unei constituții, spre deosebire de constituțiile precedente, inclusiv cea din aprilie 1948, (...) Titlul despre drepturile omului (...) a fost expeditat undeva pe la urmă (...), accentuându-se mai mult datoriile decât drepturile. Libertățile de afirmare a personalității omului au fost enumerate toate, în mod expeditiv, într-un singur articol, articolul 85 (...). Aceste libertăți au trebuit exercitate însă (...) <<în conformitate cu interesele celor ce muncesc și în vederea întăririi regimului de democrație populară>>.”

(Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României, 1859-1991*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, o desosebire între Constituția din 1948 și cea elaborată în 1952. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, statul definit ca principalul aliat al Republicii Populare Române și partidul folosit de acesta drept principalul instrument de control. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la aservirea României față de U.R.S.S. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la drepturile și libertățile fundamentale ale omului în regimul comunist, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia adoptarea unor noi legi fundamentale în România postbelică a contribuit la consolidarea regimului comunist. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre legile fundamentale adoptate în statul român, având în vedere:

- precizarea modelului de inspirație al Constituției din 1866 și a unui principiu politic introdus de această lege fundamentală;
- menționarea legii fundamentale adoptate în România în deceniul patru al secolului al XX-lea și menționarea a două prevederi ale acesteia;
- prezentarea unei instituții regăsite atât în Constituția din 1948, cât și în legea fundamentală din 1952 și menționarea formei de organizare a statului român;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția politică a României în urma adoptării Constituției din 1991 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Articolul 5. Românii se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor. (...)

Articolul 7. Însușirea de român se dobândește, se conservă și se pierde potrivit regulilor statornicite prin legile civile. Numai străinii de rituri creștine pot dobândi împărmântenirea.

Articolul 13. Libertatea individuală este garantată. (...)

Articolul 19. Proprietatea de orice natură, precum și toate creanțele asupra statului sunt sacre și inviolabile. Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică legalmente constatată și după o dreaptă și prealabilă despăgubire. Prin cauză de utilitate publică se înțelege numai comunicațiunea și salubritatea publică, precum și lucrările pentru apărarea țării.”

(Constituția din 1866)

B. „Articolul 5. Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor. (...)

Articolul 7. Deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origine etnică și de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturi civile și politice și a le exercita.

Articolul 17. Proprietatea de orice natură, precum și creanțele asupra statului sunt garantate. (...) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție. (...)

Articolul 34. Puterea legislativă se exercită colectiv de către rege și reprezentațiunea națională. Reprezentațiunea națională se împarte în două adunări: Senatul și Adunarea Deputaților.”

(Constituția din 1923)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, o instituție cu rol legislativ. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, un drept fundamental al cetățenilor. 2 puncte
3. Menționați câte o informație din sursa A, respectiv din sursa B, prin care să evidențiați o deosebire referitoare la dreptul de obținere a cetățeniei române. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține garantarea libertăților fără constrângeri etnice. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați un amendament adus unei legi fundamentale a statului român modern și o consecință a amendamentului. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei constituții din a doua jumătate a secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Articolul 2. Republica Populară Română a luat ființă prin lupta dusă de popor, în frunte cu clasa muncitoare, împotriva fascismului, reacțiunii și imperialismului.

Articolul 3. În Republica Populară Română întreaga putere de stat emană de la popor și aparține poporului. Poporul își exercită puterea prin organe reprezentative, alese prin vot universal, egal, direct și secret. (...)

Articolul 5. În Republica Populară Română, mijloacele de producție aparțin Statului, ca bunuri ale întregului popor, sau organizațiilor cooperative, sau particularilor, persoanelor fizice sau juridice.

Articolul 6. Bogățiile de orice natură ale subsolului, zăcămintele miniere, pădurile, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicație ferată, rutiere, pe apă și în aer, poșta, telegraful, telefonul și radioul aparțin Statului, ca bunuri comune ale poporului. Prin lege se vor stabili modalitățile de trecere în proprietatea Statului a bunurilor enumerate în aliniatul precedent, care, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, se aflau în mâinile particulare. (...)

Articolul 9. Pământul aparține celor ce-l muncesc. Statul protejează proprietatea de muncă țărănească. Statul încurajează și sprijină cooperația satească. Pentru a stimula ridicarea agriculturii, statul poate crea întreprinderi agricole, proprietatea statului.”

(Constituția din 1948)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un drept politic. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, o formă de organizare asociativă de muncă și un domeniu economic. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la exercitarea puterii în stat. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la statutul proprietății, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia regimul politic din prima jumătate a secolului al XX-lea din România s-a modificat prin emiterea unei constituții. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituțiile statului român, având în vedere:

- prezentarea unei cauze a adoptării unei constituții din statul român în a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- precizarea a două fapte istorice care au contribuit la adoptarea unei constituții în România în prima jumătate a secolului al XX-lea;
- menționarea a două asemănări și a unei deosebiri între prevederile a două legi fundamentale adoptate în România;
- formularea unui punct de vedere referitor la modul în care adoptarea unor legi fundamentale în România a contribuit la consolidarea și evoluția statului și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Teste recapitulare

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Ladislau I, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei... voim să ajungă la știrea tuturor că, ținând seama de slujbele credincioase și vrednice de răsplată pe care ni le-a adus nouă magistrul Gheorghe, fiul lui Simion... dovedind cu râvnă, în deosebitele războaie ale regatului nostru, credință față de coroana regală... și, în sfârșit când am început noi a domni, fiind încă copil, după moartea prea iubitului nostru tată, iar voievodul Litovoi, împreună cu frații săi, în necredința sa, a cuprins pe seama sa o parte a regatului nostru, aflătoare dincolo de Carpați, și, cu toate îndemnurile noastre nu s-a îngrijit să ne plătească veniturile ce ni s-au cuvenit din acea parte, l-am trimis împotriva lui pe des-numitul, magistrul Gheorghe, care luptând împotriva aceluia cu cea mai mare credință, l-a ucis pe el, iar pe fratele lui, cu numele Bărbat, l-a luat în prinsoare și ni l-a adus nouă. Pentru răscumpărarea acestuia, noi am stors o sumă de bani foarte mare și astfel, prin slujbele acelui magistrul Gheorghe, s-a așezat iar tributul ce ni s-a datorat din acele părți.”

(Dania regală pentru magistrul Gheorghe)

B. „Iosif, primul mitropolit cunoscut în Biserica Moldovei, a fost un pământean rudă cu domnii țării, desigur pregătit într-o mănăstire moldovenească. Lupta stăruitoare dusă de domn - Petru I Mușat - , de cler și credincioși cu Patriarhia din Constantinopol pentru recunoașterea unui mitropolit din propriul lor neam a fost încununată de izbândă (în 1401). Curajul moldovenilor de a izgoni un mitropolit grec, trimis de Patriarhie și de a se împotrivi hotărârilor sinodului patriarhal, a dezvăluit o maturitate, o experiență bisericească, pe care au dobândit-o într-un timp mai îndelungat.”

(Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, instituția religioasă. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la magistrul Gheorghe. 2 puncte
3. Menționați câte un conducător politic din sursa A, respectiv din sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că liderii din spațiul sud-carpatic s-au revoltat. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la acțiunile diplomatice la care au participat românii în a doua jumătate a secolului al XV-lea. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale din spațiul românesc extracarpatic în secolul al XVI-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Succesele obținute de Republica Populară Română, ca și de celelalte țări socialiste, arată că soluționarea cu succes a sarcinilor dezvoltării economiei depinde în primul rând de folosirea tuturor posibilităților interne ale fiecărei țări... (...) Țările socialiste membre ale C.A.E.R. au stabilit că mijlocul principal de înfăptuire a diviziunii internaționale socialiste a muncii (...) este coordonarea planurilor pe baza înțelegerilor bi- și multilaterale.

Partidul nostru (Partidul Muncitoresc Român) și-a exprimat cu toată claritatea punctul său de vedere, arătând că (...) esența măsurilor preconizate (...) nu sunt corespunzătoare principiilor care stau la baza relațiilor dintre țările socialiste. (...)

Conducerea planificată a economiei naționale este unul dintre atributele fundamentale, esențiale și inalienabile ale suveranității statului socialist (...). Suveranitatea statului socialist presupune ca el să dispună efectiv și integral de mijloacele îndeplinirii practice a acestor atribuții, deținând în mâinile sale totalitatea pârghiilor de conducere a vieții economice și sociale. (...)

Data fiind diversitatea condițiilor de construcție socialistă nu există și nu pot exista tipare sau rețete unice (...). Elaborarea, alegerea sau schimbarea formelor și metodelor construcției socialiste constituie un (...) drept suveran al fiecărui stat socialist.”

(Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale adoptată de Plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, organizația economică a statelor socialiste. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, denumirea partidului. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, forma de organizare politică a României și tipul de stat promovat. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la „construcția socialistă”. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la suveranitatea statelor comuniste, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România a dus o politică de fidelitate față de U.R.S.S. în relațiile internaționale din deceniul șase al secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituționalismul românesc, având în vedere:

- menționarea anilor în care au fost adoptate două constituții democratice ale României;
- precizarea unei cauze și a unei consecințe a adoptării uneia dintre aceste constituții;
- prezentarea unui principiu înscris într-una dintre cele două constituții și a două deosebiri dintre cele două constituții;
- formularea unui punct de vedere referitor la necesitatea adoptării unei constituții în România și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Idealurile fasciste au fost îmbrățișate rapid de către masele de oameni, care au fost formate din categorii amestecate de populație, incluzând agricultori, proprietari de terenuri, oameni de afaceri, veterani de război și multe altele (...). Ca ideologie, fascismul s-a manifestat împotriva sloganului. (...) În scurt timp, Italia a fost transformată într-un stat polițienesc. Codul de legi a fost rescris pentru a favoriza fascismul. Toate instituțiile educative au primit ordinul să apere regimul. Mussolini a căutat să se asigure că acesta a intrat în casa fiecărui individ, iar tot ceea ce au citit oamenii au fost de fapt propriile sale gânduri.”

(Clint Misquitta, *Dictatori nemiloși*)

B. „Ca șef al guvernului, Mussolini nu a mai fost un prim-ministru votat de Parlament și responsabil în fața lui. Situat în afara și deasupra planului pe care s-au aflat miniștrii, simpli agenți de execuție, el a fost investit de rege cu depline puteri executive și nu a depins decât de suveran. La 31 ianuarie 1926, puterile sale legislative au fost extinse. (În Italia) nici o lege nu a putut fi prezentată fără consimțământul lui și a fost, totodată, autorizat să legifereze prin decrete-legi, în afara controlului parlamentar. (...) Codurile de legi au fost revizuite în sens autoritar, iar libertățile locale au fost reduse în folosul prefecților, agenți ai despotismului”

(Paul Guichonnet, *Mussolini și fascismul*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți spațiul istoric precizat atât în sursa A, cât și în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o instituție a statului. 2 puncte
3. Menționați câte o informație din sursa A, respectiv din sursa B, referitoare la Codul de legi. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că populația a fost de partea regimului fascist. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două trăsături ale totalitarismului, în afara celor la care se referă sursele. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a democrației europene în a doua jumătate a secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Deși otomanii au excelat în arta războiului, semnele decăderii au început să se întrevadă vizibil, în secolul al XVII-lea, în ciuda faptului că marele vizir Mehmed Koprulu a semnat 30.000 de condamnări la moarte.

Cu toate că Hanatul Crimeii a recunoscut încă din 1475 suzeranitatea otomană, afinitatea de limbă, religie și tradiție istorică i-a conferit o situație privilegiată, în sensul că nu a plătit tribut Porții.

A. D. Xenopol a făcut precizarea că la 17 iulie 1683, marele vizir și-a amplasat corturile în fața Vienei, având circa 200.000 de luptători. În schimb, austriecii n-au putut să-i opună decât 22.000 ostași, adunați în grabă, dintre care 700 studenți. Garnizoana austriacă a pierdut 6000 de oameni, dintre care unii au fost secerați de bolile ce au izbucnit iar alții de gloanțele otomanilor. În urma celor două asalturi turcești, între 4-6 septembrie 1683, s-a așteptat din clipă în clipă ca asediații să capituleze.”

(Nicolae Ciachir, *Istoria universală modernă*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un istoric român. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, o funcție a Imperiului Otoman și o acțiune întreprinsă de deținătorul acesteia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Hanatul Crimeii. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la armata austriacă în 1683, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia spațiul românesc a fost influențat de „criza orientală” în secolul al XIX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român modern în contextul relațiilor internaționale din secolele XIX-XX, având în vedere:

- precizarea secolului în care s-a constituit statul român modern și menționarea unui eveniment internațional care a favorizat constituirea sa;
- menționarea unui eveniment internațional la care a participat România în contextul „crizei orientale”;
- prezentarea unui fapt istoric care susține implicarea României în relațiile internaționale de la începutul secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția statului român în epoca modernă și contemporană și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Care a fost rolul dacilor în formarea poporului român? Cu ce au contribuit ei sub raportul demografic, al limbii, al toponimiei și onomasticii? Un lucru, credem noi, este sigur: dacii alcătuiesc baza etnică a poporului român. Această credință o întemeiem pe următoarea argumentare: grosul populației din Dacia Traiană l-au format dacii. Cu toate pierderile suferite în cele două războaie, cu tot numărul însemnat al coloniștilor de limbă latină, ei au păstrat totuși preponderența. Fiindcă dacii au fost locuitorii satelor și, oricât de numeroase au fost orașele în noua provincie, totuși satele le-au întrecut cu mult... Dacă romanismul a prins rădăcini atât de puternice și de stabile în stânga Dunării, e fiindcă a câștigat pe acești daci, pe băștinași.”

(Constantin C. Giurescu, *Formarea poporului român*)

B. „Dar numai cu cărțile nu se poate dovedi nimic... Căci aici trebuie întrebată și viața, nu numai cărțile, care pentru zece veacuri, nu știu să spună mare lucru despre noi, în țara noastră de astăzi. Și cum zicem noi: dacă milionul ăsta de oameni (numărul de locuitori ai provinciei Dacia) a trecut tot la miazăzi de Dunăre... atunci nu se poate să nu găsim dincolo de Dunăre, în ruinele și pietrele scrise ce ni s-au păstrat... semne că la anul 270 d.Hr. populația de acolo s-a înmulțit dintr-o dată cu un milion... Și totuși. Toate știrile ce avem de la miazăzi de Dunăre: ruine, pietre scrise, cărți vechi... nu arată... nici o schimbare în anii de după 270.”

(Vasile Pârvan, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, un neam. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la retragerea aureliană. 2 puncte
3. Menționați un spațiu istoric și un fluviu precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că dacii au alcătuit baza etnică a poporului român. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două cauze ale abordării romanității românilor, în afara celor la care se referă sursele. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două teorii ce au combătut romanitatea românilor. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Regulamentele Organice au fost redactate de comisii de boieri, deținători ai unei vechi <<experiențe>> în acest domeniu, dar sub supravegherea autorităților rusești pentru că acestea au fost preocupate să facă din textele fundamentale elaborate un mijloc de consolidare a influenței Rusiei în Principatele dunărene. (...) Puterea legislativă a fost reprezentată de o Adunare obștească, aleasă pe cinci ani, în care ponderea importantă a revenit mării boierimi; Adunării i-a revenit inițiativa și redactarea legilor, prezentate apoi domnului. Acesta a fost ales pe viață de o Adunare obștească extraordinară. (...) Regulamentele Organice au rămas prizoniere principiului medieval al privilegiului deoarece au fost scutite de impozite boierimea și clerul. (...) Principatele dunărene au trăit sub un condominiu ruso-turc, curtea suzerană și curtea protectoare, aflându-se într-un puternic dezechilibru de putere în beneficiul celei din urmă. (...) Deși Regulamentele Organice au prevăzut alegerea domnilor, Rusia și Turcia au decis să numească, pentru început, domni în cele două Principate: Alexandru Ghica în Țara Românească și Mihail Sturdza în Moldova (1834).”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un spațiu istoric. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un domnitor regulamentar și modul în care acesta a obținut tronul. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații despre Adunarea obștească din spațiul românesc. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la Regulamentele Organice, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia „criza orientală” a avut consecințe asupra organizării instituționale în spațiul românesc în secolul al XVIII-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre implicarea spațiului românesc în relațiile internaționale în Evul Mediu, având în vedere:

- menționarea a două instituții centrale din spațiul românesc în secolul al XIV-lea;
- precizarea a două acțiuni diplomatice din secolele XIV-XV la care au participat românii și a unei asemănări între acestea;
- prezentarea unei acțiuni militare desfășurate de reprezentantul unei instituții centrale din spațiul românesc în secolul al XV-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea domnitorilor români în relațiile internaționale din secolele XVI-XVIII și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Constituită cu mult înainte de întemeierea statului, proprietatea feudală în Moldova a fost atestată de un document emis de cancelaria ungară, în anul 1331. În acest an, Carol Robert, regele Ungariei, s-a plâns că moșiile fostei Episcopii a Milcovului, dinainte de 1241, au fost luate de <<cei puternici ai aceluia ținut>>. Un alt document emis de aceeași cancelarie în anul 1365, a confirmat nu numai existența proprietății feudale dar și funcționarea principiului dominium eminens în această țară. Regele Ludovic cel Mare, confiscând moșiile lui Bogdan voievod din Maramureș pentru a le da credinciosului său Balc... a spus că a făcut aceasta pentru a răsplăti faptele de vitejie ale lui Balc, care a lăsat în Moldova pământuri și drepturi proprii.”

(Alexandru I. Gonța, *Proprietatea feudală în Moldova*)

B. „Primele știri cu privire la statul constituit la sud de Carpați au venit din sfera Regatului Ungar... Conducătorul noului stat a devenit acum Basarab.

În 1330, Carol Robert a decis să întreprindă o mare campanie împotriva Țării Românești, pentru a-l înlătura pe Basarab, în locul căruia a intenționat să numească un dregător regal... Pentru tânărul stat român dintre Carpați și Dunăre, înfruntarea de la Posada cu marea oaste a unuia dintre cele mai puternice state ale vremii, a fost proba focului. Ea a însemnat eșecul definitiv al încercării de a lichida Țara Românească.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, o instituție ecleziastică. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Basarab. 2 puncte
3. Menționați un lider politic și un stat european precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care explică funcționarea relațiilor sociale în Evul Mediu. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două instituții românești din secolul al XVI-lea. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a autonomiilor locale din zona est-carpatică. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În anii 1920, bolșevicii și-au orientat eforturile spre construirea societății socialiste la ei acasă. Această încercare a eșuat. Lenin a sperat, ca prin exproprieri și teroare, să transforme, în câteva luni, Rusia în cea mai mare putere economică a lumii, nereușind, de fapt, decât să ruineze economic sistemul moștenit de la fostul regim. A sperat ca Partidul Comunist să impună națiunii propria-i disciplină dar s-a văzut confruntat cu reacții de disidență chiar în sânul partidului, după ce a reușit să le înăbușe în restul societății. Din momentul în care muncitorii au întors spatele comuniștilor și țărani au început să se răzvrătească, menținerea la putere a impus recurgerea permanentă la măsuri polițienești. Birocrația coruptă și supradimensionată a restrâns tot mai mult libertatea de acțiune a regimului. În ultimii doi ani de activitate, discursurile și scrierile lui Lenin au mărturisit ... furia abia reținută a liderului bolșevic în fața propriei neputințe politice și economice, nici chiar teroarea nu a putut distruge obișnuințele adânc înrădăcinate ale milenarului popor rus.”

(Richard Pipes, *Scurtă istorie a revoluției ruse*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul.	2 puncte
2. Numiți, din sursă, o formațiune politică.	2 puncte
3. Menționați, din sursă, conducătorul politic și statul european.	6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații despre disidență.	6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la represiune și teroare, susținându-l cu două informații selectate din sursă.	10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia românii au cunoscut un regim autoritar în prima jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)	4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România postdecembristă, având în vedere:

- precizarea a doi factori care au contribuit la prăbușirea regimului comunist în România;
- menționarea a două practici politice democratice desfășurate în România după 1989;
- prezentarea unui fapt istoric prin care s-a revenit la democrație în România postdecembristă;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția României la sfârșitul secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Din 1934, nimic nu a mai stat în calea instaurării unui regim totalitar în Germania. Centralizarea a fost împinsă până la limita extremă. Hitler a stăpânit perfect Partidul Socialist-Naționalist. Aparatul polițienesc a fost investit cu putere redutabilă (...). Cât despre politica rasială, punctul central al sistemului, acesta s-a manifestat prin măsuri de protejare a rasei și printr-o legislație antisemită.”

(Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*)

B. „Până în luna iulie 1933, Germania a devenit un stat monopartid, în cadrul căruia Partidul nazist s-a dorit singura autoritate politică în ceea ce privește toate aspectele vieții germane. (...) Legea privind asigurarea unității partidului și statului, promulgată în decembrie 1933, a declarat că partidul a fost <<legat inseparabil de stat>>, dar explicația a fost formulată în termeni într-atât de echivoci, încât să fie cu neputință de înțeles. Două luni mai târziu, Hitler a declarat că responsabilitățile principale ale partidului au fost (...) de a organiza propaganda și îndobâzirea. (...) Organizarea partidului a fost creată și dezvoltată ca un mijloc de câștigare a puterii politice.”

(Geoff Layton, *Germania: Al Treilea Reich, 1933-1945*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, o formațiune politică. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la aparatul polițienesc. 2 puncte
3. Menționați un spațiu istoric și un lider politic precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că nazismul s-a bazat pe rasism. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două practici politice totalitare din România postbelică, în afara celor la care se referă sursele. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a democrației din Regatul Unit din a doua jumătate a secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Principatele Moldovei și Valahiei, punându-se, în urma unei capitulații, sub suveranitatea Sublimei Porți și Rusia garantându-le prosperitatea, este de la sine înțeles că ele își vor păstra toate privilegiile și imunitățile care le-au fost acordate fie prin capitulații, fie prin tratatele încheiate între cele două imperii, sau prin hătișerifurile date în diverse momente. În consecință, ele se vor bucura de libera exercitare a cultului lor, de o siguranță perfectă, de o administrație națională independentă și de o deplină libertate a comerțului. (...) S-a convenit și reglementat definitiv ca durata de guvernare a hospodarilor să nu mai fie limitată la șapte ani, ci ca ei să fie de acum înainte investiți cu această demnitate pe viață.

Valahia și Moldova vor fi dispensate pentru totdeauna de a furniza grânele și alte mărfuri de consum, oile și lemnul de construcție pe care au fost obligate să le livreze mai înainte. De asemenea, nu li se va cere acestor provincii, în nici un caz, muncitori pentru lucrările de fortificații și nici o altă corvoadă, de orice fel ar fi ea.”

(Tratatul de la Adrianopol)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, statul român sud-carpatic. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, o mare putere europeană și rolul ei în existența spațiului românesc. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două tipuri de documente care au reglementat relațiile româno-otomane. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la obligațiile economice ale românilor, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia „criza orientală” a influențat spațiul românesc în secolele XVIII-XIX. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre preocuparea istoricilor pentru studierea romanității românilor, având în vedere:

- menționarea unei cauze a abordării romanității românilor și două argumente folosite de istoricii străini în susținerea romanității românilor;
- prezentarea contextului istoric în care problema romanității românilor a început să fie contestată de unii autori străini;
- precizarea a doi istorici români care au susținut romanitatea românilor și a unei lucrări în care a fost abordată această problemă;
- formularea unui punct de vedere referitor la necesitatea studierii romanității românilor de către istorici și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, **elaborarea argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), **respectarea succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Importantă este totuși, în acest sens, menționarea cnezatelor românești din Oltenia din prima jumătate a secolului al XIII-lea, cnezate pe care izvorul documentar le precizează ca fiind structuri teritoriale mai mari, echivalente ca ordine de mărime cu țările din teritoriile românești intracarpatiche. Cnezatele lui Litovoi, Farcaș și Ioan, pomenite la 1247 de Diploma Cavalerilor Ioaniți, au reprezentat fără îndoială structuri social-politice și militare complexe, cu subdiviziuni interioare, subdiviziuni mai vechi ca începuturi și echivalente teritorial sau structural cu uniunile de obști sătești din primele faze de organizare a societății românești.”

(Sergiu Iosipescu, *Românii din Carpații Meridionali la Dunărea de Jos*)

B. „Invasia mongolă din 1241-1242 a găsit entitățile politice românești de la sud de Carpați în plin proces de consolidare, datorită angrenării lor în sistemul militar creat de regalitatea arpadiană în scopul protecției frontierelor. (...) Teritoriul dintre Carpați și Dunăre a fost împânzit de <<țări>> cu statute politico-juridice diferite: <<voievodate>> - dispunând de autonomie față de regalitatea ungară (...) și <<cnezate>> dependente față de Țara Severinului, dăruită de rege cavalerilor ioaniți. Stăpânirea lui Litovoi în Oltenia s-a aflat într-o legătură teritorială organică cu Țara Hațegului, (...) acest din urmă teritoriu nefăcând obiectul tranzacției din 1247.”

(Tudor Sălăgean, *Societatea românească la începutul Evului Mediu*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, secolul în care a avut invazia mongolă. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, un spațiu istoric. 2 puncte
3. Menționați un voievod și izvorul istoric în care a fost specificat precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că cnezatele au fost structuri echivalente cu „țările” din spațiul intracarpatic. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați tradiția descălecatului în teritoriile de la sud și est de Carpați. 6 puncte
7. Menționați o asemănare în procesul de constituire a statelor medievale românești. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„La 11 iulie (1866), cei 91 de deputați au aprobat în unanimitate Constituția pe care Carol a promulgat-o în ziua următoare. (...)

Constituția de la 1866 (...) a limitat prerogativele Domnitorului la cele ale unui monarh constituțional, a prevăzut o guvernare reprezentativă, i-a făcut pe miniștri răspunzători pentru actele lor și a consolidat principiul separării puterilor. A consemnat, de asemenea, pe larg, drepturile și libertățile cetățenilor, cărora le-a fost de aici înainte garantată egalitatea în fața legii, libertatea deplină a conștiinței, a presei, a adunărilor publice, dreptul de asociere, inviolabilitatea domiciliului și a persoanei împotriva oricăror percheziții și arestări arbitrare. Exercitarea acestor drepturi în timp, în ciuda încălcării lor ocazionale de către autorități, a adus un număr mai mare de persoane în procesul politic și, asigurând liberul schimb de idei, în special prin intermediul presei, a contribuit în mare măsură la formarea unei opinii publice democratice. (...)

Sistemul parlamentar instituit în 1866 a diferit în unele privințe importante de cel asigurat prin Statutul lui (Alexandru Ioan) Cuza. (...) Legislativul bicameral prin Statut a fost menținut, dar noul Senat a fost acum un organism ales, nu numit. (...) Legislativul a câștigat, de asemenea, dreptul de a (...) interpela miniștrii.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, legea fundamentală adoptată în anul 1866. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, numele actului fundamental care a precedat Constituția din 1866 și anul adoptării sale. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la formarea unei opinii publice democratice prin aplicarea Constituției din 1866. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la funcționarea unei practici politice liberale pe baza Constituției din 1866, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea România s-a implicat în relațiile internaționale. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre ideea romanității românilor, având în vedere:

- menționarea a două epoci istorice în care a fost studiată ideea romanității românilor;
- precizarea unui istoric și a unei cauze pentru care acesta a abordat ideea romanității românilor;
- prezentarea a două idei formulate pentru susținerea ideii romanității românilor;
- formularea unui punct de vedere referitor la semnificația studierii romanității românilor și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Uniunea Sovietică a acționat decisiv pentru a-și consolida poziția în România mai curând decât oriunde altundeva în Europa de Est, întrucât (...) România a fost poarta de intrare spre Balcani și Strâmțori. Declarația privind Europa Eliberată, la care Uniunea Sovietică împreună cu Statele Unite și Marea Britanie au aderat la Ialta, la 12 februarie 1945, doar cu câteva săptămâni înainte de numirea lui Petru Groza ca prim-ministru, nu a avut nici un rol în fixarea politicii Sovietelor față de România. Noțiunea de guverne democratice și larg reprezentative, instalate în urma unor alegeri libere, răspunzând voinței cetățenilor lor, prevăzută în Declarație, a fost în contradicție cu teoria și practica sovietică și, dacă ar fi fost aplicată în acest caz particular, ar fi împiedicat instalarea unui guvern prieten și docil la București. Din cauza lipsei de popularitate a partidului lor, conducătorii comuniștilor români nu au avut (...) nici o dorință să lase alegerea guvernului în seama electoratului.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

B. „În toamna anului 1945, Partidul Comunist și aliații acestuia au devenit din ce în ce mai puternici pe măsura intensificării luptei politice în România. Conducătorii comuniști și-au concentrat atenția asupra creării unui partid disciplinat, iar la 16 octombrie au convocat prima Conferință Națională a Partidului. Delegații au ales un Comitet Central, un Birou Politic, format din Gheorghiu-Dej, în calitate de secretar general (...).

În raportul prezentat Conferinței, Gheorghiu-Dej (...) s-a concentrat asupra transformării economice a țării și a propus ca realizarea acesteia să fie făcută pe baza unui program susținut de industrializare (...). Nu a spus nimic însă despre colectivizare, care a fost țelul suprem al politicii agrare comuniste (...). Ca instrument al Partidului Comunist, el i-a atribuit statului sarcina de organizare și conducere a economiei, o responsabilitate care va fi înglobată în legislația economică a tuturor guvernelor ulterioare.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, documentul internațional din 1945. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Partidul Comunist. 2 puncte
3. Menționați câte un lider politic precizat în sursa A, respectiv în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că transformarea economiei s-a realizat prin industrializare. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice din politica internă a României postbelice care au loc în primul deceniu după 1945, în afara celor la care se referă sursa B. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni politice desfășurate în perioada 1965-1985 în România. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Prin recunoașterea (...) suzeranității polone, Alexandru (cel Bun) s-a pus la adăpost de încercările lui Sigismund de Luxemburg de a revigora suzeranitatea ungară asupra Moldovei și, mai ales, de a controla Chilia, punctul terminus al drumului central-european spre gurile Dunării.

Prins între cele două regate (...) Alexandru (cel Bun) a acceptat chiar o variantă a dublei suzeranități - polono-ungare -, dând prioritate (...) suveranului polon.

Primejdia care a amenințat Moldova din partea celor două regate limitrofe și-a găsit expresia în acordul de la Lublau (15 martie 1412) încheiat (...) între Vladislav Jagiello și Sigismund de Luxemburg; potrivit înțelegerii dintre cei doi regi, în cazul neparticipării lui Alexandru (cel Bun) la campania antiotomană luată în considerare, țara sa urma să fie împărțită între cei doi suverani de-a lungul unei diagonale de la nord-vest la sud-est, care lăsa Poloniei Suceava și Cetatea Albă, iar Ungariei Romanul și Chilia. A fost pentru prima dată când teritoriul românesc, în cazul de față, partea sa dintre Carpați și Nistru - a făcut obiectul unui acord de împărțire între mari puteri. De observat că, prin tratatul de la Lublau, Polonia și-a asigurat Cetatea Albă, iar Ungaria, Chilia, (...) cele două porturi din spațiul românesc, aflate la capătul marilor drumuri de comerț (...).

Alexandru (cel Bun) a trimis corpuri de oaste (...) împotriva cavalerilor teutoni în marea bătălie de la Grunwald (1410), unde Ordinul teuton a suferit o mare înfrângere (...).”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, domnitorul român. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, conflictul militar și o caracteristică a acestuia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la relațiile diplomatice dintre domnitorul Moldovei și regele Poloniei. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la tratatul din 1412, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia constituirea statelor medievale în spațiul românesc s-a realizat și prin acțiuni militare desfășurate în secolul al XIV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre totalitarism și democrație în Europa și în România secolului al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două idei specifice democrației din Europa, în prima jumătate a secolului al XX-lea;
- precizarea unei Constituții adoptate în România Mare;
- menționarea a două asemănări între ideologiile totalitare din Europa Occidentală în secolul al XX-lea;
- prezentarea unei practici politice totalitare utilizată în România în perioada 1948-1960;
- formularea unui punct de vedere referitor la Constituția României din 1965 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „La originea unor însemnate orientări în politica externă a Moldovei s-a aflat cucerirea Chilie în 1465 (...). S-a demonstrat, încă odată, covârșitoarea însemnată a controlului gurilor Dunării în determinarea politicii externe nu numai a Moldovei și a Țării Românești, dar și a marilor puteri (...) pentru care marele fluviu a însemnat, în egală măsură, o axă strategică și una comercială.

Cucerirea Chilie în 1465 a adus Moldova în conflict cu Ungaria (...). Matei Corvin a reacționat la cucerirea Chilie prin organizarea unei campanii de anvergură împotriva lui Ștefan (cel Mare) (...). Oastea lui Matei Corvin a înaintat până la Baia, unde, în (...) 1467, a fost atacată de Ștefan (cel Mare). Matei Corvin (...) a fost constrâns să se retragă (...).”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Pentru a obține concursul polon, Ștefan a depus la Colomeea omagiul vasalic regelui Cazimir (...). Cum Polonia a încheiat (...) pacea cu turcii, Ștefan a fost silit să-i urmeze exemplul (...).

Devenit rege al Poloniei în 1492, Ioan Albert a început (...) febrile pregătiri diplomatice și militare în vederea unei expediții de înlăturare a turcilor de la Chilia și Cetatea Albă. Dar programul regelui polon a prevăzut, ca etapă premergătoare acțiunii antiotomane, instaurarea controlului polon direct asupra Moldovei prin înlăturarea lui Ștefan (cel Mare), întrucât din 1489 a revenit la alianța cu Ungaria, obținând (...) cetățile transilvane Ciceul și Cetatea de Baltă (...). Marea expediție polonă din 1497, al cărei țel oficial proclamat a fost recuperarea Chilie și Cetății Albe, și-a trădat obiectivul real de îndată ce trupele polone (...) au intrat pe teritoriul Moldovei îndreptându-se spre Suceava. Dar rezistența prelungită a cetății și primejdia intervenției în luptă a altor forțe, îndeosebi a Ungariei, l-au silit (...) pe regele polon să ridice asediul și să înceapă retragerea. Pe drumul de înapoiere, la Codrii Cosminului, o mare parte a trupelor polone a fost surprinsă și nimicită de oastea lui Ștefan (cel Mare).”

(Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, o cetate din Transilvania. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la „marile puteri”. 2 puncte
3. Menționați domnitorul român și statul medieval condus de către acesta precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că domnitorul român a cucerit Chilia. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni care au contribuit la formarea statului medieval românesc de la est de Carpați desfășurate în secolul al XIV-lea. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între autonomiile locale atestate în spațiul românesc, în secolele IX-X și cele din secolul al XIII-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Est-europenii s-au opus dominației sovietice încă de la începutul perioadei de ocupație (...). Stalin i-a împiedicat pe principalii lideri politici din aceste țări să i se împotrivescă fățiș (...). Îmblânzirea sistemului stalinist prin măsurile luate de Hrușciov i-a încurajat pe disidenții est-europeni să acționeze mai energic. (...) Polonia și Ungaria s-au folosit de această autonomie limitată pentru a dezvolta sisteme comuniste ceva mai moderate decât cel din Uniunea Sovietică. În România, Gheorghe Gheorghiu-Dej a urmat pe la sfârșitul anilor 1950 o reformă moderată similară celei din Ungaria. (...) După 1965, succesorul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu, a instituit un comunism mai rigid.

Cehoslovacia a optat pentru depărtarea față de stalinism (...). La sfârșitul deceniului al șaptelea, comuniștii cehoslovaci au început să aplice politici foarte asemănătoare cu cele ale lui Nagy în Ungaria. (...) Conducerea sovietică a urmărit îndeaproape eforturile reformatoare ale lui Dubcek. U.R.S.S. a anticipat că acest proces de liberalizare va duce la retragerea Cehoslovaciei din Pactul de la Varșovia. Deși Dubcek s-a angajat să rămână fidel alianței sovietice, conducerea U.R.S.S. s-a arătat sceptică, iar la 20 august 1968, trupele sovietice au invadat în forță Cehoslovacia. Toate statele comuniste din estul Europei, în afară de România, au fost de acord cu înăbușirea <<socialismului cu față umană>> a lui Dubcek. Sovieticii l-au destituit pe Dubcek din funcția de lider al partidului ceh (...).”

(John R. Barber, *Istoria Europei moderne*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, un spațiu istoric. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, un lider politic sovietic și o acțiune desfășurată de acesta. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la politica internă a liderilor români. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la evenimentele de la „sfârșitul deceniului al șaptelea”, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul român a utilizat practici politice democratice în primul deceniu după înlăturarea regimului politic la care se referă sursa dată. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român modern în secolele XVIII-XIX, având în vedere:

- precizarea unui proiect politic referitor la statul român modern elaborat în secolul al XVIII-lea;
- menționarea a două proiecte politice referitoare la statul român modern elaborate în prima jumătate a secolului al XIX-lea și a câte unei prevederi a fiecăruia;
- prezentarea unui fapt istoric, din perioada 1851-1860, referitor la statul român modern;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția statului român modern în perioada 1861-1866 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Peste tot unde Armata Roșie a fost stăpână, tactica folosită (...) a fost aceeași. Aceasta a constatat, în primul rând, în plasarea unor comuniști la conducerea ministerelor-cheie (...), în infiltrarea în administrație și în organizațiile politice concurente (...). S-a vizat (...) divizarea adversarilor Partidului Comunist (...). Alegerile (...) au consfințit preponderența comuniștilor (...). Nu a mai rămas decât să se treacă la arestarea și lichidarea fizică a liderilor recalcitranți. Așa s-a procedat în 1946 în Bulgaria (...), în România, unde la sfârșitul lui 1947, după arestarea conducătorilor partidelor democratice, regele Mihai a fost obligat să abdice (...), în Ungaria (...), unde, întrucât au fost învinși în alegerile din august 1947, comuniștii au eliminat prin forță pe toți membrii partidelor care au refuzat să li se supună. (...) Conducătorii de la Kremlin au înființat, în 1947, o nouă organizație internațională (...), Biroul de Informație al Partidului Comunist sau Kominform, (...) cu scopul de a întări controlul U.R.S.S. asupra formațiunilor comuniste din Estul, dar și din Vestul Europei.”

(Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*)

B. „Constituția U.R.S.S. din 1977 a pus un accent mai mare pe unitate: <<U.R.S.S. (...) leagă toate națiunile și etniile în vederea edificării în comun a comunismului>> (art. 70). Același articol a precizat că <<U.R.S.S. este un stat multinațional federal unit (...)>> (...). Constituția a menținut atribuțiile statului. În aparență a fost vorba de o repartizare a puterii între popor, stat și Partidul Comunist. Poporul, <<veritabilul deținător al puterii>> (art. 2) a ales Sovietul Suprem cu două Camere: Sovietul Uniunii (767 deputați) și Sovietul Naționalităților (750 deputați). Statul care a fost expresia voinței sociale și-a exercitat autoritatea grație unui guvern și a numeroase organisme reprezentative. Partidul <<care există pentru popor și în serviciul poporului>> (art. 6, cap. III) a fost în egală măsură forța care <<conduce și orientează societatea sovietică>> (art. 6). El a fost însărcinat să definească marile orientări politice și economice, să controleze aparatul de stat și instituțiile economice și sociale (...).”

(Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria secolului XX*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, organizația internațională. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, informație referitoare la Sovietul Suprem. 2 puncte
3. Menționați spațiul istoric și formațiunea politică precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că prin legea fundamentală au fost menținute atribuțiile statului. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice desfășurate în România în perioada 1947-1964, în afara celor la care se referă sursa A. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a Constituției României adoptate în 1991. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Lovitura de stat (...), de la 2/14 mai 1864, a netezit drumul de punere rapidă în aplicare a reformelor (...). Pivotal a fost așa-numita Lege rurală, decretată la 14/26 august 1864, prin care s-a instituit o mare reîmpărțire a pământului. Ea a recunoscut drepturile depline de proprietate ale clăcașilor asupra pământului pe care l-au avut conform prevederilor legale anterioare, care le-a alocat suprafețe agrare pe baza numărului de animale de tracțiune (...). Acei țărani care încă nu au deținut suprafața de pământ la care au avut dreptul urmau să primească un supliment (...). Pădurile, element esențial al bunăstării economice a multor gospodării, nu a intrat în aceste calcule. Legea rurală a mai desființat (...) dări și obligații în muncă pe care țăranii le-au avut de secole față de moșieri. (...)”

(Alexandru Ioan) Cuza (...) a acordat o atenție deosebită sistemului juridic (...). Demnă de semnalat a fost promulgarea unui nou Cod civil în 1864, care a asigurat individului libertăți personale, a garantat egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii și a apărut proprietatea privată. În scopul formării unei populații informate și productive, el a propus ca învățământul să fie accesibil tuturor claselor sociale (...).”

(Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, conducătorul statului român. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, anul promulgării legii învățământului și o caracteristică a acesteia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Codul civil. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la situația economică a țăranilor, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul român s-a consolidat prin acțiuni politice desfășurate în primele două decenii după evenimentele descrise în sursa dată. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția politică a spațiului românesc în Evul Mediu, având în vedere:

- precizarea unui izvor istoric în care au fost atestate autonomiile locale din spațiul românesc intracarpatic în secolele X-XI și menționarea a două caracteristici ale acestora;
- menționarea a două informații din *Diploma Cavalerilor Ioaniți* referitoare la autonomiile locale din spațiul sud-carpatic;
- prezentarea unei acțiuni desfășurate în deceniul patru al secolului al XIV-lea, în procesul de constituire a statului medieval românesc de la sud de Carpați;
- formularea unui punct de vedere referitor la acțiunile politice desfășurate în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, în spațiul românesc dintre Carpați și Dunăre și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „*Stalinismul a evoluat, în cursul anilor de după război, spre un cult al personalității din ce în ce mai mult marcat de megalomania lui Stalin.*

(...) În Prezidiu, Stalin s-a înconjurat de oameni noi, care i-au fost atașați personal. (...) Acest organism, ca și plenul Comitetului Central, nu au mai fost convocate în mod regulat, Stalin monopolizând marile decizii în cadrul unui Birou secret, format din nouă membri, sau în timpul reuniunilor consiliilor restrânse. (...) În consecință, Stalin a adoptat singur deciziile și partidul a trebuit să fie devotat și să-l asculte. Congresul al XIX-lea, care a avut loc în 1952 (...), a plasat pe primul loc îndatoririle militanților de a apăra unitatea partidului, ceea ce a exclus orice opoziție față de Stalin. Fidel concepției sale cu privire la <<socialismul într-o singură țară>>, (...) Stalin a ridicat în slăvi mai mult decât oricând planificarea și puterea statului, întrucât au fost singurele capabile să asigure dezvoltarea țării. (...) Pentru Stalin, așadar, statului și nu maselor de cetățeni trebuia să îi revină inițiativa transformărilor (...).”

(Francois-Georges Dreyfus, Albert Jourcin, Pierre Thibault, Pierre Milza, *Istoria universală*)

B. „*Ceaușescu a dorit să afirme identitatea României în <<lagărul>> socialist. (...) În căutarea unei formule distincte de cea sovietică, Nicolae Ceaușescu a găsit în China și Coreea de Nord variante ale modelului sovietic care au corespuns și viziunii sale (...) asupra socialismului. Modelul chinez și cel nord-coreean au fost întemeiate pe un regim autoritar, axat pe cultul liderului suprem și pe primatul ideologiei. Ceaușescu s-a voit și el înălțat pe un pedestal, cel puțin la fel de înalt ca acel al lui Mao și al lui Kim Ir Sen. (...) Începutul făcut în 1971 a fost continuat, amplificat și agravat în decurs de aproape două decenii. (...) Ceaușescu nu și-a confecționat - ca Mao - o cărticică a citatelor, dar a făcut din <<studiul>> cuvântărilor sale (...) baza întregii activități ideologice, teoretice și practice din România. Citarea lui a devenit un ritual, în ultimii ani ai regimului, orice cuvântare sau lucrare trebuind să includă un <<cită>> din secretarul general.*”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, spațiul istoric. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, informație referitoare la „*modelul chinez*”. 2 puncte
3. Menționați câte un conducător politic din sursa A, respectiv din sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că fragmente din cuvântările liderului politic au fost incluse în discursuri și lucrări. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două caracteristici ale democrației europene în a doua jumătate a secolului al XX-lea. 6 puncte
7. Menționați o altă caracteristică a totalitarismului din Europa, în afara celor la care se referă sursele date. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Prin Tratatul de la Paris din 1856, care a pus capăt Războiului Crimeii, puterile (...) au așezat Moldova și Țara Românească sub protecția lor colectivă (...) și, în al doilea rând, au recunoscut dreptul românilor înșiși de a avea un cuvânt de spus în legătură cu stabilirea formei de guvernământ. Oferindu-li-se o astfel de ocazie, majoritatea românilor n-au mai lăsat nici un dubiu în privința dorinței lor de unire și independență, iar puterile (Austria și Imperiul Otoman, fără tragere de inimă) au reacționat prin promulgarea așa-numitei Convenții de la Paris în 1858. Acest document, menit să servească drept lege fundamentală pentru Principate, a indicat modul în care românii au trebuit să se guverneze de aici înainte. (...)

Convenția de la Paris a conținut un motiv de dezamăgire majoră pentru români: nu a spus nici un cuvânt despre Unirea Principatelor. (...) La începutul anului 1859, exercitându-și dreptul acordat de Convenția de la Paris de a-și alege proprii lor domnitori, aceștia au ales una și aceeași persoană în fiecare dintre cele două Principate. (...)

În timpul scurtei sale domnii (1859-1866), Cuza (...) a dat României (...) instituții politice și economice moderne. (...) Nerăbdător să promoveze reformele sale fundamentale, Cuza a dizolvat o adunare recalcitrantă în mai 1864, când aceasta a respins reformele rurală și electorală, care au format esența programului său legislativ. La numai două săptămâni de la lovitura sa, Cuza a supus unui referendum popular o constituție, Statutul, pentru a-și legitima regimul.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, domnitorul. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, documentul din 1858 și o caracteristică a acestuia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Tratatul de la Paris. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la rolul domnitorului în organizarea statului român modern, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul român modern a evoluat în primele două decenii ale secolului al XX-lea în direcția îndeplinirii obiectivelor naționale. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**(30 puncte)**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția politică a spațiului românesc în Evul Mediu și la începuturile modernității, având în vedere:

- menționarea a câte două autonomii locale atestate în spațiul românesc intracarpatic, respectiv în spațiul românesc extracarpatic, în secolele IX-XIII;
- precizarea unui stat medieval din spațiul românesc și prezentarea unei acțiuni desfășurate pentru constituirea acestuia în secolul al XIV-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la modificările instituționale din spațiul românesc, în secolele XVI-XVIII și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „După biruința de la Războieni, sultanul s-a îndreptat spre Suceava. Orașul a fost ars, dar cetatea (...) a rezistat. Nici cetățile Hotin (...), Neamț (...) n-au putut fi luate. (...) Cât despre Chilia și Cetatea Albă, se pare că turcii nici n-au mai îndrăznit un asediu, deoarece puternica flotă pregătită în acest scop a fost distrusă de o furtună pe Marea Neagră. Prin urmare nici una din cetățile însemnate ale Moldovei nu au putut fi cucerite. (...) Sultanul, fără să fi realizat unul măcar din scopurile ce și-a fixat, adică înlăturarea (domnitorului), supunerea țării și anexarea cetăților Chilie și Cetății Albe, a fost nevoit să dea semnul retragerii. Retragera a semănat mai mult cu o fugă, deoarece distanța până la Dunăre a fost parcursă în trei zile, iar o sumă de tunuri au fost abandonate (...). După retragerea armatei turcești, Ștefan, pe de o parte, oastea ungară, care a ajuns prea târziu spre a se mai lupta cu Mahomed, pe de alta, au intrat în Țara Românească și au izgonit pe domnitorul Laiotă (Basarab), punând în locul lui pe Vlad Țepeș (16 noiembrie 1476).”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*)

B. „Interesele țării l-au determinat pe Mihai Viteazul să se desprindă de Imperiul Otoman și să se transforme (...) într-un susținător al ideii de luptă antiotomană. Domnul Țării Românești a aderat de aceea la <<Liga Sfântă>> (...). În noiembrie 1594 a început lupta, atacând, mai întâi, turcii din București (...); și-a extins apoi acțiunile războinice în vederea restabilirii hotarului Țării Românești pe Dunăre. Atacarea Giurgiului a fost urmată de distrugerea (...) Hârșovei și a Silistrei. (...) La vestea înfrângerilor suferite, Poarta otomană a hotărât să lichideze focarul răzvrătirii de la nordul Dunării (...) și să readucă Țara Românească, a cărei pierdere a început să afecteze aprovizionarea Istanbulului, în sistemul economic otoman. (...) Ajunsă la Rusciuc, unde avea să stabilească planul de cucerire a Țării Românești, în oastea otomană au izbucnit nemulțumiri (...). Domnul român a profitat de aceasta și a căutat să-i împiedice pe turci să treacă Dunărea; mai mult chiar, a atacat Nicopole pentru a sili oastea otomană să se disperseze.”

(Ștefan Ștefănescu, *Istoria medie a României*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, o cetate din Moldova. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la confruntările cu otomanii. 2 puncte
3. Menționați câte un domn al Țării Românești la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că acțiunile domnitorului au avut consecințe negative pentru otomani în domeniul economic. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la spațiul românesc desfășurate în secolul al XIV-lea. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între autonomiile locale atestate în spațiul românesc, în secolele IX-XIII. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Odată cu trecerea timpului, în alianța României cu Tripla Alianță au apărut numeroase fisuri. (...) Războaiele balcanice au constituit testul cel mai sever al alianței României cu Austro-Ungaria. Victoria rapidă și decisivă a Bulgariei asupra Turciei în Primul Război Balcanic din 1912 a stârnit profundă îngrijorare la București pentru că a amenințat să tulbure echilibrul de putere din zonă. (...) Al Doilea Război Balcanic (1913) a fost scurt și dezastruos pentru Bulgaria și, prin Tratatul de la București din 28 iulie/10 august 1913, Bulgaria a cedat României sudul Dobrogei. În urma războiului, România și-a sporit prestigiul datorită posturii de garant al echilibrului de putere din Balcani și și-a mărit încrederea în forțele proprii. (...) În primăvara anului 1914, apropierea dintre România și Tripla Antantă (Marea Britanie, Franța, Rusia) a fost un fapt real. (...) Diplomații francezi (...) și-au coordonat politica cu cea a Rusiei care, la îndrumarea ministrului de externe Sazonov, a curtat asiduu România. Vizita țarului la Constanța la 1/14 iunie 1914 a marcat începutul unei noi ere în relațiile dintre cele două țări. Dar primul-ministrul Ionel Brătianu a refuzat să-și angajeze țara în Tripla Antantă. El a fost dornic să continue apropierea de Rusia, dar nu a dorit să amplifice tensiunile cu Austro-Ungaria și a respectat puterea militară și economică a Germaniei.”

(Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, alianța din care a făcut parte Franța. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, evenimentul militar desfășurat în 1913 și o consecință a acestuia pentru România. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Primul Război Balcanic. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la atitudinea Rusiei față de România în 1914, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia o practică politică utilizată în România, în primele două decenii după evenimentele la care se referă sursa dată, a contribuit la consolidarea democrației. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția politică a României în secolul al XX-lea, având în vedere:

- menționarea celor două constituții adoptate în România, în primele patru decenii ale secolului al XX-lea și a câte unei prevederi a fiecăreia dintre acestea;
- prezentarea unei asemănări între prevederile legilor fundamentale ale României, adoptate în 1948, respectiv în 1952;
- precizarea constituției adoptată în România în deceniul șapte al secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la organizarea politică a României în ultimul deceniu al secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Primele luni ale lui 1947, în special martie și mai, au adus și primele mari valuri de arestări (...). Desființarea partidelor istorice, în toamna aceluiași an, a dat startul pentru noile valuri, masive; de altfel, în următoarele două decenii (...) s-au putut distinge două perioade de apogeu al terorii represive: una ce a cuprins anii 1947-1952 și o a doua, paradoxală în aparență, pentru anii 1957-1959 - pentru că ea a survenit după moartea lui Stalin, în paralel cu o relaxare care s-a făcut simțită în toate democrațiile populare. (...) Acest val de duritate a avut propriile sale explicații: pe de o parte, grija lui Gheorghiu-Dej ca revolta maghiară din 1956 să nu contagieze și societatea românească, pe de altă parte, grija aceluiași de a oferi Moscovei imaginea unui regim pe deplin stăpân pe situație, preocupare evidentă pentru Dej atât în pregătirea cât și în continuarea retragerii de către sovietici, în 1958, a Armatei Roșii staționate în România. Privit retrospectiv (...) pare foarte clar că toate aceste arestări premeditate (...) nu au avut atât rostul pedepsirii unui comportament politic oarecare (...), cât pe acela de a extermina, la propriu, adversarii (în sens larg) și, mai ales, elita politică a României vechiului regim (...).”

(Adrian Cioroianu, *Pe umerii lui Marx*)

B. „În 1963, pentru prima oară, România a votat la O.N.U. altfel decât Uniunea Sovietică (...) și, pe măsura acutizării conflictului chino-sovietic, pe care Gheorghiu-Dej s-a oferit să-l medieze, voturile independente ale României s-au înmulțit. Drept urmare, regimul a căpătat respectabilitate în ochii Occidentului, interesat să slăbească coeziunea Pactului de la Varșovia. (...). Delegații economice românești au fost primite în Elveția, Marea Britanie, Belgia, Olanda, Italia, în Japonia. (...) Refuzând să secondeze Moscova în dorințele sale de hegemonie asupra mișcării comuniste și muncitorești internaționale, România și-a luat ca aliați China și încurajările Occidentului. Și, profitându-se de conflictul chino-sovietic, într-o declarație din aprilie 1964 a Partidului Muncitoresc Român, cunoscută ca <<Declarația de independență>>, s-a afirmat dreptul la libera manifestare a fiecărui partid comunist.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, liderul politic sovietic. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la Gheorghiu-Dej. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că partidele istorice au fost desființate. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două acțiuni desfășurate în România, în perioada 1951-1970, în afara celor la care se referă sursele A și B. 6 puncte
7. Menționați asemănare între practicile politice utilizate în România în ultimul deceniu al secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Primul Război Mondial a fost evenimentul care a anunțat schimbarea hărții politice a continentului european. (...) Atenția lumii politice s-a concentrat asupra războiului izbucnit în Europa și a atitudinii României. Un Consiliu de Coroană a fost convocat, la 21 iulie/3 august 1914 la Sinaia. (...) La fel ca Italia, România și-a declarat neutralitatea. (...)

Neutralitatea nu a putut fi, și de fapt nici n-a fost, decât o perioadă de pregătire de război. (...) Asemenea Italiei și Bulgariei, România a devenit obiectul presiunilor celor două tabere beligerante. Cum români s-au găsit și în Rusia, nu numai în Austro-Ungaria, diplomațiile ambelor părți au avut ce oferi. Puterile Centrale au promis Basarabia, un statut special pentru românii transilvăneni (...), au promis chiar și Bucovina. Antanta a promis toate teritoriile locuite de români în Austro-Ungaria. Purtătorii de cuvânt ai beligeranților au fost Rusia și, de cealaltă parte, Germania. Aceasta din urmă și-a pus multe speranțe în regele Carol I (...). Dar la 27 septembrie/10 octombrie 1914 regele Carol I a murit, după o domnie de 48 de ani. (...) Urmaș la domnie a venit Ferdinand I, nepotul lui Carol I. (...) Cu schimbarea la domnie nu s-a schimbat și atitudinea politică externă. Neutralitatea a fost reconfirmată. Doar că Puterile Centrale au pierdut în România un potențial aliat, iar Antanta a putut spera, cu mai mult temei, că România va lua armele de partea sa. (...)

Opinia publică din țară, animată (...) de discursurile unor oameni politici și ale unor intelectuali (...), s-a pronunțat foarte categoric pro-Transilvania.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, evenimentul militar internațional. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, regele care a preluat tronul statului român în 1914 și o caracteristică a opiniei publice din România. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la Consiliul de Coroană. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la marile alianțe, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia o practică politică utilizată în România, în perioada 1921-1930, a contribuit la evoluția statului român. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția politică a spațiului românesc în a doua jumătatea a secolului al XIV-lea-secolul al XV-lea, având în vedere:

- precizarea unui stat medieval din spațiul românesc extracarpatic și prezentarea unei acțiuni diplomatice desfășurate de reprezentantul instituției politice centrale din acest stat în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIV-lea;
- menționarea a două conflicte militare la care au participat românii, în prima jumătate a secolului al XV-lea și a două asemănări între acestea;
- formularea unui punct de vedere referitor la acțiunile diplomatice la care au participat românii în perioada 1451-1490 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

SUBIECTUL I**(30 puncte)**

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „(Iancu de Hunedoara) a luat parte la lupta de la Semendria din 1437, la luptele de la Dunăre, din 1441, cu pașa Isak, în jurul Belgradului. S-a ciocnit cu Mezed pașa la Sântimbru (18 martie 1442) și a repurtat (...) o strălucită biruință asupra lui. În toamna aceluiași an, a distrus la Poarta de Fier un detașament turcesc (...) și a sfârșit, pe Ialomița, în Țara Românească, grosul armatei dușmane, luându-i o pradă ușoară (...). Încurajat de aceste succese, a întreprins marea expediție din 1443 care a dus armatele creștine până dincolo de Sofia, în inima Balcanilor. În cursul ei, a avut mai multe biruințe împotriva Imperiului Otoman, luând mii de prizonieri și o sumă de steaguri. (...) Din nefericire, a doua mare expediție, din toamna anului 1444, care a trebuit să ducă la izgonirea turcilor din Europa și la ocuparea Constantinopolului, s-a isprăvit în chip tragic, în vecinătatea orașului Varna. (...) Nici în 1445, cu prilejul expediției pe Dunăre, nu s-a putut ajunge la un rezultat general apreciabil.”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*)

B. „Țările Române au căutat să profite de slăbirea Porții și să se emancipeze de sub suzeranitatea acesteia. În Moldova, cărturarul Dimitrie Cantemir, care a ajuns domn (1710-1711), a încheiat o alianță cu Rusia lui Petru cel Mare. Armatele ruso-moldovene au fost înfrânte însă la Stănilești, pe Prut (11/22 iulie 1711), iar Dimitrie Cantemir a fost silit să-și petreacă restul zilelor în Rusia (...). În condițiile ofensivei habsburgice și rusești, turcii nu mai au avut încredere în principii aleși din rândul boierilor locali. Ca urmare, au trecut la un alt sistem, de compromis între autonomie și administrație directă, acela al numirii unor domni din rândul grecilor din Fanar (cartier al vechiului Constantinopol) (...) sau din familii românești fanariotizate (...). Domnii au devenit dregători ai Porții și la numire au fost investiți ca atare. S-a instaurat astfel, în 1711 în Moldova (...) și în 1716 în Țara Românească (...), regimul fanariot.

Regimul (...) a însemnat o sensibilă reducere a autonomiei celor două Țări Române și o creștere masivă a obligațiilor lor față de Imperiul Otoman.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa B, un domnitor al Moldovei. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la luptele din 1442. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că armatele creștine au ajuns în zona Balcanilor. 3 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice din secolele XV-XVI, referitoare la spațiul românesc. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între autonomiile locale atestate în spațiul românesc în secolele IX-XI. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

(30 puncte)

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În august 1948, Legea pentru reforma învățământului a închis toate școlile străine, inclusiv acelea administrate de culte. S-au făcut epurări în rândurile profesorilor și studenților de la universități. (...) Ministerul Învățământului a interzis folosirea unor materiale didactice și a autorizat manuale încorporând precepte marxist-leniniste. Marxism-leninismul, în interpretarea lui Stalin, a devenit obligatoriu de la școala secundară în sus, predarea religiei a fost total interzisă. (...) La începutul anului 1949, au fost înființate două structuri principale ale Securității din Republica Populară Română. La 23 ianuarie, a fost creată Direcția Generală a Miliției, chemată să înlocuiască Poliția și Jandarmeria. (...) La 7 februarie au fost create trupele de securitate. Ambele organisme au fost plasate sub autoritatea Ministerului de Interne. Printre îndatoririle Miliției a fost și aceea de a emite permise de ședere, ceea ce i-a facilitat sarcina de reglementare a mișcării populației, de monitorizare a suspecților și de pregătire a deportărilor. (...) Principalele îndatoriri ale trupelor de securitate au fost menținerea ordinii publice în centrele industriale și înăbușirea oricărei rezistențe față de măsurile guvernamentale, precum colectivizarea, confiscarea de bunuri și proprietăți. (...) Un cadru legal pentru acțiunile Securității (...) a fost oferit de un nou sistem de justiție, a cărui principală caracteristică a fost subordonarea față de Partidul Muncitoresc Român și de stat. (...) Consolidarea puterii lui Gheorghiu-Dej a depins de măsura în care a reușit să nu dea stăpânilor săi sovietici vreun motiv să-i pună sub semnul întrebării loialitatea.”

(Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați, din sursă, secolul. 2 puncte
2. Numiți, din sursă, ideologia. 2 puncte
3. Menționați, din sursă, măsura legislativă din 1948 și o consecință a acesteia. 6 puncte
4. Selectați, din sursă, două informații referitoare la două informații referitoare la justiție. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la organismele Ministerului de Interne, înființate în 1949, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia regimul politic totalitar din România s-a consolidat în perioada 1965-1980. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 puncte)

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român în perioada 1866-1930, având în vedere:

- menționarea a două fapte istorice care au loc în statul român, în anul 1866;
- precizarea unei acțiuni prin care România a participat la relațiile internaționale din perioada 1875-1885;
- menționarea a două fapte istorice desfășurate de România în cadrul Primului Război Mondial și precizarea unei asemănări între aceste fapte istorice;
- formularea unui punct de vedere referitor la practicile politice utilizate în statul român între anii 1919-1930 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

Dicționar

Achingii = trupe de cavalerie din armata otomană, destinate incursiunilor și jafului în teritoriile inamicului.

Adunare ad-hoc = constituită anume pentru un scop. Organism constituit pentru a exercita, în plan juridic, o misiune determinată în timp.

Antropomorfism = mod de gândire în Preistorie și Antichitate, care a constat în atribuirea și transferarea de însușiri și înfățișări umane unor procese din natură, lucruri, ființe închipuite și zei.

Arheologie = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu colectarea, ordonarea și interpretarea vestigiilor materiale. Oferă informații prețioase pentru studiul protoistoriei și preistoriei.

Arnăuți = corp de oaste recrutat dintre bulgari, albanezi, greci și sârbi, însărcinat cu menținerea ordinii publice și paza domnitorului în perioada fanariotă în Țara Românească și Moldova.

Autohton = locuitor care s-a născut pe teritoriul pe care îl ocupă.

Autonomie = dreptul unui stat, unei regiuni, unei minorități sau unei naționalități de a se administra singură, în cadrul unui stat condus de o putere centrală, fără intervenția statului din care face parte.

Basileu = rege, căpetenie, suveran puternic, conducător de triburi, din Grecia Antică.

Bâlci = târg mare ținut în anumite perioade ale anului, la sărbători importante, însoțit de petreceri populare.

Biospeologie = studiul florei și faunei din peșteri și pânze freatice.

Burghezie = clasa socială deținătoare de capital, care a preluat puterea economică și politică în urma Revoluției Industriale din secolele XVII-XIX în câteva țări din Europa. La origine, termenul a desemnat ansamblul locuitorilor aparținând păturii mijlocii a orașelor medievale, care s-au deosebit de restul comunității prin bogăție, privilegii, mod de viață, și nu au aparținut nobilimii.

Caimacam = locțiitor al domnului, însărcinat cu administrarea Moldovei și Țării Românești până la instalarea pe tron a noului domn.

Canaba = așezare civilă locuită de veterani, negustori și meșteșugari, aflată în imediata apropiere a unui castru roman, în strânsă dependență de acesta.

Castru = tabără fortificată în sistemul defensiv roman, inițial desemnând taberele trupelor amplasate în zonele de frontieră.

Ceată = formă primară de comunitate umană constituită din mai multe persoane, înrudite sau legate prin interese comune de ordin militar și economic.

Cnezat = formă de organizare prestatală medievală, alcătuită din mai multe sate, condusă de un cneaz.

Colectivizare = desființarea proprietății private agricole, transformată în proprietate comună.

Colhoz = cooperativă agricolă realizată prin punerea în comun a mijloacelor de producție: pământ, unelte și animale.

Conciliatorism = politică de cedare promovată de Regatul Unit și Franța față de Germania în perioada interbelică, în vederea preîntâmpinării războiului.

Constituție = legea fundamentală a unui stat, prin care se definesc funcțiile și limitele diferitelor puteri, modalitatea lor de funcționare, drepturile și obligațiile fundamentale ale cetățenilor, organizarea și funcționarea instituțiilor statului.

Cronologie = știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu datarea evenimentelor istorice în vederea stabilirii succesiunii lor, a documentelor istorice, cu studiul sistemelor după care oamenii au studiat timpul prin raportarea la contemporaneitatea lor.

Cultul personalității = venerarea excesivă a unui conducător aflat încă în viață.

Descălecat = termen folosit de cronicari pentru a defini formarea statelor medievale românești și așezarea statornică într-un loc; întemeiere.

Dictat = ansamblu de constrângeri asupra unui stat, prin presiuni politice, economice, militare, pentru a-l determina să accepte anumite condiții împotriva voinței sale.

Dictatură = regim de mână forte, în care întreaga putere politică este concentrată în mâna unei persoane sau a unui grup restrâns de indivizi și care se bazează pe forța militară și pe cea

polițienească. A constituit un model de guvernare politică răspândit în epoca modernă și contemporană.

Dragoman = tălmăci, interpret oficial al Porții Otomane în secolele XVII-XIX, recrutați din rândul familiilor grecești importante din cartierul Fanar (al Patriarhiei) din Constantinopol.

Etnogeneză (din limba greacă: *ethnos* = „popor” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unui popor.

Fanariot = dregător cu funcție de răspundere și cu influență în Imperiul Otoman din secolele XVIII-XIX, provenit din populația greacă care a locuit în cartierul Fanar din Constantinopol; nume dat domnitorilor din Țările Române recrutați dintre acești dregători în perioada 1711/1716-1821.

Fecunditate = capacitate a animalelor și a plantelor de a se reproduce și de a da descendenți normal dezvoltați; capacitatea unui teren de a produce (multe) roade; rodnicie, fertilitate.

Geigea = dare în bani plătită de domnii Țărilor Române înalților demnitari otomani, cu prilejul promovării acestora în funcții.

Gintă = grup de persoane înrudite prin sânge și legate prin comuniunea de cult, nume și interese, ce a îndeplinit un rol social și religios fundamental în Preistorie, la baza acesteia aflându-se un strămoș comun.

Glotogeneză (din limba greacă: *glotta* = „limbă” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unei limbi sau a unui grup de limbi.

Gubernie = unitate teritorial-administrativă (provincie) din Imperiul Rus, introdusă în anul 1708 de către Petru I cel Mare și menținută până în anul 1929.

Hatman = dregătorie, demnitate militară, specifică Evului Mediu, principala atribuție fiind conducerea armatei.

Hidronimie = totalitatea tuturor cursurilor de apă dintr-o regiune.

Ideologie = totalitatea ideilor și concepțiilor care constituie partea teoretică a unui curent și sistem.

Independență = suveranitate; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

Inflație = fenomen economic care se caracterizează prin deprecierea monedei și creșterea masivă a cantității de numerar aflat în circulație. Indiciile sale sunt creșterea generală a prețurilor și scăderea pronunțată a puterii de cumpărare a banilor.

Istoriografie = totalitatea scrierilor dintr-o anumită perioadă sau dintr-o anumită țară; totalitatea cercetărilor istorice privitoare la un anumit aspect.

Legiune = unitate militară principală a armatei romane, constituită din pedestrași cetățeni romani (în perioada imperială a fost compusă din 5200 de infanteriști și 120 de trupe auxiliare).

Limes = linie de hotar, graniță, fortificație, frontieră fortificată, de cele mai multe ori pe un hotar natural, la granițele Imperiului Roman.

Locotenență domnească = organ administrativ-politic (compus de obicei din mai multe persoane) care ține locul domnitorului (sau al monarhului) și exercită atribuțiile acestuia în timpul absenței, a incapacității lui sau în cazul când tronul este vacant.

Lovitură de stat = act de încălcare a ordinii constituționale prin care puterea este preluată cu forța.

Marcă de apărare = unitate militar-administrativă constituită la granițele amenințate ale marilor state, de regulă, prin ocuparea unei poziții dominante de către un puternic corp de armată.

Memorandum = document în practica diplomatică în care sunt expuse fapte sau argumente juridice privind probleme ale relațiilor între state, și care formează obiectul unor tratative. Documentul cuprinde o expunere redactată la persoana a treia.

Misionar = persoană care contribuie la propagarea preceptelor creștinismului în teritoriile în care acestea nu sunt cunoscute.

Mucarer = sumă plătită Porții otomane de către domnii Țărilor Române, începând cu secolul al XVI-lea, pentru a obține reînnoirea domniei.

Naționalizare (sau etatizare) = măsură politică prin care se face un transfer al proprietății private în proprietatea statului, o înlocuire a proprietății private cu proprietatea publică, fiind opusul privatizării.

O.N.G. (organizație neguvernamentală) = entitate nonprofit care lucrează independent față de activitatea guvernului (deși unele O.N.G.-uri sunt parțial sau integral finanțate de instituțiile statului).

Obște sătească = formă de comunitate umană care s-a impus în perioada de trecere la Evul Mediu. S-a constituit într-o instituție colectivă prin excelență, în care s-a întâlnit proprietatea comună asupra pământului, organizarea colectivă a muncii, conducerea și răspunderea comună. Legătura teritorială a dominat asupra celei de rudenie.

Ofensivă = formă principală a acțiunilor de luptă menită să distrugă forțele inamicului și să ducă la ocuparea terenului deținut de către acesta.

Oronimie = totalitatea numelor care denumesc formele de relief; studiază numele de munți.

Pagus = târg în Dacia romană.

Paleocreștinism = vechea biserică creștină, care a apărut și s-a dezvoltat în Antichitatea târzie greco-romană. A dezvoltat o artă caracterizată inițial prin amenajarea de catacombe și prin sarcofage cioplite în piatră și decorate cu inscripții și simboluri creștine, și, ulterior, cu construirea bisericilor de tip basilical. Cele mai folosite simboluri au fost porumbelul, crucea, peștele, ancora, vița de vie, mielul și păstorul.

Paleontologie = știința care studiază ființele, plante și animale, precum și resturile și urmele activității de viață ale organismelor care au trăit de-a lungul timpului geologic din momentul apariției vieții pe Terra. Aceasta include studiul fosilelor pentru clasificarea organismelor și studiul interacțiunilor între ele și mediile lor (paleoecologia lor).

Panduri = soldați pedestrași și călări dintr-o unitate militară neregulată, în secolele XVIII-XIX, al căror rol a fost să asigure paza drumurilor și să prindă tâlharii și hoții.

Partid = grupare de oameni constituită pe baza liberului consimțământ, care acționează programatic, conștient și organizat pentru a servi interesele unor clase, grupuri sociale, comunități umane, pentru dobândirea și menținerea puterii politice, în vederea organizării și conducerii societății.

Pașalâc = unitate administrativ-teritorială în zonele de graniță ale Imperiului Otoman.

Peșcheș = dar oferit de domnii Țărilor Române sultanului sau altor demnitari turci cu ocazia Bairamului.

Plan cincinal = cuprinde un număr de obiective ce trebuiesc îndeplinite în termen de cinci ani, fiind un instrument important în economia planificată, comună.

Pogrom = masacruri și jafuri organizate împotriva unei minorități etnice, culturale, sociale sau politice, beneficiind de aprobarea tacită a puterii statale, organizate mai ales împotriva populației evreiești.

Polis = formă de organizare statală a lumii grecești; oraș-stat.

Politeism = formă de religie ce cuprinde mai multe divinități (un zeu suprem, celelalte fiindu-i subordonate și complementare) cu atribute diferite și distribuite în cadrul unui panteon, în funcție de importanța, rolul și rangul lor.

Preistorie = perioada cuprinsă între momentul atestării prezenței omului pe Terra și apariția primelor izvoare scrise.

Proclamație = text oficial prin care se aduce la cunoștința publică un fapt de mare importanță și de interes general; declarație scrisă prin care se face un apel în vederea unei acțiuni importante.

Pronunciament = document prin care se exprimă protestul cu privire la un sistem sau fapt social și politic.

Protectorat = regim de guvernare care exprimă, de fapt, o stare de dependență a unui stat față de altul. Cel ce „protejează” își asumă politica externă a statului protejat, dar îi lasă celui din urmă unele aparențe de independență în planul politicii interne - administrația, finanțele, poliția.

Protocronism = promovarea unei perspective naționaliste asupra trecutului și negarea influențelor externe în cultura românească.

Război Rece = stare de încordare, de tensiune în relațiile internaționale, provocată de politica de ostilitate a unor state față de altele, care nu ia totuși forma unui conflict armat.

Regență = conducere provizorie a unui stat monarhic pe perioada absenței regelui, a incapacității sale (temporare) de a conduce sau a minoratului succesorului la tron.

Revizionism = atitudine sau acțiune care urmărește revizuirea și modificarea unei legi, a unui tratat și/sau a unei concepții.

Romanizare = proces istoric îndelungat, organizat, ireversibil și susținut de statul roman, prin care populațiile neromane au preluat și asimilat limba latină, instituțiile, modul de viață, cultura și

tradițiile romane.

Scaun = unitate teritorial-administrativă specifică sașilor și secuilor din Transilvania medievală.

Sferă de influență = regiune de influență politică care înconjoară o țară, sau o regiune de influență economică din jurul unui oraș.

Sovhoz = fermă de stat în care lucrătorii agricoli au primit salarii pentru munca prestată.

Spătar = dregătorie, demnitate militară, specifică Evului Mediu, principala atribuție fiind conducerea armatei. Începând cu secolul al XIX-lea funcția a desemnat șeful poliției.

Stahanovism = mișcare impusă muncitorilor din U.R.S.S. în vederea creșterii productivității, inspirată de exemplul minerului ucrainean Aleksei Grigorievici Stahanov, care în noaptea de 30/31 august 1935 a depășit de 7 ori cota de cărbune cerută, extrăgând 102 t, față de norma de aproximativ 14 t/schimb.

Suveranitate = independență; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

Suzeranitate = dreptul unui stat asupra altui stat care are guvern propriu, dar nu are autonomie proprie.

Școala Ardeleană = curent cultural și ideologic bazat pe concepția europeană iluministă, care a susținut latinitatea, vechimea, continuitatea românilor, emanciparea națională, contribuind la formarea conștiinței naționale românești.

Șomaj = lipsa unui loc de muncă pentru o persoană aptă profesional pe o perioadă de timp, cu consemnarea sa în evidențele instituției specializate, legată de ocrotirea socială și problemele muncii.

Tactica „pământului pârlolit” = politică militară ce implică distrugerea a tot ce poate fi folositor inamicului care înaintază sau se retrage dintr-un teritoriu pe care l-a atacat (arderea recoltelor și otrăvirea apelor din fântâni, pentru a nu permite aprovizionarea cu hrană și cu apă a inamicului, adăposturi, mijloace de transport și comunicații sau resurse industriale).

Tolerat = privit cu îngăduință, a cărui prezență este suportată.

Toponimie = totalitatea numelor proprii de locuri ale unei regiuni.

Trib = formă de organizare specifică Preistoriei și Antichității, un semn al sedentarizării, constituită din mai multe ginți sau familii înrudite, care au locuit același teritoriu, delimitat de al altor triburi, au vorbit același dialect, au avut organe de conducere proprii, s-au supus autorității unui șef ales și s-au folosit de un cimitir comun.

Tribut = obligație în bani sau bunuri pe care a impus-o o putere cuceritoare unui popor învins și care s-a plătit la date fixe.

Țară = la începutul epocii medievale termenul a vizat în spațiul românesc zona de locuire a unei obști libere, denumită de către istoricul Nicolae Iorga, romanie populară.

Ultimatum = hotărâre irevocabilă, somație, ultimul cuvânt, în practica diplomatică internațională. Constituie o comunicare (notă diplomatică), în care sunt prevăzute condiții, pe care un stat le prezintă altuia, atrăgându-i atenția asupra consecințelor grave în relațiile bilaterale ale unui fenomen sau eveniment și pentru soluționarea unor probleme litigioase.

Umanism = mișcare socială și culturală apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale.

Vicus = sat roman adunat, cu o rețea stradală bine definită.

Villa rustica = gospodărie agricolă care a aparținut aristocrației romane, ce a cuprins locuința proprietarului și anexele ce au adăpostit vitele, uneltele, proviziile, sclavii și lucrătorii agricoli.

Voievodat = formă de organizare prestatală medievală, o uniune de obști sătești, condusă de un voievod.

Vornic = important dregător din sfatul domnesc. Inițial, a avut atribuții strict militare. Ulterior, a devenit conducător al curții domnești și locțiitor al domnului în probleme de judecată.

Vot cenșitar = sistem electoral practicat pe scară largă înainte de instituirea votului universal, care a constatat în recunoașterea calității de alegător și implicit a dreptului de vot cetățenilor care au avut un anumit venit anual evaluabil în titluri de proprietate imobiliară (terenuri și clădiri) sau stabilit în funcție de cuantumul impozitelor plătite anual asupra veniturilor încasate.

Zoomorfism = reprezentare din Preistorie și Antichitate a zeităților prin intermediul animalelor.

Bibliografie

I. Programa școlară pentru Istorie - clasa a XII-a, aprobată prin O.M.E.C. nr. 5099/09.09.2009.

II. Manuale aprobate de Ministerul Educației:

1. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
2. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
3. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
4. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
5. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
6. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
7. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.

III. Lucrări generale și de specialitate:

1. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
2. Berghe, Yvan Vanden, *O istorie a războiului Rece (1917-1990)*, Editura Orizonturi, București, 2019.
3. Berstein, Serge, Milza, Pierre, *Istoria Europei*, Editura Institutul European, Iași, 1998.
4. Berindei, Dan, *Societatea românească în vremea lui Carol I*, Editura Cartex, București, 2016.
5. Black, Jeremy, *Scurtă istorie a Italiei*, Editura Litera, București, 2021.
6. Bulei, Ion, „*Bunul nostru rege: Ferdinand*”, Editura Meteor Publishing, București, 2017.
7. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
8. Bulei, Ion, *Un Hohenzollern în România: Carol I*, Editura Meteor Press, București, 2018.
9. Caplan, Jane (coordonator), *Istoria Germaniei naziste*, Editura Orizonturi, București, 2020.
10. Carol, Anne, Garrigues, Jean, Ivernel, Martin, *Dicționar de istorie a secolului XX*, Editura ALL Educațional, București, 2000.
11. Cartianu, Grigore, *Sfârșitul Ceaușeștilor. Să mori împușcat ca un animal sălbatic*, Editura Adevărul Holding, București, 2010.
12. Comisia Internațională pentru Studierea Holocaustului în România, *Raport final*, Editura Polirom, Iași, 2005.
13. Constantiniu, Florin, *Constantin Mavrocordat. Reformatorul*, Editura Enciclopedică, București, 2015.
14. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
15. *Constituția României*, Editura Erc Press, București, 2015.
16. d'Encausse, Helene Carrere, *Orgoliile Kremlinului. O istorie a Imperiului Rus de la 1552 până astăzi*, Editura Orizonturi, București, 2015.
17. Damean, Sorin Liviu, Oncescu, Iulian, *O istorie a românilor de la Tudor Vladimirescu la Marea Unire (1821-1918)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2015.
18. Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, Editura Fundației Academia Civică, București, 2012.
19. Dieaconu, Daniel, *Carol al II-lea: un rege, un cult, o camarilă*, Editura Cetatea de Scaun,

Târgoviște, 2018.

20. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.

21. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.

22. Duțu, Alesandru, *Armata română în război (1941-1945)*, Editura Enciclopedică, București, 2016.

23. Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „Omului nou”*, Editura Nemira, București, 1999.

24. Field, Jacob F., *Istoria Europei în pilule*, Editura Litera, București, 2019.

25. Flores, Marcello, *Istoria ilustrată a comunismului*, Editura Enciclopedia RAO, București, 2007.

26. Fulbrook, Mary, *O scurtă istorie a Germaniei*, Editura Institutul European, Iași, 2002.

27. Gaddis, John Lewis, *Războiul Rece: înțelegerile, spionii, minciunile, adevărul*, Editura Polirom, Iași, 2021.

28. Gallagher, Tom, *Furtul unei națiuni. România de la comunism încoace*, Editura Humanitas, București, 2005.

29. Ghițulescu, Mircea (coordonator), *100 cei mai mari scriitori români*, Editura Orizonturi, București, 2022.

30. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.

31. Giurescu, Dinu C., *România în timpul lui Gheorghe Gheorghiu Dej*, Editura Enciclopedică, București, 2017.

32. Guida, Francesco, *Cealaltă jumătate a Europei: de la Primul Război Mondial până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 2023.

33. Guida, Francesco, *România în secolul XX*, Editura Cartier, Chișinău, 2019.

34. Gușă, Cozmin, *Imperialism în postcomunism: geopolitica dezordinii în fostul lagăr socialist*, Editura Adevărul Holding, București, 2011.

35. Hart, Michael H., *100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii*, Editura Lider, București, 2004.

36. Hett, Benjamin Carter, *Cum moare democrația: Ascensiunea la putere a lui Hitler și prăbușirea Republicii de la Weimar*, Editura Polirom, Iași, 2021.

37. Hillgruber, Andreas, *Hitler, regele Carol și mareșalul Antonescu: relațiile româno-germane (1938-1944)*, Editura Humanitas, București, 2007.

38. Hitchins, Keith, *Românii: 1774-1866*, Editura Humanitas, București, 2018.

39. Hitchins, Keith, *România: 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 2017.

40. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.

41. Ioanid, Radu, *Holocaustul în România: distrugerea evreilor și rromilor sub regimul Antonescu (1940-1944)*, Editura Polirom, Iași, 2019.

42. Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Paul Editions, București, 2021.

43. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a românilor: 1774/1784-1918*, Editura Universitară, București, 2006.

44. Isar, Nicolae, *România sub semnul modernizării: de la Alexandru Ioan Cuza la Carol I (1859-1914)*, Editura Universitară, București, 2017.

45. Jenkins, Simon, *Scurtă istorie a Europei: de la Pericle la Putin*, Editura Litera, București, 2019.

46. Jenkins, Philip, *O istorie a Statelor Unite*, Editura Artemis, București, 2002.

47. Johnson, Paul, *O istorie a lumii moderne: 1920-2000*, Editura Humanitas, București, 2005.

48. Judt, Tony, *Epoca postbelică: o istorie a Europei de după 1945*, Editura Polirom, Iași, 2008.

49. Kershaw, Ian, *Drumul spre iad. Europa, 1914-1949*, Editura Litera, București, 2017.

50. Kershaw, Ian, *Un continent fracturat. Europa, 1950-2017*, Editura Litera, București, 2019.

51. Kligman, Gail, Verdery, Katherine, *Țăranii sub asediu: colectivizarea agriculturii în România (1949-1962)*, Editura Polirom, Iași, 2015.

52. Layton, Geoff, *Germania: Al Treilea Reich, 1933-1945*, Editura ALL, București, 2001.

53. Loon, Hendrik Willem van, *Istoria omenirii*, Editura Humanitas, București, 2017.

54. Lynch, Michael, *Reacțiune și revoluție: Rusia 1881-1924*, Editura ALL, București, 2000.

55. Madgearu, Alexandru, *Expansiunea maghiară în Transilvania*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2019.
56. Manolescu, Mihail, *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*, Editura Paul Editions, București, 2020.
57. Marriott, Emma, *Istoria lumii în pilule*, Editura Litera, București, 2019.
58. Massoulie, Francois, *Conflictele din Orientul Mijlociu*, Editura ALL, București, 2003.
59. Mazower, Mark, *Umbre peste Europa. Democrație și totalitarism în secolul XX*, Editura Litera, București, 2019.
60. McDonough, Frank, *Gestapo: Mit și realitate despre poliția secretă a lui Hitler*, Editura Trei, București, 2019.
61. Minerbi, Alessandra, *Istoria ilustrată a nazismului*, Editura Enciclopedia RAO, București, 2006.
62. Murgescu, Bogdan, *Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină*, Editura Polirom, Iași, 2012.
63. Naumescu, Valentin (coordonator), *România, Marile Puteri și ordinea mondială: 1918-2018*, Editura Polirom, Iași, 2018.
64. Niculescu Bran, Tatiana, *Mihai I, ultimul rege al românilor*, Editura Humanitas, București, 2016.
65. Onișoru, Gheorghe, *Stalin și poporul rus...: democrație și dictatură în România contemporană*, Editura Corint, București, 2021.
66. Otu, Petre (coordonator), *100 de bătălii din istoria românilor*, Editura Litera, București, 2021.
67. Overy, Richard, *1939 - Numărătoarea inversă. Europa înainte de Al Doilea Război Mondial*, Editura Litera, București, 2015.
68. Platon, Mircea, *Națiune, modernizare și elite românești*, Editura Ideea Europeană, București, 2019.
69. Petolescu, Constantin C., *Formarea poporului român și a limbii române*, Editura Enciclopedică, București, 2019.
70. Pop, Ioan-Aurel, *De la romani la români*, Editura Litera, București, 2019.
71. Pop, Ioan-Aurel, *Istoria României moderne*, Editura Ideea Europeană, București, 2019.
72. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
73. Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016.
74. Popa, Cosmin, *Elena Ceaușescu sau anatomia unei dictaturi de familie*, Editura Litera, București, 2021.
75. Popa, Cosmin, *Intellectualii lui Ceaușescu și Academia de Științe Sociale și Politice (1970-1989)*, Editura Litera, București, 2021.
76. Popa-Lisseanu, Gheorghe, *Dacia în autorii clasici*, Editura Vestala, București, 2015.
77. Popa-Lisseanu, Gheorghe, *Românii în izvoarele istorice medievale*, Editura Saeculum I.O., București, 2020.
78. Priestland, David, *Steagul roșu. O istorie a comunismului*, Editura Litera, București, 2019.
79. Riasanovsky, Nicholas V., *O istorie a Rusiei*, Editura Institutul European, Iași, 2001.
80. Sandu, Traian, *Istoria Gărzii de Fier: un fascism românesc*, Editura Cartier, Chișinău, 2016.
81. Scurtu, Ioan, *Civilizația românească interbelică (1918-1940)*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008.
82. Scurtu, Ioan, *Portrete politice*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2006.
83. Simmons, John, *100 cei mai mari savanți ai lumii*, Editura Orizonturi, București, 2022.
84. Soare, Florin S. (coordonator), *Politică și societate în epoca Ceaușescu*, Editura Polirom, Iași, 2013.
85. Tacchi, Francesca, *Istoria ilustrată a fascismului*, Editura Enciclopedia RAO, București, 2006.
86. Taylor, A. J. P., *Originile celui de-al Doilea Război Mondial*, Editura Polirom, Iași, 1999.
87. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate: o istorie politică a comunismului românesc*, Editura Polirom, Iași, 2005.
88. Țiplic, Ioan Marian, *Contribuții la istoria spațiului românesc în perioada migrațiilor și Evul Mediu timpuriu (secolele IV-XIII)*, Editura Institutul European, Iași, 2005.
89. Weiner, Tim, *Nebunie și glorie. America, Rusia și războiul politic (1945-2020)*, Editura Litera,

București, 2021.

90. Whittock, Martyn, *O istorie secretă: statul polițienesc al Rusiei sovietice - Cruzime, co-operare și compromis, 1917-1991*, Editura Publisol, București, 2020.

91. XXX, *Cei mai de seamă domnitori români*, Editura Silviu Libris, Chișinău, 2015.

92. XXX, *Istoria Constituției României*, Editura Erc Press, București, 2014.

Sfaturi pentru un examen de nota 10

ATENȚIE!!!

- Parcurgeți cele nouă teme din programa oficială de examen bacalaureat Istorie, la clasă și/sau individual, în ordine cronologică, nu tematică.
- Citiți cu atenție fiecare subiect, cerințele aferente (subiectele I, II și III) și le abordați/rezolvați pe **TOATE** (la unele cerințe nu ați scris nimic $\Rightarrow$ nu vor putea evaluatorii să vă puncteze).

1. Subiectele I și II sunt bazate pe surse istorice (texte la prima vedere), cu două tipuri de cerințe:

- a. Subiectul I, exercițiile 1, 2, 3, 4 și 5 și Subiectul al II-lea, exercițiile 1, 2, 3, 4 și 5 - **Cerințe cu răspunsuri scurte** (*numiți, precizați, menționați, scrieți și selectați*): presupun formulări scurte, la obiect, pe baza sursei/surselor;
- b. Subiectul I, exercițiul 6 și Subiectul al II-lea, exercițiul 6 - **Cerințe cu răspunsuri medii și/sau lungi** (*prezentați și argumentați*): presupun răspunsuri dezvoltate, bazate pe cunoștințele dobândite de elevi, care să explice aspecte cauzale sau trăsături specifice faptelor istorice tratate (maxim jumătate de pagină);
- c. Subiectul I, exercițiul 7 - **Cerință cu răspuns scurt** (*menționați*): presupune formulări scurte, la obiect, bazate pe cunoștințele dobândite de elevi (maxim o frază);
care se bazează pe cunoștințele dobândite de elevi, iar nu pe informațiile identificate în sursă/surse)

2. Pentru o abordare eficientă a subiectelor I și II:

- Este recomandat să citiți sursa/sursele, să identificați ideile principale, datele, numele și evenimentele descrise;
- Redactați răspunsurile clar, lizibil și corect din punct de vedere gramatical.

3. Subiectul al III-lea (eseul structurat): se punctează utilizarea limbajului istoric adecvat, structurarea prezentării (introducere, cuprins, punct de vedere și concluzie), evidențierea relației cauză-efect, elaborarea argumentului istoric (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea succesiunii cronologice/logice a faptelor istorice și încadrarea eseului în limita de spațiu precizată (aproximativ două pagini: minim o pagină și 1/3 sau maxim două pagini și 1/4).

Structura prezentării:

I. Introducerea:

- Nu trebuie să cuprindă informații detaliate;
- Are un caracter general, nu se oferă informații concrete, dar trebuie să conțină idei clare;
- Nu ar trebui să fie mai lungă de trei-cinci rânduri;
- Se elaborează pornind de la titlul eseului și de la cerințele acestuia;
- Se face o prezentare succintă a problemei.

II. Cuprinsul: pe baza cerințelor, se realizează o schemă care cuprinde principalele fapte istorice, date istorice, personalitățile pe care trebuie să le prezentăm și elementele de cauzalitate și/sau eventualele consecințe ale evenimentelor, în ordine cronologică.

III. Punctul de vedere: se exprimă clar și va include mereu un fapt sau proces istoric concret.

IV. Concluzia:

- Nu trebuie să cuprindă informații detaliate;
- Are un caracter general, nu se oferă informații concrete, dar trebuie să conțină idei clare, care întăresc ceea ce s-a spus;
- Nu ar trebui să fie mai lungă de trei-cinci rânduri;
- Cu toate că în concluzie se pot exprima puncte de vedere, aceasta trebuie separată de cerința privitoare la **punctul de vedere** (*formularea unui punct de vedere referitor la...*);
- Sintetizează ceea ce s-a scris în eseu sau exprimă o apreciere generală asupra temei lucrării.

Succes!

Anexă:
**Teste examenul național
de bacalaureat (2011-
2026)**

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Asemenea măsuri aspre luate împotriva clasei boierești, ca și faptul că (Vlad) Țepeș și-a recrutat dregătorii nu numai din rândurile vechii boierimi (din Țara Românească), ci mai ales din acelea ale oamenilor devotați lui, au (ca urmare) (...) încordarea relațiilor dintre domn și marea boierime, care a căutat să-l înlocuiască din domnie.”

(Nicolae Stoicescu, Vlad Țepeș. Sub imperiul terorii)

B. „Deși considerat de unii istorici ca fiind reprezentant al regimului așa-zis <<nobiliar>>, Matei Basarab a fost destul de ferm cu boierii, cărora nu le-a îngăduit abuzuri, pedepsind cu asprime pe cei ce nu s-au supus autorității centrale. (...)

Întărirea poziției domnului în statul feudal s-a reflectat și în conținutul legiurii Îndreptarea legii - prima operă de acest fel tipărită în Țara Românească - care a recunoscut unele din drepturile regaliene ale voievodului; el a fost singurul în măsură să fixeze taxele vamale și să acorde scutiri, s-a bucurat de privilegii speciale pentru proprietățile sale (...).”

(Nicolae Stoicescu, Matei Basarab)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați statul medieval românesc la care se referă sursa A. 2 puncte
2. Numiți „legiuirea” la care se referă sursa B. 2 puncte
3. Numiți câte un domnitor precizat în sursa A, respectiv în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că puterea domnitorului s-a consolidat prin atribuțiile din domeniul economic. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la implicarea românilor în relațiile diplomatice din Evul Mediu. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a acțiunilor militare desfășurate de români în Evul Mediu. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„După războiul din Etiopia (1935-1936), Mussolini a început să-și pună întrebarea asupra gradului de aderare a maselor la regimul său și asupra șanselor pe care acesta le are de a supraviețui. (...) Influențat de eficacitatea hitleristă, Mussolini a trasat fascismului ca sarcină prioritară făurirea unui <<om nou>> având anumite trăsături specifice (...) și care s-a opus stilului decadent al vieții burgheze. (...)

Cât despre adeziunea mai strânsă a maselor la obiectivele principale ale fascismului (...), consensul obținut de regim, cu câțiva ani mai devreme, a fost serios determinat. Accentuarea totalitarismului, copierea modelului străin pe care italienii l-au respins imediat, teama de un conflict a cărui inevitabilitate Mussolini a afirmat-o permanent, ca și efectele persistente ale crizei (...) au contribuit toate la îndepărtarea unei mari părți a populației transalpine de regimul mussolinist. Așa încât, o opoziție ascunsă a început să se manifeste chiar în interiorul partidului, în special în rândurile tinerilor. Declanșat împotriva voinței aproape unanime a poporului italian, războiul (al Doilea Război Mondial) va arăta brusc conducătorilor săi fisurile unui regim aparent perfect până în 1939 și care a servit de model unei părți importante a claselor conducătoare din Europa aflată în plină criză.”

(Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un spațiu istoric precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, atitudinea poporului față de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, liderul politic și o ideologie la care se referă. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la „*omul nou*”. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la „*adeziunea*” populației față de regimul politic, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia existența unei ideologii totalitare a fost o caracteristică a Europei, în a doua jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român modern și relațiile internaționale din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- prezentarea unui proiect politic din secolul al XIX-lea, care a contribuit la formarea statului român modern;
- menționarea a două fapte istorice desfășurate în statul român pentru modernizarea acestuia, în secolul al XIX-lea;
- menționarea a două acțiuni desfășurate de România în relațiile internaționale din secolul al XIX-lea și precizarea unei asemănări între acestea;
- formularea unui punct de vedere referitor la rolul statului român în relațiile internaționale din prima jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Importantă este totuși, în acest sens, menționarea cnezatelor românești din Oltenia din prima jumătate a secolului al XIII-lea, cnezate pe care izvorul documentar le-a precizat ca fiind structuri teritoriale mai mari, echivalente ca ordine de mărime cu <<țările>> din teritoriile românești intracarpătice. Cnezatele lui Litovoi, Farcaș și Ioan, pomenite la 1247 de diploma cavalerilor ioaniți, au reprezentat fără îndoială structuri social-politice și militare complexe, cu subdiviziuni interioare, subdiviziuni mai vechi ca începuturi și echivalente teritorial sau structural ca uniunile de obști sătești din primele faze de organizare ale societății românești.”

(Sergiu Iosipescu, *Românii din Carpații Meridionali la Dunărea de Jos*)

B. „Invazia mongolă din 1241- '42 a găsit entitățile politice românești de la sud de Carpați în plin proces de consolidare, datorită angrenării lor în sistemul militar creat de regalitatea arpadiană în scopul protecției frontierelor. (...) Teritoriul dintre Carpați și Dunăre a fost împânzit de <<țări>> cu statute politico-juridice diferite: <<voievodate>> - dispunând de autonomie față de regalitatea ungară (...) și <<cnezate>> - dependente față de Țara Severinului, dăruită de rege cavalerilor ioaniți. Stăpânirea lui Litovoi în Oltenia s-a aflat într-o legătură teritorială organică cu Țara Hațegului, (...) acest din urmă teritoriu nefăcând obiectul tranzacției din 1247.”

(Tudor Sălăgean, *Societatea românească la începutul Evului Mediu*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați secolul la care se referă sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, spațiul istoric de care au depins „cnezatele”. 2 puncte
3. Numiți spațiul istoric și conducătorul care apar atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că cnezatele au fost structuri echivalente cu „țările” din spațiul intracarpatic. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice la care au participat românii în secolele XIV-XV. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni militare la care au participat românii în secolele XIV-XV. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„(...) Primul adevărat prim-ministru al regimului democrat, Adolfo Suarez (...) a abolit structura franchistă a monopolului de partid, a introdus un sistem pluripartid (...), a legalizat sindicatele, a reinstaurat libertatea de expresie și libertatea presei, organizând (...) primele alegeri libere din 1936 încoace. (...)

Concentrarea puterii în centru a fost importantă, pentru că noul Cortes (Parlament) a avut autoritatea de a scrie Constituția. Documentul, care a fost în cele din urmă prezentat și aprobat prin referendum în decembrie 1978, a definit Spania ca fiind un <<stat social și democratic guvernat de lege>> a cărui formă de guvernământ a fost <<monarhia parlamentară>> (...). Regele a fost făcut șef al Forțelor Armate și al Statului (...). Spania a rămas o țară în care armatei i-a fost acordat un rol special, deși, în mod destul de ciudat, ea nu a fost o mare forță (...). Constituția a abolit pedeapsa cu moartea, a recunoscut Biserica Catolică (...) și a conferit un statut legal uniunilor și partidelor.”

(Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți spațiul istoric precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, din sursa dată, forma de guvernământ a statului. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, documentul aprobat prin referendum și anul adoptării acestuia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la armată. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la rolul prim-ministrului în reformarea statului, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în Europa secolului al XX-lea au existat practici politice totalitare. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român modern și relațiile internaționale din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- precizarea unui obiectiv înscris în proiectele politice din secolul al XIX-lea, referitor la statul român modern;
- prezentarea unui fapt istoric, desfășurat pe plan intern, care contribuie la consolidarea statului român modern, în secolul al XIX-lea;
- menționarea a două acțiuni la care participă România în planul relațiilor internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și a câte unei consecințe a fiecăreia;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea României în relațiile internaționale din prima jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Cea dintâi amenințată de expansiunea otomană a fost Țara Românească sub Mircea cel Bătrân (...). Timp de câțiva ani după înscăunarea sa, el a continuat înfruntarea cu Regatul Ungar urmând direcția dominantă a politicii externe a predecesorilor săi. În 1389, el a încheiat alianță cu regele Poloniei, Vladislav Jagiello, act cu caracter explicit antiungar. Curând însă, evoluția evenimentelor în nordul Peninsulei Balcanice, urmare a marilor succese ale puterii otomane, l-a determinat să-și reorienteze politica externă spre Ungaria regelui Sigismund de Luxemburg, la fel de amenințată ca și Țara Românească de expansiunea otomană. Alianța cu Ungaria s-a încheiat pe baza recunoașterii stăpânirii domnului Țării Românești în Amlaș și Făgăraș, în sudul Transilvaniei, cu titlul de feud, și în Banatul de Severin.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „Desfășurată precumpănitor în cadrul creat de acțiunea Ungariei, Poloniei și Imperiului Otoman, politica externă a lui Ștefan (cel Mare) a fost un efort constant de a emancipa Moldova de sub tutela lor, de a-i reîntregi teritoriul amputat în deceniile precedente de <<protectorii>> străini ai pretendenților la domnie și de a preîntâmpina primejdiile care au pândit țara la orizont. (...)

Adus la domnie de forțele care și în trecut s-au străduit, în repetate rânduri, să desprindă Moldova din legătura cu Polonia, pentru a o readuce în sfera de influență a Ungariei, Ștefan nu a rămas prizonierul lor. Îndată după înscăunare, fixând prioritățile politicii sale externe, el s-a străduit să restabilească legătura tradițională cu Polonia în dublul scop: pentru a-și consolida domnia și a restaura controlul Moldovei asupra gurilor Dunării.”

(Șerban Papacostea, Ștefan cel Mare: domn al Moldovei 1457-1504)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați secolul la care se referă sursa A. 2 puncte
2. Numiți domnitorul la care se referă sursa B. 2 puncte
3. Menționați câte un spațiu istoric românesc precizat în sursa A, respectiv în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că pericolul expansiunii otomane determină modificări în politica externă românească. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la acțiunile militare în care a fost implicat spațiul românesc în secolele XV-XVI. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale din spațiul românesc în secolul al XVIII-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Înfruntarea dintre cele două partide (marea și mica boierime) a îmbrăcat o formă acută cu deosebire în Moldova unde, profitând de fuga peste graniță a marilor boieri, domnitorul Ioniță Sandu Sturdza s-a înconjurat de mici boieri novatori dornici a reforma țara după principiile carbonare expuse de I. Tăutu în a sa Constituție a celor 77 de ponturi (1822), cunoscută și sub numele de Constituția cărvunarii; proiectul a propus introducerea în Moldova a unui regim constituțional, bazat pe separarea puterilor, pe reformarea și modernizarea administrației; a propus de asemenea numeroase măsuri de încurajare a industriei, a agriculturii, comerțului, de dezvoltare a orașelor. Regimul lui Tăutu a fost departe de a fi un regim reprezentativ, puterea politică a fost lăsată în mâna boierimii. Dar cărvunarii au dat termenului un sens foarte larg, clasa lor boierească a inclus multe elemente burgheze și intelectuale și a exclus practic de la conducere (...) (marea boierime); nu e de mirare deci că aceasta a atacat constituția lui Tăutu în numeroase scrieri, învinuind-o de spirit revoluționar, de anarhism, de dorința de a răsturna legiuita ordine socială; chiar și Grigore al IV-lea Ghica, domnul Țării Românești, s-a alăturat acestui cor de acuzații, declarând ideea de <<constituție... și formă de guvernământ reprezentativă>> drept nepotrivită și <<ridicolă>>.”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnitorul Moldovei precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, o caracteristică a „boierimii”, în viziunea cărvunarii. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, autorul proiectului politic și o denumire a acestui proiect. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la prevederile politice și economice ale proiectului politic. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la o atitudine față de proiectul politic inițiat în 1822, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia consolidarea statului român modern s-a realizat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prin adoptarea unei constituții. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre situația internă și internațională a României în perioada postbelică, având în vedere:

- precizarea unei ideologii totalitare din Europa postbelică;
- menționarea a două practici politice aplicate în perioada stalinismului în România;
- prezentarea unui fapt istoric desfășurat de regimul național-comunist în România;
- menționarea a două acțiuni prin care România s-a implicat în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la practicile politice democratice din România în a doua jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „În politica externă (domnitorul) Șerban Cantacuzino s-a îndreptat, încă de la asediul Vienei, spre legături cu Imperiul Austriac (...). Planurile sale politice s-au îndreptat spre ideea unei răscoale generale antiotomane în Peninsula Balcanică. (...)

Dacă răscoala antiotomană balcanică nu a devenit o realitate, succesele armatelor imperiale din 1688 au fost de natură să contribuie la hotărârea de acceptare a suzeranității austriece pe baza principiilor programului său de guvernare. Le-a reafirmat în tratativele cu Curtea vieneză, accentuând ideea de independență a Țării Românești, autoritatea internă absolută, libertatea religioasă, respectarea vechilor obiceiuri ale țării și restituirea raialelor. Austriei nu au fost dispuși să accepte integral acest program, fiind în politica față de Țara Românească partizanii regimului nobiliar. Recunoscând însă independența, pe această bază, Șerban Cantacuzino a trimis o delegație solemnă pentru a încheia alianța.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „Pentru a contracara pericolul reprezentat de tendințele anexioniste ale Poloniei asupra Moldovei domnitorul Constantin Cantemir (1685-1693) a încheiat un tratat secret cu austriei (1690), pentru a se ridica împreună împotriva turcilor, atunci când imperialii vor ajunge la Brăila. Fiul acestuia, Dimitrie Cantemir (1710-1711), a fost ridicat de turci pe tronul Moldovei, în speranța că va bloca avansul teritorial al Rusiei. Acesta însă, (...), impresionat de ascensiunea politică și militară a Rusiei, victorioasă în războiul nordic, a încheiat cu aceasta un tratat politic. (...)

Lipsită de pregătirea militară corespunzătoare, Rusia a fost înfrântă în bătălia de la Stănilești (1711). Consecințele pentru ambele țări extracarpătice au fost considerabile. (...) Modificarea raportului de forțe militare și politice au determinat Poarta să introducă în Moldova (în 1711) și în Țara Românească (în 1716) un regim politic de o mai severă supraveghere, cel fanariot.”

(Gheorghe Platon, *O istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți bătălia precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa A. 2 puncte
3. Numiți câte un domnitor precizat în sursa A, respectiv în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că unul dintre principiile programului de guvernare susținut de domnitor a fost independența țării. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două conflicte la care au participat românii în secolele XIV-XVI. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni diplomatice în care au fost implicați conducători politici din spațiul românesc în secolele XIV-XVI. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„La 11 iulie (1866), cei 91 de deputați au aprobat în unanimitate Constituția pe care Carol a promulgat-o în ziua următoare.

(...) Constituția de la 1866 (...) a limitat prerogativele Domnitorului la cele ale unui monarh constituțional, a prevăzut o guvernare reprezentativă, i-a făcut pe miniștri răspunzători pentru actele lor și a consolidat principiul separării puterilor. A consemnat, de asemenea, pe larg drepturile și libertățile cetățenilor, cărora le-a fost de aici înainte garantată egalitatea în fața legii, libertatea deplină a conștiinței, a presei, a adunărilor publice, dreptul de asociere, inviolabilitatea domiciliului și a persoanei împotriva oricăror percheziții și arestări arbitrare. Exercitarea acestor drepturi în timp, în ciuda încălcărilor lor ocazionale de către autorități, a adus un număr mai mare de persoane în procesul politic și, asigurând liberul schimb de idei, în special prin intermediul presei, a contribuit în mare măsură la formarea unei opinii publice democratice. (...)

Sistemul parlamentar instituit în 1866 a diferit în unele privințe importante de cel asigurat prin Statutul lui (Alexandru Ioan) Cuza. (...) Legislativul bicameral prevăzut prin Statut a fost menținut, dar noul Senat a fost acum un organism ales, nu numit. (...) Legislativul a câștigat, de asemenea, dreptul de a (...) interpela miniștrii.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnitorul care a condus pe baza Statutului precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, un principiu de guvernare înscris în legea fundamentală. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, conducătorul politic și legea fundamentală promulgată de acesta în 1866. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Legislativ. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la drepturile și libertățile cetățenilor, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul român modern s-a consolidat prin participarea la relațiile internaționale de la începutul secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre politica promovată de România în perioada postbelică, având în vedere:

- menționarea câte unei acțiuni desfășurate în politica internă din perioada stalinismului, respectiv din perioada național-comunismului și precizarea unei asemănări între acestea;
- prezentarea unui fapt istoric desfășurat de România în cadrul „Războiului Rece” și menționarea unei consecințe pentru statul român;
- menționarea unei cauze a înlăturării regimului politic din perioada național-comunismului;
- formularea unui punct de vedere referitor la practicile politice democratice din România în a doua jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Între București și Moscova a început o confruntare pe tema planificării economice în C.A.E.R. (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), ferm respinsă de echipa lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, care a invocat tot mai des independența și suveranitatea statelor socialiste, singurele în măsură să decidă asupra direcțiilor de dezvoltare a economiei. (...) <<Liberalizarea>> internă (...) avea să vină o dată cu noua fază a conflictului cu Moscova. Pretextul l-a oferit publicarea în revista Universității din Moscova a unui studiu semnat de E. B. Valev, care a propus crearea unui complex economic internațional (România, Bulgaria și U.R.S.S.) (...). <<Contribuția>> românească avea să fie cea mai importantă (...) Planul Valev a fost denunțat în termeni viguroși în revista Viața economică, fiind prezentat ca un atentat la independența și integritatea României. În contextul favorabil creat de conflictul dintre Moscova și Beijing, P.M.R. și-a afirmat poziția independentă în Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale. (...) Declarația a afirmat dreptul la independență al fiecărui partid comunist (muncitoresc), egalitatea în drepturi a acelor partide și neamestecul în afacerile interne, ca principii de bază ale relațiilor din cadrul mișcării comuniste și muncitorești internaționale.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „(...) În Piața Palatului s-a desfășurat una dintre cele mai mari manifestații ale populației Bucureștilor (în 1968). Ea a fost, ca toate manifestațiile de acest fel, aranjată, dar numărul celor prezenți a depășit așteptările organizatorilor. Chiar Ceaușescu, căruia i s-a adus la cunoștință minut cu minut evoluția lucrurilor din Piață, s-a speriat de acea formidabilă exprimare de voință de a apăra, nu partidul, căci mulți dintre cei prezenți nu au fost membri de partid, ci țara, nu pe Ceaușescu (...) ci independența, integritatea și suveranitatea statului. (...)

<<Nu există nici o justificare, a tunat Ceaușescu (...), nu poate fi acceptat nici un motiv de a admite, pentru o clipă numai, ideea intervenției militare în treburile unui stat socialist frățesc... (...) Noi considerăm că pentru a așeza relațiile dintre țările socialiste, dintre partidele comuniste pe baze cu adevărat marxist-leniniste trebuie, o dată pentru totdeauna, să se pună capăt amestecului în treburile interne ale altor state, ale altor partide. S-a spus că în Cehoslovacia există pericolul contrarevoluției; se vor găsi poate mâine unii care să spună că și aici, în această adunare, se manifestă tendințe contrarevoluționare. Răspundem tuturor: întregul popor român nu va permite nimănui să încalce teritoriul patriei noastre>>. Și pentru aceasta, a spus Ceaușescu, am decis să constituim, chiar din această zi <<gărzile patriotice înarmate (...)>>.”

(Mihai Retegan, 1968. *Din primăvară până în toamnă*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți partidul din România precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa B. 2 puncte
3. Numiți din sursa A, respectiv din sursa B, câte un conducător politic din România. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că România a refuzat intervenția sovietică în organizarea sa economică. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două practici politice folosite de statul român în stalinism, în afara celor din sursa A. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni din România postbelică, desfășurate anterior etapei stalinismului. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Începutul domniei lui Vladislav (Vlaicu) s-a aflat sub semnul unui acut conflict cu Ungaria: la 5 ianuarie 1365, Ludovic (I de Anjou) a declarat război voievodului considerat rebel. Pacea încheiată în 1366, după cucerirea Vidinului de către Ludovic, s-a dovedit a nu fi decât un scurt armistițiu. Încercând să aducă la supunere Țara Românească și să o încadreze în planurile sale de politică balcanică, Ludovic a întreprins în toamna anului 1368 o mare expediție la sud de Carpați. Cum însă una din oștile sale a fost zdrobitor înfrântă în Țara Românească, pe râul Dâmbovița, Ludovic a fost silit să abandoneze proiectul de a readuce Țara Românească sub controlul său. Luând inițiativa, Vladislav a trecut Dunărea, silindu-l în cele din urmă pe rege să renunțe la dominația directă asupra Țaratului de Vidin. Prin pacea încheiată în 1368, domnul român a recunoscut suzeranitatea regelui, obținând în schimb, cu titlul de feudă, Severinul și Făgărașul. Un element esențial al păcii a fost drumul comercial care a legat Brașovul cu gurile Dunării: domnul Țării Românești a păstrat suveranitatea asupra teritoriului străbătut de drumul Brăilei, dar a acordat în schimb un regim vamal preferențial negustorilor brașoveni. (...)

Urmând una din direcțiile principale ale politicii tatălui său, Nicolae Alexandru, Vladislav a consolidat legăturile cu Patriarhia din Constantinopol, a înființat o a doua mitropolie în Oltenia, a extins influența domniei Țării Românești la Muntele Athos, unde a asumat un rol deosebit de activ (...). Consolidând dimensiunea ortodoxă a politicii sale, Vladislav a adâncit conflictul cu suzeranul său, angajat într-un masiv efort de convertire la catolicism a masei popoarelor ortodoxe.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți statul medieval românesc precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, o informație referitoare la evenimentul din 1366. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, doi conducători politici din secolul al XIV-lea. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la măsurile în plan religios adoptate de domnitorul de la sud de Carpați. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la pacea din 1368, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia o instituție centrală din spațiul românesc s-a consolidat prin participarea reprezentantului ei la acțiuni diplomatice din secolul al XV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre participarea României la relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și de la începutul secolului al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două fapte istorice desfășurate de România, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în cadrul „crizei orientale” și precizarea unui alt stat implicat în aceasta;
- prezentarea unei consecințe a implicării României în „criza orientală” din a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- menționarea a două acțiuni desfășurate de România în cadrul relațiilor internaționale de la începutul secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la consecințele politicii promovate de România în relațiile internaționale de la începutul secolului al XX-lea pentru evoluția statului român și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Referindu-se la <<esența prefacerilor revoluționare>>, Gh. Gheorghiu-Dej a apreciat (...) că ea a constat în <<instalarea puterii noi, democrat-populare, deoarece, așa cum ne învață Lenin, problema fundamentală a oricărei revoluții este problema puterii>>.

(...) În februarie 1948 (...) s-a constituit partidul unic, sub denumirea de Partidul Muncitoresc Român (...) partid cu rol conducător al vieții politice, economice, sociale și culturale a țării. Iar în aprilie 1948 a fost adoptată Constituția Republicii Populare Române, care, în principal, a avut menirea de a reprezenta suportul legal al etatizării ce urma a fi adoptată ulterior și care, în acel moment, a fost deja hotărâtă. (...) Odată cu adoptarea Constituției din 1948 s-a deschis o nouă etapă în evoluția economiei românești. În ceea ce privește structura social-economică a țării, articolul 5 a prevăzut că <<în Republica Populară Română, mijloacele de producție aparțin statului, ca bunuri ale întregului popor, sau organizațiilor cooperatice, sau particularilor, persoane fizice și juridice>> (...), iar articolul 10 (...) a prevăzut că <<pot fi făcute exproprieri pentru cauze de utilitate publică>>; atunci <<când interesul general cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare, care sunt proprietatea particulară a persoanelor fizice sau juridice, pot deveni proprietatea statului, adică bun al poporului în condițiile prevăzute de lege>>”.

(Ștefan Bosomitu, Mihai Burcea - coordonatori, *Spectrele lui Dej*)

B. „România s-a declarat republică populară. (...) La 13 aprilie 1948 s-a adoptat o nouă Constituție, după modelul Constituției staliniste din 1936 (...). Totul s-a etatizat. La 11 iunie 1948 au fost naționalizate principalele întreprinderi industriale, bancare, de transport, de asigurări, fără nici o despăgubire. Ulterior, sunt naționalizate și micile întreprinderi. (...) S-a trecut la planificarea centralizată a volumului producției și a desfacerii mărfurilor. (...). În 1949 a început colectivizarea agriculturii (...). În primii ani de colectivizare, (...), au fost arestați zeci de mii de țărani pentru refuzul de a se înscrie în gospodăriile colective. (...) Pe plan politic, au fost desființate toate partidele și organizațiile politice, indiferent de ideologia și atitudinea lor față de programul și țelul Partidului Muncitoresc Român (făurit în 1948) (...). P.M.R. a fost singurul partid admis (...). Orice opoziție și rezistență au fost reprimare și zdrobite fără cruțare. Zeci de mii de oameni, politicieni, ziariști, militari, avocați, clerici (...) sau pur și simplu persoane care nu au fost de acord cu politica partidului unic, toți au fost arestați și condamnați, justiția fiind complet subordonată politic.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți conducătorul politic român precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa B. 2 puncte
3. Menționați formațiunea politică și legea fundamentală a statului român la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că impunerea regimului comunist a determinat opoziția mai multor categorii din societatea românească. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni desfășurate de România în perioada național-comunismului, în relațiile internaționale din cadrul „Războiului Rece”. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a disidenței anticomuniste din România în perioada național-comunismului. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„După mărturia adversarilor, care au avut tot interesul să exagereze cifra celor învinși, Ștefan (cel Mare) a avut <<circa 20.000 de oameni>>. Totuși, el a fost cel care a atacat primul, în după-amiaza zilei de 26 iulie izbutind, la un moment dat, să respingă avangarda condusă de Soliman (...). A urmat apoi atacul turcilor condus de însuși (sultanul) Mahomed (...) și l-au silit pe Ștefan să se retragă. Au căzut, cu spada în mână, în acest loc, care de atunci s-a numit Războieni, mulți dintre dregătorii și curtenii Moldovei. (...)

După biruință, sultanul s-a îndreptat spre Suceava. Orașul a fost ars, dar cetatea (...) a rezistat. Nici Hotinul (...) nici Neamțul (...) n-au putut fi luate. (...) Cât despre Chilia și Cetatea Albă, se pare că turcii nici n-au mai îndrăznit un asediu, deoarece puternica flotă pregătită în acest scop a fost distrusă de o furtună pe Marea Neagră. Prin urmare nici una din cetățile însemnate ale Moldovei nu au putut fi cucerite. (...) Sultanul, fără să fi realizat unul măcar din scopurile ce-și fixase, adică înlăturarea (domnitorului), supunerea țării și anexarea Chiliei și Cetății Albe, a fost nevoit să dea semnul retragerii. Care retragere a semănat mai mult cu o fugă, deoarece distanța până la Dunăre a fost parcursă în trei zile, iar o sumă de tunuri au fost abandonate, după cum ne arată o mărturie contemporană. O altă mărturie - cronica moldo-germană - a afirmat că Ștefan a izbutit, după Războieni, să-și refacă oastea <<ca la 16.000 de oameni>> și că armata lui Mahomed a pierdut, în timpul retragerii, <<mulți luptători>>.

(...) După retragerea armatei turcești, Ștefan, pe de o parte, oastea ungară, care a ajuns prea târziu spre a se mai lupta cu Mahomed, pe de alta, au intrat în Muntenia și l-au izgonit pe Laiotă, punând în locul lui pe Vlad Țepeș (16 noiembrie 1476).”

(Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnitorul Moldovei precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, o informație referitoare la acțiunile domnitorului în bătălia de la Războieni. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, două cetăți ale Moldovei. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la situația din Muntenia. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la acțiunile desfășurate de otomani, după bătălia de la Războieni, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia reprezentantul unei instituții centrale din spațiul românesc s-a implicat, prin diplomatie, în relațiile internaționale din secolul al XV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția statului român din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din prima jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- prezentarea unui fapt istoric desfășurat în spațiul românesc, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în scopul formării statului român modern;
- menționarea a două fapte istorice prin care România a participat la „criza orientală” din a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- menționarea a două acțiuni referitoare la atitudinea României față de una dintre marile alianțe de la începutul secolului al XX-lea;
- precizarea unei acțiuni prin care s-a format România Mare;
- formularea unui punct de vedere referitor la importanța constituirii României Mari pentru evoluția democrației în statul român și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Într-o vreme (...) când conștiința națională a făcut progrese, revenirea pământurilor în scaunele de domnie din Moldova și Țara Românească a fost percepută, mai ales în perspectiva desfășurărilor ulterioare, ca începutul <<renașterii naționale>>. (...)

Mica boierime, fiind blocată în afirmarea ei (...) de marii boieri, a revendicat o participare mai importantă în conducerea statului. (...) Obiectivele ei și-au găsit expresia în proiectul de constituție zisă a <<Cărvunilor>> (...) care în textul ei a formulat fără echivoc <<principiul constituțional: domnia legilor>>, în înțelesul că autoritatea domnului a fost limitată și subordonată organismului reprezentativ - Sfatul obștesc. <<Constituția Cărvunilor>> a cuprins un șir de principii și drepturi, precum respectul proprietății, egalitatea în fața legilor, libertatea persoanei etc. (...) Aceste principii nu au fost aplicate însă consecvent, pentru că, în problema esențială - cea a puterii - mica boierime s-a arătat preocupată exclusiv de a-și asigura un cuvânt decisiv în Sfatul obștesc. <<Constituția Cărvunilor>> a fost violent combătută de marea boierime și ea a rămas un simplu proiect. Victoria (marii boierimi) a fost asigurată și de înțelegerea turco-rusă fixată prin Convenția de la Akkerman (...). Acordul a confirmat restabilirea domniilor pământene, a stabilit alegerea domnilor de divan și a fixat durata domniei la șapte ani; rolul Rusiei a fost consolidat (...).”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „În Moldova și Țara Românească, intelectualii au căutat să desființeze protectoratul Rusiei și să restabilească echilibrul istoric cu Imperiul Otoman, în timp ce în Transilvania, în (...) Banat (...) și în Bucovina, ei și-au propus să unească toți românii într-un singur stat autonom. S-a analizat chiar ideea unirii tuturor românilor de o parte și de cealaltă a Carpaților, pe baza puternicelor legături etnice, lingvistice și culturale dintre aceștia. Dar astfel de gânduri au fost efemere, căci ipotezele (...) au contravenit realităților politice, în special pragmatismului Rusiei și Austriei. (...) În ciuda admirației nutrite față de Apus, pașoptiștii nu au fost niște gânditori abstracți, care s-au străduit să impună poporului instituții fără legătură cu experiența istorică națională. (...)

Aspirațiile generației de la 1848 și-au găsit expresia practică în nemulțumirea generală, a tuturor claselor sociale din Principate, față de condițiile politico-economice existente. Mulți boieri nu au fost de acord cu metodele autoritare folosite de domni (...), clasa mijlocie (...) a protestat împotriva taxelor mari (...), țăranii au fost hotărâți să lupte pentru desființarea îndatoririlor tot mai mari de clacă și obligații față de moșieri.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți proiectul politic precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa B. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că toate categoriile sociale au fost nemulțumite de situația politico-economică. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni desfășurate de România în contextul „crizei orientale”. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două măsuri de politică internă adoptate în statul român modern, în primul deceniu după constituirea acestuia. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Primul Război Mondial a fost evenimentul care a anunțat schimbarea hărții politice a continentului european. (...) Atenția lumii politice s-a concentrat asupra războiului izbucnit în Europa și a atitudinii României. Un Consiliu de Coroană a fost convocat, la 21 iulie/3 august 1914 la Sinaia. (...) La fel ca Italia, România și-a declarat neutralitatea (cu excepția Regelui Carol I și a lui P. P. Carp, toți ceilalți 18 participanți au optat pentru această soluție). (...)

Neutralitatea nu a putut fi, și de fapt nici n-a fost, decât o perioadă de pregătire de război. (...) Asemenea Italiei și Bulgariei, România a devenit obiectul presiunilor celor două tabere beligerante. Cum români s-au găsit și în Rusia, nu numai în Austro-Ungaria, diplomațiile ambelor părți au avut ce oferi. Puterile Centrale au promis Basarabia, un statut special pentru românii transilvăneni (...), au promis chiar și Bucovina. Antanta a promis toate teritoriile locuite de români în Austro-Ungaria. Purtătorii de cuvânt ai beligeranților au fost Rusia și, de cealaltă parte, Germania. Aceasta din urmă și-a pus multe speranțe în regele Carol I (...). Dar la 27 septembrie/10 octombrie 1914 regele Carol I a murit, după o domnie de 48 de ani. (...) Urmas la domnie a venit Ferdinand I, nepotul lui Carol I. (...) Cu schimbarea la domnie nu s-a schimbat și atitudinea politică externă. Neutralitatea a fost reconfirmată. Doar că Puterile Centrale au pierdut în România un potențial aliat, iar Antanta a putut spera, cu mai mult temei, că România va lua armele de partea sa. (...)

Opinia publică din țară, animată de Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor (...), de Acțiunea Națională și Federația Unionistă, de o presă extrem de activă și neobosită, de numeroasele demonstrații (...) de discursurile unor oameni politici și ale unor intelectuali (Nicolae Filipescu, Take Ionescu, Octavian Goga, refugiat din Transilvania, Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu, ș.a.), s-a pronunțat foarte categoric pro-Transilvania.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un rege al României precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, o informație referitoare la Consiliul de Coroană. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, cele două mari alianțe. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două caracteristici ale opiniei publice din România. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la atitudinea taberelor beligerante față de România, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România s-a implicat în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre rolul spațiului românesc în relațiile internaționale din secolele XIV-XVIII, având în vedere:

- menționarea a două conflicte militare desfășurate în spațiul românesc în secolul al XIV-lea;
- precizarea unui cauze a implicării spațiului românesc în diplomația secolului al XIV-lea;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la conflictele militare desfășurate în spațiul românesc în secolul al XV-lea;
- menționarea a două acțiuni diplomatice referitoare la spațiul românesc din secolul al XV-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la consecințele implicării spațiului românesc în relațiile internaționale din secolele XVI-XVIII asupra unei instituții centrale și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Țările Române au cautat să profite de slăbirea Porții și să se emancipeze de sub suzeranitatea acesteia. În Moldova, cărturarul Dimitrie Cantemir, care a ajuns domn (1710-1711), a încheiat o alianță cu Rusia lui Petru cel Mare. Armatele ruso-moldovene au fost înfrânte însă la Stănilești, pe Prut (11/22 iulie 1711), iar Dimitrie Cantemir va fi silit să-și petreacă restul zilelor în Rusia (...). În condițiile ofensivei habsburgice și rusești, turcii nu mai au încredere în principii aleși din rândul boierilor locali. Ei au trecut la un alt sistem, de compromis între autonomie și administrație directă, acela al numirii unor domni din rândul grecilor din Fanar (cartier al vechiului Constantinopol) (...) sau din familii românești fanariotizate (...). Domnii au devenit astfel dregători ai Porții și la numire au fost investiți ca atare. S-a instaurat astfel, în 1711 în Moldova (începând cu Nicolae Mavrocordat) și în 1716 în Țara Românească (începând cu același Nicolae Mavrocordat), regimul fanariot.

Regimul (...) a însemnat o sensibilă reducere a autonomiei celor două Țări Române și o creștere masivă a obligațiilor lor față de Imperiul Otoman. Sub fanarioși, Principatele au pierdut orice inițiativă în politica externă. Domnii nu au fost altceva decât funcționari ai Porții, numiți și revocați după bunul ei plac.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

B. „La început, perspectivele de succes ale Conferinței de la Constantinopol au părut luminoase. Britanicii au propus convocarea ei, iar rușii au consimțit fără întârziere să participe. (...) Nimeni nu i-a invitat pe români (...), întrucât puterile au continuat să le considere țara un teritoriu dependent de Imperiul Otoman și deoarece au considerat <<Chestiunea românească>> drept o problemă minoră. Conferința, care a ținut de la 12 decembrie 1876 până la 20 ianuarie 1877, s-a dovedit un eșec. (...) Conferința a dus la o înrăutățire a relațiilor între Turcia și România. Pentru a para amestecul Puterilor în treburile otomane interne, Sultanul a promulgat, la 23 decembrie 1876, o <<reformă a Constituției>>. Oricare ar fi fost motivația actului, el a provocat un tumult deosebit în România, pentru că s-a referit la aceasta ca la o <<provincie privilegiată>> și a declarat-o parte integrantă și permanentă a Imperiului Otoman. S-au exprimat proteste vii din partea Consiliului de Miniștri și a Camerei Deputaților de la București, care au subliniat că Principatele Române au fost întotdeauna suverane, <<fapt>> consemnat în Tratatul de la Paris din 1856, care a recunoscut valabilitatea <<capitulațiilor>>, așa cum au fost cunoscute în secolul al XV-lea înțelegerile dintre sultani și domnitorii Moldovei și ai Țării Românești.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o instituție politică din București precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa A. 2 puncte
3. Menționați două state precizate atât în sursa A cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că acțiunile domnitorilor au avut drept consecință schimbarea regimului politic. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două conflicte din secolul al XV-lea desfășurate în spațiul românesc. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni diplomatice la care au participat românii în secolul al XVI-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Odată cu trecerea timpului, în alianța României cu Tripla Alianță au apărut numeroase fisuri. (...) Războaiele balcanice au constituit testul cel mai sever al alianței României cu Austro-Ungaria. Victoria rapidă și decisivă a Bulgariei asupra Turciei în primul război balcanic din 1912 a stârnit profundă îngrijorare la București pentru că a amenințat să tulbure echilibrul de putere din zonă. (...)

Când, în vara anului 1913, Bulgaria a atacat Serbia și Grecia, ca urmare a disputei aprinse cu privire la teritoriile luate de la Turcia, România a declarat război Bulgariei, în ciuda apelurilor de reținere ale Austro-Ungariei și Germaniei, state membre ale Triplei Alianțe. Al doilea război balcanic a fost scurt și dezastruos pentru Bulgaria și, prin Tratatul de la București din 28 iulie/10 august 1913, Bulgaria a cedat României sudul Dobrogei. În urma războiului, România și-a sporit prestigiul datorită posturii de garant al echilibrului de putere din Balcani și și-a mărit încrederea în forțele proprii. Nu este nici o îndoială că această criză balcanică din 1912-1913 a desăvârșit îndepărtarea României față de Austro-Ungaria și Tripla Alianță.

În primăvara anului 1914, apropierea dintre România și Tripla Alianță (Marea Britanie, Franța, Rusia) a fost un fapt real. (...) Diplomații francezi (...) și-au coordonat politica cu cea a Rusiei care, la îndrumarea ministrului de externe Sazonov, a curtat asiduu România. Vizita țarului la Constanța la 1/14 iunie 1914 a marcat începutul unei noi ere în relațiile dintre cele două țări. Dar prim-ministrul Ionel Brătianu a refuzat să-și angajeze țara în Tripla Alianță. El a fost dornic să continue apropierea de Rusia, dar nu a dorit să amplifice tensiunile cu Austro-Ungaria și a respectat puterea militară și economică a Germaniei.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți alianța din care au făcut parte Franța și Rusia, precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați, pe baza sursei date, o informație referitoare la primul război balcanic. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, marea alianță din care a făcut parte România și un alt stat membru al acesteia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două caracteristici ale politicii externe promovate de România începând cu 1914. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la al doilea război balcanic, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia realizarea României Mari a fost favorizată și de politica de alianțe dusă de statul român la începutul secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția internă a statului român și participarea României la relațiile internaționale în secolul al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două constituții adoptate în statul român, în prima jumătate a secolului al XX-lea și precizarea unei asemănări între acestea;
- menționarea a două acțiuni desfășurate de România în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- prezentarea unui fapt istoric desfășurat în politica internă în perioada național-comunismului;
- formularea unui punct de vedere referitor la rolul constituției adoptate la sfârșitul secolului al XX-lea pentru evoluția democratică a României și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „În 1948 s-a creat Securitatea (...). Sub directă supraveghere a acesteia au avut loc toate arestările și detențiile din închisori, de pe șantierele Canalului Dunăre-Marea Neagră, din Bărăgan. La ordinul lui Stalin (căruia Gheorghiu-Dej i s-a supus slugarnic), în iunie 1951, a început, în cele mai inumane condiții, deportarea a 10.288 de familii în Bărăgan sau în Moldova. (...) În închisori și lagăre s-a trecut la un regim de suprimare neînchipuit de dur. (...)

În cultură s-a aplicat același model de la răsărit, ca și în toate celelalte domenii. S-au distrus sau s-au rescris valorile tradiționale. Relațiile cu Occidentul au fost complet întrerupte. Învățământul a fost reorganizat după modelul sovietic. (...) Până și manualele au fost traduse din limba rusă (limbă care a devenit obligatorie din clasa a IV-a primară). (...) Istoria națională a fost rescrisă pe baze marxist-leniniste și pe criteriile prieteniei cu Uniunea Sovietică. O nouă lege a învățământului a lăsat pe dinafară toate cadrele didactice care nu au dorit să colaboreze cu noul regim. (...) Presa de opoziție a fost interzisă. Ministerul Propagandei a fost transformat în Ministerul Informațiilor pentru a controla presa, radioul, cinematografia, teatrul. În 1948 au fost interzise 8000 de titluri de cărți și reviste.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

B. „În 1963, pentru prima oară, România a votat la O.N.U. altfel decât Uniunea Sovietică. Ulterior, pe măsura acutizării conflictului chino-sovietic, pe care Gheorghiu-Dej s-a oferit să-l medieze, voturile independente ale României s-au înmulțit. Regimul a căpătat respectabilitate în ochii Occidentului, interesat să slăbească coeziunea Pactului de la Varșovia. (...) Delegații economice românești au fost primite în Elveția, Marea Britanie, Belgia, Olanda, Italia, în Japonia. În 1962 s-a semnat un acord cu un consorțiu anglo-francez pentru construirea Combinatului siderurgic de la Galați. (...) Refuzând să secondeze Moscova în dorințele sale de hegemonie asupra mișcării comuniste și muncitorești internaționale, România și-a luat ca aliați China și încurajările Occidentului. Și, profitându-se de conflictul chino-sovietic, într-o declarație din aprilie 1964 a P.M.R., cunoscută ca Declarația de independență, s-a afirmat dreptul la libera manifestare a fiecărui partid comunist. (...) Detașarea lui Gheorghiu-Dej de Moscova trebuie explicată prin teama lui de procesul de destalinizare (...) care a substituit, în țările <<socialiste>>, echipele instaurate la putere de Stalin după 1945 și care a putut aduce schimbări nedorite și în echipa conducătoare de la București.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți, din sursa A, instituția de represiune înființată în 1948. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la relațiile economice ale statului român. 2 puncte
3. Menționați doi conducători politici la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că atitudinea României față de Uniunea Sovietică a fost apreciată de Occident. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două practici politice totalitare utilizate în România, în afara celor la care se referă sursele date. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între acțiunile desfășurate în România, în perioada postdecembristă. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Războiul s-a reluat cu înverșunare pe frontul din Moldova în iulie 1917, când generalul Averescu a pornit ofensiva de lângă Mărăști, în cadrul efortului general (...) de a învinge Puterile Centrale. Dar după câteva zile de succese, Averescu a oprit operațiunea pentru că situația din Galiția s-a agravat, iar trupele ruse din Moldova s-au dezorganizat, lipsite de disciplină și demoralizate. La 24 iulie/6 august, Mareșalul von Mackensen a lansat la rândul său o ofensivă puternică al cărei obiectiv a fost să dea o lovitură decisivă armatelor română și rusă și să oblige România să iasă din război. Luptele îndârjite au atins punctul culminant la 6/19 august, la Mărășești, când armata română a oprit înaintarea trupelor austriece și germane și a pus practic capăt ofensivei acestora.

Dar s-a ivit un nou pericol. La sfârșitul verii lui 1917 evenimentele revoluționare din Rusia au amenințat să dezorganizeze frontul de luptă și să submineze stabilitatea socială și politică din Moldova. (...) La 18 februarie/3 martie 1918, noul guvern bolșevic al Rusiei a semnat pacea de la Brest-Litovsk cu Puterile Centrale și a ieșit din război, lipsind România de sprijinul rus și izolând-o de Occident. Două luni mai târziu, guvernul român, acum condus de (...) Alexandru Marghiloman, a semnat Tratatul de la București, prin care România a devenit dependentă politic și economic de Puterile Centrale.

Dar evenimente hotărâtoare pe câmpurile de luptă au schimbat repede soarta României. Pe Frontul de Vest aliații au zădărnicit ofensiva germană finală din iulie 1918 și au început să înainteze constant spre Germania, iar în nordul Italiei au respins armatele austro-ungare și au obligat Austro-Ungaria să accepte un armistițiu (...). ”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți generalul român, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, alianța și o acțiune diplomatică desfășurată de aceasta. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două acțiuni care au avut loc pe Frontul de Vest. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la evenimentele de pe frontul din Moldova, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România s-a implicat în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea prin acțiuni militare sau diplomatice. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre spațiul românesc, de la autonomii locale la implicarea în relațiile internaționale din Evul Mediu, având în vedere:

- menționarea a două autonomii locale, din spațiul românesc, din secolele IX-XIII;
- menționarea a două cauze ale înființării instituțiilor centrale medievale și precizarea unei instituții centrale din spațiul românesc;
- prezentarea unei acțiuni diplomatice desfășurate de un reprezentant al spațiului românesc în secolul al XV-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la acțiunile militare desfășurate în spațiul românesc în secolul al XVI-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Relațiile dintre (Alexandru Ioan) Cuza și Adunarea legislativă au fost tensionate încă de la începutul noii guvernări naționale. (...) Cuza (...) a dorit să aducă schimbări fundamentale în organizarea socială, economică și politică a țării. (...) El nu a avut încredere în radicali, din cauza activității lor revoluționare secrete din trecut și a intenției lor declarate de democratizare a sistemului politic, printre altele, prin restrângerea puterii domnitorului. (...) Cuza a fost nemulțumit de propria incapacitate de a face ca programul său să fie acceptat de adunare, în special privind reforma electorală și noua lege agrară. Evenimentele au atins punctul culminant în 1864. Nemulțumit de tendințele manifestate de guvernul parlamentar, Cuza a dizolvat adunarea la 2/14 mai 1864. Pentru a-și consolida poziția, Cuza a promulgat o nouă lege electorală și o nouă Constituție (Statut). (...) Statutul a reflectat (...) nemulțumirea lui Cuza față de adunările reprezentative, ducând astfel la schimbarea fundamentală a relației între ramura executivă și cea legislativă (...). Noua constituție (...) i-a garantat (domnitorului) puteri cum ar fi dreptul unic de a iniția o lege și dreptul suprem de veto asupra proiectelor de lege adoptate de adunare.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

B. „Sultanul l-a recunoscut pe Carol drept prinț ereditar în octombrie 1866, dar, în mod nerealist, și-a menținut ideea că Principatele Unite vor trebui să rămână parte integrantă a Imperiului Otoman. Între timp, în aprilie, guvernul provizoriu a organizat alegeri pentru o nouă Cameră a deputaților. Servind ca Adunare Constituantă, aceasta și-a propus drept primă îndatorire să elaboreze și să aprobe noua Constituție. După dezbateri aprinse (...) la 29 iunie/11 iulie 1866 Adunarea a adoptat în mod unanim Constituția, iar Carol I a promulgat-o a doua zi. (...) Ea (...) a creat condițiile pentru alegerea unui guvern reprezentativ, a prevăzut responsabilitatea miniștrilor pentru acțiunile lor și a întărit principiul separării puterilor. De asemenea, a stabilit în detaliu drepturile și libertățile cetățenilor. (...) Sistemul parlamentar instituit în 1866 s-a caracterizat (...) prin rolul preponderent al Legislativului. Acesta a devenit aproape partener egal cu domnitorul în elaborarea legilor și a dobândit dreptul de a pune întrebări miniștrilor cu privire la linia politică urmată și abuzurile puterii. (...) Totuși, domnitorul a deținut o autoritate considerabilă. (...) El a păstrat un rol decisiv în procesul legislativ. A putut înainta Parlamentului propriile sale proiecte de legi și a avut dreptul de a se opune prin veto, acțiune ce nu a putut fi contracarată de Adunarea legislativă.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți „constituția” precizată în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Imperiul Otoman. 2 puncte
3. Menționați două drepturi ale domnitorului în domeniul legislativ, la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că prin constituție s-a consolidat principiul separării puterilor în stat. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două proiecte politice din prima jumătate a secolului al XIX-lea care au contribuit la formarea statului român modern. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni desfășurate de România, în relațiile internaționale din secolul al XIX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Și în primii ani de la preluarea puterii, până la eliminarea vechii gărzi a lui Gheorghiu-Dej, Ceaușescu a continuat să îmbunătățească climatul de destindere moștenit, atât pe plan intern, cât și extern. (...) Planificarea economică a acordat o mai mare atenție industriei ușoare și agriculturii, iar produsele acestora au fost mai curând rezervate consumului intern decât exportului. (...) Relativul progres economic a fost însoțit de o timidă, dar reală destindere internă.

La aceasta s-a adăugat deschiderea externă. În perioada 1965-1975, România a fost vizitată de președinții americani Richard Nixon și Gerald Ford, de președintele Franței, Charles de Gaulle, care au adus cu ei bunăvoința Occidentului (...). În 1967 Bucureștiul, contrar indicațiilor Moscovei, a stabilit relații diplomatice cu Bonnul (...). În același timp, și tot împotriva cuvântului de ordine venit de la Moscova, a menținut relațiile diplomatice cu Israelul și după Războiul de șase zile din 1967. (...) Refuzul de a participa la manevrele militare ale Pactului de la Varșovia a fost consecvent manifestat. (...) Fără consultarea Alianților săi din Pactul de la Varșovia, România și-a redus efectivele militare de la 240.000 la 200.000. (...) La reuniunea Comitetului Politic Consultativ al Pactului de la Varșovia de la București din iulie 1966 delegația sovietică nu a reușit să impună o reorganizare instituțională a Pactului de la Varșovia, care să-i dea acestuia un comandament mai eficace, din cauza opoziției României. (...) În aprilie 1967, P.C.R. (Partidul Comunist Român) nu a trimis reprezentanți la Conferința partidelor comuniste ținută la Karlovy Vary. (...) În schimb, la mijlocul lunii august 1968 Ceaușescu s-a dus la Praga și a semnat tratatul româno-cehoslovac de amicitie și asistență reciprocă.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un conducător politic precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, formațiunea politică și organizația politico-militară. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la situația economică din România. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la politica externă a României, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în România au fost utilizate practici politice totalitare, în perioada stalinismului. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre stat și politică în spațiul românesc, în Evul Mediu și la începuturile modernității, având în vedere:

- precizarea unei autonomii locale din spațiul românesc din secolele IX-XI;
- menționarea a două caracteristici ale unei autonomii locale din spațiul românesc, în secolele XIII-XIV;
- menționarea a două instituții centrale din spațiul românesc și prezentarea unei acțiuni militare la care a participat reprezentantul uneia dintre acestea în secolul al XV-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea reprezentantului unei instituții centrale din spațiul românesc în relațiile internaționale din secolele XVI-XVIII și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Dorințele Divanurilor ad-hoc nu au fost decât parțial îndeplinite. Turcia, Austria și Anglia au fost împotriva constituirii unui stat român: Istanbulul și Londra, interesate în păstrarea integrității Imperiului Otoman, l-au considerat un pas al moldo-muntenilor spre independență, iar Viena s-a temut de reacția românilor din Imperiul Austriac. Conferința de la Paris (1858) a hotărât ca Principatele să rămână entități politice separate, avându-și fiecare domnul și adunarea sa, dar să se numească Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, singurele instituții comune fiind Curtea de Casație și o Comisie Centrală, cu sediul la Focșani, pentru elaborarea legilor de interes comun.

Opoziției marilor puteri europene, românii din Principate le-au răspuns cu un act de mare abilitate politică. Întrucât Convenția de la Paris nu a interzis explicit alegerea aceleiași persoane ca domn în ambele Principate, unioniștii l-au ales pe colonelul Alexandru Ioan Cuza domn al Moldovei (5 ianuarie 1859), iar apoi și al Țării Românești (24 ianuarie 1859). Dubla alegere a lui Cuza a avut o dublă semnificație: mai întâi, ea a fost manifestarea a ceea ce N. Iorga a numit <<sistemul faptului împlinit, acest element de originalitate, creat de români>>; în al doilea rând, ea a pus temeliile statului român modern.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Dubla alegere a lui Cuza a avut parte de ecouri diferite din partea puterilor garante, întrucât a ridicat din nou aceleași probleme ce au întunecat procesul de redactare a Convenției de la Paris (1858). La Viena, acțiunile adunărilor din Moldova și din Țara Românească au fost denunțate ca revoluționare, pentru că oficialitățile austriece au continuat să privească orice formă de unire ca un obstacol în calea pătrunderii politice și economice la Dunărea de Jos și ca o încurajare a presupuselor tendințe centrifuge printre românii din Transilvania și Bucovina. Acestea au preconizat chiar o intervenție militară. Franța, pe de altă parte, a rămas neclintită în sprijinul unirii. Scopul lui Napoleon al III-lea a fost să extindă influența franceză într-o țară de cultură romanică, influență care-i putea servi la împiedicarea accesului Rusiei la Marea Mediterană și la abaterea intereselor Austriei în altă parte. Rusia a sprijinit unirea ca un mijloc de a slăbi Austria și Prusia, dar, în special, ca o posibilitate de a stabili relații mai strânse cu Franța. Sardinia și Prusia au fost dispuse să aprobe unirea fie și numai pentru a-și promova propriile ambiții în Italia și, respectiv, Germania. Marea Britanie a oscilat. (...) Toate puterile au convenit până la urmă să se întâlnească la Paris, pentru a lua în discuție reacția față de faptul împlinit românesc.”

(Keith Hitchins, *Românii: 1774-1866*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o putere garantă precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la Conferința de la Paris. 2 puncte
3. Menționați cele două Principate Române la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că acțiunile uniuniștilor au dus la întemeierea statului român modern. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați câte o acțiune din politica internă, respectiv din relațiile internaționale desfășurate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pentru dezvoltarea statului român modern. 6 puncte
7. Menționați o constantă în desfășurarea faptelor istorice la care a participat România la începutul secolului al XX-lea, în cadrul relațiilor internaționale. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Maramureșul a fost un ținut românesc din nordul Transilvaniei, vecin cu Moldova, aflat pe cale de a fi integrat în Regatul Ungar, organizat (...) sub forma unui voievodat. Instituțiile românești de aici au funcționat încă. Astfel, adunarea tuturor cnezilor țării - feudații români locali - s-a întrunit periodic, spre a rezolva probleme curente și spre a alege voievodul. (...)

Influența ungară la est de Carpați a fost în pericol, datorită nemulțumirilor și revoltelor românilor și datorită presiunilor Poloniei (...). Atunci, regele ungar, a ales dintre românii maramureșeni (...) pe un cneaz local înnobilit numit Dragoș, pe care l-a trimis în Moldova (...) spre a-i atrage pe localnici și a conduce acea țară în numele suveranului ungar. Dragoș, de aceeași etnie cu localnicii, a fost acceptat ca voievod într-o regiune din Moldova (...). Totuși, românii de acolo au fost nemulțumiți de dominația ungară (...). De această situație a profitat un alt român din Maramureș, numit Bogdan. El a fost voievodul țării, cu alte cuvinte, conducătorul Maramureșului, dar a făcut parte din gruparea nemulțumită de dominația ungară. Bogdan s-a răzvrătit în Maramureș, unde a rezistat vreo două decenii (1342-1362), după care, cu o ceată de o sută până la două sute de cnezi credincioși, a trecut munții în Moldova. Aici, el (...) i-a alungat pe urmașii și rudele lui Dragoș și a proclamat Moldova independentă de Ungaria. În acest fel, a luat naștere al doilea stat românesc de sine stătător (...). Regele ungar, fiul celui învins de Basarab la Posada, a trimis prin 1365 o oaste contra lui Bogdan, dar românul a ieșit învingător, consolidând statutul internațional al țării sale. Bogdan a fost recunoscut drept <<mare voievod>> și de către alți conducători locali, iar un urmaș al său, Roman I, după 1390, s-a intitulat domn și <<marele singur stăpânitor>> al țării Moldovei <<de la munți până la țărmul mării>>.”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți cneazul „înnobilat” precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, două spații istorice. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la instituția feudalilor români. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la acțiunile lui Bogdan, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia românii s-au implicat prin acțiuni diplomatice în relațiile internaționale din secolul al XV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția României postbelice, având în vedere:

- menționarea a două cauze ale adoptării Constituției din 1948;
- precizarea constituției din perioada stalinismului adoptată în România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea și menționarea a două caracteristici ale acesteia;
- prezentarea unei trăsături a constituției adoptate în perioada național-comunismului;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția României la sfârșitul secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Când Mihai Viteazul a ocupat tronul Țării Românești conjunctura internațională a părut favorabilă ridicării împotriva opresorului otoman. În timp ce mișcările de eliberare a popoarelor din Balcani s-au intensificat, obligând Poarta să angajeze însemnate forțe militare să le potolească, o parte a statelor europene s-au grupat în <<Liga Sfântă>>, constituită din inițiativa Casei de Austria și sub patronajul Sfântului Scaun. <<Liga Sfântă>> a mai cuprins Spania și principatele italiene, Ferrara, Toscana, Mantova. (...) Interesele Țării l-au împins pe Mihai Viteazul să se desprindă de Imperiul Otoman și să se transforme (...) într-un susținător al ideii de luptă antiotomană. De aceea, domnul Țării Românești a aderat la <<Liga Sfântă>> (...).

În noiembrie 1594 a ridicat steagul libertății, atacând, mai întâi, turcii din București (...); și-a extins apoi acțiunile războinice în vederea restabilirii hotarului Țării Românești pe Dunăre. Atacarea Giurgiului a fost urmată de distrugerea (...) Hârșovei și a Silistrei. (...) Concentrărilor de oști otomane în fortărețele de la Dunăre, domnul le-a răspuns printr-un atac simultan al principalelor întărituri: Brăila (...), Turtucaia și Nicopole.”

(Ștefan Ștefănescu, *Istoria medie a României*)

B. „La 12 mai 1877 Parlamentul a declarat război Imperiului Otoman pe motivul că starea de război a existat de fapt ca urmare a bombardamentelor turcești asupra orașelor românești de la Dunăre. (...) Obiectivul principal al lui Carol I a fost dobândirea statutului de cobeligerant pentru România, ceea ce i-a asigurat recunoașterea independenței. Ca urmare, el a oferit rușilor participarea deplină a armatei române în apropiata campanie la sud de Dunăre (...). Campania rusă din Balcani a început cu forțarea Dunării în două puncte - între Galați și Brăila și apoi la Zimnicea (...). Forțele ruse au cucerit Nicopole la 16 iulie și au înaintat spre sud către Plevna. (...) Dar, tocmai atunci, rezistența turcească s-a înăsprit. (...) După cea de-a doua bătălie pentru Plevna (...) comandantul ruși și-au dat seama că au avut nevoie disperată de întăriri pentru a-și menține pozițiile și a-l împiedica pe inamic să întreprindă o contraofensivă majoră. Carol I a acceptat cererea lor urgentă pentru trimiterea de trupe, dar a pus condiția ca armata să-și aibă propria bază de operațiuni și comandă separată.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o luptă precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la acțiunile militare. 2 puncte
3. Menționați câte un conducător al românilor la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că domnul român aderă la o alianță formată din state europene. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni militare la care au participat românii în secolele XIV-XV. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a politicii promovate de România în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după evenimentele la care se referă sursa B. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**30 puncte**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Făcând abstracție de modul cum au fost aplicate, constituțiile comuniste prin însuși textul lor nu au reprezentat voința întregului popor, ci a unei formațiuni politice: Partidul Comunist. În articolul 86 alineatul VI din Constituția din 27 septembrie 1952 și în articolul 3 din Constituția din 21 august 1965 s-a declarat în mod expres că forța conducătoare a întregii societăți a fost partidul. (...) Constituția din 21 august 1965 a mai adus o noutate: pe lângă o formațiune politică privilegiată, Partidul Comunist, s-a creat și o categorie de cetățeni privilegiați, membrii Partidului Comunist. Aceștia au fost considerați la nivel constituțional <<cetățenii cei mai avansați și mai conștienți ai societății>> (articolul 26), și astfel a devenit principiu constituțional însăși împărțirea societății în cetățeni de rangul I, superiori și deci privilegiați, și cetățeni de rangul II, considerați (...) inferiori și deci neprivilegiați. Și această împărțire a societății în cetățeni superiori și inferiori nu s-a bazat pe vreun criteriu de valoare, ci pe cel mai arbitrar dintre criteriile posibile, acela al adeziunii și obedienței.

Această enormitate a fost posibilă deoarece nici una din cele trei constituții comuniste nu a reprodus articolul 10 din Constituția din 29 martie 1923, care a prevăzut desființarea oricăror privilegii în România. Astfel, s-au putut crea aceste două privilegii: al partidului comunist și al membrilor partidului comunist. (...) Constituțiile au fost elaborate de Partid. Constituția din 13 aprilie 1948 a fost publicată cu mai mult de o lună înainte de adoptarea ei de către Marea Adunare Națională (...). Subordonarea Marii Adunări Naționale față de hotărârile Partidului Comunist a fost exprimată (...) în expunerea pe motive a Legii nr. 1/1972, care a menționat (...) că prelungirea mandatului deputaților Marii Adunări Naționale și consiliilor populare la 5 ani (...) s-a impus <<pentru asigurarea corelării legislaturii sau mandatului puterii de stat cu periodicitatea congreselor partidului>>.”

(Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României, 1859-1991*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți formațiunea politică precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, o lege fundamentală din perioada stalinismului și anul adoptării acesteia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Marea Adunare Națională. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la cetățenii statului, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia regimul totalitar din România a influențat politica promovată de aceasta în relațiile internaționale din perioada postbelică. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**30 puncte**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția spațiului românesc în secolele XVIII-XIX, având în vedere:

- precizarea unei instituții centrale din spațiul românesc și menționarea a două caracteristici ale acesteia în secolul al XVIII-lea;
- menționarea a două proiecte politice referitoare la statul român modern elaborate în secolul al XVIII-lea;
- prezentarea unui proiect politic referitor la statul român modern elaborat în prima jumătate a secolului al XIX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la modalitatea de înființare a statului român în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Avansul rapid al statului otoman în Peninsula Balcanică a creat (...) o amenințare pentru Țara Românească. Mircea cel Bătrân a reacționat luând sub autoritatea sa țara despotului Dobrotici, Dobrogea, și trimițând un corp de oaste pentru a-l sprijini pe Lazăr al Serbiei în bătălia de la Kossovopolje (1389), încheiată cu înfrângerea forțelor creștine. Scurt timp după biruință, noul sultan, Baiazid (fiul lui Murad), s-a angajat în operațiuni militare în Anatolia, astfel că replica otomană la acțiunile lui Mircea a fost dată de unul din comandanții otomani, Firuz bei, care a efectuat o incursiune de pradă (...) în Țara Românească. Atacul otoman l-a găsit pe domnul Țării Românești în raporturi tensionate cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, din cauza diferendului mai vechi privind Banatul de Severin. Pentru a contracara amenințarea ungară, Mircea cel Bătrân a intrat în legătură - prin intermediul domnului Moldovei, Petru Mușat - cu regele Vladislav Jagello al Poloniei și a încheiat o alianță (1389), reînnoită în 1390 și 1391. Prezența otomană la Dunăre a impus însă cooperarea dintre Țara Românească și Ungaria. (...) Pentru a-și consolida poziția, în perspectiva iminentei invazii otomane, Mircea a încheiat un tratat cu Sigismund de Luxemburg (Brașov, 7 martie 1395) privind modalitatea de cooperare militară împotriva turcilor.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „(Iancu de Hunedoara) a luat parte la lupta de la Semendria din 1437, la luptele de la Dunăre, din 1441, cu pașa Isak, în jurul Belgradului. S-a ciocnit cu Mezed pașa la Sântimbru (18 martie 1442) și a raportat (...) o strălucită biruință asupra lui. În toamna aceluiași an, a distrus la Poarta de Fier un detașament turcesc (...) și a sfârșit, pe Ialomița, în Țara Românească, grosul armatei dușmane, luându-i o pradă ușoară (...). Încurajat de aceste succese, a întreprins marea expediție din 1443 care a dus armatele creștine până dincolo de Sofia, în inima Balcanilor. În cursul ei, a avut mai multe biruințe, luând mii de prizonieri și o sumă de steaguri. O mențiune deosebită merită, în această expediție, luptele din jurul Nișului (...) precum și cele de la trecătoarea Kunovița, în timpul retragerii, între Sofia și Niș (5 ianuarie 1444). Din nefericire, a doua mare expediție, din toamna anului 1444, care a trebuit să ducă la izgonirea turcilor din Europa și la ocuparea Constantinopolului, s-a isprăvit în chip tragic, în vecinătatea orașului Varna. (...) Nici în 1445, cu prilejul expediției pe Dunăre, nu s-a putut ajunge la un rezultat general apreciabil.”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți lupta precizată în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la „expediția” din 1443. 2 puncte
3. Menționați câte un conducător politic din spațiul românesc la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că lupta creștinilor a avut drept scop alungarea otomanilor din Europa. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice referitoare la acțiunile diplomatice la care au participat românii în a doua jumătate a secolului al XV-lea. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale din spațiul românesc extracarpatic în secolul al XVI-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Evenimentele care au avut loc în vestul Europei (...) i-au îndemnat pe intelectualii români să treacă la acțiune. La începutul lunii aprilie, boierii și reprezentanții orașenilor au organizat la Iași o întâlnire, în scopul de a denunța despotismul. (...) Au fost hotărâți să limiteze puterile domnului Moldovei, Mihail Sturdza (...) fără intenția de a răsturna structurile politice și sociale existente (...). Sturdza a răspuns prin forță revendicării lor și, după scurte ciocniri, mulți dintre revoluționarii de frunte au fost exilați.

În Țara Românească, (...) în luna martie, C. A. Rosetti (...) și Ion Ghica (...), printre alții, au format un comitet revoluționar însărcinat cu organizarea unei revolte armate. Nicolae Bălcescu, exponent al spiritului revoluționar în rândurile studențimii române de la Paris, s-a alăturat comitetului în aprilie. În data de 9/21 iunie 1848, la Islaz (...) membrii comitetului și-au pus planul în aplicare. (...) S-a dat citire unei Proclamații în care s-a prezentat programul revoluției. (...) Comitetul revoluționar și-a exprimat intenția de a respecta toate tratatele în vigoare cu Imperiul Otoman, dar nu și-a putut disimula ostilitatea față de Rusia, cerând să se pună capăt regimului instituit de Regulamentele Organice. În continuare, comitetul a enumerat principiile pe care și-a propus să le promoveze în așezarea principatului pe un nou făgaș: egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, împărțirea echitabilă a datoriilor publice prin impozit în raport cu veniturile, larga participare la viața politică prin vot universal, libertatea presei, a cuvântului și a întrunirilor, abolirea sistemului de clacă prin despăgubirea moșierilor (...), desființarea tuturor rangurilor și titlurilor nobiliare și alegerea domnilor pe termen de cinci ani, din toate categoriile sociale. (...)

Principalul centru de acțiune a fost orașul București, unde revoluția a început la 11/23 iunie (...). Domnitorul Gheorghe Bibescu nu a opus nici un fel de rezistență și a acceptat imediat să semneze Proclamația ce urma să fie folosită, temporar, drept constituție; totodată, a recunoscut noul cabinet ministerial. Dar, în realitate, el nu a simpatizat cu aceste reforme, iar la 13/25 iunie a abdicat și a fugit la Brașov.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un document cu rol de constituție, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, un membru al comitetului revoluționar și atitudinea acestui organism față de o mare putere. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la acțiunile din Moldova. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la principiile propuse de comitetul revoluționar din Țara Românească, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România a participat la relațiile internaționale prin implicarea în „criza orientală”. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre statul român în perioada postbelică, având în vedere:

- menționarea a două măsuri adoptate pe plan intern în România, în perioada stalinismului și precizarea unei asemănări între acestea;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la implicarea României în „Războiul Rece”, în etapa stalinismului;
- menționarea a două caracteristici ale național-comunismului din România;
- formularea unui punct de vedere referitor la evoluția politică a României la sfârșitul secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „La 14 aprilie 1877, Carol a prezidat o ședință a Consiliului de Coroană (...). Elementele concrete ale situației au fost clare majorității participanților și aceștia au acceptat convenția cu Rusia.

M. Kogălniceanu, care a devenit ministru de externe (...), a semnat convenția. (...) Rusia a declarat război Turciei la 24 aprilie și, în aceeași zi, trupele ei au început să treacă Prutul în Moldova. Guvernul român însă a protestat pe loc, întrucât Senatul și Camera nu au ratificat convenția. A protestat de asemenea cu putere față de emiterea de proclamații către poporul român de către comandanții militari ruși, considerând-o drept o uzurpare a autorității suverane. (...)

Opinia publică și membri ai Camerei au cerut ca guvernul să declare imediat independența. (...) La 21 mai, M. Kogălniceanu a declarat că voturile Camerei și ale Senatului (...) de ratificare a convenției cu Rusia, au rupt automat ultimele legături ale României cu Imperiul Otoman și că românii au fost astfel o națiune independentă. Camera a reacționat prompt, adoptând o moțiune prin care a luat act de <<independența absolută>> a țării. Senatul a procedat la fel în aceeași zi. Însă inițiativa românească nu a câștigat simpatie în rândul marilor puteri. Acestea au dezaprobat actul ca o încălcare a tratatelor existente și o complicitate și mai mare a unei situații și așa primejdioase.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

B. „Rusia a voit să profite singură de victorie și a încheiat o pace separată cu otomanii, la San Stefano, în februarie 1878 (...). Marile puteri, mai ales Anglia și Austro-Ungaria, au protestat și s-a încheiat, ca urmare, o nouă pace, la Berlin, de pe urma căreia echilibrul a fost în parte restabilit (...): Anglia a primit insula Cipru, Austro-Ungaria a primit spre administrare Bosnia și Herțegovina, Bulgaria de la nord de Balcani a devenit provincie autonomă sub suzeranitatea Imperiului Otoman, Rusia a primit teritorii în Caucaz și la Marea Neagră. În același timp, a fost recunoscută independența României, Serbiei și a Muntenegrului. România nu a avut însă numai motive de mulțumire. (...) Țara nu a fost recunoscută drept cobeligerantă, iar Rusia, care s-a angajat să apere integritatea teritorială a României, a ocupat din nou cele trei județe din sudul Basarabiei, importante pentru accesul la Dunăre. De asemenea, pentru recunoașterea deplină a independenței sale de către marile puteri, România a trebuit să acorde cetățenie și locuitorilor necreștini de pe teritoriul său (...). Totuși, marile puteri au acceptat să recunoască, la propunerea Rusiei, unirea Dobrogei centrale și de nord și a Deltei Dunării cu România (...).”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un stat căruia i s-a recunoscut independența în 1878, precizat în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la ministrul de externe. 2 puncte
3. Menționați cele două mari puteri la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că guvernul a protestat față de acțiunile comandanților militari ruși. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două măsuri de consolidare a statului român modern, adoptate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, înainte de evenimentele la care se referă sursele date. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni desfășurate de statul român în relațiile internaționale de la începutul secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Politica externă a lui Petru (Mușat) a avut o linie precisă: alianța strânsă cu Polonia și cu Țara Românească. (...) În 1387, el a prestat (...) omagiu lui Vladislav Iagello (...) recunoscându-l ca suzeran al său și făgăduindu-i ajutor împotriva dușmanilor. Bineînțeles, la rândul lui, și regele Poloniei a trebuit să-l ajute pe domnul Moldovei împotriva dușmanilor. (...) Recunoașterea suzeranității polone a fost o măsură de precauție din partea lui Petru. Ea a împiedicat un atac dinspre miazănoapte și i-a asigurat în același timp un ajutor în caz de conflict cu ungurii. (...) Împrejurările au determinat ca acest ajutor să se producă în curând, dar nu sub formă militară și nici așa cum s-ar fi putut bănuși, de la poloni spre moldoveni, ci (...) invers. În 1388 (...) regele Poloniei s-a adresat lui Petru, rugându-l să-l împrumute cu 4000 de ruble de argint (...). Petru (...) i-a numărat numai 3000. A primit, în schimb, un act specificând că suma va fi restituită în termen de trei ani, garanție fiind ținutul Haliciului - cunoscut (...) sub numele de Pocuția - pe care domnul Moldovei va avea drept să-l ocupe în caz de neachitare. (...)

Petru a mijlocit și apropierea domnului contemporan din Țara Românească, Mircea cel Bătrân, de poloni. Unul dintre motivele care au determinat pe domnul Moldovei să intre în legături strânse cu Vladislav Iagello, anume prevenirea unui atac ungar sau - în cazul în care s-ar produce - ajutor pentru a-l respinge, s-a potrivit în totul și lui Mircea. Și acesta putea fi atacat dinspre miazănoapte de unguri (...). Iar primejdia a fost pentru el cu atât mai mare cu cât s-a putut adăuga și un atac (...) al turcilor care au atins în vremea aceasta linia Dunării. De aceea, Mircea a căutat aliați și i-a găsit (...) în poloni. La 10 decembrie 1389, câteva luni după ce creștinii din Balcani au fost învinși de turci la Câmpia Mierlei, trimișii lui Mircea (...) au încheiat la Radom, la miazăzi de Varșovia, un tratat de alianță cu Vladislav Iagello. (...) La 17 martie 1390 (...) s-a făcut o specificare mai amănunțită a condițiilor alianței. S-a prevăzut, de data aceasta, că regele Poloniei nu va porni la războiul contra Ungariei fără să fi comunicat lui Mircea și divanului acestuia motivul, perspectivă aprobată în prealabil de sfatul polon. De asemenea, dacă s-ar face pace între Sigismund, regele Ungariei, și Mircea, ea va trebui să fie acceptată și confirmată și de Vladislav.”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți lupta precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, domnul Țării Românești și o cauză a alianței acestuia cu polonezii. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la prevederile alianței dintre Țara Românească și Polonia, stabilite în 1390. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la omagiul depus de Petru Mușat, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia românii au participat la acțiuni diplomatice în a doua jumătate a secolului al XV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre stalinism și național-comunism în România, având în vedere:

- menționarea a două acțiuni desfășurate în România în perioada stalinismului și precizarea unei caracteristici a uneia dintre acestea;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la România în relațiile internaționale, în timpul stalinismului;
- menționarea a două acțiuni desfășurate de regimul național-comunist în România;
- formularea unui punct de vedere referitor la politica externă a României în perioada național-comunismului și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Când a izbucnit revoluția la Paris, în februarie 1848, unii dintre tinerii revoluționari, cum sunt frații Brătianu, s-au aflat la Paris. S-au întors (...) în țară, unde au domnit, la București, Gheorghe Bibescu, iar, la Iași, Mihai Sturdza, și au început să comploteze pentru a răsturna aceste guverne sau pentru a impune domnului reforme democratice. În martie 1848, s-a pregătit un complot în Moldova, dar a fost descoperit și imediat înăbușit de Mihai Vodă Sturdza. Unii au fost închiși, alții au reușit să fugă în străinătate, astfel încât revoluția din Moldova a fost neizbutită din capul locului. În Țara Românească în schimb, unde a existat de altfel o burghezie mai dezvoltată decât în Moldova, tineretul revoluționar a reușit să mobilizeze populația, să meargă până și la sate (...). A început o adevărată revoluție, cu Proclamația de la Islaz (9 iunie 1848); s-a întins apoi la București, unde s-a impus domnului Bibescu o proclamație pentru a face schimbări (...). Vodă Bibescu, dându-și seama că a existat riscul unei intervenții străine pentru a înăbuși această mișcare, după două zile a abdicat și a plecat în străinătate. Timp de trei luni a rezistat un guvern condus de acești tineri revoluționari (...).”

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*)

B. „Eșecul revoluției (de la 1848) a lăsat nerezolvate două probleme fundamentale ale făuririi națiunii române - Unirea Principatelor și Independența. Totuși, (...) pașoptiștii aveau să realizeze recunoașterea de facto a uneia cât și a celeilalte de către Marile Puteri. Unioniștii români, cum au fost denumiți partizanii dobândirii statutului de națiune de sine stătătoare, și-au susținut fără încetare cauza, dar, moderați de experiența revoluției, au folosit tactul în tratativele cu Marile Puteri. Criza relațiilor internaționale, care a dus la Războiul Crimeii, a oferit unioniștilor deschiderea căutată. (...) Prin Tratatul de la Paris din 1856, care a pus capăt Războiului Crimeii, puterile au subscris la două cerințe exprimate de mult timp de către intelectualii și politicienii români. În primul rând, au așezat Moldova și Țara Românească sub protecția lor colectivă, descurajând prin aceasta vreo intervenție viitoare rusă și otomană și cerând Austriei să-și retragă armata de ocupație aflată acolo din 1854 și, în al doilea rând, au recunoscut dreptul românilor înșiși de a avea un cuvânt de spus în legătură cu stabilirea formei de guvernământ. Oferindu-li-se o astfel de ocazie, majoritatea românilor n-au mai lăsat nici un dubiu în privința dorinței lor de unire și independență (...).”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un conducător politic din spațiul românesc precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Tratatul de la Paris. 2 puncte
3. Menționați cele două state românești la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că românii au fost implicați în tratative cu Marile Puteri. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice referitoare la consolidarea statului român modern, desfășurate în secolul al XIX-lea, în afara celor la care se referă sursa B. 6 puncte
7. Menționați o constantă în desfășurarea acțiunilor la care au participat românii la începutul secolului al XX-lea pentru realizarea României Mari. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Insuccesul suferit în iunie 1462 nu l-a făcut pe Ștefan cel Mare să abdice de la planul de încorporare a cetății Chilia la Moldova, cum a fost în timpul domniei lui Alexandru cel Bun și până în anul 1448, deoarece dacă a rămas în afara Moldovei ar fi putut fi oricând atacată de turci. (...) Supărarea regelui Ungariei (Matei Corvin) a crescut și din cauza incursiunilor făcute sau ordonate de Ștefan în Transilvania, cu scopul de a-l captura pe Petru Aron. (...) Cucerirea Chilie de domnul Moldovei a fost considerată de regele Matei ca (...) un act de agresiune împotriva regatului său și ca o lovitură grea dată comerțului făcut de părțile răsăritene ale Ungariei. (...)

Atent la mișcările forțelor armate otomane, Ștefan cel Mare (...) a menținut (...) cele mai strânse relații posibile cu Transilvania, în special cu orașele principale, ca Brașovul și Bistrița, din și prin care și-a putut procura armament și mai ales arme de foc.

Polonii i-au promis ajutor militar împotriva oricărui dușman, dar numai după depunerea omagiului personal. Domnitorul Ștefan cel Mare s-a declarat de acord cu prestarea acestei forme de omagiu (...) la care oficialitățile polone în frunte cu regele, au ținut foarte mult, fiindcă potrivit normelor și practicii feudale, fără <<închinarea personală>> nici una din părți nu s-a considerat obligată să respecte clauzele tratatelor încheiate. (...) Regele (Poloniei) Cazimir al IV-lea și-a luat obligația ca să-l sprijine cu toate forțele sale împotriva oricărui dușman și în special împotriva turcilor și tătarilor. Ajutorul polon promis împotriva dușmanilor Moldovei a fost inexistent, fiindcă Polonia s-a aflat în conflict cu Ungaria, pentru Boemia.”

(Nicolae Grigoraș, *Moldova lui Ștefan cel Mare*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un domn al Moldovei precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, cetatea cucerită de domnul Moldovei și un motiv al acestei acțiuni. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Transilvania. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la relațiile politice stabilite între Moldova și Polonia, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia reprezentantul unei instituții politice centrale din spațiul românesc s-a implicat în relațiile internaționale din secolele XVII-XVIII prin acțiuni militare sau diplomatice. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre totalitarism în Europa și în România, în perioada postbelică, având în vedere:

- precizarea unei ideologii totalitare care a existat în Europa și în România în perioada postbelică;
- menționarea a două practici politice totalitare utilizate în România postbelică și a câte unei caracteristici a fiecăreia dintre aceste practici;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la participarea României la „Războiul Rece”, în perioada stalinismului;
- formularea unui punct de vedere referitor la atitudinea României în relațiile internaționale din perioada național-comunismului și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „În ciuda relațiilor cu Viena, încordate nu numai din pricina Transilvaniei, dar și din cea a chestiunii Dunării și a raporturilor comerciale, guvernul lui I. C. Brătianu s-a apropiat treptat de Puterile Centrale, ajungându-se în 1883 la semnarea unui Tratat de alianță cu Austro-Ungaria, la care au aderat apoi Germania și Italia. Tratatul va fi reînnoit în 1892, 1902 și 1913; prevederile sale au fost păstrate secrete, cunoscute fiind doar de prim-miniștri. Ele nu au fost aduse niciodată în discuția parlamentului, de teama respingerii lui. În contextul internațional de după Tratatul de la Berlin, aderarea la Tripla Alianță a avut totuși unele efecte favorabile pentru că a scos România din izolarea diplomatică în care s-a găsit, i-a consolidat poziția în Europa de sud-est, aducându-i în același timp unele avantaje economice pe piața Europei Centrale; în același timp însă, ea a stânjenit lupta pentru unificarea națională și a îngreunat ajutorul pe care regatul l-a putut acorda oficial românilor ardeleni. (...)

În decembrie 1913, însuși bătrânul rege Carol I a declarat ministrului Germaniei la București că din cauza politicii naționale austro-ungare <<poporul român nu va merge alături de Austria în cazul unui război (...)>>.”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*)

B. „Pentru români (...) a fost necesar (...) să se consolideze (...) statul român așa cum a fost el la 1878. Aceasta a presupus o perioadă de liniște. Privită sub acest raport (...) apropierea de Tripla Alianță a oferit (...) o garanție mai puternică decât o alianță cu o singură mare putere. Apoi, din cele trei state membre ale acestui prim bloc politico-militar, cu Germania și Italia nu au existat divergențe fundamentale. În sfârșit, apropierea a fost favorizată de importanți factori economici și politici. Relațiile comerciale ale României cu Austro-Ungaria și Germania au fost deosebit de dezvoltate. (...) Schimbul s-a intensificat ca urmare a Convenției comerciale cu Austro-Ungaria, din 1875 (...). Aceste relații au fost de natură să determine anumite grupuri la acceptarea, dacă nu a unei alianțe, cel puțin a unei apropieri de Puterile Centrale. (...)

Carol I a pornit de la ideea că orientarea spre Puterile Centrale a trebuit să constituie un element de bază al politicii externe a României (...). Importantele prerogative pe care i le-a acordat Constituția au mărit ponderea puterii sale nu numai pe plan intern, ci și în politica externă. În condițiile în care alegerea sau menținerea unui ministru a depins, în mare măsură de voința regelui, Carol I a avut la îndemână un însemnat mijloc de presiune asupra miniștrilor pentru imprimarea unei anumite orientări în politica externă.”

(Academia Română, *Istoria românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un document internațional precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la relațiile economice ale statului român. 2 puncte
3. Menționați regele României și alianța politico-militară, la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că legea fundamentală stabilea prerogativele monarhului în politica externă. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice desfășurate de români pentru realizarea României Mari la începutul secolului al XX-lea. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două proiecte politice referitoare la statul român elaborate în spațiul românesc, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„(...) Perioada 1965-1974 a fost martora unor spectaculoase inițiative diplomatice românești, care au adus Bucureștiului respectabilitate în ochii comunității internaționale și un statut special (...) în cadrul comunității socialiste. Conducători prestigioși, de Gaulle (1968), Nixon (1969), au venit în capitala română, aducând cu ei bunăvoința și ajutorul economic al Occidentului; limitele toleranței sovietice au fost deseori puse la încercare, românii (...) apropiindu-se de Iugoslavia, apărând până la capăt (...) dreptul comuniștilor cehoslovaci de a-și pune în aplicare modelul dorit.

Apropierea de Bonn și stabilirea de relații diplomatice cu Republica Federală (Germania) (1967) într-un moment în care nici o țară socialistă nu a avut încă astfel de legături cu Occidentul, precum și menținerea de relații diplomatice cu Israelul implicat în Războiul de șase zile (1967) au fost și ele atitudini singulare, curajoase, de natură a irita U.R.S.S. (...)

Comuniștii români au refuzat de asemenea, cu consecvență, să participe la manevrele militare ale Pactului de la Varșovia și să îngăduie astfel de manevre pe teritoriul țării, susținând în paralel ideea desființării simultane a blocurilor militare.

Orientarea diplomatică spre Apus a fost dublată de o restructurare a legăturilor comerciale externe: (...) tratativele pentru aderarea la G.A.T.T. (Acordul General pentru Tarife și Comerț) au început în 1968 și s-au încheiat în 1971; în același an au început la Washington discuțiile privind aderarea la Fondul Monetar Internațional și la Banca Mondială, România devenind membra celor două organizații în 1972; tot acum, delegații români au cerut și Pieței Comune un regim preferențial care le-a fost acordat un an mai târziu (1973). Pentru a atrage capital, tehnologie și a-și asigura desfășurarea produselor pe terțe piețe, guvernul a anunțat în 1971 înființarea de societăți mixte în care partea română urma să fie de 51%, restul, capital și profituri, revenind partenerului occidental. Până în 1973 au fost întemeiate 20 de astfel de societăți.”

(Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un lider occidental precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, statul din Europa Occidentală și o acțiune referitoare la acesta desfășurată de România în 1967. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Pactul de la Varșovia. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la politica promovată de România în domeniul economic, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia viața politică din România s-a caracterizat prin democrație în ultimul deceniu al secolului al XX-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre spațiul românesc în contextul relațiilor internaționale din secolele XV-XVIII, având în vedere:

- precizarea unei instituții centrale din spațiul românesc, în secolul al XV-lea;
- menționarea a două acțiuni diplomatice desfășurate de reprezentanți ai instituțiilor centrale din spațiul românesc extracarpatic în secolul al XV-lea și a câte unei trăsături a fiecăreia dintre aceste acțiuni;
- prezentarea unei acțiuni diplomatice din a doua jumătate a secolului al XVI-lea din spațiul românesc;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea românilor în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XVII-lea-începutul secolului al XVIII-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „La preluarea puterii, Ceaușescu a fost hotărât să meargă mult mai departe decât predecesorul său în distanțarea de Moscova. De la prima vizită la Moscova (1965), spre surprinderea gazdelor (...) Ceaușescu a cerut restituirea tezaurului dus la Moscova în 1916-1917 (...).

Individualizarea României în cadrul blocului sovietic s-a conturat și mai viguros în 1967, datorită celor două demersuri care au plasat-o în centrul atenției internaționale. Primul a fost refuzul de a se conforma consemnului Moscovei - urmat de toate celelalte țări ale Pactului de la Varșovia - de a rupe relațiile diplomatice cu Israelul în urma (...) <<Războiului de șase zile>> din iunie 1967. Cel de al doilea a fost recunoașterea R.F.G. (Republica Federală Germania) și vizita lui Willy Brandt, pe atunci vicecancelar și ministru de externe, în România, în timp ce țările subordonate Uniunii Sovietice nu au recunoscut decât R.D.G. (Republica Democrată Germană). (...) Mai puțin spectaculoase, dar tot atât de importante, au fost progresele intervenite în raporturile româno-americane. În timp ce fostul vicepreședinte al S.U.A., Richard Nixon, a fost tratat cu ostentativă nepăsare la Moscova fiindcă a fost considerat un exponent al antisovietismului, Ceaușescu l-a primit la București cu toate onorurile (...).

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

B. „Confrunțați cu măsurile severe de austeritate pe care le-a introdus Ceaușescu pentru a plăti datoria externă a României, cei mai mulți dintre români au început să se întrebe dacă autonomia a meritat sacrificiul. Întrebarea s-a pus și mai des după ce Mihail Gorbaciov a ajuns lider de partid, în martie 1985. În momentul vizitei lui Gorbaciov, în mai 1987, s-a produs o remarcabilă întoarcere de 180 de grade în perceperea de către români a Uniunii Sovietice și a relațiilor acesteia cu regimul de la București. (...) Într-un discurs transmis în direct, în timpul vizitei sale la București, la 26 mai 1987, Gorbaciov a prezentat românilor conceptele sale - <<perestroika (restructurare)>> și <<glasnost (transparență)>> - și, prin acesta, a criticat implicit rezistența lui Ceaușescu față de reformă. În iulie 1988, entuziasmul pentru reformă a putut fi văzut în cozile ce s-au format în fața agenției sovietice <<Aeroflot>> din București, unde bucureștenii au fost lăsați să intre câte cinci deodată nu ca să cumpere bilete de avion, ci ca să primească gratuit exemplare ale versiunii în limba română ale raportului liderului sovietic la cea de-a XIX-a Conferință a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (...). Ceaușescu și-a reafirmat angajamentul față de planificarea economică centralizată rigidă și (...) a subliniat că mecanismele de piață au fost incompatibile cu societatea comunistă.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți alianța politico-militară precizată în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la evenimentele din 1987. 2 puncte
3. Menționați liderul politic și un spațiu istoric la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că românii și-au manifestat entuziasmul față de reformă. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două practici politice utilizate de regimul totalitar din România postbelică, în afara celor la care se referă sursele date. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între acțiunile desfășurate în România, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Anul 1848 a fost numit <<primăvara popoarelor>>, deoarece din Franța și Italia până în Polonia (...), forțele revoluționare s-au ridicat la luptă contra vechilor regimuri, contra spiritului conservator, contra opresiunii străine, a absolutismului, pentru democrație și constituție etc. (...)

Românii, trăind în două țări autonome diferite și în mai multe provincii ocupate de austrieci, ruși sau turci, nu au avut practic posibilitatea să organizeze o singură revoluție românească la 1848 (...).

În Moldova, revoluția a pornit în martie 1848 printr-o adunare la Iași, unde s-a formulat și programul destul de moderat, spre a nu da ocazie să intervină trupele ruse, care au așteptat la Prut. Conducătorii revoluției în Moldova au fost Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Alexandru Ioan Cuza și alții. Acțiunea lor a fost pentru moment oprită de domnitor, mulți dintre revoluționarii moldoveni fiind obligați să fugă în Transilvania, unde au participat la marea adunare românească de aici, de la Blaj, sub influența căreia au făcut un nou program, mult mai curajos, în mai 1848, la Brașov. În acest program, revoluționarii moldoveni au cerut împărțirea pământului la țărani și unirea Țării Românești și Moldovei. Alți revoluționari moldoveni, în frunte cu Mihail Kogălniceanu, s-au refugiat în Bucovina (...), unde au elaborat un nou program, și el cu cereri revoluționare, care ar fi schimbat din temelii soarta românilor, cum ar fi unirea Principatelor și emanciparea țăranilor.

Revoluționarii din Țara Românească au fost mai bine organizați și au reușit să cucerească puterea (...). Revoluția a început (...) la Islaz, în 9 iunie 1848. Aici s-a format primul guvern revoluționar, compus din Ion Heliade Rădulescu, Ștefan Golescu, Christian Tell și alții, și s-a prezentat în fața poporului o proclamație care a fost de fapt programul revoluției. Revoluționarii au pornit spre București, unde, sub presiunea poporului, domnul a abdicat (a părăsit tronul), iar puterea a fost preluată de guvernul revoluționar (...).”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți spațiul istoric în care s-a organizat „marea adunare românească”, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, denumirea dată anului 1848 și un motiv al acordării acestui nume. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la evenimentele din Țara Românească. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la programele revoluționarilor moldoveni, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia implicarea României în „criza orientală” a influențat evoluția statului român. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre spațiul românesc în Evul Mediu, având în vedere:

- precizarea unei autonomii locale din spațiul românesc, din secolele IX-XIII;
- menționarea a două asemănări între autonomiile locale din spațiul românesc, din secolul al XI-lea-prima jumătate a secolului al XIII-lea;
- prezentarea unui fapt istoric din secolul al XIV-lea care a contribuit la constituirea unui stat în spațiul românesc;
- menționarea a două acțiuni la care au participat românii în prima jumătate a secolului al XV-lea, în cadrul relațiilor internaționale;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea românilor în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XV-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „La sud de Carpați, voievodul român Litovoi a încercat în 1277 să se emancipeze de sub suzeranitatea maghiară. Nu a reușit. Tentativa a fost reluată de voievodul Basarab (...), care a pus bazele unui stat cu reședința la Curtea de Argeș (vestigiile palatului domnesc se mai văd și astăzi). Regele Carol Robert (...) al Ungariei (...) nu a acceptat emanciparea statului lui Basarab, întrucât putea fi o barieră în calea expansiunii maghiare spre Dunăre și Balcani. În fruntea armatei sale, Carol Robert a trecut Carpații și a pătruns în Țara Românească. Ca urmare, Basarab, potrivit Cronicii de la Viena (...), i-a oferit 7000 de mărci de argint (circa 74 kg de aur), Banatul de Severin (...), în schimbul retragerii. Carol Robert nu a acceptat. Dar, lipsită de posibilități de aprovizionare, armata maghiară a fost nevoită să se retragă. E momentul când Basarab a surprins-o (...) la Posada (...). Aici, între 9 și 12 noiembrie 1330, armata maghiară a suferit o grea înfrângere, descrisă în Cronica de la Viena (...). Această victorie a asigurat existența neatârnată a noului stat, Țara Românească (...).”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

B. „În Moldova (...) s-au purtat mai întâi lupte (...) împotriva tătarilor, pentru a-i îndepărta de granița Carpaților. Ungurii și românii au trecut munții, i-au învins pe tătari, iar regele Ungariei, mulțumit de serviciile unuia dintre voievozii din Maramureș, pe nume Dragoș, l-a lăsat stăpân peste un teritoriu în Moldova (...). Dragoș a fost deci la început în fruntea a ceea ce s-a numit, în termeni feudali, o <<marcă>> a Regatului ungar la răsărit de Carpați. Întâmplarea a făcut însă că la foarte puțini ani după această stabilire a lui Dragoș în Moldova, un voievod, tot din Maramureș, (...) voievodul Bogdan, s-a revoltat împotriva regelui Ungariei, a trecut în Moldova și i-a alungat pe descendenții lui Dragoș. De-acum a început o nouă dinastie, a Bogdăneștilor - li s-a spus, în istoriografia modernă, Mușatini (...). Și iată, descendenții lui Bogdan au devenit adevărații întemeietori ai (...) Moldovei. Primul nucleu al noului stat a fost pe râul Moldova, de unde numele păstrat de țară, iar capitala la Baia. A doua capitală a fost la Suceava. Extinderea autorității voievodului asupra formațiunilor care au existat mai înainte s-a făcut treptat, dar destul de repede, astfel că din anii 1390 domnul de la Suceava s-a intitulat <<stăpân până la mare>> (...).”

(Neagu Djuvara, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți statul medieval românesc precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Dragoș. 2 puncte
3. Menționați câte un voievod aflat în conflict cu regele Ungariei, la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că voievodul și-a extins autoritatea asupra teritoriului până la sfârșitul secolului al XIV-lea. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice din secolele XV-XVI, referitoare la spațiul românesc. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a unei instituții centrale din spațiul românesc extracarpatic în secolul al XVIII-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În 1946-1947, comuniștii români au beneficiat de pe urma falsului pluralism al regimului Petru Groza. Ca rezultat al presiunilor occidentale, partidele istorice au fost reprezentate în guvern, pentru o scurtă perioadă de timp, la un nivel relativ minor. Atât liderul țărănist Iuliu Maniu, cât și liderul liberal Dinu Brătianu au înțeles că prietenii lor occidentali i-au abandonat treptat. (...) Deși, în esență, comuniștii au controlat guvernul, strategia lor a fost orientată spre controlul total al societății, iar simpla existență a partidelor politice tradiționale, așa-numite istorice, a fost un obstacol pe drumul lor spre puterea absolută. Partidele istorice au reprezentat o formă de opoziție oficială față de comuniști și prin urmare ele au trebuit distruse. (...) Primul pas către instaurarea dictaturii proletariatului a fost făcut în iulie 1947, odată cu dizolvarea Partidului Național Țărănesc (P.N.Ț.). Ultima lovitură dată opoziției a venit pe data de 30 decembrie 1947, când regele Mihai I a fost forțat să abdice (...).

În sfera economică, a fost vorba despre transformarea unei economii bazate pe piață, aflată în proprietate privată, într-o economie planificată de la centru, aflată în proprietatea statului. (...) Mișcarea decisivă a constituit-o Legea din 11 iunie 1948, care a prevăzut naționalizarea întreprinderilor industriale, a băncilor, a societăților de asigurare, a minelor și a societăților de transport și care, în viziunea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.), urma să rezolve contradicția rezultată din faptul că, deși și-a asumat puterea politică, clasa muncitoare nu a putut să controleze economia. (...)

Tendința conducătorilor comuniști români a părut să fie aceea de a face din România spațiul afirmării culturii proletare. (...) Din punctul de vedere al partidului, poporul nu a avut nevoie de produse artistice burgheze. Proza, poezia, teatrul, critica, istoria literară, științele au avut dreptul să ființeze numai cu condiția adoptării ideologiei comuniste, iar artei, în general, nu i s-a permis să existe în afara <<cauzei generale a proletariatului>>.”

(Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un lider politic precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, măsura legislativă și o caracteristică a acesteia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la cultură. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la viața politică din perioada 1946-1947, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România a participat la relațiile internaționale, în perioada stalinismului. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția statului român modern, având în vedere:

- precizarea unui factor intern sau extern care a contribuit la întemeierea statului român modern, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- menționarea a două acțiuni din plan intern și a două acțiuni din plan extern prin care s-a consolidat statul român modern în ultimele patru decenii ale secolului al XIX-lea;
- prezentarea unui fapt istoric prin care s-a urmărit realizarea României Mari, desfășurat în cadrul relațiilor internaționale;
- formularea unui punct de vedere referitor la democrația din România Mare și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Locuitorii celor două țări (Moldova și Țara Românească) au știut (...) că au alcătuit unul și același popor, cu origine, limbă, religie, tradiții și cultură comune, că au fost despărțiți doar prin granițe politice pe care nu ei le-au fixat, și (...) că românii din Transilvania au făcut și ei parte din același popor, numai că aceștia (...) nu au putut participa la conducerea propriei țări. De aceea, conducătorii românilor au decis că primul pas a trebuit făcut prin unirea celor două țări din afara arcului Carpaților (...). În plan intern nu a trebuit depus un efort prea mare, pentru că voința de unire a fost clară și s-a exprimat răspicat prin partida națională (...). Mai dificilă a fost convingerea marilor puteri în legătură cu nevoia de unire. Sarcina aceasta și-au luat-o în primul rând foștii revoluționari de la 1848, exilați în Occident de regimurile vechi revenite la putere, mai ales de cel de la București. Ei au format adevărate lobby-uri (grupuri de susținere) românești (...) în Anglia, Prusia, dar mai ales în Franța, la Paris. Nicolae Bălcescu, C. A. Rosetti, Dumitru Brătianu și alții au fost membri în comitete democratice europene (...) și s-au gândit la o soartă mai bună a tuturor națiunilor europene.”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

B. „Adunarea ad-hoc din Moldova și-a început lucrările la data de 4 octombrie 1857, iar cea din Țara Românească la 12 octombrie. Lucrările au fost dominate de unioniști - Mihail Kogălniceanu și Alexandru Ioan Cuza la Iași, C. A. Rosetti, frații Golescu și Dumitru Brătianu la București (...). Ambele Adunări ad-hoc, cea din 19 octombrie din Moldova și cea din 21 octombrie din Țara Românească, au adoptat imediat rezoluții ce au chemat la unire, la autonomie, neutralitate și garantarea colectivă a noii ordini de către puteri. Deputații au dorit, de asemenea, să abordeze fără întârziere și alte chestiuni presante. În Moldova, ei s-au avântat într-o dezbatere vie în legătură cu organizarea politică și economică viitoare a țării (...). Dezbaterile cu privire la problema agrară a scos în evidență o ruptură majoră în rândurile unioniștilor (...). În (...) Țara Românească, aproape toți unioniștii (...) au dorit să evite orice dezbatere serioasă a problemelor sociale și economice, pentru că au fost (...) conștienți de deosebirile de vederi dintre ei în privința chestiunii agrare și a democratizării vieții politice și s-au temut că o dezbinare în rândurile lor, în această etapă, ar fi putut împiedica înfăptuirea unirii.”

(Keith Hitchins, *Românii: 1774-1866*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o mare putere precizată în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la rezoluțiile Adunărilor ad-hoc din 1857. 2 puncte
3. Menționați două personalități politice la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că unioniștii au dorit să evite o dezbatere a problemelor sociale și economice. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice care au contribuit la formarea statului român, desfășurate în primele șase decenii ale secolului al XIX-lea, în afara celor precizate în sursele date. 6 puncte
7. Menționați o caracteristică a Constituției din 1866 adoptată în statul român. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„După experiențe militare în Serbia, Croația și în Ducatul Milanului, Iancu de Hunedoara a ajuns voievod al Transilvaniei în 1441, iar din 1446 și guvernator (regent) al Ungariei. (...) În 1442, voievodul a înfrânt încercarea turcilor de a intra în Transilvania și a obținut o mare victorie asupra lor pe cursul superior al Ialomiței (...). Între noiembrie 1443 și ianuarie 1444 a întreprins <<o lungă campanie>> contra otomanilor în Peninsula Balcanică, până la Adrianopol. Iancu de Hunedoara a luat parte la bătălia de la Varna din 10 noiembrie 1444, pierdută de creștini (...).

Cea mai strălucită victorie obținută de Iancu de Hunedoara a rămas aceea de la Belgrad din 22 iulie 1456, victorie care, la trei ani după căderea Constantinopolului, a oprit pentru 70 de ani înaintarea turcească spre centrul Europei. Cetatea a fost asediată între 4 și 21 iulie 1456. Turcii au încercat blocarea cetății și dinspre Dunăre, dar flota lor a fost înfrântă de flota lui Iancu de Hunedoara la 14 iulie, ceea ce a îngăduit garnizoanei să primească întăriri. La 21-22 iulie sultanul a pornit un asalt general care a fost respins, și contraatacul condus de Iancu de Hunedoara i-a pus pe fugă pe turci. (...) Victoria din 1456 a contribuit la redresarea moralului Europei după căderea Constantinopolului. (...)

Eforturile lui Iancu de Hunedoara au fost continuate de Vlad Țepeș, domn al Țării Românești. (...) În iarna din 1461-1462 a atacat fortărețele turcești de la sud de Dunăre. (...) În 1462 a refuzat să mai plătească tribut Imperiului Otoman. Ca urmare, sultanul Mehmed II a pătruns cu o puternică armată în Țara Românească. (...) Vlad Țepeș, care nu a avut suficiente forțe (...), a preferat, în locul confruntării deschise, războiul de hărțuială, în care s-a dovedit iscusit.”

(Ion Bulei, *O istorie a românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți voievodul Transilvaniei precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, domnul Țării Românești și o cauză a conflictului dintre acesta și otomani. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la acțiunile militare din perioada 1442-1444. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la bătălia de la Belgrad, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în secolul al XIV-lea au fost organizate instituții centrale în spațiul românesc extracarpatic. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre practici politice adoptate în România, în secolul al XX-lea, având în vedere:

- menționarea câte unui aspect referitor la Constituția României din 1923, respectiv la Constituția României din 1938;
- precizarea ideologiei totalitare impuse în România și prezentarea unei practici politice totalitare adoptate de statul român, în prima jumătate a secolului al XX-lea;
- menționarea a două prevederi ale Constituției statului român, adoptată în 1965;
- formularea unui punct de vedere referitor la practicile politice adoptate în România, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Mihail Kogălniceanu a primit împuterniciri pentru semnarea Convenției cu Rusia la 4/16 aprilie 1877. Un indiciu al modului în care Rusia a înțeles să respecte angajamentele asumate l-a constituit trecerea trupelor sale peste Prut (...) fără a notifica acest lucru Guvernului de la București și înaintea ratificării Convenției de către Parlamentul român. Prin urmare, Consiliul de miniștri - întrunit de urgență – a decis să aducă la cunoștința Puterilor garante situația creată, concomitent cu retragerea trupelor române de la Dunăre. Domnitorul (Carol I) - surprins neplăcut de <<intrarea precipitată>> a armatei ruse - s-a simțit ofensat de Proclamația Marelui Duce Nicolae către locuitorii României. A fost și motivul pentru care domnitorul a solicitat explicații consulului rus la București, baronul Stuart, exprimându-și speranța acordării unor garanții <<în scris>> din partea Țarului, că Rusia va respecta toate punctele din Convenția cu România. (...) Pentru a înlătura orice urmă de suspiciune în privința comportamentului trupelor țariste, domnitorul României (Carol I) a ținut să sublinieze că acestea nu vor ocupa capitala, semn de <<recunoaștere a individualității noastre politice>>.”

(Sorin Liviu Damean, *Carol I al României, 1866-1881*)

B. „Deși și-a cucerit independența pe câmpul de luptă, cu enorme sacrificii materiale și umane, Puterile europene nu s-au grăbit să trateze România ca pe un partener egal în complexul relațiilor internaționale. Izolarea țării la Congresul de la Berlin, condițiile (...) impuse de Puterile europene pentru recunoașterea independenței au dovedit (...) necesitatea consolidării poziției statului român. Eventualitatea proclamării Regatului a fost vehiculată atât în presa din țară, cât și în cea din străinătate imediat după consacrarea independenței. Anumite obiecții au fost formulate de Cabinetul de la Viena, care și-a exprimat temerea că Serbia și Bulgaria ar putea urma exemplul României. (...) Oportunitatea proclamării Regatului a reprezentat subiectul unei ședințe a Consiliului de miniștri, în care toți cei prezenți s-au pronunțat pentru săvârșirea acestui act solemn la 8 aprilie 1881, ziua aniversară a domnitorului Carol I. (...) La 14 martie 1881, în urma unei interpelări a lui Titu Maiorescu din ziua precedentă, (...) Corpurile legislative au votat în unanimitate proiectul de lege potrivit căruia România s-a transformat în Regat, iar Carol I a primit titlul de Rege. (...) Răspunzând la felicitările Parlamentului și ale membrilor Guvernului, Carol I a primit titlul de Rege nu pentru sine, ci pentru <<mărirea țării>>.”

(Sorin Liviu Damean, *Carol I al României, 1866-1881*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți actul semnat cu Rusia, precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la puterile europene. 2 puncte
3. Menționați spațiul istoric și conducătorul politic al acestuia, la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că legea pentru proclamarea Regatului a fost votată în unanimitate. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni de politică internă desfășurate în statul român, în perioada 1861-1870. 6 puncte
7. Menționați o prevedere asemănătoare înscrisă în două proiecte politice referitoare la statul român, elaborate în deceniile cinci-șase ale secolului al XIX-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Transilvania, Țara Românească și Moldova au fost adesea copleșite de suzeranitatea Imperiului Otoman. (...) Transilvania, ferită de lanțul Munților Carpați, a fost favorizată de <<protecția>> habsburgică. Otomanii au exercitat o suzeranitate mai puțin apăsătoare asupra acestui principat (Transilvania), pentru a nu-i da prilej să apeleze la Habsburgi în vederea apărării sau <<eliberării>>. (...)

În Țara Românească, (...) odată ajuns domn, Mihai Viteazul (...) s-a pregătit de revolta antiotomană. El a adus țara sa într-o alianță (grupare de state) contra turcilor, numită Liga Sfântă, inițiată de Habsburgi și de papă. (...) Mihai (Viteazul) a pornit la București, în 1594, revolta antiotomană. Cu o armată proprie (...) și cu sprijin de la aliați, domnul Țării Românești a obținut strălucite victorii contra turcilor și tătarilor, deopotrivă la nord și la sud de Dunăre, trezind speranța popoarelor creștine din Balcani. (...) Cea mai cunoscută bătălie a sa este cea de la Călugăreni, din 23 august 1595, și apoi cea de la Giurgiu, din octombrie 1595, în urma căreia pericolul otoman a fost înlăturat. În scurt timp, turcii au cerut pace și l-au recunoscut, de nevoie, pe Mihai (Viteazul) domn. (...)

Pentru apărarea eficientă a țării sale și a creștinătății întregi a fost nevoie de (...) o acțiune care să mărească baza umană, teritorială, economică a domniei, să consolideze puterea domnului și să permită independența reală, mai ales în raport cu statul otoman. Mihai (Viteazul) s-a gândit (...) să aducă sub propria autoritate cele trei țări, numite de umaniști Dacia. (...) Economiiile lor au fost complementare, drumurile comerciale au străbătut ușor Carpații, negustorii transilvăneni au avut privilegii (în Țara Românească și în Moldova) (...)”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnul Țării Românești, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, principatul din spațiul intracarpatic și un aspect referitor la suzeranitatea otomană asupra acestuia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două motive pentru care domnul Țării Românești și-a propus să aducă sub autoritatea sa țările „numite de umaniști Dacia”. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la acțiunile militare desfășurate de domnul Țării Românești, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia o altă instituție centrală, în afara celor la care se referă sursa dată, a fost organizată în spațiul românesc, în secolele XII-XIV. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția României în secolul al XX-lea, având în vedere:

- precizarea Constituției României, adoptate în primele trei decenii ale secolului al XX-lea și menționarea a trei aspecte referitoare la aceasta;
- prezentarea unei caracteristici a Constituției din 1938;
- menționarea unei prevederi a Constituției României din 1948;
- formularea unui punct de vedere referitor la practicile politice totalitare utilizate în România, în a doua jumătate a secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „În deceniile patru și cinci ale secolului al XIX-lea, diferitele societăți și organizații revoluționare din Moldova, Țara Românească și Transilvania au încercat să ofere soluții concrete rezolvării problemelor fundamentale ale națiunii române (...). Treptat, s-a generalizat convingerea că singura cale de rezolvare a acestora (...) a fost tactica insurecțională, revoluționară. Prin circulația intelectualilor de o parte și de alta a Carpaților, problemele globale ale națiunii au intrat în conștiința publică. Ca urmare, în primăvara anului 1848, (...) elita românească a fost pregătită ideologic să declanșeze o acțiune generală de eliberare socială și națională. (...) Deși Revoluția de la 1848-1849 a fost o manifestare a întregii națiuni române, datorită condițiilor specifice din fiecare provincie ea nu a izbucnit simultan și nici nu a cunoscut (...) desfășurări identice.

Regimul personal al domnului Mihail Sturdza și vecinătatea Rusiei nu au favorizat declanșarea unei insurecții generale în Moldova. Revoluția a debutat la Iași în data de 27 martie 1848, printr-o adunare destul de modestă. (...) Documentul a fost intitulat *Petiția proclamațiune a boierilor și notabililor Moldovei*, un rol important în definitivarea lui având poetul Vasile Alecsandri.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Istoria României*)

B. „Spre deosebire de evenimentele din Moldova de la sfârșitul lunii martie, în Țara Românească s-a desfășurat o revoluție în înțelesul propriu al cuvântului, care a avut să dureze un răstimp de trei luni, pe plan intern ea dovedindu-se victorioasă, numai intervenția armată străină ducând în cele din urmă la sfârșitul ei. (...) La 9 iunie 1848 revoluția s-a declanșat la Islaz (...), formându-se primul guvern revoluționar (...). S-a lansat aici principalul document (...) al revoluției, *Proclamația de la Islaz* (...).

Câteva importante prevederi au vizat reorganizarea vieții de stat: instituirea unei domnii radical schimbate, cu <<domn responsabil ales pe 5 ani din toate stările societății>> (...), responsabilitatea miniștrilor, modernizarea administrației (...). În domeniul drepturilor și libertăților cetățenești s-a prevăzut: desființarea rangurilor și privilegiilor; egalitatea de drepturi politice; egalitatea la plata impozitelor; desființarea cenzurii; dreptul la cuvânt și la întruniri (...). O deosebită importanță a avut (...) emanciparea țăranilor clăcași și împrăștierea lor cu pământ, cu despăgubire. A fost (...) o prevedere care a vizat unele dintre problemele majore ale revoluției, problema agrară, de a cărei rezolvare a depins în mare măsură atragerea țăranimii în revoluție și, într-un fel, soarta revoluției.”

(Nicolae Isar, *Istoria modernă a românilor: 1774/1784-1918*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnitorul precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la problema agrară. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că programul revoluționar a conținut prevederi referitoare la reorganizarea domniei. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice desfășurate de România în relațiile internaționale din deceniile opt-nouă ale secolului al XIX-lea. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni politice la care au participat românii în anul 1918. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Pentru a marca venirea la putere a primului guvern comunist, la 6 martie 1948 a fost publicată Constituția Republicii Populare Române, aprobată în unanimitate de Adunarea Națională la 13 aprilie 1948. Ea a prevăzut că <<întreaga putere în stat vine de la popor și aparține poporului>>, prin Marea Adunare și prin consiliile populare. Marea Adunare Națională a fost <<organul suprem al autorității de stat>>, a emis legi, a declarat război și a încheiat pace. Prezidiul și Consiliul de Miniștri au fost responsabile numai în fața Marii Adunări Naționale. (...)

Prima decizie majoră a Marii Adunări Naționale a fost naționalizarea industriei, transportului, asigurărilor și sistemului bancar la 11 iunie 1948. Având drept scop lipsirea opoziției politice de sprijin economic, dar mai ales concentrarea resurselor economice în mâinile Partidului Comunist Român, naționalizarea a fost pregătită din vreme. Încă de la preluarea controlului asupra Ministerului Industriilor, din decembrie 1945, prin intermediul comisiilor de refacere economică și al recensământului concentrării întreprinderilor, Partidul Comunist Român a ținut să aibă o imagine completă asupra economiei românești. Mai mult, încă de la 28 decembrie 1946, (...) Banca Națională a României a fost naționalizată, instaurându-se proprietatea și controlul direct al statului asupra tuturor instituțiilor naționale de credit. (...)

În august 1948 a venit și rândul învățământului. Toate școlile administrate de culte, precum și cele aflate în proprietatea statelor străine au fost închise (...). Reforma radicală a instituțiilor de învățământ a însemnat și epurarea drastică a corpului profesoral, mai ales a celui universitar. Începând cu anul 1948, sute de intelectuali, mai cu seamă, specialiști ai științelor umaniste, au fost înlăturați din învățământ, pentru ca apoi să li se înscezeze o serie de procese.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți formațiunea politică precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, legea fundamentală a României și o prevedere a acesteia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la învățământ. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la măsurile adoptate în domeniul economic, în perioada 1945-1948, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia o practică politică utilizată în România între anii 1990-2000 a avut caracter democratic. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre spațiul românesc în Evul Mediu și la începuturile modernității, având în vedere:

- menționarea a două acțiuni prin care românii au participat la relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIV-lea-prima jumătate a secolului al XV-lea;
- menționarea a două consecințe ale acțiunilor desfășurate de români în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XV-lea;
- precizarea unei instituții politice centrale din spațiul românesc extracarpatic și prezentarea unui fapt istoric la care au participat românii în secolele XVI-XVII, în cadrul relațiilor internaționale;
- formularea unui punct de vedere referitor la o instituție politică centrală din spațiul românesc est-carpatic în secolul al XVIII-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „În primele decenii ale existenței sale ca stat, Moldova s-a confruntat cu repetatele încercări ale Ungariei de a-și restabili suzeranitatea asupra regiunilor de la Est de Carpați. Domnii Moldovei au încercat să scape de această amenințare, sprijinindu-se pe Polonia.

Lui Bogdan, creatorul statului independent moldovenesc, i-a urmat în scaun Lațcu (...). El a trebuit să facă față încercuirii polono-maghiare realizate prin alegerea regelui Ungariei, Ludovic I, ca rege al Poloniei în 1370. Pentru a slăbi presiunea regatului Ungariei, Lațcu a trecut la catolicism, intrând în legătură directă cu papalitatea. Izvorâtă dintr-o preocupare pur politică, adoptarea catolicismului nu a supraviețuit domniei lui Lațcu (...).

Urmașul lui Lațcu, Petru Mușat (...), s-a folosit de destrămarea, după moartea lui Ludovic I (1382), a uniunii polono-maghiare, pentru a se elibera de presiunea Ungariei și pentru a reglementa relațiile cu Polonia. Legăturile stabilite cu Polonia în 1387, prin tratatul de la Liov, au oferit Moldovei un sprijin extern împotriva primejdiei ungare. O vădită preocupare a manifestat Petru Mușat pentru organizarea economică, administrativă și religioasă a țării. El a bătut primii bani moldovenești de argint; veniturile țării au crescut considerabil prin comerțul intern și de tranzit.”

(Andrei Oțetea, *Istoria poporului român*)

B. „Din 1470, Ștefan cel Mare a început rezistența față de Poartă (Imperiul Otoman). Ca și domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân sau voievodul Transilvaniei, Iancu de Hunedoara, Ștefan (cel Mare) a urmărit cooperarea într-un efort comun și de durată cu Țara Românească, Transilvania și Ungaria. (...) Față de opțiunea lui Ștefan cel Mare, oficialitățile otomane au hotărât războiul împotriva Moldovei. Mai întâi printr-un atac al tătarilor, care au fost însă complet învinși la Lipiști, în apropierea Nistrului (...). A urmat intervenția directă a forțelor otomane (...). Bătălia s-a dat la 10 ianuarie 1475, în fața orașului Vaslui, (...) pe un teren mărginit de păduri întrucât acesta nu a îngăduit desfășurarea forțelor de invazie. Înfrângerea otomanilor a fost totală; urmărirea lor a ținut aproape patru zile. (...) Biruința de prestigiu (...) de la Vaslui nu a putut împiedica reacția Porții ce a dispus de foarte mari rezerve de oameni și armament. Ca urmare, Ștefan cel Mare a trimis, chiar la 25 ianuarie 1475, suveranilor Europei o scrisoare vestindu-le (...) victoria de la Vaslui și avertizând că sultanul va veni <<cu toată puterea sa>> să cuprindă Moldova (...).”

(Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți voievodul Transilvaniei precizat în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la domeniul economic. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că adoptarea catolicismului a fost temporară. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două acțiuni la care au participat românii în cadrul relațiilor internaționale din secolele XIV-XV, în afara celor la care se referă sursele A și B. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni diplomatice desfășurate de reprezentanții spațiului românesc în secolele XVI-XVII. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„România a dus (...) negocieri cu Serbia și Grecia în vederea unei alianțe împotriva Imperiului Otoman. Relațiile cu Serbia au fost deosebit de strânse, datorită uriașului spirit de independență din ambele țări. (...) Carol I și prințul Serbiei (...) au fost de acord, în 1867, să colaboreze, și un tratat de alianță, ce a prevăzut o acțiune militară comună în vederea înlăturării suzeranității Imperiului Otoman, a fost semnat (...) în 1868. (...)

Guvernul conservator al lui Lascăr Catargiu s-a orientat din ce în ce mai mult spre Austria (...). Discuțiile (...) privitoare la un acord comercial cuprinzător, care s-au tergiversat încă din perioada imediat următoare venirii lui Carol I la tronul statului român, s-au accelerat acum întrucât ambele părți i-au recunoscut avantajele. (...) Tratatul a fost semnat în 1875 și (...) a prevăzut dezvoltarea comerțului între cele două țări (...), dar avantajele economice au revenit clar Austro-Ungariei, dat fiind că acestea i s-au acordat cele mai scăzute tarife posibile la aproape toate mărfurile (...). În schimb, României i s-a permis să exporte în Austro-Ungaria, fără taxe vamale, grâne și alte produse (...).

România a urmărit și stabilirea unor relații (...) cu Rusia. În 1874 ea a stabilit o agenție diplomatică la Sankt Petersburg, iar în 1875 au început negocierile pentru un tratat comercial. (...) Românii au căutat un sprijin în plus pentru independența lor, în timp ce rușii au dorit să contrabalanseze prezența crescândă a Austriei în România. Cu toate că în august a fost deja pregătit un proiect, negociatorii ruși au ezitat să-l semneze (...), ca să nu-i offenseze pe turci (...). Criza (...) din 1875, și conștiința că Serbia și Muntenegru ar putea intra în război împotriva Imperiului Otoman și că Rusia ar fi atunci nevoită să trimită sprijin prin România, i-a convins până la urmă pe ruși să accepte condițiile românești. Tratatul (comercial) a fost semnat în martie 1876 și ratificat în octombrie 1876. (...) Astfel, o a doua Mare Putere a recunoscut, în decurs de un an, dreptul României de a încheia acorduri internaționale fără consimțământul guvernului otoman, iar conducătorii politici români au fost convinși că au reușit să capteze bunăvoința Rusiei.”

(Keith Hitchins, *România: 1866-1947*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți statul sub suzeranitatea căruia s-a aflat România, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, conducătorul statului român și o acțiune desfășurată între România și Serbia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Tratatul României cu Austro-Ungaria. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la relațiile dintre România și Rusia, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia un proiect politic elaborat în spațiul românesc între anii 1801-1850 a favorizat constituirea statului român modern. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția României în secolul al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a două acțiuni desfășurate de români în contextul unui conflict politico-militar internațional din primele două decenii ale secolului al XX-lea și a câte unei consecințe a fiecăreia dintre aceste acțiuni;
- prezentarea unui aspect referitor la Constituția din 1923;
- precizarea noului regim politic impus în România postbelică, în prima jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la politica internă a României în perioada 1952-1980 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „De îndată ce a devenit clar că partidele comuniste nu au urmat să câștige puterea prin alegeri cu adevărat libere, intimidarea, infiltrările și presiunile, pentru asigurarea dominației prin alte mijloace, au devenit inevitabile. Însă toate acestea nu au putut decât să adâncească separarea față de acele zone ale continentului care nu au căzut sub dominația sovietică.

Un fapt important a fost acela că partidele comuniste nu au fost îndeajuns de populare încât să obțină sprijin majoritar la alegerile libere din Europa de Vest. În plus, pe măsură ce practicile de acaparare a puterii în Europa de Est (...) au devenit ținte ușoare pentru criticile (...) partidelor politice anticomuniste și ale Alianțelor occidentale, susținerea comunismului a scăzut tot mai mult în cea mai mare parte a Europei de Vest. Divizarea (Europei) a fost inevitabilă. Premisele au existat încă de la început, din 1945, într-o primă instanță fiind vorba despre nevoia sovieticilor de o zonă (...) alcătuită din state-satelit aflate sub conducere comunistă (...). Această stare de fapt a fost consolidată în 1947, când Stalin a refuzat oferta de ajutor a americanilor, care urma să dea un impuls reconstrucției Europei, liderul sovietic insistând asupra faptului că Europa de Est avea să urmeze o cu totul altă cale - sub dominația Uniunii Sovietice.”

(Ian Kershaw, *Drumul spre iad. Europa, 1914-1949*)

B. „Precaut ca de obicei și în relații încă bune cu puterile occidentale, Stalin (...) a favorizat formarea guvernelor <<de uniune națională>> (...). Înainte de sfârșitul războiului sau imediat după aceea, fiecare țară din Europa de Est a avut un asemenea guvern de coaliție. (...) În fiecare guvern de coaliție (...) comuniștii au încercat să dețină ministerele-cheie: Ministerul de Interne (...), Ministerul Justiției (...), Ministerul Agriculturii (...).

Impunerea puterii sovietice în Europa de Est a reflectat un parcurs comun tuturor țărilor din zonă. Calculele lui Stalin nu au ținut cont de specificul național. Acolo unde comuniștii au putut spera să dobândească puterea prin mijloace legale sau aparent legale, Stalin nu a avut nimic împotrivă, cel puțin până în toamna anului 1947. (...) Intervenția sovietică a fost mai puternică în Bulgaria și România - pe de o parte, fiindcă ambele țări au fost în război împotriva Uniunii Sovietice, iar pe de altă parte, fiindcă mișcarea comunistă locală a fost slabă, dar mai ales pentru că poziția geografică le-a sortit inevitabil dominației sovietice în Europa.”

(Tony Judt, *Epoca postbelică: o istorie a Europei de după 1945*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o instituție politică precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la evenimentul din anul 1947. 2 puncte
3. Menționați liderul politic și un spațiu istoric precizate atât în sursa A, cât și în sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că partidele comuniste au recurs la presiuni și intimidări pentru asigurarea dominației politice. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice din politica internă a României, desfășurate în perioada 1948-1962. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două practici politice utilizate în perioada național-comunismului, în România. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În persoana (...) lui Dimitrie Cantemir (1710-1711), Poarta (Imperiul Otoman) a sperat să fi găsit un domn potrivit cu noile vremuri. Imediat după ocuparea tronului Moldovei, Dimitrie Cantemir a încercat să pună capăt luptelor dintre grupările boierești (...), a înnoit Sfatul Domnesc, în care a introdus persoane care i-au împărtășit opiniile. (...) Deciziile luate în Sfatul Domnesc au fost, în general, favorabile micii boierimi; marea boierime i s-a arătat ostilă. (...)

Pe plan extern, (...) Dimitrie Cantemir s-a îndreptat către Rusia lui Petru cel Mare. (...) Tratatul moldo-ruse s-a încheiat în aprilie 1711 prin Tratatul de la Luțk. Prevederile acestuia, cuprinse în 16 articole, au reglementat viitorul statut al țării față de Rusia și pe acela al domnului față de boieri. Moldova urma să se alăture luptei antiotomane, iar în orașele și cetățile moldovene urmau să fie instalate trupe rusești; țara a fost pusă sub protecția țarului, domnia urmând a deveni ereditară în familia Cantemireștilor. (...) Tratatul a fost păstrat secret până la declanșarea operațiunilor de război, din mai 1711 (...). Trupele rusești, inferioare numeric celor turcești, (...) au trecut prin mari dificultăți. Țarul a fost nevoit să inițieze tratative de pace cu turcii. Acestea au fost finalizate la 23 iulie 1711 (...). Ca urmare, trupele țariste și-au început retragerea din Moldova. Alături de ele a părăsit țara și Dimitrie Cantemir (...).

Regimul fanariot a fost inaugurat după înfrângerea armatelor țarului Petru I și a domnului moldovean la Stănilești (1711) (...). Turcii l-au instalat în fruntea Moldovei pe Nicolae Mavrocordat (1711-1715). Același domn a deschis seria <<domniilor fanariote>> și în Țara Românească. (...) Investiția și numirea domnului de către sultan a evidențiat degradarea statutului domniei față de secolele anterioare, integrarea sa în sistemul administrativ otoman. (...) În <<veacul fanariot>>, domnia a fost extrem de instabilă (...), în general, domniile au fost scurte, de unul sau cel mult doi ani.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți statul condus de Dimitrie Cantemir, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, domnul fanariot și o caracteristică a domniei în „veacul fanariot”. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la politica internă din timpul domniei lui Dimitrie Cantemir. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la prevederile Tratatului de la Luțk, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia românii au participat la acțiuni militare desfășurate în secolele XV-XVI. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția spațiului românesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele două decenii ale secolului al XX-lea, având în vedere:

- precizarea unui fapt istoric desfășurat de români în perioada 1851-1859 și menționarea a două aspecte referitoare la acesta;
- menționarea a două măsuri adoptate de statul român în plan intern, între anii 1862-1870;
- prezentarea unui fapt istoric desfășurat de România în contextul „crizei orientale” din a doua jumătate a secolului al XIX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la implicarea statului român în relațiile internaționale din primele două decenii ale secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „După ce a obținut calitatea de ban al Severinului, Iancu de Hunedoara a ajuns (...) voievod al Transilvaniei. (...) În 1443-1444 marele comandant a desfășurat o campanie pe teritoriul Serbiei și al Bulgariei, a eliberat Nișul (...) și Sofia și a amenințat chiar centrul Imperiului Otoman. Însăpămânați de această <<campanie lungă>>, turcii au cerut pace, care s-a încheiat, grație lui Iancu (de Hunedoara), la 1444, pe 10 ani. Dar, la stăruințele papale și ale principilor occidentali (...) s-a reluat planurile creștine de război, odată cu plecarea flotei venețiene spre Bosfor. Iancu (de Hunedoara) nu a agreat ruperea păcii, dar, odată decizia luată, s-a situat în fruntea oștilor transilvănene, croate și bosniace, luptând alături de oastea regală ungară și cea a Țării Românești (...). Bătălia s-a dat la 10 noiembrie 1444 la Varna, în Bulgaria (ocupată de otomani), unde oastea puțin numeroasă a creștinilor a fost învinsă de otomani. Copleșitoarea forță numerică și, în parte, incompatibilitatea de tactică militară au decis rezultatul luptei: față de o anumită greutate de mișcare a creștinilor, turcii au mizat pe cavaleria ușoară mobilă și pe atacuri prin surprindere.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

B. „În 1459, Vlad (Țepeș) a refuzat plata tributului și alte obligații impuse de turci. În iarna dintre 1461-1462 (...) a pătruns prin surprindere la sud de Dunăre și a distrus toate punctele fortificate otomane (...). Ca urmare, în primăvara anului 1462, o armată otomană în frunte cu Mehmed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, a pornit spre Țara Românească (...). O parte a oștii inamice a trecut Dunărea pe la Turnu (...), iar o altă parte a venit pe mare și pe Dunăre până la Brăila, pe care a cucerit-o. (...) La 16 iunie 1462 Vlad (Țepeș) a organizat un atac de noapte asupra taberei inamice, cu gândul asasinării sultanului. Scopul nu a fost atins, dar faptele a produs panică, iar otomanii (...) au ajuns să se ucidă între ei. După acest atac, domnul s-a retras la nord de capitală (...).

Sultanul l-a adus cu sine și pe înlocuitorul lui Vlad (Țepeș), în persoana fratelui acestuia, Radu cel Frumos (...). La 1462, între noul domn, Radu cel Frumos, și sultan, s-a încheiat un nou tratat (...). În consecință, s-au reglementat raporturile politice româno-otomane. Țara Românească (...) a acceptat suzeranitatea Imperiului Otoman, a plătit un tribut anual (...) în schimbul protecției, al garantării statutului său, al păstrării instituțiilor.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți statul medieval românesc precizat în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la bătălia de la Varna. 2 puncte
3. Menționați câte un conducător din spațiul românesc la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că prin campania militară a fost amenințat centrul Imperiului Otoman. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice desfășurate de români în relațiile internaționale din secolul al XV-lea, în afara celor la care se referă sursele A și B. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni diplomatice la care au participat românii în secolele XVI-XVIII. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În anul 1873, (...) problema proclamării independenței României, vizată de principele Carol I și unii miniștri, a constituit obiectivul guvernului, a cărui majoritate, invocând contextul extern nefavorabil, a considerat nepotrivită punerea imediată în practică a unui asemenea proiect. Majoritatea membrilor guvernului (...) au fost adepții intensificării negocierilor diplomatice în vederea obținerii independenței (...). Redeschiderea <<crizei orientale>> în 1875, eveniment datorat de data aceasta acțiunii popoarelor mici din sudul Dunării și nu, ca în trecut, disputei dintre marile puteri pentru dominație în această parte a Europei, a pus statul român într-o situație deosebit de complexă. Preocuparea principală a politicii externe românești în prima fază a crizei a fost evitarea <<prinderii>> teritoriului României în conflict. (...) Toate propunerile de cooperare militară româno-ruse, făcute de Carol I, I. C. Brătianu sau M. Kogălniceanu, au fost respinse de țarul Rusiei, Alexandru al II-lea, și cancelarul Gorceakov până în iulie 1877. Din cauza informațiilor eronate în legătură cu starea militară a Turciei, (...) Rusia n-a dorit o cooperare militară cu România, considerând că totul se va limita la o simplă plimbare în Balcani. (...) Această poziție rigidă (...) față de România s-a menținut până în iulie 1877, respectiv până în momentul crizei de pe frontul de la Plevna. (...) Imprecizia informațiilor în privința forțelor otomane concentrate la Plevna au adus după sine două grele înfrângeri pentru trupele rusești (...), iar comandamentul rusesc, prin intermediul marelui duce Nicolae, a lansat un disperat apel pentru intrarea imediată în acțiune a armatei române. Prezența armatei române în război a devenit necesară (...) când primele succese înregistrate de otomani împotriva rușilor la Plevna, în iulie 1877, au dezvăluit (...) gravele consecințe ce au putut decurge de aici.”

(Vasile Russu, *Studii de Istorie modernă*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți conducătorul României precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, procesul istoric redeschis în 1875 și o cauză a acestuia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la guvernul României. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la participarea României la război, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în statul român s-au adoptat măsuri de modernizare în perioada 1864-1870. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția României în secolul al XX-lea, având în vedere:

- menționarea a trei aspecte referitoare la democrația din statul român în primul deceniu după constituirea României Mari (1918);
- precizarea legii fundamentale adoptate în România între anii 1931-1940 și menționarea unei consecințe a acesteia;
- prezentarea unei practici politice utilizate în România, în etapa stalinismului din a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- formularea unui punct de vedere referitor la România în perioada 1965-1988 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „De la jumătatea secolului al XVI-lea (...) suzeranitatea otomană a devenit mai apăsătoare, iar obligațiile față de sultan au sporit. (...) Controlul Imperiului Otoman, extins în toată Peninsula Balcanică până la Dunărea Mijlocie, a sporit sentimentul de nesiguranță al popoarelor din această regiune. Totuși, românii, conștienți de soarta grea a grecilor, bulgarilor, albanezilor, sârbilor, croaților, ungarilor etc., ocupați de otomani, au continuat rezistența și au menținut statutul de autonomie a țărilor lor. Deși au plătit tribut și alte dări turcilor, deși li s-a îngăduit politica externă, trebuind să cedeze sultanului unele dintre teritoriile lor, românii și-au menținut statele cu domni proprii, turcilor fiindu-le interzis să se așeze stabil în ele și să aibă pământuri acolo, să facă politică de atragere la islam a creștinilor și să clădească moschei. (...) În primele decenii ale secolului al XVI-lea, domnii Țării Românești și Moldovei au dus o politică de alianțe antiotomane, deși au continuat lungi perioade de timp să plătească tribut turcilor. (...) Domnii Moldovei, de la Petru Rareș până la Ion Vodă și Aron Vodă (...) au avut o politică antiotomană activă, cu rezistențe armate și cu bătălii sângeroase.”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

B. „Transformarea Transilvaniei în Principat autonom sub suzeranitatea Porții (Imperiul Otoman) a însemnat o grea lovitură dată Habsburgilor, pentru care potențialul economic al acestei provincii a reprezentat o puternică atracție. În același context, poziția Principatului între otomani și Habsburgi a conferit, din punct de vedere militar și strategic, un considerabil avantaj pentru cel care l-a controlat. Prin urmare, stăpânirea noului Principat autonom a constituit o preocupare constantă a politicii externe a celor două imperii. În timpul principelui Ioan Sigismund, Transilvania a devenit teatrul unor confruntări acerbe, care s-au redeschis după moartea sultanului Suleyman Magnificul (1566). Habsburgii au reluat disputa, mai ales datorită faptului că, după epoca sultanului Suleyman, Imperiul Otoman a intrat într-o fază staționară. (...) Pacea încheiată la 21 februarie 1568, cu o durată de 8 ani, a confirmat slăbiciunile otomane. Împăratul a păstrat în stăpânirea sa Ungaria apuseană, Dalmația, Croația și Slovenia, în timp ce Ioan Sigismund și domnitorii Țării Românești și Moldovei și-au menținut controlul asupra teritoriilor aflate efectiv în posesia lor.”

(Ioan-Aurel Pop, Thomas Nagler, *Istoria Transilvaniei*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți Principatul autonom precizat în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la politica externă a domnilor români. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că popoarele balcanice au fost ocupate de otomani. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice la care au participat românii în secolul al XVI-lea, în afara celor precizate în sursele A și B. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni desfășurate de români în relațiile internaționale din secolele XVII-XVIII. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În august 1857, la Osborne, Napoleon al III-lea și regina Victoria au acceptat un compromis în problema românească: Franța a renunțat să mai susțină unirea deplină a Principatelor sub un prinț străin, iar Anglia și-a dat acordul pentru anularea alegerilor falsificate din Moldova și organizarea altora noi. (...)

În luna octombrie 1857, s-au deschis la București și Iași cele două Adunări ad-hoc, care (...) au avut însă prerogative limitate. Ele au fost create de marile puteri doar pentru a afla opinia poporului român față de unire. Totuși, Adunările ad-hoc au votat cu entuziasm declarații de unire a Moldovei cu Țara Românească, avansând și numele viitorului stat suveran (România), precum și dorința de instaurare a unei monarhii ereditare străine. (...)

După negocieri și compromisuri, (...) în 1858, a fost semnată Convenția de la Paris (...). Convenția a prevăzut că noul stat se va numi Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, va avea doi domni pământeni, două capitale, două guverne și două foruri legislative distincte. (...) Armatele celor două țări au fost puse sub comandă unică, iar la Focșani s-au înființat o Comisie Centrală și o Înaltă Curte de Casație care să elaboreze legi comune, să conducă în viitor la o uniformizare legislativă și administrativă. Convenția nu a interzis în mod expres unirea deplină, lăsând pe seama poporului român să găsească soluția cea mai potrivită. (...) În conformitate cu prevederile Convenției de la Paris, în Principate au fost constituite comisii provizorii (...) având sarcina de a asigura formarea adunărilor electivă, care urmau să desemneze cei doi domnitori. (...) La Iași, capitala Moldovei, a fost ales domnitor Al. I. Cuza, cu unanimitatea deputaților prezenți. (...) La București, (...) ideea alegerii aceluiași domnitor - și ca urmare a lipsei de precizie a Convenției de la Paris, care nu a interzis explicit alegerea aceleiași persoane ca domnitor în cele două Principate - a căpătat susținere (...). Urmarea a fost alegerea lui Al. I. Cuza cu unanimitate de voturi.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnitorul român precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, un stat participant la evenimentul de la Osborne și o decizie adoptată în cadrul acestui eveniment. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la Adunările ad-hoc. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la Convenția de la Paris, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia statul român a participat la relațiile internaționale din perioada 1875-1900. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România în perioada postbelică, având în vedere:

- precizarea unei acțiuni politice desfășurate în România, în perioada 1946-1947;
- menționarea a două practici politice utilizate în România, în perioada stalinismului și a câte unui aspect referitor la fiecare dintre acestea;
- prezentarea unui fapt istoric prin care România a participat la relațiile internaționale din perioada „Războiului Rece”;
- formularea unui punct de vedere referitor la schimbarea regimului politic din România la sfârșitul secolului al XX-lea și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Întrucât regele a continuat să ezite în a-i acorda mandatul lui Petru Groza, sovieticii au trecut la măsuri de intimidare (...). La rândul său, Andrei Vișinski i-a transmis regelui că el nu poate fi considerat responsabil de continuarea existenței României ca stat independent dacă Petru Groza nu este numit prim-ministru. (...) A doua zi după instaurarea guvernului Groza, la 7 martie 1945, a avut loc o ședință cu activul central al partidului, prezidată de Ana Pauker, la care au mai participat Gheorghe Gheorghiu-Dej, Vasile Luca, Teohari Georgescu, Emil Bodnăraș, Iosif Rangheț, Chivu Stoica (...). Venit la putere cu sprijinul direct de la Moscova (...), guvernul Groza a trebuit să-și arate recunoștința față de sovietici. Ca urmare, și-a dat acceptul în privința exploatării economiei și resurselor naționale odată cu semnarea la Moscova (...) a acordului de colaborare dintre România și Uniunea Sovietică (...). În fapt a fost vorba despre documentul prin care s-a creat baza legală de înființare a Sovromurilor, societăți mixte româno-sovietice care și-au desfășurat activitatea în cele mai diferite ramuri ale economiei românești, controlându-le practic.”

(Gheorghe Onișoru, *Stalin și poporul rus... Democrație și dictatură în România contemporană*)

B. „Instaurarea Guvernului Petru Groza a crescut proporția comuniștilor și a aliaților lor în guvern și, implicit, puterea lor de decizie. (...) Alegerile din noiembrie 1946 au adus un prim asalt al comuniștilor către ministerele ce au coordonat economia. Gheorghe Gheorghiu-Dej a preluat Ministerul Economiei Naționale în decembrie, instituție pe care o va reorganiza în aprilie 1947. (...) În iunie 1948, tranziția spre <<dictatura proletariului>> a fost finalizată din punct de vedere juridic. Monarhia a fost abolită în ultimele zile ale anului 1947, (...) iar în aprilie 1948 s-a votat o nouă Constituție care a instituit de drept Republica Populară Română și a transformat Parlamentul în Marea Adunare Națională. (...) Pregătirea naționalizării s-a realizat în secret și cu mare rapiditate, pentru a nu permite apariția unor mișcări de opoziție puternice. Oficial, decizia trecerii activității economice în patrimoniul statului s-a luat la Plenara C.C. al P.M.R. (Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român), din 9-11 iunie 1948. În ultima zi a plenarei, pe 11 iunie, Consiliul de Miniștri a adoptat proiectul de lege. În aceeași zi, (...) Marea Adunare Națională s-a întrunit pentru a vota documentul. Practic, naționalizarea s-a înfăptuit într-o singură zi.”

(Alexandru D. Aioanei, *Moldova pe coordonatele economiei planificate. Industrializare, urbanizare, inginerii sociale, 1944-1965*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți societățile mixte româno-sovietice precizate în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la Constituție. 2 puncte
3. Menționați doi lideri politici la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că naționalizarea s-a realizat cu rapiditate. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni la care au participat România în politica externă, în perioada „Războiului Rece”. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două practici politice utilizate în perioada național-comunismului, în România. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Înfrângerea turcilor la Viena în 1683 a deschis o nouă pagină în istoria Principatelor. (...) Domnia lui Șerban Cantacuzino (1678-1688) în Țara Românească a ilustrat încercarea de recâștigare a independenței prin apropierea de Imperiul Habsburgic (...). Tratatul cu Imperiul Habsburgic au reprezentat (...) o etapă semnificativă în tendințele de schimbare a statutului internațional al Țării Românești prin înlăturarea suzeranității Imperiului Otoman.

Domnia lui Șerban Cantacuzino (...) a favorizat manifestări politice spre întărirea puterii centrale prin mijloace absolutiste. Șerban Cantacuzino a înțeles, (...) în condițiile afirmării competiției pentru stăpânirea Țărilor Române, necesitatea consolidării puterii centrale prin stăvilirea atotputerniciei marii boierimi. Programul politic al lui Șerban Cantacuzino a urmărit suprimarea luptelor între partidele boierești și realizarea stabilității interne. Domnul a căutat (...) să pună ordine în administrația statului, (...) în viața economică și să intensifice comerțul cu alte state, pentru a consolida baza materială a domniei. Programul său politic a prevăzut atât domnia ereditară în familia Cantacuzino, în Țara Românească și în Moldova, cât și un stat autoritar, în care puterea avea să fie exercitată printr-un domn <<autocrat>>. Refacerea autorității domnești a impus măsuri represive împotriva marii boierimi (...).

În politica externă Șerban Cantacuzino s-a îndreptat, încă de la asediul Vienei, spre legături cu Imperiul Habsburgic (...). Orientarea spre Habsburgi a fost echilibrată însă de raporturile stabilite cu Polonia și Rusia, ca o măsură de contracarare a expansionismului imperial (...). Planurile sale politice s-au îndreptat spre ideea unei răscoale generale antiotomane în Peninsula Balcanică, prin atragerea bulgarilor și sârbilor, și au vizat chiar mai departe, la stăpânirea Constantinopolului.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți puterea suzerană a Țării Românești, precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, domnul Țării Românești și o acțiune pe care a urmărit să o desfășoare în spațiul balcanic. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la relațiile dintre Țara Românească și Imperiul Habsburgic. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la politica internă a domnului Țării Românești, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia reprezentantul unei instituții centrale din spațiul românesc extracarpatic a participat la acțiuni diplomatice în secolul al XV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituirea și evoluția statului român modern, având în vedere:

- precizarea unui proiect politic referitor la statul român modern, elaborat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea-prima jumătate a secolului al XIX-lea;
- prezentarea unui eveniment istoric desfășurat de români în perioada 1857-1866;
- menționarea a două fapte istorice prin care a participat România în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și a câte unei caracteristici a fiecăruia dintre acestea;
- formularea unui punct de vedere referitor la politica externă a României în perioada 1916-1920 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Vlad Țepeș a refuzat în 1459 să mai plătească tributul, fapt care a determinat încercarea sultanului de a-l îndepărta de la tronul Țării Românești (...). A organizat apoi o campanie fulgerătoare la sudul Dunării, începută prin cucerirea Giurgiului și incendierea unor localități ca Turtucaia, Rahova și Nicopole (...). Vlad Țepeș s-a văzut singur în fața intervenției otomane când, în primăvara lui 1462, sultanul s-a îndreptat spre Dunăre pentru a pedepsi cetezanța sa, aducând cu sine și un pretendent la tron. (...) Întăritura otomană s-a desfășurat atât pe mare, cât și pe uscat. Flota turcească a pătruns pe Dunăre, prilej cu care a încercat cucerirea Chilie, iar armata de pe uscat a trecut Dunărea pe la Turnu Măgurele, unde cu toată stăruința sa, Vlad Țepeș nu i-a putut opri. (...) Învățând din experiența Belgradului, unde turcii s-au retras după rănirea gravă a sultanului, Vlad Țepeș a organizat faimosul atac de la Târgoviște (...) despre care au pomenit toate izvoarele relative la campania din 1462.”

(Mihai Oproiu, *Istoria medie a românilor*)

B. „Autoritățile nu au putut tolera răscoala Țărilor Române care a lovit Imperiul Otoman sub aspect politic, militar și economic. În plus, răscoala a fost un îndemn pentru creștinii cuceritori din Balcani (...). De aceea, zeci de mii de oameni (poate 50.000), sub comanda marelui vizir Sinan-Pașa, au fost puși în mișcare spre Dunăre. Mihai (Viteazul) a avut 8000 de oșteni, plus 2000 de ardeleni comandați de Albert Kiraly; poate că a strâns cu totul 15.000 de oameni. Domnul a avut nevoie de sprijinul deplin al principelui Transilvaniei, Sigismund Bathory (...). La 20 mai 1595, un tratat între Transilvania și Țara Românească s-a semnat la Alba Iulia (...).

Trupele turcești au trecut fluviul pe un pod de vase, la începutul lui august 1595. Domnul nu a putut lupta în câmp deschis din cauza disproporției forțelor. A ales un loc special la Călugăreni (...). Lupta s-a dat la 13/23 august 1595 (...). Pentru victoria deplină, lupta de la Călugăreni ar fi trebuit continuată a doua zi (...) ceea ce Mihai (Viteazul) nu a putut face. Domnul Țării Românești a trebuit să se retragă cu oastea la Stănești, în așteptarea lui Sigismund (Bathory).”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți lupta din 1595 precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la acțiunile otomanilor din 1462. 2 puncte
3. Menționați câte un domn al Țării Românești la care se referă sursa A, respectiv sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei care susține că domnul a organizat o campanie militară în sudul Dunării. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două acțiuni diplomatice la care au participat românii în secolele XV-XVI, în afara celei la care se referă sursa B. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două fapte istorice desfășurate de români în secolul al XIV-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„La data izbucnirii Primului Război Mondial, (...) opinia publică românească (...) cu gândul la eliberarea națională a românilor din provinciile aflate sub stăpânire austro-ungară (...) - Transilvania, Banat, Bucovina - a optat pentru intrarea în război alături de puterile Antantei (Franța, Rusia, Anglia), împotriva alianței Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria; apoi Bulgaria și Turcia). (...) În 1914, șeful guvernului, I. I. C. Brătianu, ca și alți lideri politici, au susținut cu hotărâre neutralitatea (...). S-a desfășurat în timpul neutralității (...) o amplă dezbatere publică menită să lămurească dilema intrării României în război, alături de o alianță sau alta, în cele din urmă opțiunea mării majorități a opiniei publice înclinând balanța în favoarea intrării României în război alături de puterile Antantei, împotriva Puterilor Centrale. (...)

Pe baza tratatului încheiat cu Antanta, un nou Consiliu de Coroană, convocat la 14 august 1916, a hotărât, în sfârșit, intrarea imediată a României în război. (...) Armata română - în noaptea de 14/15 august 1916 - a intrat în Transilvania (...). Succesul a fost de scurtă durată, fiindcă (...) armata română, neajutată la timp de aliați, a fost obligată să se retragă, în fața trupelor germane și austro-ungare. Retragera la sud de Carpați s-a făcut în urma unor bătălii (...) cu grele pierderi umane, cu deosebire pe Valea Jiului. (...) În același timp, România a fost atacată de inamic și pe frontul de sud, de către trupele germane, conduse de generalul Mackensen, cărora s-au alăturat trupele bulgare și turcești, în condițiile în care aliații nu și-au îndeplinit angajamentul de a acoperi sudul României cu ofensiva lor. Astfel, în decembrie 1916, Capitala a fost ocupată, o bună parte a teritoriului național intrând sub ocupația militară a Puterilor Centrale. De la această dată, armata română și, odată cu ea, autoritățile și principalele instituții ale statului, s-au retras în Moldova. (...) Seria marilor bătălii victorioase din lunile iulie-august 1917 a început cu cea de la Mărăști (...); a continuat cu celebra bătălie de la Mărășești, cea mai de seamă victorie românească în timpul Primului Război Mondial (...). Concomitent cu cea din urmă s-a desfășurat și bătălia de la Oituz, înaintarea inamicului pe valea Trotușului, de asemenea, fiind oprită.”

(Nicolae Isar, *Istoria modernă a românilor*, 1774/1784-1919)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți o mare alianță precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, „șeful guvernului” din 1914 și o caracteristică a opiniei publice din România. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la evenimentele din anul 1917. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la acțiunile militare desfășurate în anul 1916, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia democrația din România Mare s-a consolidat în perioada 1921-1930. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre România postbelică, având în vedere:

- precizarea unei acțiuni politice desfășurate în România între anii 1946-1960 și menționarea a două aspecte referitoare la aceasta;
- menționarea a două măsuri adoptate în politica internă a României între anii 1964-1985;
- prezentarea unui fapt istoric din perioada național-comunismului prin care România a participat la relațiile internaționale;
- formularea unui punct de vedere referitor la consolidarea democrației postdecembriste în perioada 1990-1995 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „După înlăturarea lui Cuza, s-a format o locotenență domnească, având rolul de a rezolva repede problemele tronului vacant (rămas neocupat), fiindcă unele dintre puteri au pus unirea în pericol. (...) Aducerea unui principe străin, cu renume în Europa și care să poată fi ca un arbitru între grupările interne opuse, a părut singura soluție salvatoare. Drept urmare, la 10 mai 1866, în urma unui nou plebiscit (referendum), prin care poporul și-a spus cuvântul, parlamentul a proclamat solemn voința României de a rămâne unită, <<având în fruntea sa pe Carol I, din dinastia Hohenzollern-Sigmaringen>>. Curând, prințul german a venit în țară și a preluat tronul, iar marile puteri, mai ales Turcia și Austria, au fost puse din nou în fața faptului împlinit. Domnia lui Carol I, de 48 de ani - mai întâi ca prinț și apoi ca rege - a rămas una dintre cele mai glorioase din istoria românilor. (...) Printre primele acte importante îndeplinite sub noul domn s-a numărat promovarea Constituției (din 1866), prima lege fundamentală cu adevărat modernă și adoptată (...) de către reprezentanții aleși ai poporului român.”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria României moderne*)

B. „Pe 16 aprilie 1877, România și Rusia au încheiat o convenție militară, în urma căreia trupele rusești au putut traversa teritoriul românesc în drumul lor spre Balcani. (...) Într-o sesiune extraordinară a Adunării Deputaților, pe 9 mai 1877, a fost proclamată în Parlament Independența României, urmând ca ea să fie celebrată, în deceniile următoare, în ziua de 10 mai - care a fost și Ziua Dinastiei. (...) Armata română a fost dispusă la Dunăre și primele planuri militare nu au prevăzut intervenția soldaților români dincolo de fluviu, ci numai apărarea graniței (...) - cu atât mai mult cu cât, imediat ce trupele rusești s-au apropiat de Dunăre, armata turcă a început să bombardeze orașele riverane românești, de la Calafat spre Călărași și Brăila. În ultimele zile ale lui mai 1877, domnitorul Carol I și țarul rus Alexandru al II-lea au avut o întâlnire la Ploiești - ocazie cu care partea rusă n-a solicitat ajutorul armatei române în campania de peste Dunăre, deși rezistența turcilor, acolo, s-a dovedit peste așteptări. (...) La sfârșitul lunii iulie 1877, după două atacuri rusești eşuate asupra sistemului de redute al Plevnei, marele duce Nicolae (comandantul armatei țariste în zonă) i-a telegrafiat domnitorului Carol I, cerându-i cu insistență ca armata română să-i vină în ajutor.”

(Adrian Cioroianu, *Aproape un secol de dinastie*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți legea fundamentală precizată în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la convenția militară. 2 puncte
3. Menționați conducătorul politic și spațiul istoric la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei conform căreia comandantul armatei rusești a cerut ajutorul armatei române. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați alte două fapte istorice desfășurate de români în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în afara celor la care se referă sursele A și B. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două proiecte politice referitoare la statul român, elaborate în perioada 1820-1850. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Turcii au ocupat Bucureștii, au transformat mănăstirea Radu-Vodă în moschee, au ocupat Târgoviștea (...). În octombrie 1595 a venit dinspre Transilvania Sigismund Bathory cu 22.000 de secui, 15.000 de oșteni dați de nobili și de orașe, plus 63 de tunuri. Din Moldova, Ștefan Răzvan a adus 3000 de oameni și 22 de tunuri. În 1595, cele două capitale au fost eliberate, iar turcii au fost urmăriți până la Giurgiu. În lupta de aici, cei care nu au apucat să treacă fluviul au fost învinși (...). Până la urmă, Mihai (Viteazul), cu ajutorul aliaților săi, a dejucat planul de supunere a Țărilor Române. (...)”

Mihai (Viteazul) a trimis o nouă solie la împăratul habsburgic (Rudolf al II-lea), căruia i-a cerut să ia sub protecție Țara Românească (...). În iunie 1598, la Mănăstirea Dealu, s-a încheiat Tratatul: Mihai (Viteazul) a primit lunar bani pentru 5000 de soldați și, eventual, încă pentru atâția, plus armament și muniție; domnul a trebuit să-i îndepărteze pe otomani <<din Transilvania, Țara Românească și din părțile Ungariei>>; în împrejurări grele, împăratul și fratele său (...) au trimis și oști din Transilvania și din alte locuri; Mihai (Viteazul) a trebuit să trimită și el oști, la nevoie, în Ungaria, dacă turcii ar fi declanșat acolo ofensiva; domnul a recunoscut suzeranitatea împăratului, fără a plăti tribut (...); împăratul a recunoscut domnia ereditară în familia lui Mihai (Viteazul) și toate drepturile și hotarele țării. (...) Aflând de tratat, turcii au trecut la represalii și au încercat înlocuirea domnului (...).

În iulie 1599, Mihai (Viteazul) a trimis solie lui Rudolf al II-lea, care și-a dat aprobarea la planul propus. (...) Conform planului, Mihai (Viteazul) urma să atace Transilvania, luând Ardealul în numele împăratului. Ca urmare, domnul a trecut munții cu oaste (...). Lupta s-a dat la Șelimbăr, la 18/28 octombrie 1599, cu forțe aproximativ egale. Oastea Țării Românești a învins, iar alaiul lui Mihai (Viteazul) s-a îndreptat spre capitală. (...) Mihai (Viteazul) a fost numit de Dietă principe sau conducător al Transilvaniei. El a informat Poarta (Imperiul Otoman) despre luarea Transilvaniei și a primit confirmarea domniei.”

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți domnul Țării Românești precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, lupta din 1599 și o consecință a acesteia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la evenimentele din 1595. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la prevederile Tratatului de la Mănăstirea Dealu, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia românii au participat la acțiuni diplomatice în secolul al XV-lea. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția politică a României în prima jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- prezentarea unui fapt istoric la care au participat românii în anul 1918 pentru realizarea României Mari;
- menționarea a două constituții ale României adoptate în perioada 1920-1940 și a câte unui aspect referitor la fiecare dintre acestea;
- precizarea unei acțiuni desfășurate în România, în anii 1946-1947;
- formularea unui punct de vedere referitor la regimul politic instaurat în România în anul 1948 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, **evidențierea relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Stalin a fost în stare să impună frontierele Europei de Est fără să-și asume un risc ieșit din comun, deoarece armatele sale au ocupat deja zonele respective. Însă atunci când a fost vorba să impună regimuri de tip sovietic în aceste teritorii, el s-a dovedit mult mai prudent. Ca urmare, în primii doi ani de după război, numai Iugoslavia și Albania au instituit dictaturi comuniste. Celelalte cinci țări care au făcut parte din sfera de influență sovietică - Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, România și Ungaria - au avut guverne de coaliție în care comuniștii au fost mai puternici, dar încă nu au deținut supremația. Două dintre țări - Cehoslovacia și Ungaria - au ținut în primul an după război alegeri care au produs sisteme multipartinice veritabile. (...) În septembrie 1947, Andrei Jdanov, care pentru o lungă perioadă de timp a fost considerat cel mai apropiat colaborator al lui Stalin, a identificat două categorii de state în ceea ce el a denumit frontul antifascist din Europa de Est. (...) El a numit Iugoslavia, Polonia, Cehoslovacia și Albania noi democrații. Bulgaria, România și Ungaria au fost plasate în altă categorie, fără ca acestea să i se dea o etichetă clară.”

(Henry Kissinger, *Diplomația*)

B. „Detonatorul primei crize a democrațiilor populare l-a constituit problema iugoslavă. Ruptura dintre Iugoslavia lui Tito și Uniunea Sovietică a devenit evidentă la 1 iulie 1948. Ea s-a explicat prin opoziția dintre naționalismul iugoslav și voința de dominație a lui Stalin (...). Cea de-a doua criză a fost mult mai prelungită în timp (...). În 1961, Albania s-a situat de partea Chinei în conflictul sovieto-chinez și a rupt relațiile cu U.R.S.S. În 1964, conducătorii români au refuzat planul de împărțire a activităților stabilit de Hrușciov, ce ar fi condamnat România să devină o simplă țară agrară, dezvoltând o critică cu caracter național ce a afirmat independența României în raport cu U.R.S.S. Cu toate acestea, evenimentele cele mai spectaculoase au avut loc în 1968. O viguroasă mișcare de eliberare s-a afirmat chiar în Partidul Comunist Cehoslovac (Primăvara de la Praga). Ca să-i pună capăt, trupe ale Uniunii Sovietice și a încă patru dintre aliații din Pactul de la Varșovia (...) au invadat Cehoslovacia, pe care au ocupat-o militar.”

(Jean Carpentier, Francois Lebrun - coordonatori, *Istoria Europei*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un lider politic precizat în sursa A. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la *Primăvara de la Praga*. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei conform căreia planul stabilit de liderul sovietic a fost refuzat de conducătorii români. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice desfășurate în statul român, în perioada 1948-1960. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două practici politice utilizate de statul român în plan intern la sfârșitul secolului al XX-lea, începând cu anul 1990. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„În Moldova, Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546) a întărit domnia, a limitat imunitățile marii boierimi, (...) a sporit siguranța drumurilor, a ridicat importante edificii de apărare și de închinăciune. Capitala țării și multe cetăți, târguri, curți, biserici și mănăstiri au fost refăcute, mărite, ridicate din temelii (...), datorite cu averi. Creația culturală a atins apogeul în epoca lui prin acțiunea unică de pictură exterioară la Humor (1535), Moldovița (1537), Arbore (1541), etc. (...)”

În conflictul izbucnit în Ungaria după bătălia de la Mohacs (1526), domnul a luat inițial partea lui Ferdinand de Habsburg. Când a realizat că acesta ar putea dori și Moldova, (Petru) Rareș a trecut de partea lui Ioan Zapolya (...). Acesta i-a recunoscut domnului român stăpânirea asupra vechilor feude Ciceu și Cetatea de Baltă (...), dându-i în plus orașul Bistrița și cetățile Unguraș și Rodna. Ca urmare, în lupta de la Feldioara, din 22 iunie 1529, oștile moldovene (...) au învins armatele lui Ferdinand de Habsburg, asigurând succesul adepților lui Zapolya. (...)”

În 1538, sultanul Suleiman Magnificul s-a pregătit să lovească în inamicii săi din zona central-sud-est-europeană. (...) O armată de 150.000-200.000 de oameni, condusă de sultanul însuși, s-a îndreptat în vara anului 1538 spre Moldova. În fața ostilității turcilor (...) și tătarilor, a unei părți a boierimii, domnul nu a avut prea multe șanse. În timpul acestei expediții, otomanii au răpit Moldovei cetatea Tighina, cu teritoriul din jur, transformând-o în raia* cu numele de Bender. (...) Pe când Petru Rareș s-a luptat cu tătarii, boierii, epuizați de lupte, au predat țara sultanului, care l-a numit domn pe Ștefan Lăcustă (...), fost ostatic la Poartă (Imperiul Otoman).”

*Teritoriu ocupat și administrat direct de autoritățile militare otomane

(Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un domnitor al Moldovei precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, lupta din 1529 și o caracteristică a acesteia. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la măsurile luate de domn în politica internă a Moldovei. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la relațiile dintre Moldova și Imperiul Otoman, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia la începutul secolului al XVIII-lea au avut loc acțiuni care au vizat instituția domniei din Moldova. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre constituirea și evoluția statului român în a doua jumătate a secolului al XIX-lea-începutul secolului al XX-lea, având în vedere:

- prezentarea unei acțiuni desfășurate de români în perioada 1857-1859;
- precizarea unei măsuri adoptate în statul român, în perioada 1861-1866 și menționarea a două aspecte cu privire la această măsură;
- menționarea a două fapte istorice la care a participat România în cadrul relațiilor internaționale din perioada 1875-1885;
- formularea unui punct de vedere referitor la politica externă a României în perioada 1916-1918 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Faza războaielor ofensive ale lui Iancu (de Hunedoara) a încetat, mai ales după ce, la 1453, simbolul lumii creștine răsăritene - Constantinopolul - a căzut în mâinile turcilor. La scurtă vreme, în 1456, sultanul Imperiului Otoman, Mehmed II s-a îndreptat spre (...) cucerirea Belgradului, cheia Ungariei și a Europei Centrale. Iancu (de Hunedoara) a întărit linia Dunării. (...) Atacul general, dezlănțuit de Iancu (de Hunedoara) asupra taberei turcești la 22 iulie 1456, a condus la o victorie zdrobitoare a creștinilor în lupta de la Belgrad. Turcii s-au retras în derută, iar sultanul a fost rănit. Vestea victoriei a străbătut întreaga Europă (...). Dar pericolul otoman nu a trecut. (...) Ocuparea Bosniei în 1463, a cetăților moldovene Chilia și Cetatea Albă în 1484, campaniile din (...) 1475, 1476 din Moldova, 1479 din Transilvania sunt doar momente mai importante ale ofensivei otomane. Transilvania a fost mai ferită, datorită protecției oferite de celelalte două țări române, dar partea sa de sud și Banatul au fost frecvent atacate (...).”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria Transilvaniei medievale: de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul*)

B. „În legătură cu măsurile de apărare a Belgradului luate de Iancu (de Hunedoara) trebuie pusă și întorsătura pe care au luat-o relațiile cu Țara Românească, în primăvara anului 1456. (...) Domnul Țării Românești, Vladislav al II-lea, a intrat în legături prea strânse cu turcii (...) și din această cauză Iancu (de Hunedoara) i-a confiscat posesiunile din Transilvania. (...) Unor detașamente turcești li s-a îngăduit să treacă prin Țara Românească spre a pătrunde în Transilvania.

În toamna anului 1455, (...) Iancu (de Hunedoara) s-a străduit să ajungă la o împăcare fiindcă a sperat, probabil, să obțină ajutorul lui Vladislav al II-lea împotriva Imperiului Otoman. Încercările sale au rămas fără urmări durabile, astfel că Iancu de Hunedoara a avut de înfruntat o răscoală a românilor fâgărășeni, pe care a sprijinit-o, după toate probabilitățile, domnul Țării Românești. În fața acestei stări de lucruri, Iancu (de Hunedoara) l-a ajutat pe Vlad Țepeș, să pătrundă în Țara Românească (...) și să devină domn. Iancu (de Hunedoara) s-a asigurat împotriva unui atac turcesc prin Țara Românească și și-a putut concentra forțele pentru lupta de la Belgrad.”

(Camil Mureșan, *Iancu de Hunedoara*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți un domn al Țării Românești precizat în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la acțiunile otomanilor în perioada 1463-1484. 2 puncte
3. Menționați conducătorul militar și lupta la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei conform căreia victoria creștinilor a determinat retragerea turcilor. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni diplomatice la care au participat românii în secolele XIV-XV. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni militare desfășurate de reprezentanți ai spațiului românesc în secolul al XVI-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea**30 puncte**

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Constituția din 1866 s-a bazat pe nevoile societății românești exprimate și în programul de la 1848, în Convenția de la Paris (1858) și în Statutul lui Cuza (1864), având ca model constituția belgiană. S-au proclamat unele principii de bază (...), anume <<libertățile și drepturile fundamentale ale cetățeanului>>, <<suveranitatea națională>>, <<separarea puterilor în stat>>, responsabilitatea miniștrilor, sistemul parlamentar bicameral (cu două adunări), monarhia constituțională și ereditară (conducerea țării de către un principe, prin moștenirea tronului și cu respectarea constituției), responsabilitatea monarhului etc. Numele oficial al țării, consemnat în actul fundamental, a fost România. Suveranul a avut mari atribuții în materie executivă (conducerea țării), dar și legislativă (alcătuirea legilor). Puterea legislativă a avut-o totuși Parlamentul, format din Senat și Camera Deputaților. Camera a avut drept de a se conduce singură, de interpelare (deputații i-au putut trage la răspundere pe membrii guvernului) și de anchetă (de a cere cercetări chiar și pentru faptele miniștrilor). Între drepturi și libertăți s-au regăsit: inviolabilitatea proprietății private (neatingerea de bunurile cuiva), libertatea nestingerii a presei, fără cenzură (...). În paralel, (...) s-au creat noi întreprinderi și ramuri industriale. (...) Alexandru Ioan Cuza a desființat taxele vamale la export, iar principele Carol I a încheiat în 1875 și 1876 convenții comerciale cu Austro-Ungaria și, respectiv, cu Rusia, înfruntând astfel Turcia (...). În 1867, s-a instituit sistemul monetar național și s-au bătut monedele României, lei (...), iar în 1880 a luat naștere Banca Națională a României. (...) Progresele economice rapide au fost însă împiedicate de suzeranitatea formală a Imperiului Otoman.”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria României moderne*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți statul sub suzeranitatea căruia s-a aflat România, precizat în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, un conducător al statului român și o acțiune desfășurată de acesta în domeniul comercial. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la sistemul financiar din perioada 1867-1880. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la Constituția din 1866, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România s-a implicat în „criza orientală”, în perioada 1877-1878. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea**30 puncte**

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția României în perioada 1947-1985, având în vedere:

- precizarea unui fapt istoric desfășurat în România, în perioada 1947-1948, și menționarea a două aspecte cu privire la acesta;
- menționarea a două aspecte referitoare la politica externă a României, în perioada 1949-1960;
- prezentarea unei practici politice utilizate în România, între anii 1961-1975;
- formularea unui punct de vedere referitor la politica externă promovată de România în perioada 1965-1985, în cadrul „Războiului Rece”, și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea prezentării**, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „În 1858, cele șapte puteri au semnat Convenția de la Paris. (...) A fost un document cu unele dispoziții foarte înaintate și altele retrograde. În problema unirii Moldovei cu Țara Românească - fundamentală pentru români - s-a ales o cale de compromis. (...) Menținute sub suzeranitatea Porții (Imperiul Otoman) și sub <<garanția colectivă>> a puterilor, cele două țări urmau <<să se administreze liber și în afara oricărei ingerințe a Înaltei Porți>>, purtând denumirea de <<Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești>>, separația administrativ-politică fiind însă menținută mai departe. Fiecare Principat urma să fie condus de câte un domn și miniștrii săi, ultimii supuși responsabilității ministeriale. Puterea legislativă trebuia să fie exercitată colectiv de domn, Adunarea din țara respectivă și Comisia Centrală nou instituită, comună Principatelor. Puterii judecătorești trebuia să i se asigure independența (...). Domnul urma să fie ales în fiecare țară pe viață de către Adunarea electivă. Domn putea fi fiecare muntean sau moldovean, cu un venit de 3000 de galbeni și având îndeplinite funcții publice timp de zece ani. (...) În ansamblu, Convenția de la Paris, deși nu a acordat Unirea, a apropiat pe români de momentul realizării unificării celor două Principate.”

(Dan Berindei, *Istoria românilor*)

B. „Începuturile domniei lui Al. I. Cuza au fost anevoioase fiindcă domnul a fost obligat să colaboreze cu două guverne, unul la Iași și celălalt la București. Abia la sfârșitul anului 1861, Imperiul Otoman a recunoscut unirea politico-administrativă a Moldovei cu Țara Românească pe timpul domniei lui Cuza (...). Unirea, odată realizată, neînțelegerile politice au reapărut cu puteri sporite de însemnătatea problemelor de rezolvat, între care cea mai dificilă a fost, desigur, elaborarea Legii rurale (...). O altă problemă a estompat temporar confruntarea în jurul Legii rurale: secularizarea averilor mănăstirești (...). Prin legea din (...) 1863 au fost trecute în proprietatea statului <<toate averile mănăstirești>>. Ca urmare, aproximativ un sfert din teritoriul țării a devenit patrimoniu al statului, ceea ce a mărit suprafața de care au dispus autoritățile pentru viitoarea împroprietărire. Cu scopul de a elimina obstacolele din calea împroprietăririi, ca și a altor reforme, Cuza (...) a promulgat o nouă constituție (Statutul Dezvoltător), care a întărit puterea domnului în detrimentul legislativului.”

(Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți „noua constituție” precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa A, o informație referitoare la domn. 2 puncte
3. Menționați două spații istorice la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei conform căreia puterile au ajuns la un compromis în problema unirii românilor. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa B, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două fapte istorice din perioada 1866-1886 referitoare la România. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două acțiuni desfășurate de România în relațiile internaționale din perioada 1917-1920. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Pentru a nu permite pătrunderea tătarilor în Transilvania, regele Ungariei, Ludovic de Anjou a hotărât să înființeze pe versantul estic al Carpaților o marcă, adică o formațiune politico-militară de apărare. În fruntea acestei formațiuni l-a numit pe Dragoș. (...)

Fondarea statului independent Moldova a fost legată de numele voievodului Bogdan. (...) Acesta (...) și-a arătat nesupunerea față de regele Ungariei, fapt pentru care a fost îndepărtat din demnitatea de voievod al Țării Maramureșului. A fost vorba de fapt de o răscoală a unor români în frunte cu Bogdan care s-au răzvrătit împotriva dominației maghiare. (...) Răzvrățiții au fost nevoiți să treacă peste munți, la est de Carpați. (...) Bogdan, probabil cu susținerea românilor din Estul Carpaților, l-a îndepărtat pe Bal, urmașul lui Dragoș, de la putere, forțându-l să plece din Moldova. Ludovic I nu a putut accepta ca Moldova să iasă de sub stăpânirea sa. În anul 1364 el a trimis o oaste împotriva lui Bogdan, care a fost înfrântă de acesta, astfel că Moldova a ieșit de sub dominație ungară (...).

Moldova a început să participe activ în politica internațională în timpul lui Lațcu (1369-1375) (...) când a reapărut pericolul reluării expansiunii maghiare în spațiul est-carpatic sub motivul <<readucerii>> populației de aici la (...) catolicism. Pentru a preîntâmpina acest pericol, Lațcu (...) a adresat papei Urban al V-lea rugămintea de a înființa o episcopie catolică în Moldova (...). Astfel, Siretul, devenit de curând capitală a Moldovei, a obținut și statutul de reședință episcopală. (...) Moldova a continuat să se afirme în relațiile internaționale din Europa de Est și Sud-Est în timpul lui Petru I Mușat (1375-1391). (...) Evenimentul cel mai important în politica externă a lui Petru I Mușat a fost semnarea (...) Tratatului moldo-polon de la Lemberg (Liov). (...) Pentru Moldova, importanța politică a acestui tratat a constatat în faptul că Petru I Mușat și-a asigurat astfel protecția Poloniei împotriva vechilor pretenții maghiare la pământurile est-carpătice. (...) Pentru consolidarea țării și recunoașterea ei internațională (...), Petru I Mușat a hotărât să înființeze o mitropolie ortodoxă.”

(Ion Țurcanu, *Istoria românilor*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți capitala Moldovei precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, conducătorul răscoalei din Țara Maramureșului și o acțiune desfășurată de acesta. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la „marcă”. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la acțiunile conducătorilor Moldovei, în perioada 1369-1391, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în secolul al XV-lea românii au participat la acțiuni militare cu caracter antiotoman. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția politică a României în a doua jumătate a secolului al XX-lea, având în vedere:

- prezentarea constituției României adoptată în etapa stalinismului, în a doua jumătate a secolului al XX-lea;
- menționarea a două acțiuni politice desfășurate de România în relațiile internaționale din perioada 1955-1969;
- precizarea unei practici politice utilizate în România, în perioada 1970-1988 și menționarea a două aspecte referitoare la aceasta;
- formularea unui punct de vedere referitor la democrația din România în perioada 1990-1997 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

- Toate subiectele (I, II și III) sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul efectiv de lucru este de 3 ore.

SUBIECTUL I

30 puncte

Citiți cu atenție sursele istorice de mai jos:

A. „Papa Clement al VIII-lea (...) a îndemnat stăruitor pe toți monarhii creștini să-și unească forțele împotriva otomanilor. Concentrarea urma să se facă în jurul împăratului Rudolf al II-lea (...). Apelul a găsit răsunet în Spania, unde a domnit (...) Filip al II-lea, în câteva ducate italiene (Toscana, Mantova, Ferrara); statele germane au făgăduit și ele să dea ajutor în oaste și bani. O deosebită importanță au prezentat Transilvania, Moldova și Țara Românească, deoarece ele au fost în vecinătatea nemijlocită a dușmanului și au format o bază de operațiuni militare. De aceea, s-au depus eforturi pentru a fi atrase în Liga Sfântă. Sigismund Bathory, principele Ardealului (...), a ajuns în (...) februarie 1594, la o înțelegere cu Rudolf al II-lea; Aron Vodă al Moldovei a încheiat și el, la 16 august 1594, un tratat cu imperialii, declarându-se aliatul lor, obligându-se să colaboreze sub raportul militar și obținând dreptul de azil în cazul în care ar trebui să-și părăsească țara. În ce privește pe Mihai (Viteazul), el abia a fost numit ca domn, așa încât emisarul papei (...), bănuind că a avut legături prea strânse cu turcii, nu i-a vorbit încă. În Țara Românească, a existat totuși un puternic curent pentru cauza creștină. Atât boierii, cât și domnul, aflând de pregătirile ce s-au făcut pentru Liga Sfântă, s-au simțit atrași să participe și ei la această alianță.”

(Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*)

B. „O revoltă antiotomană a Țărilor Române a izbucnit în 1659, după modelul celei conduse de Mihai Viteazul, aflată sub conducerea domnului Mihnea al III-lea, dar fără succese de durată. (...) În a doua jumătate a secolului al XVII-lea și la începutul celui următor (...) au ajuns să domnească Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu (în Țara Românească) și Dimitrie Cantemir (în Moldova), adică personalități importante pentru soarta Țărilor Române. În urma nereușitei înaintării turcilor spre Apus și a asedierii fără succes a Vienei (1683), legăturile și alianțele creștine ale domnilor români au sporit. Tratatările cu habsburgii, duse mai ales de Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, au avut în centrul lor ideea independenței țării, libertatea religioasă, respectarea obiceiurilor locale și ieșirea completă a Țării Românești din sfera de influență otomană. Dimitrie Cantemir a sperat să obțină aceleași lucruri (înlăturarea suzeranității sultanului, independența și refacerea hotarelor întregii Moldove, domnia veșnică în familia Cantemir) în urma unei alianțe cu Rusia lui Petru cel Mare, în 1711.”

(Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

Pornind de la aceste surse, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți alianța precizată în sursa B. 2 puncte
2. Precizați, din sursa B, o informație referitoare la evenimentele din 1659. 2 puncte
3. Menționați două state românești la care se referă atât sursa A, cât și sursa B. 6 puncte
4. Scrieți, pe foaia de examen, litera corespunzătoare sursei conform căreia domnii au urmărit să obțină independența Țărilor Române. 6 puncte
5. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursa A, precizând rolul fiecăreia dintre aceste informații (cauză, respectiv efect). 7 puncte
6. Prezentați două acțiuni militare desfășurate de români în cadrul relațiilor internaționale din perioada 1450-1550. 6 puncte
7. Menționați o asemănare între două fapte istorice la care au participat românii, în a doua jumătate a secolului al XIV-lea. 4 puncte

SUBIECTUL al II-lea

30 puncte

Citiți cu atenție sursa de mai jos:

„Proasta administrare a treburilor interne ale României a contrastat cu modul în care N. Ceaușescu a dus politica externă. (...) Faptul că România a fost considerată folositoare din punct de vedere politic (...) a favorizat atitudinea Occidentului față de Ceaușescu, exemplu fiind vizita lui R. Nixon în august 1969. Conducătorul român i-a întors vizita președintelui american în octombrie 1970. A urmat o serie de favoruri economice. În 1971, România a fost primită în Acordul General pentru Tarife și Comerț (G.A.T.T.), iar în 1972 a fost acceptată în Fondul Monetar Internațional (F.M.I.). (...)

Deziluzia față de politica internă susținută de N. Ceaușescu a apărut în iulie 1971. Vizita lui Ceaușescu în China și Coreea de Nord (...) i-a trezit admirația pentru revoluția culturală și pentru spectacolele grandioase dedicate cultului personalității, astfel că a cerut aceleași lucruri și în România. (...) Propunerile lui N. Ceaușescu (...) i-au adus la disperare pe majoritatea intelectualilor. Cele 17 propuneri sau <<teze>> (...) au fost ridicate la statutul unei <<minirevoluții culturale>> (...). Aplicarea acestora trebuia supravegheată de partid. (...) Propunerile au făcut o chemare la <<creșterea continuă a rolului conducător al Partidului Comunist Român în toate domeniile activității politico-educative (...)>>.

Motivul principal al deziluziei românilor (...) a fost eșecul din domeniul economic. (...) Mai multe greve au avut loc în anii '80. Minerii din regiunea Maramureș (...) au declanșat greva în septembrie 1983, în semn de protest față de micșorările de salarii. Securitatea a fost trimisă să oprească greva. Ca urmare a reducerii rației zilnice de pâine la 40 la sută pentru nerealizarea normei, muncitorii (...) au făcut grevă în noiembrie 1986 la Fabrica de mașini grele și la Fabrica de frigidere din Cluj. (...) Securitatea a pornit o anchetă cu privire la organizarea grevei și câțiva muncitori au fost mutați în alte zone. (...) Scânteia care a dat naștere unor tulburări în estul țării a fost determinată de reducerile de salarii (...) și problemele de aprovizionare cu alimente. La 16 februarie 1987, circa 1000 de angajați de la Atelierele de material rulant Nicolina din (...) Iași s-au îndreptat către sediul partidului. (...) 150 de persoane dintre greviștii de bază au fost concediați, după obișnuita <<anchetă>> condusă de Securitate.”

(Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*)

Pornind de la această sursă, răspundeți următoarelor cerințe:

1. Numiți formațiunea politică precizată în sursa dată. 2 puncte
2. Precizați secolul la care se referă sursa dată. 2 puncte
3. Menționați, pe baza sursei date, conducătorul României și o caracteristică a propunerilor făcute de acesta în 1971. 6 puncte
4. Menționați, din sursa dată, două informații referitoare la relațiile dintre România și Occident. 6 puncte
5. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la grevele din anii '80, în perioada 1983-1986, susținându-l cu două informații selectate din sursă. 10 puncte
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia România a participat la relațiile internaționale în perioada 1949-1967. (Se punctează prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.) 4 puncte

SUBIECTUL al III-lea

30 puncte

Elaborați, în aproximativ două pagini, un eseu despre evoluția spațiului românesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea-primele două decenii ale secolului al XX-lea, având în vedere:

- precizarea unui fapt istoric din spațiul românesc, desfășurat în perioada 1857-1860 și menționarea a două aspecte referitoare la acesta;
- menționarea a două acțiuni desfășurate în politica internă a statului român, între anii 1862-1867;
- prezentarea unui fapt istoric referitor la România, din perioada 1875-1882;
- formularea unui punct de vedere referitor la politica externă susținută de România în perioada 1910-1920 și susținerea acestuia printr-un argument istoric.

Notă! Se punctează și utilizarea **limbajului istoric adecvat**, **structurarea** prezentării, evidențierea **relației cauză-efect**, elaborarea **argumentului istoric** (prezentarea unui fapt istoric relevant și utilizarea conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia), respectarea **succesiunii cronologice/logice** a faptelor istorice și **încadrarea** eseului în limita de spațiu precizată.

**Pentru o mai bună înțelegere a
domeniului studiat, acest manual
se recomandă a fi folosit
împreună cu siteul comunității
scoalacool.ro, principala ta sursă
de lecții multimedia și conținut
interactiv.**

